

A black and white portrait of Jaume Carnèr, a man with a mustache, wearing a suit and tie. The portrait is the background of the entire page.

JAUME CARNÈR

DE SOLIDARITAT CATALANA
A LES FINANCES DE LA REPÚBLICA

PAU VINYES I ROIG

Coberta

Circa 1932

Jaume Carner, ministre d'Hisenda de la República espanyola.

JOAN ANDREU PUIG FARRAN / FI

JAUME CARNER

DE SOLIDARITAT CATALANA A LES FINANCES DE LA REPÚBLICA

JAUME CARNER

DE SOLIDARITAT CATALANA A LES FINANCES DE LA REPÚBLICA

PAU VINYES I ROIG

BARCELONA, DESEMBRE DE 2024

A Alfons Carner i Sunyol, a Laia Reventós i Rovira i a la família Carner,
per preservar la memòria de Jaume Carner i Romeu.

A la memòria de Pere Massana i Ambrós i Pere Massana i Garbaccio,
republicans de pedra picada.

*«La vida dels homes és curta, però la vida dels pobles perdura
mentre produeixin fills que estimin la pàtria.»¹*

Jaume Carner i Romeu

*«De tipus alt i ferm, amb la fisonomia quadrada,
tenia la semblança d'un patrici romà,
acrediten aquells que el conegueren,
i inspirava confiança i honestedat.»²*

Alfred Pérez-Bastardas

---

1 Josep Maria POBLET. *Jaume Carner. Polític, jurisconsult, industrial i ministre de Finances de la II República*, p. 215.

2 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 243.

FUNDACIÓ JOSEP IRLA

historia@irla.cat

EDITOR

JOSEP VALL

EQUIP EDITORIAL

JOAN ALMACELLAS

ALFONS CODINA

CARLA GENÍS

LOURDES MASDEU

CARME PUJOL

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA

ANNA SIMÓ

DISSENY ORIGINAL

JORDI VINYETS

IMPRESSIÓ

GRÀFIQUES CUSCÓ

ISBN

978-84-09-65851-0

DIPÒSIT LEGAL

B 23574-2024

Diputació Tarragona

L'obra editada en aquest llibre

va ser la guanyadora de la

Beca d'Estudis Històrics President Tarradellas 2023

convocada per la Fundació Josep Irla

amb el suport de la Diputació de Tarragona

i la col·laboració de l'Arxiu Montserrat Tarradellas

i Macià i la Universitat Rovira i Virgili.

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de la xarxa telemàtica o d'internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP**Vinyes i Roig, Pau, 1964- autor**

Jaume Carner : de Solidaritat Catalana a les finances de la República

Bibliografia. Índex

ISBN 9788409658510

I. Fundació Josep Irla, entitat editora II. Títol I.

Carner, Jaume, 1867-1934. 2. Advocats - Catalunya - Biografia. 3. Polítics - Catalunya - Biografia. 4.

Republicanisme - Catalunya - Història - S. XX.

929Carner, Jaume

329.23(460.23)"19"

Sumari

PRESENTACIÓ. El compromís polític com a servei a la societat.....	13
ALFONSO GONZÁLEZ BONDIA	
PRÒLEG. Reivindicant un vendrellenc il·lustre	15
NATIVITAT CASTEJÓN DOMÈNECH	
JAUME CARNER.	
DE SOLIDARITAT CATALANA A LES FINANCES DE LA REPÚBLICA	
PAU VINYES I ROIG	
INTRODUCCIÓ. Un catalanista republicà, idealista i pragmàtic	17
1. 1867-1891. Primers anys de vida.....	21
1.1. El Vendrell de mitjans de segle XIX	21
1.2. Orígens familiars.....	22
1.3. Infantesa i primera ensenyança	25
1.4. Batxillerat	27
1.5. Estudis universitaris.....	30
1.6. L'Ateneu Barcelonès.....	33
1.7. Casament.....	35
2. 1892-1909. Formació i activisme cívic i polític	39
2.1. Barcelona a la darrera dècada del segle XX.....	39
2.2. Inicis del catalanisme polític	39
2.3. El Centre Nacional Català	42
2.4. La Lliga Regionalista i la candidatura dels «quatre presidents»	42
2.5. Regidor a l'Ajuntament de Barcelona	43
2.6. Candidat a diputat	46
2.7. La visita d'Alfons XIII.....	47
2.8. Tardor de 1904.....	49
2.9. Cofundador d' <i>El Poble Català</i>	49
2.10. Primer president del Centre Nacionalista Republicà.....	53
2.11. El pressupost de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona	57

3.	1906-1909. Solidaritat Catalana	59
3.1.	El naixement d'un moviment unitari	59
3.2.	El nucli dirigent	63
3.3.	Una campanya innovadora.....	63
3.4.	Un triomf esclatant.....	65
3.5.	Diputat pel districte del Vendrell.....	73
3.6.	La trencadissa	77
4.	1910-1922. Líder del catalanisme republicà i retirada política	83
4.1.	Cofundador de la Unió Federal Nacionalista Republicana	83
4.2.	Les polèmiques eleccions de 1910	87
4.3.	Les eleccions de 1914.....	91
4.4.	El Pacte de Sant Gervasi.....	93
4.5.	La derrota en les eleccions de 1916.....	97
4.6.	Advocat, industrial i conferenciant.....	101
4.7.	La mort més propera.....	105
5.	1923-1930. Dictadura i silenci.....	109
5.1.	Aventura colonial i Dictadura.....	109
5.2.	Industrial d'èxit.....	109
5.3.	Advocat de renom.....	111
5.4.	Darrers anys de la Dictadura	116
6.	1931. Esclat republicà i retorn a la política	119
6.1.	L'adveniment de la República i de l'autonomia de Catalunya.....	119
6.2.	Diputat a Corts republicanes.....	125
7.	1931-1934. Ministre de la Segona República.....	133
7.1.	Ministre d'Hisenda del segon govern Azaña	133
7.2.	Artur Perucho, efímer secretari particular.....	139
7.3.	La tasca al capdavant del ministeri d'Hisenda.....	141
7.4.	La reforma fiscal.....	151
7.5.	La política monetària	153

8. 1934. Darrers mesos de vida, mort i enterrament.....	157
8.1. El càncer colpeja la seva salut	157
8.2. La renúncia com a ministre	159
8.3. La mort truca a la porta.....	163
8.4. La cerimònia de l'enterrament.....	163
8.5. Elogis post mortem.....	167
9. Persecució, oblit i record.....	173
9.1. El primer aniversari de la mort.....	173
9.2. Alguns records i un lent oblit	174
9.3. Tot i mort, persecució i requisa de béns.....	174
9.4. Recuperació de la seva memòria.....	177
Entrevistes.....	185
Glossari de fons documentals i gràfics	187
Bibliografia.....	189
Índex onomàstic.....	195

12 de març de 1932

Retrat de Jaume Carner,
amb dedicatòria
manuscrita al seu net
Joan Reventós i Carner.

FRR

Al meu net Joan Reventós y Carner
12 de Març de 1932
Jaume Carner

PRESENTACIÓ

El compromís polític com a servei a la societat

ALFONSO GONZÁLEZ BONDIA

PRESIDENT DEL GRUP MUNICIPAL SOM POBLE - ERC AL VENDRELL

Jaume Carner i Romeu és, sens dubte, un dels vendrellencs que més alt ha excel·lit en la política en majúscules, transcendent l'àmbit estrictament municipal. Figura clau del catalanisme polític i del republicanisme progressista de principis del segle XX, Carner va destacar per la seva capacitat d'unir el compromís amb els ideals amb una visió moderna i transformadora de l'acció política. En uns temps com els actuals, en què dedicar-se a la política sovint genera desconfiança i s'associa a estereotips de mentida o aprofitament, resulta més necessari que mai reivindicar figures com Jaume Carner i Romeu i la política com una activitat essencial per al progrés de la societat.

Durant la primera meitat del segle XX, vendrellencs com Jaume Carner i Romeu, Josep Casals i Freixes, Joan Ferret i Navarro, Andreu Nin i Pérez o Pau Padró i Cañellas esdevingueren referents polítics més enllà del nostre municipi. Aquest llegat va continuar amb Josep Vidal i Riembau, «Pep Jai», destacat líder antifranquista, diputat i senador durant els primers anys de la democràcia, qui va obrir el camí a una nova generació de polítics vendrellencs amb projecció nacional.

Els seus exemples ens recorden la importància de la dedicació i la defensa dels ideals en favor d'una societat millor. Tots ells compartien una característica essencial: no concebien la política com un instrument de projecció personal, sinó com un exercici de servei públic. Eren persones amb principis, coneixements, una trajectòria professional fora de la política i un profund compromís amb el bé comú. Eren persones que no vivien de la política, sinó que vivien fent política. I viure fent política ha de ser sinònim de compromís i sacrifici, de servei a la comunitat durant un període limitat de la vida. Qualsevol persona que, fent política, tingui una vida millor que la que portava abans d'entrar-hi, és que alguna cosa no està fent bé.

Aquesta nova biografia de Jaume Carner i Romeu ens convida a reflexionar sobre el seu llegat i a reivindicar una política basada en la generositat, el diàleg i el progrés. És, alhora, un homenatge a tots aquells que han posat els interessos col·lectius per davant dels personals, i finalitza amb un desig: que el Vendrell continuï sent bressol de polítics d'alçada, entre els quals, esperem, cada cop hi hagi més dones.

Circa 1906

Retrat de Jaume Carner,
obra de Ramon Casas.

MNAC

PRÒLEG

Reivindicant un vendrellenc il·lustre

NATIVITAT CASTEJÓN DOMÈNECH

DIRECTORA DE L'ARXIU COMARCAL DEL BAIX Penedès

L'advocat i polític republicà Jaume Carner i Romeu fou una figura rellevant de la política del nostre país, conegut sobretot per haver estat ministre d'Hisenda durant la Segona República Espanyola. Encara que la seva trajectòria política ha estat llargament estudiada —fins i tot el mateix Carner va publicar diversos articles i discursos on definia els seus principis ideològics—, tanmateix cal reconèixer que, quant a la seva biografia, mancava un treball, com el que ara tindreu l'oportunitat de llegir, que en fes una revisió completa.

En efecte, Pau Vinyes repassa la biografia de Carner des del seu naixement a la vila del Vendrell fins a la seva mort a Barcelona, en un recorregut cronològic, ben estructurat, que ens dona una visió clara de la vida del personatge i les seves actuacions. En aquest llibre descobrim realment la magnitud de la personalitat de Carner, la qual cosa justifica que l'autor acabi reivindicant la recuperació de la seva memòria.

Aquest treball és fruit d'una àmplia recerca per part de l'autor que, conscient del repte, ha contrastat la bibliografia existent amb les fonts primàries i secundàries disponibles en nombrosos arxius, biblioteques, hemeroteques i col·leccions particulars, la qual cosa demostra el rigor amb què ha tractat la informació.

Gràcies als fons documentals consultats a l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès, Pau Vinyes ha pogut posar de manifest el vincle de Jaume Carner amb altres personalitats vendrellenques, com l'escriptor Josep Aixalà Casellas (el Vendrell, 1863 - l'Havana, 1944), el farmacèutic i poeta Joan Ramon i Soler (el Vendrell, 1851-1900), amb qui va intercanviar correspondència en relació a la formació de l'Agrupació Catalanista del Vendrell, i Emili Folch Andreu (Montblanc, 1872 - el Vendrell, 1949), procurador de tribunals, registrador de la propietat, president del Centre Republicà Nacionalista del Vendrell i diputat provincial, que es va encarregar de gestionar la documentació referent a les eleccions al Congrés dels Diputats pel districte del Vendrell a les quals es presentà Carner. Precisament, a través d'aquesta documentació, cedida per la Fundació Apel·les Fenosa, s'ha pogut conèixer de primera mà el funcionament dels processos electorals de l'època.

En aquesta nova biografia, doncs, Pau Vinyes fa reviure Jaume Carner, un referent polític republicà de primer ordre, tot valoritzant el seu llegat.

Núria, 19 de juny de 1931

Jaume Carner,
en un descans
de les sessions de treball
de la Comissió redactora
de l'avantprojecte
d'Estatut d'Autonomia
de Catalunya.

GABRIEL CASES / ANC

INTRODUCCIÓ

Un catalanista republicà, idealista i pragmàtic

Segons la doctora en Ciències Econòmiques Maria Teresa Costa i Campí, Jaume Carner era, durant la seva primera etapa com a diputat, un polític que, per damunt de les seves conviccions catalanistes i republicanes, sentia la ferma necessitat de modernitzar l'Estat. Partidari d'acabar amb el règim aranzelari existent i de realitzar una profunda reforma fiscal que al mateix temps liberalitzés l'economia, cosa que permetria més ingressos a la hisenda pública. Un liberal en política, un liberal reformista en economia i un fabià³ en els aspectes socials.⁴ Un polític amb una sòlida formació econòmica i amb una bona oratòria.

Efectivament Jaume Carner i Romeu va ser un home de fortes conviccions catalanistes i republicanes, però en cap cas un eixelebrat o un abrandat extremista. Va ser un moderat dins l'esquerranisme. Un home que ben bé podria haver estat un radical-socialista a França, un laborista a Anglaterra, un socialdemòcrata a Alemanya o un demòcrata-liberal als EUA. Tanmateix, per damunt de tot fou un polític pragmàtic i realista, d'aquells que toquen de peus a terra i conjuguen possibilismes sense deixar de lluitar pels ideals i valors que professen. Sempre cercant el terme just, davant del blanc o negre. No en va es mostrarà més actiu gestionant des de l'administració pública que no pas exercint l'oposició. L'historiador i polític Antoni Rovira i Virgili, qui el conegué en vida, el retratava amb aquests mots:

«El prestigi de Jaume Carner era degut, en primer lloc, a la suggestió que sobre els qui el tractaven i sobre el públic exercia la seva figura de noble gallardia, el seu aire d'home franc, lleial i coratjós, la seva veu sonora que vibrava amb els accents de la sinceritat.

La gent culta es plaïa a trobar en Jaume Carner la imatge viva del tribú romà, i el vestia idealment amb la toga egrègia. La testa quadrada, la barba negra, cur-

3 Seguidors de la Societat Fabiana, fundada a Londres el 1884 amb el propòsit d'avançar en els principis del socialisme a través de reformes graduals.

4 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p.49.

ta i forta, els ulls clars i brillants, ensems enèrgics i bondadosos, tota la fisonomia de Jaume Carner prenia un aire de voluntat i d'honestedat. Inspirava així una plena confiança als amics i al poble.»⁵

Carner, l'home de la famosa frase sobre la bandera catalana la qual havia de mantenir-se «*ben alta, ben dreta y ben sola*»,⁶ fou un dels polítics i economistes més destacats del primer terç del segle XX a Catalunya i a tot l'Estat espanyol: regidor de l'Ajuntament de Barcelona per la Lliga Regionalista, fundador del Centre Nacional Català, del Centre Nacionalista Republicà i de la Unió Federal Nacionalista Republicana, líder destacat del sector esquerrà de Solidaritat Catalana i diputat al Congrés, impulsor d'organitzacions empresarials, fundador d'un dels millors diaris que s'hagin publicat a Catalunya, *El Poble Català*, industrial sucrer, advocat de renom... Ha estat injustament oblidat durant molts anys, recordat només en l'esfera familiar, per alguns amics, per l'historiador Josep Maria Poblet —que en feu una excelsa biografia, amb el títol *Jaume Carner. Polític, juriconsult, industrial i ministre de Finances de la II República*— i en la seva vila nadiua del Vendrell. Segurament si la mort no l'hagués sobrevingut en ple moment àlgid del seu retorn a la política activa d'alt nivell, ens trobaríem un home que hauria esdevingut un dels protagonistes dels darrers anys de la Segona República. Aquest oblit, imperdonable per un país que es vol hereu del seu passat, ha de donar lloc a que la seva figura sigui reconeguda i el seu bagatge humanístic difós, sobretot en l'àmbit dels estudis superiors.

Pocs polítics catalans han arribat a ser ministres de l'Estat espanyol. I Carner en va ser un, i en ple període democràtic de la Segona República. Va ser la quota d'Esquerra Republicana de Catalunya, tot i no ser-ne militant, dins del govern presidit per Manuel Azaña, amb qui mantingué una bona amistat més enllà de la política. És durant la seva etapa de ministre d'Hisenda

5 Antoni ROVIRA i VIRGILI. «Jaume Carner», a: *Els polítics catalans*, p. 105-106.

6 «Meeting electoral catalanista», *La Veu de Catalunya*, 24 d'abril de 1903, p. 3.

que veurem el Carner més lúcid i pragmàtic i, sobretot, impulsor de grans reformes econòmiques, algunes dutes a terme i d'altres posant-hi els fonaments, com fou el cas de l'impost sobre la renda. Serà l'únic ministre d'Hisenda de tot el període republicà que aconseguirà aprovar uns pressupostos generals, els de 1932 i 1933.

Tot i que Josep Maria Poblet en va fer una bona biografia, calia posar-la al dia, ja que els avenços en l'accés als arxius i a nous fons documentals han fet possible fer una semblança biogràfica més acurada, omplint buits allà on Poblet, per les circumstàncies de l'època —el llibre fou editat el 1977— no va poder arribar. Sobretot posant llum, amb més dades, a l'etapa com a ministre de la República, on Poblet no hi aprofundí, com sí que ho va fer, en canvi, en la primera època política del vendrellenc, la del 1899 al 1916 quan va perdre l'acta de diputat. He procurat, tot i llegir-me la biografia de Poblet, fer camí nou, per tal d'evitar que la seva obra acabés impregnant el nou relat biogràfic. Ha estat font de consulta, evidentment, però en el temps del redactat del manuscrit he defugit de tenir-lo com a llibre de capçalera. El lector podrà discernir si he aconseguit oferir una nova visió biogràfica de Jaume Carner.

També voldria remarcar que hi hagut d'altres historiadors i economistes que han estudiat el nostre personatge, com l'historiador Alfred Pérez-Bastardas, que al llibre del qual va tenir cura, *La democràcia nacionalista a Catalunya* —un recull d'articles de Jaume Carner—, en feu un breu estudi introductor i en dos capítols titulats «Notes biogràfiques i polítiques» i «Teoria i pragmatisme polític carnerià». I l'economista Maria Teresa Costa i Campí, que en el seu treball *Vida y obra de Jaime Carner*, a més de fer una breu semblança biogràfica, va fer un estudi detallat del corpus econòmic de l'exministre. El treball de Costa i Campí m'ha ajudat sobretot a desxifrar les qüestions econòmiques, en les quals, home de lletres com soc, anava profundament peix.

Per acabar, vull agrair l'inestimable ajut que m'han prestat moltes persones, ja que les recerques històriques no es fan soles. En primer lloc, al director executiu de la Fundació Irla, Josep Vall, de qui cada dia

s'aprèn quelcom nou. A Alfons Carner i Sunyol i a Laia Reventós i Rovira, net i besneta de Jaume Carner, que m'han obert les portes de casa seva per acollir-me i fer-me partícips del seu llegat, sense ells aquesta biografia hauria estat un xic coixa. A la Josepa Maria Rovira i Ribas, vídua del líder socialista Joan Reventós i Carner, que era net del nostre biografiat. Als membres del Jurat de la Beca d'Estudis Històrics President Taradellas 2023 per haver confiat en mi i pels consells i suggeriments rebuts. A la Nativitat Castejón, directora de l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès, que em va fer conèixer el Vendrell de Jaume Carner —tot fent-me una ruta pel nucli antic de la vila— i l'extensa bibliografia que l'arxiu ha publicat sobre vendrellencs de renom i sobre la població. A l'historiador Eduard Puigventós i López, arxiver de l'Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya, qui m'ha fet descobrir una institució eclesiàstica on Jaume Carner hi va realitzar els estudis de batxillerat i la política educativa de l'època. A l'historiador Alfred Pérez-Bastardas per acollir-me a casa seva i conversar una bona estona tot parlant de Carner i el seu temps, així com de l'estat de la historiografia catalana. A l'historiador Joan Esculies, pels consells rebuts i l'intercanvi d'informació. Al catedràtic d'Història Contemporània Josep Maria Roig i Rosich, per ajudar-me a discernir uns dubtes sobre l'etapa de la dictadura de Primo de Rivera. Als arxius i biblioteques consultats, per facilitar la documentació necessària. Per acabar, als amics i amigues i als meus germans Natàlia i Galdric Vinyes i Roig, per la paciència esmerçada en els dies que jo estava immers en la redacció del manuscrit. I a tots i a totes, que no he esmentat, però que també han fet possible el llibre que teniu a les mans.

El Vendrell, circa 1890

El pont de ferro sobre la riera de la Bisbal, de la línia de ferrocarril Tarragona-Martorell.

ACBP-FONS JOAN RAMON I SOLER

1867-1891

Primers anys de vida

1

1.1. El Vendrell de mitjans de segle XIX

El 15 d'abril de 1865, el govern de l'Estat inaugurava la línia de ferrocarril entre Tarragona i Martorell, en el traçat de la qual s'inclouïa una estació a la vila del Vendrell. Feia disset anys que Barcelona i Mataró estaven ja enllaçades per la primera línia de tren de la península Ibèrica. Amb la seva posada en marxa va arribar també el telègraf, un nou mitjà de comunicació que permetia més fluïdesa en les transaccions comercials.

Aleshores, la capital penedesenca era una població que sobrepassava per poc els 5.000 habitants, dels quals els més afortunats econòmicament es podien desplaçar per primer cop per via fèrria a les grans ciutats del país, com Tarragona i Barcelona. En el moment de l'arribada del ferrocarril, el Vendrell era una vila on la majoria de la seva població vivia de la pagesia, amb el conreu principal de la vinya, que entre 1856 i 1857 es veuria afectada per la malaltia de l'oïdi, que provocà una forta crisi vinícola.⁷ Davant d'aquest fet el Vendrell entrà a la dècada de 1860 en una forta davallada econòmica, amb múltiples pèrdues de llocs de treball. El terme municipal del Vendrell, a més del nucli històric de la vila, abastava la platja de Sant Salvador, des d'on salpaven i arribaven embarcacions comercials que fornien de productes de primera necessitat els vendrellencs i poblacions veïnes, i s'exportava oli, aiguardent i vi.

Fins al 1860 no es retolaren els carrers i es numeraren les cases de la vila. El cronista vendrellenc Jaume Ramon i Vidales es feia ressò de la deixadesa municipal pel que fa a la numeració i retolació dels carrers:

«[...] sentim haver de formular una censura respecte a l'abandó que hi hagué sempre a nostra vila tant amb els noms dels carrers com en la falta de numeració de les cases, abandó que tal volta avui encara continuaria si per ordre superior no s'hagués obligat al municipi a subsanar aquelles faltes.»⁸

7 AADD. *L'arribada del ferrocarril al Vendrell*, p. 17.

8 Jaume RAMON. *Vendrell històric*, p. 71.

Circa 1870

Pere Romeu i Riera, avi matern de Jaume Carner.

FCS

1.2. Orígens familiars

És en aquest context històric vendrellenc on va nèixer Jaume Carner i Romeu. Fou batejat el 2 de març de 1867 a la parròquia de Sant Salvador del Vendrell, amb els noms de Jaume, Ramon i Ildefons, exercint la cerimònia baptismal mossèn Josep Ildefons Gatell.⁹ Havia nascut «*ocho días antes*»,¹⁰ el 22 de febrer, al carrer de les Garrofes, 11.

Era fill del veterinari Joan Carner i Corbella —nascut al Vendrell el 23 de juliol de 1836—¹¹ i de la mestressa de casa Josepa Romeu i Escofet —nascuda al Vendrell l'11 d'abril de 1839—¹² units en matrimoni el 26 de setembre de 1861, a l'església de Sant Bartomeu d'Albinyana, per mossèn Marià Planells amb llicència de mossèn Ramon Roig, regent de l'església parroquial de Sant Salvador del Vendrell.¹³ Posteriorment, l'1 de febrer de 1862, van signar els capítols matrimonials al Vendrell.¹⁴ Josepa Romeu era d'una bona casa pairal de la vila, Can Lleó, una masia més coneguda com a Cal Badejo. Un sobrenom donat per un enterrament on s'hagué de servir dinar a un centenar de persones que assistien a la cerimònia. En ser dia d'abstinència es prepararen diverses cassoles de bacallà, un peix que al Vendrell també és conegut com a «badeju».¹⁵ Els avis paterns eren el veterinari Llogari Carner i Pujol, natural de Calders, al Moianès, i Llúcia Corbella i Canet, de Calaf. I els materns Pere Romeu i Riera i Josepa Escofet.

9 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre de baptismes (1867-1872), f. 11v.

10 *Ibidem*.

11 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre de baptismes (1834-1848), f. 53r.

12 *Ibidem*, f. 113r.

13 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre de matrimonis (1859-1872), f. 36r-v.

14 ACBP. Fons notarial del Vendrell. Miquel Ribas Palet. Protocolo de las escrituras, 1862, f. 50r-52v.

15 Josep Maria POBLET. *Jaume Carner. Polític, juriconsult, industrial i ministre de Finances de la II República*, p. 13.

Joan Carner també tingué una certa trajectòria política. El 28 de juny de 1862 fou nomenat regidor del Vendrell per la classe de majors contribuents,¹⁶ fins que el 24 de febrer de 1865 era rellevat del càrrec de segon tinent d'alcalde i regidor.¹⁷

El 16 de febrer de 1864 l'Ajuntament del Vendrell acceptà la petició de Joan Carner, aleshores subdelegat de veterinària del partit judicial, per establir al Vendrell la inspecció de carns que encara no tenia la vila. Fou nomenat inspector de carns amb un sou anual de 1.440 rals.¹⁸ Assumiria aquest càrrec fins el 29 de juny de 1876, data en què l'Ajuntament decidí substituir-lo a causa del seu delicat estat de salut.¹⁹

Joan Carner va atorgar testament el 23 d'octubre de 1876,²⁰ deixant usufructuària a la seva dona Josepa Romeu i hereu universal al seu fill Jaume Carner, morint menys de mig any després, el 4 de març de 1877, en un accident laboral en caure d'un cavall exercint de veterinari.²¹ El 14 d'agost de 1877 es feia l'escriptura de declaració de béns, en la qual es detallava que, en aquells moments, la casa del carrer de les Garrofes, 11, constava de planta baixa, entresol, dos pisos i golfes.²² Aquesta casa antigament tenia planta baixa i un pis però degut al seu mal estat fou enderrocada i construïda de nou per Llúcia Corbella, mare de Joan Carner, ara vídua de Llogari Carner. Aquesta casa fou comprada pels seus pares el 9 d'abril de 1835 a Josep Marqués, pagès del Vendrell, per 700 lliu-

Circa 1870

Josepa Escofet, àvia materna de Jaume Carner.

FCS

16 ACBP. fons Ajuntament del Vendrell. Llibre d'actes (1862-1870), 1862, f. 2r.

17 ACBP. fons Ajuntament del Vendrell. Llibre d'actes (1862-1870), 1865, f. 11r.

18 ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell. Llibre d'actes (1862-1870), 1864, f. 2v-3r.

19 ACBP. fons Ajuntament del Vendrell. Llibre d'actes (1871-1876), 1876, f. 38r.

20 ACBP. Fons notarial del Vendrell. Francesc Xavier Calbó Trillas, 1876, vol. 2, f. 841r-842v.

21 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre XI d'òbits (1876-1885), f. 9r-v.

22 ACBP. Fons notarial del Vendrell. Francesc Xavier Calbó Trillas. Protocolo de instrumentos públicos (1877), f. 831r-842v.

Circa 1860

Joan Carner i Corbella, pare de Jaume Carner.

FCS

res catalanes. A més a més, es declaraven les finques següents: una casa, anomenada el celler, al carrer General Prim, 17, del Vendrell, comprada pels seus pares el 27 de setembre de 1848; una casa, al carrer de les Garrofes, 6, del Vendrell, comprada per Lúcia Corbella, essent vídua, a Pau Guimerà, que seria enderrocada i reconstruïda per Joan Carner; una heretat nomenada Casa Buixart (Boxart),²³ a la partida Torrent Mal del terme d'Albinyana, amb una extensió de 23,58 jornals del país —o sigui 13 jornals, 75 cèntims cana de rei o 8 hectàrees, 36 àrees, 55 centiàries— i que constava d'una casa de camp, una premsa, un celler, un corral i un pou.

Jaume Carner i Romeu fou el tercer fill del matrimoni. Primer van venir al món dues nenes: Dolors, nascuda el 12 de juliol de 1862 i morta el 25 d'agost de 1865, als tres anys;²⁴ i Maria de la Concepció, nascuda el 30 de desembre de 1864 i morta el 17 de juny de 1866, als divuit mesos.²⁵ Posteriorment: Teresa, nascuda el 15 de març de 1869 i morta el 17 de juliol de 1931, als seixanta-dos anys;²⁶ Dolors, nascuda el 2 de setembre de 1871 i morta el 27 de juliol de 1874, als gairebé tres anys;²⁷ i Francesc, nascut el 28 de juliol de 1874 i mort el 9 de març de 1875, als set mesos.²⁸ Així doncs, dels sis fills Carner-Romeu, quatre van morir abans dels quatre anys d'edat. La mortalitat infantil a

23 Marc CASELLAS. *Albinyana i les Peces a l'Edat Moderna. Històries, cases, masies i famílies*, p. 170.

24 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre XII baptismes (1859-1863), f. 239; Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre òbits (1859-1866), f. 236v.

25 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre XIII baptismes (1864-1866), f. 72v-73r; Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre òbits (1859-1866), f. 270r-v.

26 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre XIV baptismes (1867-1872), f. 127v-128r; *El Baix Penedès*, 18 de juliol de 1931, p. 1.

27 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre XIV baptismes (1867-1872), f. 271r-v; Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre X d'òbits (1867-1876), f. 239r.

28 AHAT. Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre XV baptismes (1872-1878), f. 223; Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Llibre X d'òbits (1867-1876), f. 256v.

l'Europa del segle XIX feia estralls, fins i tot en una família benestant.²⁹

L'única germana que va arribar a l'edat adulta, Teresa, contrauria matrimoni amb Emili Lleó, un destacat membre de l'Agrupació Catalanista del Vendrell, organització adherida a la Unió Catalanista.³⁰

El 1871 la família Carner-Romeu vivia amb els dos fills petits, la germana soltera del pare i la minyona Maria Segú, de Selma, al carrer de les Garrofes, 11, en un dels habitatges d'un edifici de cinc plantes més terrat.³¹ El 1875 es mantenia el mateix nucli familiar, però la minyona era Antònia Nin, del Vendrell.³² En els padrons successius trobem que la família continuava vivint en el mateix edifici, però el 1880 la mare constava com a vídua i el fill ja no hi vivia, atès que romania escolaritzat com a intern a l'Escola Pia de Sant Antoni, a Barcelona, i la minyona era Dolors Duran, de Roda de Berà. En el padró de 1885 Jaume Carner era inscrit com a estudiant i la minyona era Antònia Plana. El mateix succeeix amb el padró de 1889, però aquest cop Carner no hi figurava, ja que en aquells moments estava vivint a Madrid, doctorant-se en Dret.³³

1.3. Infantesa i primera ensenyança

En el pròleg que va fer per al recull d'articles, escrits des de l'Havana, del seu bon amic Josep Aixalà, publicats en el llibre *Pensant en la vila*, Jaume Carner compara els seus estudis primaris a l'escola pública amb els del seu amic:

«Anàvem a diferents estudis, i érem de barris separats; l'Aixalà anava a l'estudi del Crusat, mestre pel qual

sempre té paraules de bon record. Jo anava a l'estudi de la plaça dels Aills, que regia l'altre mestre públic de la vila, el senyor Calafell, que era tan prim i sec que li dèiem, irreverentment, l'animeta seca. L'Aixalà anava amb les colles del carrer Nou i de les Quatre Fonts, i jo era de la placeta de les Garrofes. Tinc de l'Aixalà infant la impressió de noiet saberut al qual teníem respecte.»³⁴

Des del 27 de març de 1861 l'Ajuntament tenia arrendada l'escola i el pis del mestre en una finca propietat de Joan Giró per un període de nou anys.³⁵ El mestre, Francesc Calafell, es queixava constantment del mal estat de l'edifici. Finalment, el 9 de maig de 1863 el propietari sol·licitava un augment del lloguer a canvi de cedir una habitació del primer pis que ocupava ell mateix.³⁶ L'Ajuntament aprovava l'augment de 24 duros anuals, dels quals 14 els pagaria el mestre i la resta el consistori. El regidor síndic Francesc Queraltó, futur sogre del mestre, l'avalava pel pagament.³⁷

El 17 de novembre de 1863 l'Ajuntament manifestava que hi havia perill d'enfonsament de l'escola i el pis.³⁸ Com que el propietari no realitzava cap obra de reparació, el consistori feia apuntalar el pis amb dues columnes i en rescindia el contracte de lloguer el 27 de desembre de 1863.³⁹ Finalment, el 13 d'agost de 1864 s'acordava traslladar l'escola i pis dels mestres Francesc Calafell i Joaquim Casals a una casa propietat del seu sogre Francesc Queraltó al carrer del Duc de la Victòria, 3 —actual carrer d'Andreu Nin—, per 140 duros anuals, per un període de sis anys.⁴⁰

29 Segons Alfons Carner i Sunyol, net de Jaume Carner, un dels germans de Carner va morir en caure dins d'un pou a la finca d'Albinyana.

30 Neus OLIVERAS. *Farmàcia, poesia i societat al Vendrell de Joan Ramon i Soler (1851-1900)*, p. 116.

31 ACBP. Padró d'Habitants del Vendrell. 1871.

32 ACBP. Padró d'Habitants del Vendrell. 1875.

33 ACBP. Padró d'Habitants del Vendrell. 1880, 1885 i 1889.

34 Josep CARNER. «Pròleg», a: Josep AIXALÀ. *Pensant en la vila*, p. 5.

35 *El Magisterio Español*, 5 de gener de 1892, p. 4.

36 *Ibidem*.

37 Deven la informació sobre el mestre Francesc Calafell a Nativitat Castejón, directora de l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès.

38 ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell. «Llibre d'actes (1862-1870)», 1863, f. 20v-21r.

39 *Ibidem*, f. 23r-24v.

40 ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell. «Llibre d'actes (1862-1870)», 1864, f. 19v-20r.

L'agost de 1872 les mares escolàpies traslladaren el seu convent i escola al nou edifici que construïren al carrer del Duc de la Victòria, 10-12, deixant lliure l'edifici del carrer del Carreró, 9 —actual carrer del Peix.⁴¹ El 27 d'octubre de 1872,⁴² l'Ajuntament establia en aquest immoble les escoles de nens i nenes dels mestres Francesc Calafell i Carme Pujol⁴³ i el 6 desembre⁴⁴ se'ls demanava que traslladessin tot el material al nou local amb la finalitat que l'1 de gener de 1873 s'iniciés el curs escolar.⁴⁵

El Carner infant va viure, durant aquells anys, un període especialment convuls de la història del Vendrell que, en el marc de la Tercera Guerra Carlina, es va fortificar⁴⁶ per tal de defensar-se d'atacs, com el que tingué lloc el 4 de març de 1874. Aquell dia, de matinalda, les milícies carlines comandades pel general Rafael Tristany entraren a la vila, cremaren cases i després d'una batalla que va causar quinze morts i cinquanta ferits entre els defensors i dos centenars de baixes dels atacants, entre morts i ferits, marxaren del Vendrell, no sense abans manar fer un pregó «obligant a tots els homes a enderrocar les fortificacions sota pena de la vida».⁴⁷

41 Magda NOGUÉS. *Patronat de Santa Anna del Vendrell. Obra social catòlica femenina, 1921-2023*, p. 24 i 32.

42 ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell. «Llibre d'actes (1862-1870)» 1872, f. 62v-63r.

43 Neus OLIVERAS. *Farmàcia, poesia i societat al Vendrell de Joan Ramon i Soler (1851-1900)*, p. 20.

44 ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell. «Llibre d'actes (1862-1870)», 1872, f. 68v- 69r.

45 En aquell moment els mestres gaudien d'una bona consideració social. Així ho demostra el fet que el 2 de març de 1884 l'Ajuntament del Vendrell convidés els mestres Francesc Calafell i Paulí Bayer, entre altres autoritats, als funerals que es van celebrar a la parròquia de Sant Salvador del Vendrell el 4 de març en memòria dels vendrellencs que van morir deu anys abans, defensant la vila de l'atac carlista. Nativitat CASTEJÓN. «Paulí Bayer i Coll (Osor, 1855 - Montblanc, 1916), mestre i poeta, patriarca d'una nissaga d'artistes i intel·lectuals».

46 Joan LATORRE; Nativitat CASTEJÓN. *Les fortificacions del Vendrell del segle XIX*.

47 Manuel BOFARULL. «1874: entrada dels carlins al Vendrell».

En el pròleg de Jaume Carner al llibre de Josep Aixalà, comparava la seva infantesa amb la del seu amic:

«En la vida de l'Aixalà i en la meua hi ha una coincidència. Tots dos deixarem la vila el mateix any 1878. Ell s'embarcava en el "José Baró", facturat per un parent seu a la tabaqueria que a la ciutat de l'Havana tenia el Batet de l'Arbós, i jo era també facturat cap a l'internat de l'Escola Pia de la ciutat de Barcelona. L'Aixalà havia perdut la seva mare, i potser la mort de la santa dona per la qual l'Aixalà servia un amor inexhaurible, disposà del seu destí; i jo havia perdut el meu pare, que, si hagués viscut, he pensat sempre que m'hauria enviat a l'Havana a vetllar el seu negoci i, en lloc d'advocat, seria un americano.»⁴⁸

El 21 de juliol de 1850, l'avi Llogari Carner —pocs mesos abans de morir— havia adquirit 10 jornals i mig de terra de la partida aleshores anomenada les Parades, a Albinyana.⁴⁹ En els anys següents la seva vídua, Lúcia Corbella i el fill Joan Carner van anar comprant més trossos de terra d'aquesta partida, fins que l'1 de juny de 1873 també adquiriren l'anomenada Casa Buixart,⁵⁰ un dels masos més antics del lloc, del qual se'n té constància des de finals del segle XVIII.

En aquest mas Jaume Carner hi va estiuejar des de ben petit. Cap al juny la família s'hi instal·lava fins que els fills retornaven a l'escola. Hi romanien amb la mare i la minyona, ja que el pare, per motius professionals, entre setmana s'estava a Barcelona.⁵¹ Per Carner i la

48 Jaume CARNER. «Pròleg», a: Josep AIXALÀ. *Pensant en la vila*, p. 5-6. El negoci del pare a l'Havana que esmenta Jaume Carner en realitat era un negoci de la família de la mare, Maria Galofre i Lleó. Devem aquesta informació a Alfons Carner i Sunyol, net del nostre biografiat.

49 ACBP. Fons notarial del Vendrell. Miquel Ribas Palet. Protocol de les escriptures públiques, 1850, f. 184v-185r.

50 ACBP. Fons notarial del Vendrell. Francesc Xavier Calbó Trillas. Protocol dels instruments públics, 1873, f. 339r- 340v. Devem la informació sobre la finca a Nativitat Castejón, directora de l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès.

51 Marc CASELLAS. *Albinyana i les Peces a l'edat moderna. Història, cases, masies i famílies*, p. 170.

seva germana Teresa aquell mas era un espai obert, d'esbargiment, amb contacte amb la natura, defugint de la reclosa de la casa del carrer de les Garrofes i de l'estretor de les vies i places del nucli antic del Vendrell.

1.4. Batxillerat

A partir de la Llei Moyano, llei d'instrucció pública aprovada per decret del 9 de setembre de 1857 pel ministre liberal Claudio Moyano, s'establien els estudis de batxillerat, que si es realitzaven sencers eren sis cursos. Per accedir-hi calia tenir deu o més anys, aportar un certificat mèdic conforme no es tenia cap malaltia important i superar un examen d'ingrés que es feia en el propi institut o centre docent concertat. Un cop acabats els estudis de batxillerat tothom havia d'examinar-se a l'institut provincial corresponent, que certificava els estudis obtinguts.⁵²

Carner, s'examinaria de la prova d'accés de batxillerat a l'Institut de Tarragona el 1876, avalat pel professor Manuel Socias,⁵³ germà dels Escolapis del Vendrell.⁵⁴ Els exàmens dels cursos 1876-1877 i 1877-1878 també els realitzaria a la ciutat de Tarragona, amb nota global d'excel·lent.⁵⁵ Els darrers quatre cursos del batxillerat els faria en règim d'internat als escolapis de Sant Antoni, de la ronda de Sant Pau de Barcelona, entre setembre de 1878 i juny de 1882. L'escola Pia de Sant Antoni era situada des de 1815 a l'antic convent dels antonians, a tocar del portal i baluard de Sant Antoni. Un cop enderrocades les muralles el 1866, els escolapis van demanar permís a l'Ajuntament per tal de poder ampliar el recinte; l'ampliació amb el nou edifici fou finalitzat entre el 1874 i el 1875. Així doncs, l'alumne Carner estre-

nava nova edificació. Segons es recull a l'obra *Escuelas Pías de San Antonio Abad de Barcelona*:

«De aquellos tiempos nos queda en cambio la sabia orientación que dieron al internado. De conformidad con las leyes de entonces, incorporó los estudios oficiales de Bachillerato al cuadro de las enseñanzas del Colegio, que fué primero de Barcelona y de su provincia, que se agregó al Instituto Provincial.

Los rasgos fundamentales del régimen escolar, que exigía la incorporación de los nuevos estudios de segunda enseñanza, no se correspondían con los de las Humanidades, y los hombres, que los implantaron, debían poseer una formación especial, muy nutridos de ciencia pedagógica para preparar la evolución y el desenvolvimiento del internado y hacer viables las nuevas orientaciones en materia de Educación. Los PP. Calasanz Casanovas, Agustín Botey, Bernardo Collaso, José Jofre, P. Ferrer, J. Feliu y Juan Martra fueron los verdaderos sostenes del Internado.»⁵⁶

El 1883 als escolapis de Sant Antoni hi estudiaven 553 alumnes externs i 156 interns i era considerat un dels més grans de Barcelona.⁵⁷ A mesura que l'Estat s'anava fent càrrec de l'ensenyament i estenent la xarxa d'escoles públiques, s'anava prohibint que els ajuntaments, tal com havien fet fins el moment, subvencionessin escoles privades com les religioses. Els escolapis deixaven de rebre uns ingressos i van haver de buscar nous recursos econòmics per a mantenir que l'ensenyament obligatori continués sent gratuït. Fou així com introduïren la figura dels alumnes «recomanats», els quals feien més hores lectives de les que pertocaven, repassant lliçons o aprenent matèries no obligatòries:

«El 1884 sembla que ja existí a Sant Antoni aquesta pràctica, que probablement s'inicià als escolapis de Balaguer. Als col·legis petits es mantingué la unitat de

52 Hem d'agraïr aquesta informació a Eduard Puigventós López, arxiver en cap de l'Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya.

53 AHT-Fons Institut de Tarragona.

54 *Ibidem*.

55 Per manca de documentació no podem afirmar si va viure en règim d'internat a Tarragona.

56 APEPC. *Escuelas Pías de San Antonio Abad de Barcelona*. Mecanoscrit anònim, agost de 1948, p. 31.

57 Enric CANET; Ignasi FERNÁNDEZ. *L'Escola Pia de Sant Antoni: dos-cents anys al barri i a Barcelona*, p. 40.

Barcelona, circa 1890

Escola Pia de Sant Antoni

on Jaume Carner feu els estudis de batxillerat.

les classes per les hores obligatòries, i la diferència es produïa quan al final uns es quedaven i els altres sortien cap a casa; però en col·legis grans, com és el cas del de Sant Antoni de què tractem, els alumnes foren dividits en dos grups, “recomanats” i “no recomanats”, que en el llenguatge popular es traduí en “rics” i “pobres”, la qual cosa comportà moltes vegades sentiments de rancor entre els nois.»⁵⁸

Per aquestes hores de més, l'alumnat «recomanat» pagava una quota. En el cas dels interns no pagaven per les classes obligatòries ja que les rebien gratuïtament, però pagaven per l'allotjament i la manutenció. Els alumnes interns no es barrejaven amb els externs, anaven a classes diferents. Els externs estudiaven al nou edifici construït arran l'enderroc de la muralla, de tres plantes —actualment utilitzat com a habitatges, a la ronda de Sant Antoni—, unit per un pati a la Casa de la Bolla.⁵⁹

L'edifici modern que veié Carner fou cremat durant la Setmana Tràgica del juliol de 1909. Reparat, fou incendiat de nou a l'inici de la Guerra Civil i a la fi d'aquesta enderrocat per a construir l'actual hostatge educatiu. Molt abans, però, dels fets del 1909, els escolapis gaudien de cert respecte en els àmbits revolucionaris, en ser considerats un centre d'educació que acollia infants de famílies pobres. Tot això, es capgirà en el moment que s'acceptaren alumnes de pagament, ja que l'Ajuntament en no considerar-los una escola pública els deixà de subvencionar.

Entre els alumnes que van cursar el batxillerat a l'Escola Pia de Sant Antoni durant l'estada de Carner sobresurten noms de futurs polítics catalans, alguns dels quals serien correligionaris seus al Centre Nacionalista Republicà, com l'enginyer Manuel Folguera, el jurista Trinitat Monegal, l'advocat Ildefons Sunyol o el seu germà l'empresari Josep Sunyol. D'altres foren l'advocat i polític conservador, Narcís Pla i Deniel, germà de l'arquebisbe de Toledo Enric Pla i Deniel, i el periodis-

ta i director del *Diario de Barcelona* Joan Burgada. De tots ells, Jaume Carner traçaria una intensa i notable amistat i activitat política amb Ildefons Sunyol.

Per dissort nostra no s'han conservat els arxius de l'escola, cremats durant la Guerra Civil. Malgrat tot, les cartes que Carner adreçava a la seva mare permeten albirar un rendiment escolar força bo. En les missives li feia saber a la mare que tenia «*buen estado de salud cual desearía fuese la suya á D. G.*» i expressava que la trobava a faltar.⁶⁰ Lluny de casa i en un entorn totalment nou no era estranya la melangia cap a la família. També li transmetia l'enyorança pel Vendrell i referint-se a la visita que havia rebut de mossèn Jaume, rector de la parròquia de Sant Salvador, li esmentava que «*á medida que voy creciendo en imaginación, veo y miro con lastima mi patria*». ⁶¹ En la mateixa carta comentava que en les sortides que feien fora del recinte escolar estaven obligats a vestir amb uniforme i barret:

«No se si cuando le escribio tio Juan penso en decirle que me enviase el traje y sombrero de paja lo mas pronto posible especialmente para el dia de salida pues obligandonos ahora á salir con la chaqueta de uniforme, que no me cae muy bien y ya me es un poco corto, por ser ya muy alto. Ademas cuando salimos de campaña ya ninguna chaqueta me cae bien.»⁶²

En una carta sense datar, la qual abans de ser enviada era inspeccionada pel seu tutor, aquest li fa esment —nota a part després de la signatura del fill— que Jaume ha obtingut excel·lent en totes les assignatures.⁶³ En una de les altres missives enviades, respon a l'enúig de la mare per la tardança en contestar fent-li saber que no ha estat per oblit, ans el contrari, sinó pel fet que s'acosta el final de curs, quan es decideix la nota

58 Joan FLORENSA. *Breu historia de l'Escola Pia Sant Antoni (1815-1990)*, p. 39.

59 Enric CANET; Ignasi FERNÁNDEZ. *L'Escola Pia de Sant Antoni: dos-cents anys al barri i a Barcelona*, p. 40.

60 FRC. Carta de Jaume Carner i Romeu a Josepa Romeu i Escofet. Barcelona, 12 de març de 1880.

61 *Ibidem*.

62 *Ibidem*.

63 FRC. Carta de Jaume Carner i Romeu a Josepa Romeu i Escofet. Barcelona, sense data.

THE CLASE AND IRRI

 LA PAPESETA

EXTRACTO del expediente academico de D. Jaume Carner Carner
 natural de Barcelona de 19 años de edad.

Verificado de extraccion del GRADO DE BACHILLER en el Instituto de Barcelona a 27 de Julio de 1882, en la
 calificación de Sobresaliente y Aprobado en el segundo, habiéndose expedido el Tercero correspondiente con
 fecha 20 de Diciembre de 1882, admitida con la firma de Don Juan Don Juan Don Juan
Carnera Rector de esta Universidad

Tiene además probados los estudios de FACULTAD que á continuación se expresan:

ASIGNATURA EN LA LICENCIATURA EN DERECHO	MATRICULAN EN EL AÑO de	EN LA LICENCIATURA de	EXAMEN de	CALIFICACION EN LOS EXAMENES		PREMIOS	OBSERVACIONES
				Ordinario	Extraordinario		
ESTUDIOS PREPARATORIOS							
Liturgia <u>aprobado</u>	1882-83		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	"	"
Liturgia latina <u>77</u>	1882-84		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	"	"
Historia universal <u>10</u>	1882-83		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	"	"
Historia <u>aprobado</u>	1882-84		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	"	"
PRIMER CURSO DE DERECHO ROMANO	1882-83		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	"
Segundo curso de Derecho romano	1882-84		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	<u>Primo de 1.º de Mayo</u>
Derecho civil español <u>10</u>	1882-85		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	<u>Primo de 1.º de Mayo</u>
Derecho mercantil <u>aprobado</u>	1882-85		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	"
Derecho político y administrativo	1882-85		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	"
Derecho canónico	1882-85		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	"
Economía política y Finanzas	1882-84		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	"
Historia de Derecho civil <u>20</u>	1882-86		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	<u>Primo de 1.º de Mayo</u>
Derecho procesal <u>10</u>	1882-85		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	"
Derecho procesal <u>10</u>	1882-86		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	<u>Primo de 1.º de Mayo</u>
Derecho procesal <u>20</u>	1882-86		<u>Barcelona</u>	<u>Sobresal</u>	"	<u>Primo</u>	<u>Primo de 1.º de Mayo</u>
DERECHO ADMINISTRATIVO							
Derecho político y administrativo							
Derecho civil mercantil y penal							
Economía política y Estadística							
Derecho político español							
Asignaturas repetidas:							

CERTIFICO la exactitud de estos datos, conformes con los documentos que obran en la Secretaría de mi cargo.
Barcelona a 12 de Octubre de 1886.
 El Secretario general,
Rafael

El Oficial del Despacho,
Rafael

ACTA SEGUNDA DEL EJERCICIO DEL GRADO DE LICENCIADO EN DERECHO

Expedida en el día de hoy ante los Jueces que suscriben el mismo ejercicio, previa el sacro y la elección por el interesado del año _____, cuyo tenor es el siguiente:

ha obtenido la calificación de _____ de _____ de 1886

El Presidente del Tribunal,
 El Secretario del Tribunal.

Firma del graduado:

Madrid.—Imprenta Nacional.—1885.

12 d'octubre de 1886

Extracte de l'expedient acadèmic universitari de Jaume Carner.
 ANC-FONS UB

final, i està capficat amb els estudis, als quals hi dedica tot l'esforç.⁶⁴

Pel que fa a la l'alimentació el fill, en una altra carta, explica que ja menja carn que al principi rebutjava «no por mala, sino por una cosa que ni yo mismo se explicarme».⁶⁵ En tota la correspondència conservada Carner no oblidava de donar records i abraçades a la seva àvia i germana. Allò curiós és que a les cartes no se cita el pare, mort el 1879.

Un cop finalitzats els estudis de batxillerat als escolapis, Jaume Carner s'examina a l'Institut de Barcelona el 1882, i obté en totes les matèries la qualificació d'excel·lent menys en les assignatures de «Geografia» i «Geometria i Trigonometria» amb notable i les de «Retòrica i Poètica» i «Aritmètica i Àlgebra» amb bé. Obtingué el títol de batxiller el 30 de desembre de 1882, amb la qualificació d'excel·lent en el primer exercici i aprovat en el segon. Tenia quinze anys i encara molt camí per recórrer com a estudiant.⁶⁶

1.5. Estudis universitaris

Un cop aprovat l'examen decideix matricular-se a la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona. La capital del país, d'ençà el 1842, havia recuperat els estudis superiors suprimits pel Decret de Nova Planta, amb el trasllat de la Universitat a Cervera. La primera seu després

64 Ibidem.

65 FRC. Carta de Jaume Carner i Romeu a Josepa Romeu i Escofet. Barcelona, 16 de setembre de 1878.

66 ANC-Fons Universitat de Barcelona. Expedient acadèmic de Jaume Carner i Romeu.

del restabliment seria l'antic convent del Carme, al Raval. Tanmateix, davant el nombre creixent d'alumnes es projectà un nou edifici que albergués les facultats de Dret, Filosofia i Lletres, Medicina, Ciències, Farmàcia, l'Escola Industrial Superior i l'Escola Professional de Belles Arts. El nou emplaçament triat per als estudis superiors es trobava a l'Eixample, dins de la zona projectada per l'enginyer Ildefons Cerdà. La construcció del recinte universitari anà a càrrec de l'arquitecte Elies Rogent, les primeres classes s'iniciaren el 1871 i s'inaugurà oficialment el 1874. De nou Carner estudiava en un edifici tot just construït. Va tenir com a professors a reconeguts catedràtics com: Manuel Duran i Bas, més tard rector de la mateixa Universitat i futur ministre de Gràcia i Justícia; Josep Antoni Pou; i Àngel Bas.⁶⁷

Altre cop excel·lí com a bon estudiant, com demostren les notes obtingudes al llarg de la carrera universitària. De les quinze assignatures cursades: onze amb la qualificació d'excel·lent, una amb notable, dues amb bé i una aprovada. Sobta que en una de les matèries, «Dret Mercantil», la nota fos només un bé, atenent que després, com a advocat, esdevindria un gran especialista en peritatge mercantil. L'esforç com a estudiant va tenir la seva recompensa amb dues matrícules d'honor i diversos premis.

Mentre estudià la carrera de Dret s'hostatjà en un pis del carrer de Pelai, situat a poca distància de l'edifici de la Universitat de Barcelona. El 12 d'octubre de 1886 finalitzava la carrera i el 26 de març de 1887 obtenia el títol que l'acreditava com a llicenciat en Dret Civil i Canònic. Mentre feia la carrera de Dret havia estudiat també comerç i tenidoria de llibres, amb la finalitat d'eixamplar coneixements mercantils.

Un cop acabats els estudis de Dret seguí formant-se per a obtenir el doctorat, el va fer i se'n va examinar a Madrid, per la qual cosa es veié obligat a desplaçar-se temporalment a la capital de l'Estat, on coneixeria la dinàmica política del regne, on es coïa el poder. El Madrid de 1889 i 1890, era el de l'alternança entre els conservadors d'Antonio Cánovas i els liberals de Práxedes

67 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 243.

Mateo Sagasta. Un règim monàrquic sota la batuta de la reina regent Maria Cristina i el caciquisme a flor de pell.

Fou justament a Madrid on es formà la seva primigènia consciència política, com reflectí Emilio Navarro al seu estudi sobre els republicans catalans:

«En aquella época sintióse Carner hondamente catalán. La lengua, las costumbres, el temperamento de la capital de España parecieronle substancialmente distintos a lo que constituye el alma de Cataluña. Cuando asistía a las sesiones de Cortes o escuchaba los debates de la Academia de Legislación y Jurisprudencia o alternaba en la vida escolar o social con estudiantes de las distintas regiones españolas, su espíritu adquiría el convencimiento de que los catalanes eran de nacionalidad naturalmente diferenciada de la castellana.»⁶⁸

El gener de 1888, després de dos anys doctorant a la Universidad Central de Madrid el vendrellenc esdevenia doctor en Dret Civil i Canònic amb un dictamen d'excel·lent⁶⁹ amb una memòria intitulada «La prescripció», la qual resta inèdita.⁷⁰

Compaginant els estudis, i un cop acabats també, Carner farà de passant del bufet d'avocat de Francesc de Paula Rius i Taulet, exalcalde de Barcelona. És en aquest bufet, que anys després heretaria, on aprendrà l'ofici d'avocat.

La relació amb Rius i Taulet va ser curta ja que l'exalcalde moria el 1890. Un any després l'Ajuntament de Barcelona crearia una comissió per tal d'homenatjar qui fou un dels artífexs de l'exposició del 1888 i el jove Carner en formaria part com a un dels secretaris, conjuntament amb Claudi López, marquès de Comillas, com a president; Víctor Balaguer, Joaquim Maria de Paz, J. Vidal i el canonge Estadella com a vicepre-

68 «Don Jaime Carner Romeu», a: Emilio NAVARRO. *Historia crítica de los hombres del republicanismo catalán en la última década (1905-1914)*, p. 189.

69 «Crònica diària», *El Diluvio*, 25 de gener de 1888, p. 745.

70 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 243.

Circa 1890

Maria Galofre i Lleó,
esposa de Jaume Carner.

FCS

sidents; i Eugeni Palau, Antoni Torrents i Joaquim Bohigas, de secretaris. Entre les mesures que es proposaven figurava una pensió vitalícia per a la vídua, a càrrec de la corporació municipal, fins que el fill finalitzés els estudis universitaris.⁷¹

Poc després Jaume Carner iniciaria les seves activitats públiques en el món de l'associacionisme jurídic, formant part de la Junta Directiva de l'Acadèmia de Dret on, a finals de juny de 1889, seria nomenat tresorer i el novembre de 1890, vicepresident de la secció de Reformes Legislatives.⁷²

1.6. L'Ateneu Barcelonès

Va ser a l'Ateneu Barcelonès on Jaume Carner començaria la seva trajectòria de compromís cívic. Hi va ingressar el 1885, amb divuit anys tot just fets, en qualitat de soci resident, inscrit a la Secció de Ciències Morals i Polítiques. El 25 de maig de 1889 s'estrenà com a orador, en un debat sobre la intervenció de l'Estat en la instrucció pública.⁷³ La seva vinculació va anar molt més enllà de ser merament un associat més, ja que ocupà els càrrecs de vocal i president, el 1892, de l'esmentada Secció de Ciències Morals i Polítiques.⁷⁴

El 1895, «*juntament amb un grup de joves republicans i catalanistes, promocionaren la candidatura d'Àngel Guimerà com a president de l'entitat*»⁷⁵ i en viure la polèmica pel seu famós discurs, on per primer cop el president de la institució emprava el català en la conferència inaugural del curs. Era el 30 de novembre d'aquell mateix any i Guimerà la titulà «La llengua catalana». S'hi respirava un ambient tens, perquè una

part dels socis eren contraris a la utilització del català ja que fins aleshores la llengua d'aquest tipus d'activitats havia estat la castellana i consideraven que havien de continuar fent-se en aquest idioma. L'acte, en una sala plena de gom a gom per l'expectació generada, l'inicià el president en català, tot donant la paraula al secretari de la junta sortint, Jaume Carner, que exposà el seu informe en castellà. Seguidament Àngel Guimerà realitzà tota la seva conferència en català. El discurs es publicà, se'n van editar 20.000 exemplars, patrocinats econòmicament per 316 socis de la pròpia entitat.⁷⁶ Segons Jordi Llorens:

«La conferència, en realitat no gaire original, constituïa un elogi encès de la llengua catalana, assenyala-va els seus vincles fraternals amb la llengua provençal, ressaltava la plenitud medieval de la literatura catalana (Guimerà subratllava, simbòlicament, la importància de Muntaner, Lull i March, representants dels tres principals territoris de parla catalana, l'obra dels quals enaltia, respectivament, la pàtria, la fe i l'amor). El poeta lamentava la decadència del català escrit ("la llengua escrita", afirmava, "segueix la sort de les banderes d'un poble") i emfatitzava la Renaixença del segle XIX i, de manera especial, la importància que en aquest procés havien tingut els Jocs Florals.»⁷⁷

Tot i que Guimerà va fer un discurs centrat en la llengua catalana i en cap cas de contingut polític, els contraris a la seva normalització van començar a preferir crits, cops de bastó i empentes que van enterbolir el normal desenllaç de la sessió. En acabar, els partidaris de la utilització de la llengua pròpia del país respongueren amb lloances i esclats d'ovació. Arran de la conferència alguns socis es donaren de baixa i deu membres de la Junta Directiva i de les Juntes de les seccions dimitiren. Socis crítics amb l'actuació del dramaturg recolliren signatures i exigiren que aquest demanés disculpes. La polèmica va traspasar les pa-

71 «Crònica general», *La Publicidad*, 11 de gener de 1891, p. 2.

72 «Crònica diària», *El Diluvio*, 27 de novembre de 1890, p. 9.811.

73 «Barcelona», *Diario de Barcelona*, 24 de maig de 1889, p. 6.502.

74 Informació facilitada per Marta Bilbeny, bibliotecària de l'Ateneu Barcelonès.

75 Alfred PÉREZ-BASTARDAS, a: Jaume CARNER. *La democracia nacionalista de Catalunya*, p. V.

76 Jordi LLORENS. «Guimerà i la qüestió de la llengua», a: AADD. *L'Ateneu i Barcelona. 1 segle i 1/2 d'acció cultural*, p. 215.

77 *Ibidem*, p. 215-216.

1899

Jaume Carner i Maria Galofre amb els quatre fills: Joan, Jaume, Maria i Josep.

PAU AUDOUARD / FCS

rets de l'Ateneu i la premsa barcelonina i de tot el país se'n feu ressò. Amb el seu gest Guimerà reforçava el compromís dels socis de l'Ateneu amb el catalanisme polític, entre ells el propi Carner, que el curs següent, 1896-1897, entraria a formar part de la Junta de Govern de l'entitat.

1.7. Casament

Les estades de Jaume Carner al Vendrell serien sovintejades a inicis de la dècada del 1890. La vila havia experimentat un creixement notable tant a nivell poblacional com econòmic; ja no era aquella població empobrida arran de la malaltia que assolà la vinya, tot i que en vindria una de nova, la fil-loxera, que deixaria estralls encara pitjors. La dècada del 1880 havia estat de progrés i de millores: les construccions de l'hospital; l'escorxador i el mercat municipal; l'obertura del «Colegio Vendrell»; el projecte de reforma de la plaça Nova; la urbanització de la rambla, la qual enllaçava el nucli antic amb l'estació del ferrocarril; l'enllumenat amb gas; la construcció del pont de França; i l'aixecament del monument dedicat als Fets del 4 de març de 1874, el qual commemora el setge que va patir la vila durant la Tercera Guerra Carlina.⁷⁸ L'arribada del ferrocarril vint anys abans havia fet progressar econòmicament la vila. La vida social era força activa, amb comerços renovats que permetien als habitants fer les seves compres sense haver-se de desplaçar a altres poblacions i també esbargir-se en alguns dels nombrosos cafès. El periòdic *Lo Vendrellench* es feia ressò d'aquestes millores:

«Lo Café del Progrés de nostre particular amic en Joseph Ivern, ha sigut restaurat de cap y de nou, produhint la reforma un bon y simpatich cop de vista que atrau. La reforma consisteix en nous trispols, en l'empaperat de las parets y cambi d'aparatos de gas y altres accessoris com los pabellons de las aberturas, pro-

duhint en conjunt un bon efecte lo tò clar que domina en tot l'establiment.»⁷⁹

Jaume Carner, just doctorat, retornava a la seva vila nadiua. Ja no era aquell infant que jugava pels carrers i places del nucli antic ni el vailet que gaudia esbargint-se a la finca de les Peces, ara ja era tot un senyor. Havia fet estudis i s'estrenava com a advocat. Com a fill de vídua s'estalviava de fer el servei militar, i sort que va tenir en lliurar-se'n, veient-les venir a les colònies d'Ultramar, de Cuba i Filipines, les quals estaven a punt de fer esclatar les seves respectives guerres d'independència. Ara calia cercar parella per casar-s'hi tal com establien les normes de l'època.

Ignorem el temps que va durar el festeig de Jaume Carner amb la seva futura esposa Maria Galofre. El casament es va dur a terme a la parròquia de Sant Salvador del Vendrell el 29 d'abril de 1891. Maria Galofre i Lleó provenia d'una de les famílies benestants de la vila. Els pares de la núvia eren Josep Galofre i Serra i Carme Lleó i Mayner.⁸⁰ Al Vendrell de finals del segle XIX quasi tothom es coneixia i les famílies d'alt nivell econòmic vetllaven per fer un bon casori dels fills. El casament consta així al Llibre de Matrimonis conservat a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona:

«En la villa de Vendrell, Provincia de Tarragona, Diócesis de Barcelona, a veinte y nueve de Abril de mil ochocientos noventa y uno, yo D. Esteban Monegal, Pbro. Regente de la Iglesia Parroquial de S. Esteban de Castellar, con licencia del infrascrito Cura Parroco de esta Iglesia Parroquial del Salvador precedidas las tres proclamas que dispone el santo Concilio de Trento, evacuados todos los requisitos necesarios para la validez y legitimidad del Matrimonio, y como parte de ellos obtenida la licencia materna por ambos contrayentes con despacho del M.I. Vicario General y habiendose dispuesto de la manera conveniente para re-

79 «Crònica», *Lo Vendrellench*, 29 de juny de 1902, p. 3.

80 Segons Alfons Carner i Sunyol, la família Galofre va quedar tocada econòmicament per la fil-loxera i Jaume Carner en finançà el replantament de vinyes amb ceps americans, sense cobrar interessos.

78 Nativitat CASTEJÓN. «La intervenció del mestre d'obres Joan Ramonacho Clerch (1844-1923) en l'arquitectura i l'urbanisme de la vila del Vendrell».

Circa 1910

D'esquerra a dreta,
la filla, l'esposa,
la sogra i la cunyada
de Jaume Carner:
Maria Carner i Galofre,
Maria Galofre i Lleó,
Carme Lleó i Mayner
i Teresa Galofre i Lleó.

FRR

cibir el Sacramento, Desposé y Casé por palabras de presente que hicieron verdadero y legitimo Matrimonio y acto continuo di las Bendiciones nupciales á Jaime Carner y Romeu, Abogado, soltero, de edad de veinte y cuatro años, natural de Vendrell y vecino de Barcelona, hijo de los consortes Juan Carner y Corbella, difunto, y de Josefa Romeu y Escofet, viviente, ambos naturales de Vendrell; y á María Galofre y Lleó, soltera, de edad veinte y tres años, natural y vecina de Vendrell, hija de los consortes José Galofre y Serra, difunto, y de Carmen Lleó y Mayner, viviente, ambos naturales de Vendrell. Fueron testigos Salvador Borrut y Mata, casado, tendero, natural de Vendrell y Antonio Garriga y Guell, casado, natural de Albiñana y vecino de Vendrell. Y para que conste lo firmo.»⁸¹

En el moment del casament el nuvi tenia vint-i-quatre anys i la núvia vint-i-tres, ambdós amb el pare difunt, motiu pel qual la festa posterior, amb àpat inclòs, fou austera i amb la núvia vestida de rigorós negre. Un any després de la cerimònia neixia el primer fill de la parella, Joan (1892-1918), a qui la grip espanyola estroncava la vida als vint-i-set anys. L'any següent arribava al món Jaume (1893-1938), enginyer industrial de professió —va mecanitzar el parc de carbó de la Compañía de Industrias Agrícolas i construí la primera destil·leria d'alcohol de l'empresa— casat amb Maria Sunyol i Musterós, també mort relativament jove, d'una infecció cardíaca. Tres anys després, neixia l'única filla, Maria (1896-1966), maridada amb Manuel Reventós i Bordoy —que durant la Segona República seria sotssecretari de Comerç per designació del líder d'Acció Catalana i ministre Lluís Nicolau d'Olwer—, i finalment, dos anys més tard, veia la llum Josep (1898-1950), també enginyer —director executiu de la Compañía de Industrias Agrícolas, mort prematurament als cinquanta-dos anys d'una embòlia cerebral— maridat amb Montserrat Sunyol i Musterós, germana de la Maria, la muller del seu germà Jaume.

Tots els fills, menys en Joan, farien avi a Jaume Carner i, malgrat la dissort de morir quan els nets enca-

ra eren infants, els arribà a conèixer en vida. Entre els nets sobresortiren en llur activat política i econòmica: Alfons Carner i Sunyol, conseller delegat de la Compañía de Industrias Agrícolas, qui apostaria per la fusió entre aquesta i la Compañía Ebro, Azúcares y Alcoholes, que es va convertir en Ebro Agrícolas, l'empresa alimentària més important de l'Estat entre 1990 i 1999, amb seu a Barcelona, de la qual en fou vicepresident; Jaume Carner i Sunyol, qui esdevindria president de Banca Catalana; i Joan Reventós i Carner, líder del PSC, ambaixador d'Espanya a París i president del Parlament de Catalunya, casat amb una altra vendrellenca, Josepa Maria Rovira i Ribas.

Les circumstàncies professionals de Jaume Carner, advocat en un despatx barceloní, portaren la jove parella a instal·lar la seva residència al carrer de Fontanella, 18, 1r pis. Maria Galofre se les havia amb una ciutat gran i plena de vida social, cultural i política. Com a família benestant, disposarien d'una minyona per a les feines de la casa i, en néixer els fills, també d'una mainadera.

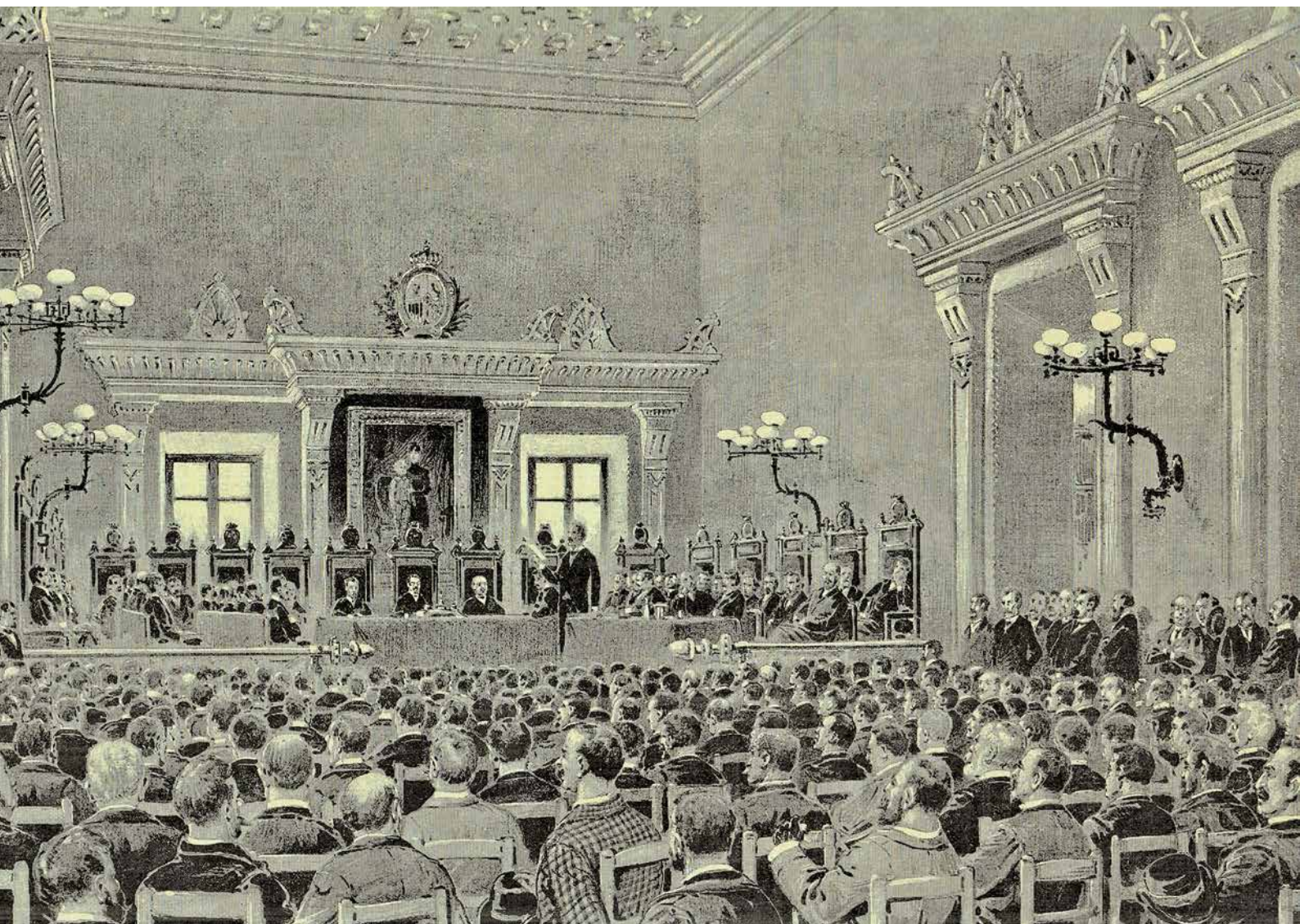
81 AHAT. El Vendrell. Parròquia de Sant Salvador. Llibre X de Matrimonis (1884-1897), f. 146v.

Manresa, 25-27 de març de 1892

Assemblea de la Unió Catalanista, en la qual s'aprovaren les «Bases pera la Constitució Regional Catalana»,
en un dibuix pres del natural per Jaume Pahissa.

(LA ILUSTRACIÓ CATALANA)

1892-1909

Formació i activisme cívic i polític

2

2.1. Barcelona a la darrera dècada del segle XIX

La capital catalana, en els darrers anys del segle XIX, vivia l'efervescència de la industrialització, sobretot tèxtil, i l'esclat d'un moviment obrer que cercava millores laborals i econòmiques. L'explotació del treball infantil era a l'ordre del dia i la major precarietat en els salaris de les dones era una mostra més d'una societat aclaparadorament masculista. Les muralles, amb l'inici del seu enderroc a mitjans de segle, anaven desapareixent i l'Eixample barceloní esdevenia una nova ciutat on l'urbanisme del seu ideòleg Ildefons Cerdà es veia alterat per la febre especuladora, que no respectava el projecte de l'enginyer.

Per altra banda, l'anarquisme a la ciutat de Barcelona anava in crescendo, i el règim de la Restauració monàrquica estava seriosament preocupat. El moviment obrerista s'havia organitzat, les vagues eren cada cop més freqüents. Des d'elements anarquistes radicals es propugnava la lluita violenta i es produïen alguns atemptats de gran impacte social, com el llançament de dues bombes orsini al Gran Teatre del Liceu el 1893, i les de la processó del Corpus Christi del 7 de juny de 1896, quan, a les 9 del vespre, al carrer dels Canvis Nous i des d'un terrat, fou llançat un artefacte explosiu al pas de la comitiva. Les autoritats governatives atribuïren els fets a elements anarquistes i mesos després foren jutjats i processats quasi un centenar de persones, cinc de les quals condemnades a mort. Entre els afusellats hi havia el sindicalista Tomàs Ascheri, de qui hi havia seriosos dubtes que fos l'autor material de l'atemptat.

2.2. Inicis del catalanisme polític

L'incipient catalanisme polític anava cremant etapes amb rapidesa: fundació de la Jove Catalunya el 1869, celebració del Primer Congrés Catalanista el 1880, fundació del Centre Català el 1882, redacció del Memorial de Greuges el 1885, publicació de *Lo Catalanisme* de Valentí Almirall el 1886, creació de la Unió Catalanista el 1891... Fou justament aquesta darrera entitat qui organitzà, el 27 de març de 1892 a Manresa, una assemblea on s'aprovaren les Bases per

a la Constitució Regional Catalana, popularment conegudes com a Bases de Manresa. El text defensava assolir l'autonomia de Catalunya i alhora modernitzar les estructures de l'Estat espanyol. En cap cas els delegats vinguts d'arreu del territori especificaren si la forma de govern havia de continuar sent una monarquia o una nova república. Enric Prat de la Riba, futur president de la Mancomunitat de Catalunya, aleshores amb només vint-i-dos anys, i Josep Soler i Palet, actuaren com a secretaris. Tot i que el conjunt de les 17 bases aprovades no s'assoliria, per l'oposició dels successius governs espanyols, serien l'embrió de les reivindicacions del catalanisme polític a partir d'aleshores i, sobretot, el primer intent de regenerar l'Estat amb un seguit de propostes concretes des del catalanisme conservador, contraposades a d'altres iniciatives sorgides des del republicanisme federal i des del carlisme. Tot i que molt probablement Carner no hi va assistir, ni com a delegat ni com a públic, de ben segur que va seguir-ne el seu desenvolupament.

El pensament polític primigeni de Jaume Carner es situava —a través de la branca juvenil del Partit Liberal Fusionista—, en el republicanisme possibilista que propugnava l'expresident de la Primera República Emilio Castelar. Segons l'historiador Alfred Pérez-Bastardas:

«[...] Jaume Carner sorgia políticament de les joventuts republicanes del partit possibilista d'en Castelar, però aviat el deixà per passar al catalanisme polític, sense però abandonar el seu republicanisme, fruit, potser, de la seva formació jurídica.»⁸²

Arran del nou Codi Civil espanyol, que atemptava contra el Dret Civil català, un grup de sindicats i associacions catalanistes s'agruparen el 1891 per a crear la Unió Catalanista, amb la finalitat de ser un grup de pressió polític que aglutinés tot l'espectre del catalanisme, independentment de la seva ideologia, amb l'horitzó de defensar els interessos del país. Carner s'hi afilià i el 1898 serà nomenat vicepresident de la seva Junta Directiva. Compartirà militància amb Enric Prat

de la Riba, qui en serà el president, i amb vocals com Manuel Duran i Ventosa, Josep Puig i Cadafalch, Francesc Cambó, Ildefons Sunyol o Joaquim Lluhi, alguns d'ells companys d'estudis als Escolapis de Sant Antoni. Des de la Unió Catalanista presentaren la candidatura del jurista Joan Josep Permanyer a les eleccions al Congrés dels Diputats d'aquell 1898 pel districte de Vilafranca del Penedès. Permanyer havia estat membre de la comissió que presentà el Memorial de Greuges de 1885 a Alfons XII, un dels principals redactors de les Bases de Manresa de 1892, degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona, així com president de l'Ateneu Barcelonès el 1897. Les eleccions foren un frau i l'arrelat caciquisme es tornà a imposar. S'estrenaven en política i per a molts d'ells fou un assaig del que calia corregir en properes convocatòries electorals. Els joves de la Unió Catalanista volien convertir el catalanisme en una força política rellevant que penetrés en l'esfera del poder per a guarir-lo, segons ells, dels mals que arrossegava la vella política. Es propugnà que calia començar des de baix de tot participant en les eleccions municipals, i fer-ho amb candidats coneguts i de fort arrelament territorial.⁸³

A finals del segle XIX l'Estat espanyol viuria unes de les crisis més importants de la seva història. La pèrdua de les darreres colònies d'ultramar: les illes de Cuba i Puerto Rico i l'arxipèlag de les Filipines. Al regne només li restaven les colònies del nord d'Àfrica i de Guinea Equatorial. Un vell imperi colonial que naufragava i que només podia recollir les engrunes que les grans potències europees l'hi deixaven en territori africà.

L'estiu de 1898 Jaume Carner participava en la redacció de les Bases per un projecte d'Autonomia Administrativa per a Catalunya. En la redacció del text també hi eren Enric Prat de la Riba, Agustí Gallisà i Lluís Domènech i Montaner. Aquest text havia de ser presentat davant del general Camilo García de Polavieja, un militar de caràcter enèrgic arribat de les colònies d'ultramar com a heroi. El 1899 Polavieja va ser nomenat ministre de Guerra, però va durar poc en el càrrec arran del Tancament de Caixes i les retallades

82 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 244.

83 Borja de RIQUER. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 34.

en el pressupost militar. El projecte de la Unió Catalana no va prosperar, ja que el mateix general va presentar el seu propi manifest.

Mesos abans, l'1 de gener de 1899, apareixia el número 1 de *La Veu de Catalunya*, un diari en llengua catalana vinculat al catalanisme conservador amb una capçalera dissenyada per l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner. Tenia un format molt modern per l'època, on les notícies es publicaven per seccions temàtiques. Jaume Carner en va ser un dels fundadors juntament, entre d'altres, amb l'ànima del periòdic, Enric Prat de la Riba, qui també n'era el director. En les seves pàgines hi escriuriu escriptors i polítics de renom com Francesc Cambó, Raimon Casellas, Narcís Verdaguer, Ildefons Sunyol, Joan Maragall, Joaquim Folch i Torres, Josep Pla, Josep Maria de Sagarra o Eugeni d'Ors.

Just l'any de néixer *La Veu de Catalunya* Carner hi publicava alguns articles significatius com «Lo govern del poble català» (25 de gener), «L'Estat y'ls contribuents» (16 de juny) i «El concert econòmic» (3 de novembre). Els dos darrers de temàtica econòmica. Són els seus primers articles en la premsa generalista. En el segon s'oposava rotundament als nous pressupostos del Govern de l'Estat, que preveien una massa contributiva excessiva. Carner reflexionava sobre el que havien de fer els contribuents davant del Govern central:

«Organisarse pera la defensa de son dret. Ja organitzats, poden dirli al Govern y al país, d'una manera seria y rahonada, el perquè no poden ni deuen pagar les contribucions qu'es volen imposar.

No volen ni deuen pagarlas, perquè ara es precis fer un pressupost de liquidació de l'administració vella, per comensar altra vida nova, que siga radicalment diferent de la que s'ha dut fins ara.»⁸⁴

Seguidament proposava un nou pressupost i una nova Constitució i defensava que amb els organismes i els serveis vells del moment s'aguditzaven els problemes econòmics, i impediaven avançar cap a una nova

84 Jaume CARNER. «L'Estat y'ls contribuents», *La Veu de Catalunya* (ed. mati), 16 de juny de 1899, p. 1.

administració pública i moderna. El vendrellenc criticava contundentment el govern:

«Nosaltres els contribuents catalans, devém dirli al Estat, que no ens els presti els serveys públichs. Ja ens els pagarém nosaltres, ja ens encuidarém nosaltres.

Que llicencihi als exércits d'empleats que té escampats per tot arreu, que disolgui els centres burocràtics que té montats á Madrid, que'ls deixi reduhits als organismes centrals tan senzills com senzillas son las funciones que deuen omplir, que se desprengui de las atribuciones que té agavelladas y tan malament cumpleix y las retorni als pobles, á las colectivitats naturals, que sols recobrant la seva autonomia, poden aixecarse del anorreament á que'ls ha portat el centralisme imperant.»⁸⁵

El mateix es preguntava si les seves propostes eren utòpiques i es contestava «*més utòpich es fer un pressupost nou ab las costums vellas, ab l'organización vella, ab l'oligarquia que mana*».⁸⁶ Alhora, carregava contra la despesa militar i deia «*que no volém gastar en canons y exércits, porque hem vist de que'ns han servit quan ha estat l'hora*».⁸⁷ No en va l'article s'esqueia poc abans que Barcelona visqués l'anomenat Tancaament de Caixes. Era un preàmbul o un crit per organitzar-se pel que havia de venir? Segurament, ambdues coses. Quatre mesos després de la publicació, el 20 d'octubre els botiguers i els industrials barcelonins protestaven contra la llei del govern de Francisco Silvela i el seu ministre d'Hisenda Raimundo Fernández. La protesta va ser encapçalada per l'alcalde de Barcelona Bartomeu Robert, i pretenia donar de baixa els establiments comercials i industrials amb la finalitat de no pagar les contribucions imposades pel govern. Mesura que no era il·legal, però que l'Estat va reprimir amb mà dura tot declarant l'estat de guerra a Catalunya. Il·legalitzà la Lliga de Defensa Industrial i Comercial, la qual cosa va comportar la dimissió de l'alcalde

85 Ibídem.

86 Ibídem.

87 Ibídem.

Robert i de dos ministres, el català Manuel Duran i Bas i Camilo García de Polavieja. A més a més es van empresonar alguns comerciants i es van confiscar béns, mentre la premsa madrilenya aplaudia les mesures en considerar la revolta barcelonina com un esclat separatista. L'onada repressora de l'Estat feu claudicar els comerciants i industrials afectats donant la contestació per finalitzada. La derrota, però, va donar fruits, ja que del moviment emergí la necessitat de canalitzar les protestes vers una organització política. D'aquesta manera neixia la Unió Regionalista, per a defensar els interessos econòmics i polítics de Catalunya.

2.3. El Centre Nacional Català

El 3 de setembre de 1899, un mes i mig abans de l'esclat del Tancament de Caixes, un grup de dissidents de la Unió Catalanista, entre els quals Jaume Carner, contraris a l'apoliticisme que propugnava, fundaven el Centre Nacional Català (CNC). En el projecte de fer emergir el catalanisme com a actor polític l'acompanyaven personalitats de tarannà conservador com Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Lluís Duran i Ventosa, Francesc Cambó, Enric Prat de la Riba —el veritable impulsor de la dissidència—, Narcís Verdaguer, Raimon d'Abadal —elegit diputat al Congrés per Vic el 1899—, i els republicans i liberals Ildefons Sunyol, Joaquim Lluhí, Santiago Gubern i Joaquim Casas. Narcís Verdaguer esdevenia president, Carner, vicepresident, i Enric Prat de la Riba, secretari. L'ideari polític recollia bàsicament l'esperit de les Bases de Manresa de 1892. Segons l'historiador Borja de Riquer «*el fet que tots, o gairebé tots, col·laboressin habitualment amb articles a La Veu també ajudà a la cohesió del grup*».⁸⁸

La CNC no les tenia totes, ja que havia d'aguantar els xàfeces que els venien de la Unió Catalanista, que els tractava a parts iguals amb menyspreu i indiferència. Carner conjuntament amb Sunyol eren els joves representants republicans de la Penya de l'Ateneu.

88 Borja de RIQUER. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 43.

És en aquest context que Carner, en nom del CNC, farà el seu primer míting polític, en un acte organitzat pel Foment del Treball Nacional, amb motiu del concert econòmic que reclamava el CNC.⁸⁹ Hi va participar al costat de figures emblemàtiques com l'exalcalde barceloní Bartomeu Robert i el president del Foment del Treball Nacional Albert Rusiñol. Davant l'estat de guerra declarat a Barcelona arran del Tancament de Caixes, es va prohibir la celebració del míting a la capital catalana, per la qual cosa va tenir lloc el 9 de desembre de 1899 al Teatre Fortuny de Reus.⁹⁰

2.4. La Lliga Regionalista i la candidatura dels «quatre presidents»

El 25 d'abril de 1901, dos anys després de la creació del Centre Nacional Català, aquest es fusionava amb la Unió Regionalista per a fundar la Lliga Regionalista, partit que vehicularia el catalanisme conservador durant les tres primeres dècades del segle XX, i que va esdevenir un dels principals actors de la vida política del país. *La Veu de Catalunya* en va ser el portaveu.

En aquest context històric el president del Consell de Ministres espanyol, Francisco Silvela, dimitia el març de 1901. Era un govern que feia aigües i el seu desprestigi havia esdevingut un llast per a la monarquia. Es recuperà per setena vegada un vell polític bregat en els despatxos ministerials: el liberal Práxedes Mateo Sagasta, que convocà eleccions generals per al 19 de maig. La nounada Lliga Regionalista acordà presentar-se a les eleccions, amb una candidatura per la circumscripció de la ciutat de Barcelona integrada pels presidents de les entitats que havien destacat més en el Tancament de Caixes i en les mobilitzacions dutes a terme en els darrers dos anys.⁹¹ Un dels candidats indiscutibles era Bartomeu Robert, l'alcalde que havia dimitit arran del Tancament de Cai-

89 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 245.

90 AADD. *L'Ateneu Barcelonès 1 segle 1/2 d'acció cultural*, p. 182.

91 Borja de RIQUER. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 46.

xes. Expresident de la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País, tot i ser algú acabat d'arribar al catalanisme polític, el seu carisma era prou notori. Els altres candidats foren Lluís Domènech i Montaner, arquitecte de prestigi que havia estat president de l'Ateneu Barcelonès; Albert Rusiñol, empresari català, antic president del Foment del Treball Nacional i germà de l'escriptor, pintor i dramaturg Santiago Rusiñol; i Sebastià Torres, terratinent amb propietats a la Guinea Equatorial i antic dirigent de l'extinta Lliga de Defensa Industrial i Comercial. El cinquè candidat havia de ser Carles Camps, president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, però declinà l'oferiment ja que va preferir presentar-se pel districte d'Olot, on s'assegurava l'elecció, i no havent-hi temps per substituir-lo, la candidatura restà com la dels «quatre presidents».⁹²

L'artífex de la campanya fou Jaume Carner, qui actuà amb fermesa per tal d'evitar els errors de la candidatura de 1898. A més s'havien desplegat un centenar d'interventors acompanyats per un grup de notaris que aixecaven acta davant de qualsevol moviment de caciquisme sospitós. A Barcelona es tenia la sort que en temps de l'alcaldia del doctor Robert aquest havia fet net en el cens, purgant els morts i endreçant les llistes dels vius, motiu pel qual fer una tupinada era més difícil de produir-se. Carner tenia el suport de Francesc Cambó i Ferran Agulló. Per Borja de Riquer:

«[Carner, Cambó i Agulló] *Havien estudiat a fons el cens electoral i havien detectat els possibles simpatitzants de la seva candidatura que poguessin fer d'interventors i d'apoderats, amb qui després elaboraren un diccionari electoral amb la fitxa de tots els electors afins.*»⁹³

La victòria dels «quatre presidents» fou rotunda, aconseguí els primers llocs, seguits pel dinàstic Pere Guerau i els republicans Alejandro Lerroux i Francesc Pi i Margall. El governador civil, Ramon Larroca, intentà boicotejar el resultat, però no se'n sortí. Era el pri-

92 Ibidem.

93 Borja de Riquer. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 47.

mer cop d'ençà la Primera República que els dinàstics no guanyaven a la ciutat de Barcelona. El catalanisme polític havia liquidat el caciquisme i esdevenia una força política emergent. Per a l'Estat la victòria de la Lliga Regionalista va ser una clatellada que no s'esperaven. La política catalana es regenerava tot questionant el bipartidisme imperant. El tradicional missatge de la Corona, redactat pel president del Govern Práxedes Mateo Sagasta, pronunciat al Congrés dels Diputats el 19 de juliol de 1901, fou respost per Bartomeu Robert defensant els interessos catalans, tot reclamant una veritable descentralització de l'Estat i acusant «*el règim centralista de ser el responsable de la decadència política i econòmica d'Espanya*».⁹⁴ Arran d'aquest discurs, que va ser transcrit a la premsa barcelonina —i amb força detall a *La Veu de Catalunya*— la seva popularitat augmentà encara més. Malauradament la trajectòria política del doctor Robert es va veure escapçada per una hemorràgia cerebral que, un any després de ser elegit diputat, li provocà la mort el 10 d'abril de 1902.

2.5. Regidor a l'Ajuntament de Barcelona

Amb el Reial Decret del 20 d'abril de 1897, signat per la reina regent Maria Cristina i el ministre de Governació Fernando Cos, la capital de Catalunya s'annexionava sis pobles del Pla de Barcelona: Sant Andreu de Palomar, Sant Martí de Provençals, Gràcia, Sant Gervasi de Cassoles, les Corts de Sarrià i Santa Maria de Sants. L'annexió va comportar un creixement considerable a nivell demogràfic i territorial de la ciutat de Barcelona. Enrere quedaven els enderrocs de les muralles medievals i l'Eixample ja esdevenia una realitat palpable. Barcelona superava en nombre d'habitants la capital del regne, Madrid. La nova realitat, però, tenia llums i ombres. Per una banda, superant el dèficit territorial la ciutat podia expandir-se sense entrebancs burocràtics amb els municipis fronterers, però també calia entomar els problemes urbanístics, socials i econòmics d'una gran urbs que assolía 559.000 habitants.

94 Borja de Riquer. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 49.

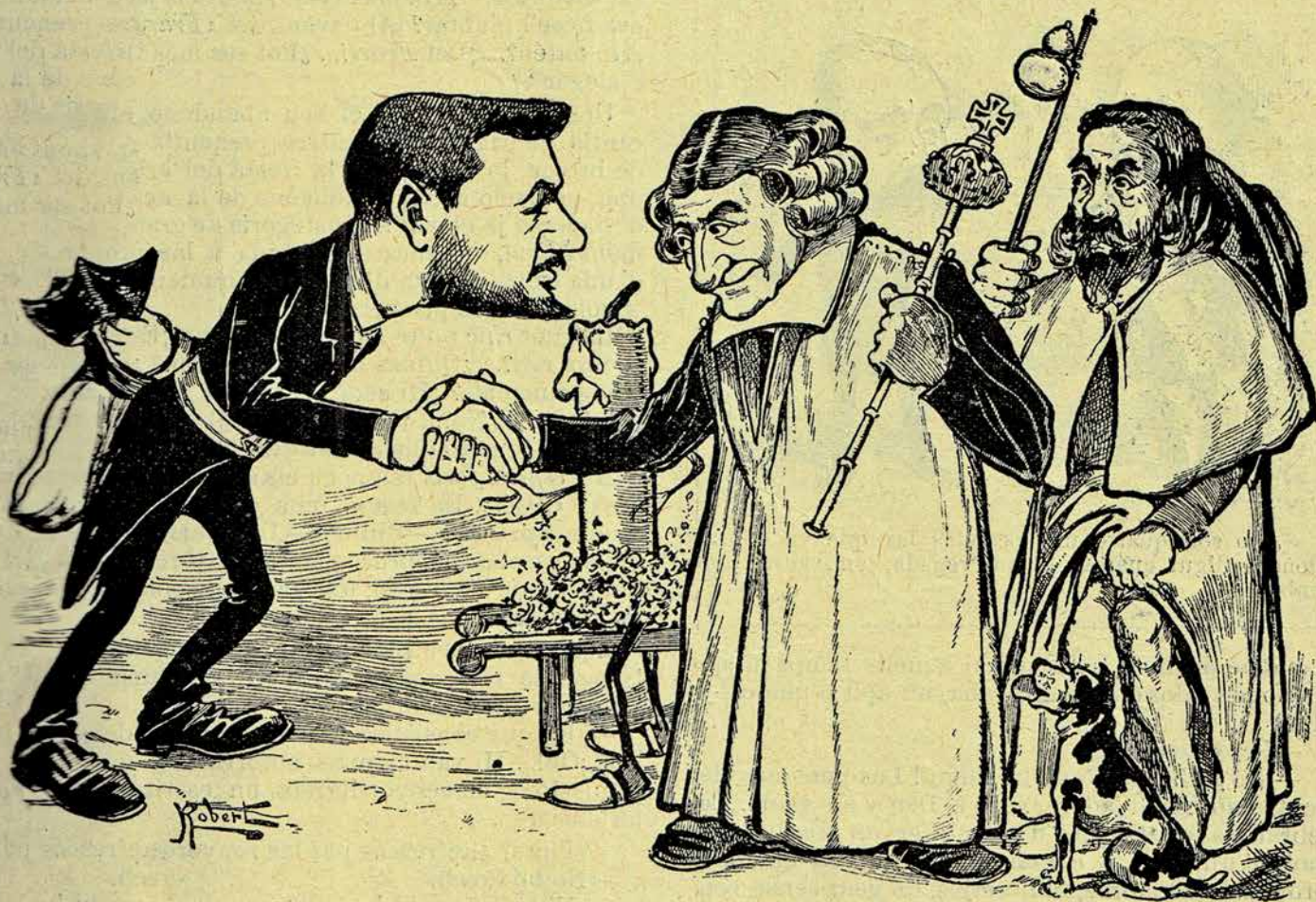
11 d'abril de 1902

La primera caricatura de Jaume Carner apareguda a la premsa, obra de Josep Robert, ironitzava sobre el seu suport a un dictamen municipal per a la concessió de subvencions a l'Església per a la celebració de festes religioses.

Carner, però, havia puntualitzat, en el ple de l'Ajuntament de Barcelona, que era favorable a subvencionar les festes religioses de caràcter popular, com el Corpus o les festes majors dels pobles agregats, però no la resta.

(LA ESQUELLA DE LA TORRATXA)

GENT AGRAHIDA

—Venerable Carner, mil mercés per lo que ha fet per nosaltres. Jamay la Catedral, el clero y 'l sants *populars* podrém olvidar que, si avuy disfrutém encare d' una subvencioneta de la ciutat, es gracias al seu poderós esfor.

El segle XX s'iniciava a la ciutat de Barcelona amb unes noves eleccions municipals, que englobaven els municipis annexionats feia quatre anys. Amb l'empenta del triomf de la candidatura dels «quatre presidents», la Lliga Regionalista decidí participar en la contesa electoral del 10 de novembre de 1901. El moment era dolç per al catalanisme polític aixoplugat a la Lliga i poder ser decisius al nou Ajuntament, amb la voluntat de modernitzar l'administració local, era una oportunitat que no es podia deixar passar. A la candidatura s'integraren antics membres del CNC com Jaume Carner, Ildefons Sunyol i Josep Puig i Cadafalch. A l'equip electoral s'hi afegirien homes provinents del gremi de comerciants i industrials, alguns dels quals com Evarist López s'havien destacat en el Tancament de Caixes. Francesc Cambó, que aleshores tenia vint-i-sis anys, va haver de fer mans i mànigues per poder ser-hi inclòs, gràcies al suport d'Enric Prat de la Riba, ja que molts n'eren contraris per la seva joventut i falta d'experiència.

A les eleccions, s'hi presentaren tres candidatures, autoanomenades unitàries, amb possibilitats de ser escollides: els monàrquics —conservadors i liberals—; els republicans —lerrouxistes, federals i salmeronians—; i els catalanistes de la Lliga Regionalista —conservadors i republicans liberals progressistes. La campanya fou dura i plena d'anècdotes. Els lligaires realitzaren el míting principal al districte sisè, que presidí el doctor Robert i amb les intervencions de Cambó, Puig i Cadafalch i Carner. La victòria fou per a la Lliga, que aconseguí 12.000 vots i onze regidors, seguits de prop pels republicans amb 11.000 paperetes i deu regidors. Els grans perdedors foren els monàrquics, que havien tingut la paella pel mànec les darreres dècades, assolint només 7.000 sufragis i quatre regidors.⁹⁵

95 «Dels onze regidors de la Lliga, tres representaven els gremis de comerciants —Felicià Serra, Evarist López i Josep M. Mas i Cuadras—, dos provenien del sector catòlic —Alexandre M. Pons i Ramon Albó—, un era del grup d'empresaris —Josep Bogunyà—, tres eren catalanistes conservadors —Josep Pella i Forgas, Josep Puig i Cadafalch i Francesc Cambó—, i dos, catalanistes republicans —Ildefons Sunyol i Jaume Carner—. Borja de RIQUER. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 51.

Carner, en concret, assolí l'acta de regidor, va guanyar al districte II —conformat aleshores pel barri de Sant Pere—, amb 1.615 vots.⁹⁶

Tot i que la suma dels candidats de la Lliga i dels republicans marcava una distància abismal amb els dinàstics, l'elecció de l'alcalde depenia del govern de l'Estat. El triomf dels catalanistes no va ser un camí de roses, ja que dins del nou partit s'hi aplegaven sensibilitats ideològiques diferents. Dos grups majoritaris s'hi albiraven, un format per persones de tarannà conservador com Prat de la Riba, Cambó, Puig i Cadafalch, Albó, Rusiñol... i l'altre fornit de republicans, vinculats la majoria amb l'Ateneu Barcelonès, com Sunyol i Carner. Les discrepàncies es traspuaven més enllà de la política estrictament local i reflectien l'esquerda ideològica entre els conservadors partidaris de la monarquia i els republicans que la rebutjaven i propugnaven un catalanisme més obert i proper a les classes populars, sense renunciar al seu liberalisme progressista.

La tasca de Carner a l'Ajuntament de Barcelona com a regidor del districte II es desenvolupà en les disciplines que ell dominava, les econòmiques i jurídiques, i en aquest sentit va formar part de les Comissions de Governació, Estadística, Empadronament i Eleccions. Participà en les negociacions amb el Banco Hispano-Colonial per a sanejar el deute del consistori, juntament amb Albert Bastardas i Raimon d'Abadal.⁹⁷ Joves regidors com Cambó i Carner —aire fresc dins d'un consistori que respirava corrupció i ferum a caciquisme— seguiren la tasca empresa per Bartomeu Robert de depuració del cens de morts i d'altres incidències no justificables. Calia fer net i modernitzar i regenerar les estructures municipals. El creixement de la ciutat havia de ser planificat, controlant el desenvolupament de l'Eixample i endreçant urbanísticament el nucli antic de Barcelona i dels pobles agregats.⁹⁸ Per fer-ho es confiava en un grup d'arquitectes

96 «Les eleccions municipals. El resultat», *La Veu de Catalunya*, 11 de novembre de 1901 (ed. vespre), p. 2.

97 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 248.

98 Borja de RIQUER. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 55.

i urbanistes, entre els quals sobresortien Lluís Domènech i Montaner, Pere Falqués, Josep Puig i Cadafalch, Enric Sagnier o Antoni Gaudí. Pels homes de la Lliga, Barcelona havia de ser la ciutat-país.

2.6. Candidat a diputat

A les eleccions legislatives del 30 d'abril de 1903, la Lliga Regionalista hi va concórrer per Barcelona amb una candidatura amb pesos pesants: Albert Rusiñol, Lluís Domènech i Montaner i Lluís Ferrer-Vidal, del sector dretà; i Jaume Carner i Ildefons Sunyol, de la tendència republicana liberal. Setmanes abans d'iniciar-se la campanya Carner realitzà, al local de la Lliga, una conferència sobre la història de Catalunya, en la qual, amb un discurs encès i patriòtic, exposava com volia l'esdevenidor polític, social i econòmic del país:

«Demuestra com en els temps moderns se fa indispensable el tenir mercats internacionals, que Espanya ha perdut y que necessita Catalunya si no vol veure morir dintre curt temps la seva industria, y per tot aixó venim obligats a reorganizar tots els nostres organismes y a imposar una nova política al Estat, la política que comensa a imperar en tots els pobles civilisats, que consisteix en anteposar al cessarisme y uniformisme dels llatins, el particularisme dels pobles del Nort.

Aquestas corrents d'expansió no imperan sols en el terreno polítich; dominan també en tots els terrenos sociològichs, despertant el respecte per todas las entitats naturals, per todas las forsas socials y d'aquí que nosaltres desitgem per la nostra terra, l'associació obrera, que si tinguessim llibertat, per l'associació resoldriam la qüestió social.»⁹⁹

El 22 d'abril, ja en plena campanya, realitzava un míting al local de Nova Catalònia, amb la participació de Sunyol i Joan Ventosa.¹⁰⁰ Tres dies després, junta-

ment amb Cambó, realitzava tres conferències sobre la qüestió obrera i les eleccions, a l'Ateneu Democràtic Regionalista del Poblenou, al Centre Català de Sant Martí del Clot i a Sants.¹⁰¹ El dia abans, el 24 abril, en un míting al Teatre Tívoli, Carner va tenir el seu primer moment de glòria, quan pronuncià una frase que esdevindria icònica:

«[Carner] Se dirigeix al públich recordant que en la lluita present el catalanisme arbora la bandera de las quatre barras ben alta, ben dreta y ben sola; ben alta, com altas son las nostras aspiracions; ben dreta, com a símbol de la rectitud de las nostras intencions, y ben sola, pera que no més hi puguin ampararse els que de debó estiman a la seva terra.»¹⁰²

L'1 de maig es feia l'escrutini de les eleccions al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona. Els secretaris de les seccions censals comunicaven els resultats. En arribar el torn de la secció 9a, el secretari ho feu en català, fet que provocà la protesta d'alguns presents. El president de l'escrutini calmà els ànims dels crítics i obligà el funcionari municipal a seguir en castellà.

El candidat per Barcelona més votat fou l'expresident de la Primera República, Nicolás Salmerón, home bregat en mil batalles, que a les darreries de la seva vida —comptava ja 70 anys— aconseguí 35.720 vots. El seguia el republicà radical Alejandro Lerroux amb 34.951 sufragis. Molt a prop, el republicà federal Josep Maria Vallès i Ribot amb 34.919 vots. Els candidats de la Lliga tingueren sort diversa. En foren escollits dos: Albert Rusiñol (6è, 11.673 vots) i Lluís Domènech i Montaner (7è, 11.373 vots). I no assoliren l'escó tres: Ildefons Sunyol (8è, 11.173 vots), Jaume Carner (9è, 11.031 vots) i Lluís Ferrer-Vidal (10è, 10.890 vots).

Malgrat el resultat, la participació per primera vegada en una campanya d'àmbit estatal fou un nou aprenentatge. Va ésser només un fracàs relatiu, especialment per als candidats més joves i amb poca no-

99 «Lliga Regionalista. Conferencia de D. Jaume Carner», *La Veu de Catalunya*, 21 de febrer 1903, p.2.

100 «Nova Catalhonia», *La Veu de Catalunya*, 21 de febrer 1903, p. 3.

101 «Al Poblenou», *La Veu de Catalunya*, 21 de febrer 1903, p. 2.

102 «Meeting electoral catalanista», *La Veu de Catalunya*, 24 d'abril de 1903, p. 3.

torietat com Sunyol i Carner, davant republicans com Salmerón i Lerroix, de llarga trajectòria.¹⁰³

L'estiu d'aquell any, mentre Carner seguia com a regidor un dels plenaris de l'Ajuntament de Barcelona, la seva família patia un accident. Maria Galofre i dos dels seus fills retornaven de la platja de Sant Salvador, quan la tartana en la que viatjaven volcà en el camí del Mar. El vehicle va patir grans desperfectes, el fill petit, Jaume, una fractura al braç, la resta un ensurt i lleugeres esgarrapades.¹⁰⁴ Els Carner-Galofre passaven els estius al Vendrell i el pare, després de romandre tota la setmana a Barcelona treballant —al despatx professional i com a regidor a l'Ajuntament—, els caps de setmana baixava a veure'ls, per fer vida de família.

2.7. La visita d'Alfons XIII

Alfons XIII, conegut popularment com «el cametes», per les cames llargues i primes que tenia, va visitar el 7 d'abril de 1904 Barcelona i el seu Ajuntament. Cambó, trencant la disciplina de partit de la Lliga Regionalista, la qual havia acordat no assistir a la recepció al rei, s'erigí com a portaveu del consistori barceloní davant del monarca, provocant que l'ala republicana i crítica de la Lliga s'escindís de l'organització. Els dissidents més notables foren Jaume Carner, Ildefons Sunyol, Lluís Domènech i Montaner, Joaquim Giralt i Joaquim Lluhi. Els crítics publicaren en diversos mitjans escrits un manifest de rebuig a l'acció de Cambó:

«Els nostres companys de Consistori regionalistas s'han dirigit al rey y al seu Govern; nosaltres hem cregut més convenient y més adequat a las nostras conviccions, dirigirnos en las circunstancias actuals al poble de Barcelona que va conferirnos la seva representació, y de qui ja únicament ho esperem tot.»¹⁰⁵

103 Dades recollides del diari *La Veu de Catalunya*, «Junta de l'escrutini», 1 de maig de 1903, p. 2.

104 «Crònica», *Lo Vendrellench*, 23 d'agost de 1903, p. 3.

105 «Al poble de Barcelona», *Juventut*, 14 d'abril de 1904, p. 239-240.

Signaven el manifest el 8 d'abril —l'endemà de la visita d'Alfons XIII— Jaume Carner, Ildefons Sunyol, Joaquim Giralt i Joan Pijoan. L'escissió no fou un daltabaix per a la Lliga Regionalista, ans al contrari, clarificava el seu caràcter catalanista moderat. El trencament comportà, això sí, que els dissidents perdessin pes dins de les comissions municipals de l'Ajuntament de Barcelona, cosa que en motivà encara més el seu distanciament amb el projecte polític de la Lliga.

Davant d'unes noves eleccions legislatives, el 29 de juliol de 1905, es publicava a *El Poble Català* una carta signada pels escindits Jaume Carner, Lluís Domènech i Montaner, Joaquim Lluhi i Ildefons Sunyol. Sota el títol de «Carta desclosa» exposaven les seves raons per distanciar-se de la Lliga Regionalista, però al mateix temps afirmaven que no la combatrien en els comicis d'aquell moment:

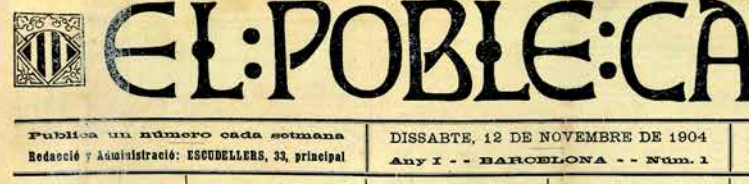
«Per axò, convensuts de que la conjunció total dels nacionalistes es una necessitat imperiosa, havèm declinat els oferiments que ens ha fet la Lliga Regionalista pera ocupar llocs a les séves candidatures de Barcelona y de fora. Estavem, com estèm, disposats a cooperar resolta y decididament en les campanyes electorals pròximes, però imposaven la condició de que lluitessim units tots els nacionalistes, formant una coalició públicament manifestada y dirigida per un organisme que fos la representació de tots els elements que integren les nostres reivindicacions.

Refusat per la Lliga Regionalista el nostre criteri d'ampla concordia, no ha sigut avui possible la constitució del bloc de forces catalanes ni ha pogut prevaleix el nostre pensament. Més no causarem nosaltres en les vinentes eleccions cap perturbació a l'acció política de la Lliga Regionalista presentant ni apoiant la presentació davant la séva d'una candidatura verament nacionalista, per més que creiem que s'ha persistit en un erro polític de dordre, en el qual no hi volèm participació.»¹⁰⁶

D'aquesta manera, els escindits iniciaven un període de reflexió.

106 «Carta desclosa», *El Poble Català*, 29 de juliol de 1905, p. 1.

Primer exemplar d'El Poble Català, amb la relació de redactors i col·laboradors, entre els quals Jaume Carner. AHCB

Publica un número cada setmana Redacció i Administració: ESCOELLERS, 33, principal

PRESENTACIÓ

Nacionallista de Catalunya, venim a combatre l'efímer per l'autonomia del nostre poble...

No anem a representar, dins del periodisme catalanista, un grup solitari...

Catalans i fills de la nostra terra, cal veure la nostra història; no hem per fer tornar cultura, sinó continuar-la en les condicions que el propi temps modern, i per inversió del ventilar...

Cal volta és convenient que una part dels catalanistes, els que més s'agiten i senten...

Tots els que anem a escriure la present publicació som conceguet, si no vells, en les lletres periodístiques...

REDACTORS I COL·LABORADORS EL POBLE CATALÀ

Jaume LADERNER - Francesc ALJO - Gabriel ALONSO - Victor BISSAL - Jaume CARNER - Joan CASAS CARBO - Pere COBROMINAS - Pompeu FERRETHER - Lluís DOMENECH i MONTANER - Felix ESCALAS - Jeroni ESTRANY - Pompeu FABRA - Josep M. POLGNY I TORRES - Manuel FOLCH I TORRES - Miquel LLUÍ I RISSAU - Joan MARRUGALL - Arnau MARTINEZ SERA...

navenides més o menys passatgeres als seus peus centralistes. Cal no oblidar que un sistema programat destinat a desaparèixer per la seva conformació de vida insostenible...

L'abandono en la nostra literatura no és un fenomen de desafecció, sinó el resultat de la nostra llengua...

Catalans i fills de la nostra terra, cal veure la nostra història; no hem per fer tornar cultura, sinó continuar-la en les condicions que el propi temps modern, i per inversió del ventilar...

Cal volta és convenient que una part dels catalanistes, els que més s'agiten i senten...

Tots els que anem a escriure la present publicació som conceguet, si no vells, en les lletres periodístiques...

REDACTORS I COL·LABORADORS EL POBLE CATALÀ

Jaume LADERNER - Francesc ALJO - Gabriel ALONSO - Victor BISSAL - Jaume CARNER - Joan CASAS CARBO - Pere COBROMINAS - Pompeu FERRETHER - Lluís DOMENECH i MONTANER - Felix ESCALAS - Jeroni ESTRANY - Pompeu FABRA - Josep M. POLGNY I TORRES - Manuel FOLCH I TORRES - Miquel LLUÍ I RISSAU - Joan MARRUGALL - Arnau MARTINEZ SERA...

NA - Oriol MARTORELL - Jaume BISSAL - Francesc TORRES - Miquel MONEGAL - Cebrat de MONTOLÍU - Manel de MONTOLÍU - Josep E. ORS - Eugeni ORS - Rubi RIPOU - Josep PINY I SOLER - Joan VENTOSA I GALVELL - José POUS Y PAGES - Frederic DE PUIG-SAMPER - Francesc ROJAS - Josep SOLER Y PALLET - Miquel SINDOL - Baldomir TONYA - Juan VENTOSA Y GALVELL - Etc., etc.

La crisi del Catalanisme

Es un fet d'indiscutible evidència que l'Catalanisme militant, el Catalanisme positivista, organitzat per la línia política, abraça una actitud més que de desconfiança...

El que comprava l'entusiasme dels catalanistes en el seu aspecte d'idea social, i que s'monifestava en tots els camps de la vida ja creant institucions catalanes d'educació i de cultura...

Però la nostra major crítica i la que més s'ha desenvolupat és la crítica que s'ha produït en els nostres espècimens, no ja a començar per la política, sinó a portar-la avall...

Tots els que anem a escriure la present publicació som conceguet, si no vells, en les lletres periodístiques...

REDACTORS I COL·LABORADORS EL POBLE CATALÀ

Jaume LADERNER - Francesc ALJO - Gabriel ALONSO - Victor BISSAL - Jaume CARNER - Joan CASAS CARBO - Pere COBROMINAS - Pompeu FERRETHER - Lluís DOMENECH i MONTANER - Felix ESCALAS - Jeroni ESTRANY - Pompeu FABRA - Josep M. POLGNY I TORRES - Manuel FOLCH I TORRES - Miquel LLUÍ I RISSAU - Joan MARRUGALL - Arnau MARTINEZ SERA...

de les organitzacions polítiques existents, és que l' Català no s'entendia d'esser, moltes vegades, un moviment nacionalista, però convertit en un partit de caràcter merament conservador.

Y això fa que l'Catalanisme polític, en lloc d'esser, com deuria, un moviment de tot el poble català, sigui convertit en aspiració quasi exclusiva de les classes acomodades, i molt sovint en arma de combat contra les que han sigut considerades com enemiques de la propietat, de la religió o de l'ordre social constable.

El que s'ha desenvolupat és la crítica que s'ha produït en els nostres espècimens, no ja a començar per la política, sinó a portar-la avall...

Tots els que anem a escriure la present publicació som conceguet, si no vells, en les lletres periodístiques...

REDACTORS I COL·LABORADORS EL POBLE CATALÀ

Jaume LADERNER - Francesc ALJO - Gabriel ALONSO - Victor BISSAL - Jaume CARNER - Joan CASAS CARBO - Pere COBROMINAS - Pompeu FERRETHER - Lluís DOMENECH i MONTANER - Felix ESCALAS - Jeroni ESTRANY - Pompeu FABRA - Josep M. POLGNY I TORRES - Manuel FOLCH I TORRES - Miquel LLUÍ I RISSAU - Joan MARRUGALL - Arnau MARTINEZ SERA...

LITERATURA

CULLIT DE LA VIDA

No li anessa pas, ai del vell Gombau, ah les nostres històries de 32 anys anant això i de 33 obrers han d'esser lo mateix. Ell tenia moltes potestats per trobar les explicacions a l'actual societat...

És innegable que, en l'actualitat, el Catalanisme polític abraça una actitud més que de desconfiança dels elements que l'ingregra i compta; més, més, més...

La Teixidora

No li anessa pas, ai del vell Gombau, ah les nostres històries de 32 anys anant això i de 33 obrers han d'esser lo mateix. Ell tenia moltes potestats per trobar les explicacions a l'actual societat...

Llano havia anat un dia a la fabriqueta i se deturà enfront del taller de la Gola. Ellia se sentia victoriosa, la llampargueta li seva mirada pel dit de tota de totes les dimes.

Llano havia anat un dia a la fabriqueta i se deturà enfront del taller de la Gola. Ellia se sentia victoriosa, la llampargueta li seva mirada pel dit de tota de totes les dimes.

Ençà de llavors, fins que preguegés, no m' tornava a son magdalen i amb el riu d'indulgència de l'amo a casa seva, la sollicitat ab...

2.8. Tardor de 1904

A mitjans d'octubre de 1904, l'Associació Catalanista de Premià de Mar havia convidat Carner com a orador a un homenatge al doctor Bartomeu Robert. Segurament per la seva sintonia amb el finat, amb qui havia compartit els inicis polítics de la Lliga, se'l tria per tal que fes un esbós biogràfic de la seva figura. Per aquelles dates també participaria en el projecte d'erigir un monument a l'exalcalde barceloní.

A finals de 1904 Carner va canviar de despatx i de domicili. El desembre es traslladava del carrer de Fontanella al de Trafalgar, 10, principal 2a.¹⁰⁷ Un edifici modernista, cèntric i molt proper a la plaça d'Urquinaona. Només l'entrada, senyorial, ja tenia l'aire de ser un immoble per a gent benestant i professionals liberals. A les cases de l'Eixample de l'època, abans de la instal·lació dels ascensors, als baixos solia haver-hi les oficines dels industrials tèxtils, petits magatzems i comerços d'alimentació i de serveis, al principal hi vivien industrials o els propietaris de l'edifici, al primer i segon pis professionals liberals com advocats, metges, notaris, arquitectes, i a mesura que s'anaven pujant escales, classes mitjanes i el darrer, habitualment un pis petit, el porter o portera i la seva família. Per un advocat com el vendrellenc, que s'anava obrint pas en la seva professió, era imprescindible viure a prop de l'espai urbà on es remenaven les cireres del poder, és a dir al cor de la ciutat de Barcelona.

2.9. Cofundador d'*El Poble Català*

Els dissidents que marxaren de la Lliga Regionalista fundaren un nou periòdic, *El Poble Català*. El 12 de novembre de 1904 sortia el primer número, aleshores com a setmanari, sota la direcció de Joan Ventosa, erigit com a alternativa a *La Veu de Catalunya*. En els seus inicis tenia un marcat caràcter literari i cultural, destacant entre els seus col·laboradors intel·lectuals com Gabriel Alomar, Manuel de Montoliu, Pompeu Fa-

bra, Joan Maragall, Josep Pous i Pagès i Eugeni d'Ors —qui ja signava amb el pseudònim de Xènius— el qual, per desavinences amb el segon director, es desvinculà del projecte editorial i aterrà a *La Veu de Catalunya*, on inaugurà el «Glossari», la secció que li donaria notorietat pública. Alguns dels fundadors, com el propi Joan Ventosa, retornarien als seus orígens, i es reincorporarien anys després a la Lliga Regionalista.

L'1 de maig de 1906 *El Poble Català* es convertia en diari sota la direcció de Francesc Rodon, i amb alts i baixos, sobretot econòmics, sobreviuria fins el 14 d'abril de 1918, en què baixà la persiana, tot i que sortiria publicat breument el maig i juny de 1919 durant les eleccions legislatives, però més com un òrgan de propaganda electoral que no pas com a diari. Segons Josep Maria Poblet:

«El Poble Català, que com a diari es publicava d'ençà del primer de maig de 1906, va esdevenir més que no pas mai el portaveu d'aquest grup que, com hem vist, es deia Unió Federal Nacionalista Republicana, un grup que el setmanari *Cu-Cut!*, faceciosament, el va motejar com el "Puf". Vicenç Bernades, en una crònica apareguda a Serra d'Or del mes de novembre de 1975, explica la història del diari i Claudi Ametlla ha deixat escrites una de les seves millors pàgines en el llibre *Memòries polítiques (1890-1971), un periòdic pel qual van passar homes importants com Rovira i Virgili, Pous i Pagès, Pere Coromines, Alfons Maseras, Rafael Campalans, Ramon Noguera i Comet, Pere Casals, Lluhí i Vallescà [sic, Lluhí i Rissech], Jaume Carner, Màrius Aguilar, Xavier Gambús, Ildefons Sunyol, Vicenç Bernades, Feliu Elies, Manuel de Montoliu, Claudi Ametlla, Andreu Nin, Gabriel Alomar, Dídac Ruiz, Albert Quintana, Prudenci Bertrana, Ramon Raventós, Alexandre Plana, López Llausàs... El primer director fou, com hem dit, Francesc Rodon i després Pere Coromines. Cal anotar que quan aquesta publicació apareixia com a setmanari, era dirigida per Joan Ventosa i Calvell. També Ramon Noguera i Comet, en unes notes inèdites, explica un altre aspecte del diari bo i afirmant que "manifestà un accent radical, tant en el sentit catalanista, com en el de la seva ideologia en l'ordre polític, especialment en el sentit obrerista. Allò esverà alguns, nombrosos dels seus vells seguidors, però li aportà noves adhe-*

107 *La Publicidad*, 30 de desembre de 1904, p. 1.

1906

Retrat de Jaume Carner.

PAU AUDOUARD / FCS

sions que compensaren sobrerament la baixa d'aquells i li donaren ben aviat una popularitat més extensa...»¹⁰⁸

Se'n publicarien 4.603 números, va ser el segon diari en llengua catalana de més durada del primer terç del segle XX. Tenia inicialment quatre pàgines i un format de llençol —404 x 518 mm— tot i que aniria variant de mida. Amb un paper setinat s'imprimia a la casa Tobella i Costa, de Barcelona. En algunes ocasions s'imprimiren exemplars de sis pàgines. La redacció anà passant per diversos locals, tots ells dins del perímetre de la ciutat vella de Barcelona. La capçalera fou dibuixada per l'arquitecte modernista i polític Lluís Domènech i Montaner, que també havia dibuixat les capçaleres de *La Veu de Catalunya* i *La Renaixença*. Era un periòdic lligat al catalanisme republicà, d'esquerra moderada, contrari a la Guerra del Marroc. Fou l'únic mitjà escrit que donà una informació força detallada dels fets del temporal de la Candelera de 1911, on centenars de pescadors moriren fruit d'una tempesta catastròfica davant la costa catalana i valenciana, i que al mateix temps se solidaritzà amb les víctimes organitzant una gran campanya de suport. A Francesc Rodon el succeïren com a directors Joan Sureda, Pere Coromines —qui més s'estigué en el càrrec, entre 1909 i 1916—, Ignasi Ribera i Pere Bohigas.

El Poble Català era un diari modest, però influent. Vinculat primer al Centre Nacionalista Republicà i posteriorment a la Unió Federal Nacionalista Republicana, va patir diversos processos judicials per articles publicats.¹⁰⁹ Com els altres diaris de l'època va publicar, per als seus subscriptors, una extensa biblioteca d'autors catalans i forans. Ben enquadrats i relligats en tela, fins i tot alguns en pergamí i altres en fullola de fusta, tot un luxe per l'època. La biblioteca duia el mateix nom que el periòdic i se'n van publicar 18 títols. Entre aquests *Noveletes* d'Oscar Wilde (1906); *Revolta* de Josep Pous i Pagès (1906); *Dones al cor* de Pompeu Gener (1907); *Camí de llum* de Miquel de Palol (1909);

Episodis d'Antoni Rovira i Virgili (1909); *La lletra vermella* de Nathaniel Hawthorne (1910)...

A *El Poble Català* Carner, a més de ser-ne un dels cofundadors, hi escriurà diversos articles polítics i en serà un dels accionistes, conjuntament amb Ildefons Sunyol, Joaquim Lluhi, Santiago Gubern... que eixugaran els deutes que la publicació anirà tenint al llarg dels anys. L'1 de maig de 1906, deu dies abans que el setmanari passés a diari, Carner publicava un article amb el suggeridor títol de «La democràcia nacionalista de Catalunya». Pel vendrellenc calia una reconstrucció política d'Espanya, ja que l'Estat no es regenerava i, sotmès a la decadència d'un imperi, no s'havia adaptat als nous temps com sí que ho havien fet la Gran Bretanya i França. Alhora lamentava que les reivindicacions catalanes no eren ateses i el país era vist amb menyspreu:

«*Catalunya, fundament republicana, té de crear el poderós instrument de transformació de l'Espanya vella en la nova Espanya, lliure, federal y democràtica.*»¹¹⁰

I és que, per a Carner, la solució catalana d'Espanya passava per la federació dels pobles «*que viuen en el terror de la Península*». I afirmava que la democràcia catalana tenia la doble missió de redimir i educar als demòcrates catalans a «*professar y practicar una democràcia social feconda*» i «*montar l'instrument d'acció qu'ha de servir per l'organització autonòmica dels pobles d'Espanya*».¹¹¹

A finals d'aquell maig de 1906 publicava «Boda Real» un article fent-se ressò del casament d'Alfons XIII i Victòria Eugènia de Battenberg, confrontant-la amb la gran manifestació de Solidaritat Catalana:

«*Y a Catalunya? El poble català, que en bona part no es monàrquic, ni dinàstic, que viu de tan temps allunyat dels reis d'Espanya, resta indiferent. Uns pocs senyors adinerats de la ciutat han reunit uns milers de duros pera comprar un joiell; han anat a la Cort uns cuants*

108 Josep Maria POBLET. *Jaume Carner. Polític, jurisconsult, industrial i ministre de Finances de la II República*, p. 115-116.

109 Josep Maria HUERTAS CLAVERIA (dir.). *200 anys de premsa diària a Catalunya (1792-1992)*, p. 314-315.

110 Jaume CARNER. «La democràcia nacionalista de Catalunya», *El Poble Català*, 1 de maig de 1906, p. 1.

111 *Ibidem*.

CATALUÑA

REVISTA QUINCENAL ILUSTRADA

Año I.—Núm. 13

Director: D. GELSO GOMIS

Barcelona 1.º Abril 1908

Redacción y Administración * CASA EDITORIAL, VDA. DE LUIS TASSO * Arco del Teatro, 21 y 23, BARCELONA

SUMARIO

La aristarquía catalana; Jaime Carner, por M. Aguilar.—Defensa contra las sequías e inundaciones de Cataluña, por J. Zalaca.—La inauguración, por C. Gomis.—Bertin de Castellet, por E. González Harchise.
Suplemento en tricromía: Campesino de Tivenys, provincia de Tarragona.

Jaime Carner

La aristarquía catalana

Jaime Carner

EN este resurgir político de Cataluña, será Suñol la dialéctica, Cambó la acción, Hurtado la intelectualidad aristocrática, Carner, sobre todo y por encima de todo, es el corazón. Ni dobleces en él, ni recovecos, ni curvas. Aquellos sencillos de espíritu demandados por el Nazareno para oyentes de sus pláticas y apóstoles de su evangelio, hallarían en Carner un hermano. Porque alimenta una tal ingenuidad, una tan clara fuente de sentimientos, que uno se asombra pueda haber llegado á ser conductor de multitudes, sin mezclilla de Maquiavelo ciudadano sabedor de mañas, sugerencias, trampas y trampillas, señuelos de las candorosas populares.

Y en justicia, esa es su virtud aplaudida por las gentes. Cuando canta las resurrecciones catalanas, de la Cataluña-patria y la Cataluña-pueblo, toma su palabra un matiz de enorme sinceridad; la voz grave, firme, alta, nunca alcanza aquellas consagradas modulaciones mitinescas propicias á la cadencia musical y á los finales efectistas, y las manos, en plena vida, no dibujan en el aire arabescos, sino que se van al cuerpo, y pegadas al pecho, dan la visión de unas manos que quisieran arrancar las palabras de las mismas entrañas. Y el pueblo, delante de ese gran milagro de sinceridad, se rinde en una hermosa contribución de entusiasmo. Por todo esto, la conversión de Carner en el verbo de la izquierda catalana, y su prestigio, y lo que entraña más, su eficacia. Tiene una mayor cultura Hurtado, y una más grande exuberancia lógica Suñol; pero en ellos la selección ha hecho nacer una frialdad que impide su fusión absoluta con el pueblo. En Carner la selección aun no se ha operado, porque aun es pueblo, es decir, corazón, sentimentalidad ingenua, idea corriente, credo común, dirección ciudadana.

Siendo cordial, no es un voluntarioso, un enérgico. Ese pobre *Asorin*, le nombró el romano. No, el romano no. Bien cabría bajo su testa cuadrada de legionario la toga blanca, mas para romano le falta el ser terco y el uso de la mala fe, madre de las políticas habilidades. Toda su perspicacia y viveza de abogado, que sabe hacer con los artículos del código juegos malabares, se amenguan en su labor de político. No cree en la maldad, en las palabras equívocas, en los programas con doble fondo, y en consecuencia, Carner, que es un gran abogado habilidoso, imposible para el engaño, en política le engaña un niño. ¡A él, que prescindió del catalanismo estático de *l'Unió* por creer se confundía la acción política con las morales perversiones de la política!

Carner no se exhibe, no habla sino cuando siente la necesidad de comunicar con el pueblo, y en su oratoria la palabra arrítmica, seca, fuerte, casi vulgar, pone á las ideas la carnazón de léxico suficiente para que no se avergüencen de ir desnudas.

Y con este hombre, que en la Inglaterra de Cromwell hubiera sido puritano, y girondino en la Convención, mientras las gentes lo despedían para Madrid, he tenido una plática. Y así ha hablado:

1 d'abril de 1908

Portada de *Cataluña*.

Revista quincenal ilustrada

amb un article laudatori

sobre Jaume Carner.

AHCB

automòbils y curiosos; les senyores llegeixen per interès de curiositat les festes a la secció telegràfica dels diaris. Y res més.

El dia 20 del mes que som, Barcelona y ab ella Catalunya feien un acte grandíós, fonda y intensament emocionant. Cents, mils ciutadans afirmaven en gegantina, imponent y cultíssima manifestació que aquí hi hà un poble que reflexivament camina a un deslliurament pròxim. Y a Madrid no ho entenien ni ho sentien: vivien distrets parlant de la Loreto Prado.

Avui Madrid se commou ab les festes reials ab que celebra'l matrimoni del monarca. Y aquí no ens arriba el ressò de l'alegria.

Vivim espiritualment ben allunyats. Ells no entenien les festes de nostra Solidaritat. Y nosaltres no sentim la boda reial.»¹¹²

La publicació esdevindria un dels altaveus des dels quals Carner reflectiria el seu pensament polític. Resseguir la trajectòria d'*El Poble Català* és resseguir la de Jaume Carner com a polític, sobretot en la seva primera etapa com a diputat.

2.10. Primer president del Centre Nacionalista Republicà

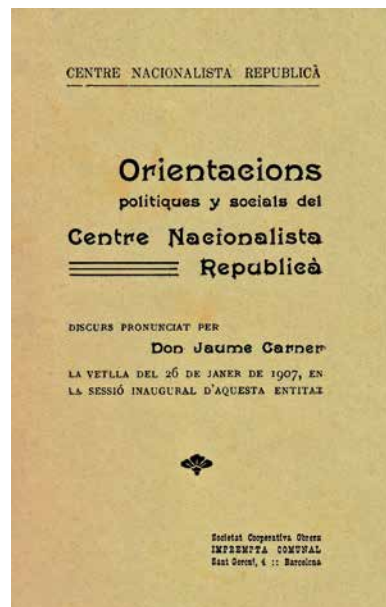
Els dissidents que havien marxat de la Lliga Regionalista, per les desavinences en l'acció política i el seu creixent tarannà conservador, fundaren una nova organització, el Centre Nacionalista Republicà (CNR). El 22 de desembre de 1906 es constituïa oficialment com a entitat, arribant a tenir vuit-cents socis, petits botiguers o menestrals, una cinquantena dels quals havien estat vinculats a la Lliga.¹¹³ El nucli fundador era format, entre d'altres, per Jaume Carner, Ildefons Sunyol, Joaquim Lluhi, Santiago Gubern, i els que aleshores eren joves provinents de comarques com Antoni Rovira i Virgili i Claudi Ametlla.¹¹⁴ El naixement de l'organització s'esdevenia en plena ebullició del projecte de Solidaritat Catalana. El CNR es convertia dins el món del catalanisme polític en el contrapès d'esquerra moderada al conservadorisme de la Lliga.

La vetlla del 26 de gener de 1907, en l'assemblea fundacional de la nova organització política, Jaume Carner era elegit president de la nova executiva. En l'acte pronuncià el discurs «Orientacions polítiques y socials del Centre Nacionalista Republicà», on exposava els eixos bàsics d'acció de la nova formació així com reflexionava sobre l'evolució del catalanisme polític, referint-se a uns inicis molt marcats pel conservadorisme monàrquic que deixà orfes molts catalanistes republicans i progressistes:

112 Jaume CARNER. «Boda reial», *El Poble Català*, 31 de maig de 1906, p. 1.

113 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 249.

114 Isidre MOLAS; Joan B. CULLA (dirs). *Diccionari dels Partits Polítics de Catalunya*, p. 38.

1907

Orientacions polítiques y socials del Centre Nacionalista Republicà, discurs pronunciat per Jaume Carner.

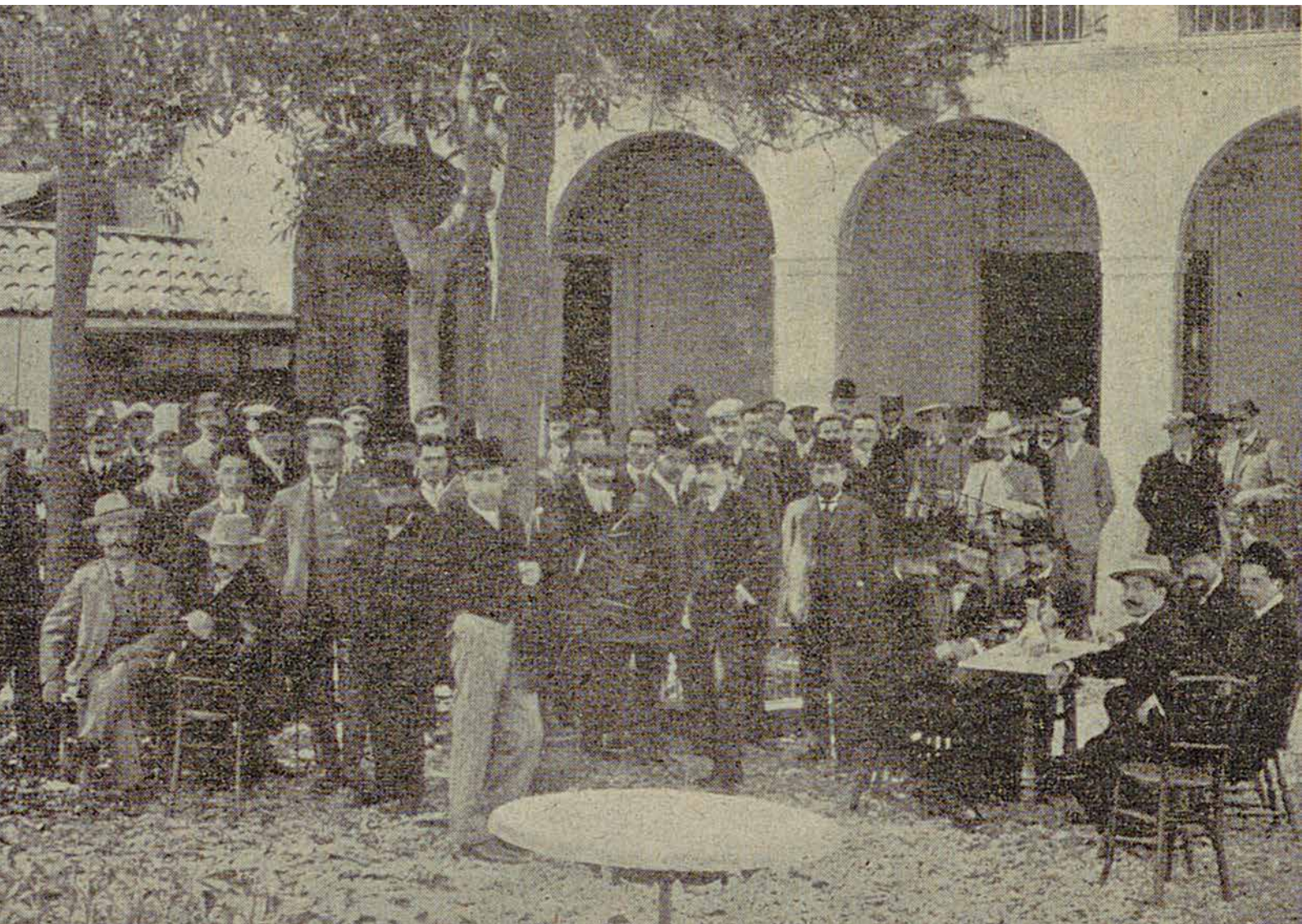

Barcelona, 24 de maig de 1908

Els assistents a la festa en honor del dramaturg Ignasi Iglésias, reunits al pati de l'Avenç Nacionalista Republicà de Sant Andreu de Palomar, abans del banquet.

En la taula de la dreta, a més d'Iglésias apareixen els diputats solidaris d'esquerra, Joaquim Salvatella i Jaume Carner.

(EL DILUVIO. SUPLEMENTO ILUSTRADO)

«Y com que, senyors, les coses són com són, prescindint de les paraules ab que's vesteixen, format el bloc conservador del nacionalisme català, era impossible que quedessin fóra d'aqueix gran moviment tota aquesta munió de gent que són demòcrates, republicans y nacionalistes. Y aquestes gents, aquesta quantitat immensa de catalans que sentien glatir en son cor lo mateix que l'amor a Catalunya l'amor a la democràcia y a la llibertat, tenien necessàriament d'aplegarse, tenien de formar, com han format, el bloc del nacionalisme demòcrata republicà.»¹¹⁵

També criticava la monarquia espanyola per considerar-la forastera i imposada «per aquells que mai han tingut comunió espiritual ab el nostre poble».¹¹⁶ I es refermava, un cop més, en la voluntat de convertir el regne espanyol en un Estat descentralitzat, on els catalans puguin ser «amos y senyors de la nostra vida intelectual, moral, social, política y econòmica».¹¹⁷ En el discurs apel·lava al republicanisme com l'opció que millor podia respondre als anhels de llibertat i justícia. Pel que fa a la participació dins de la Solidaritat Catalana opinava:

«Estarem dintre de la Solidaritat: però nosaltres no entenem la Solidaritat com un partit polític; no, dintre de la Solidaritat nosaltres guardem les nostres conviccions y respectem les particulars conviccions dels altres. Si per a qualsevol causa, raó o motiu, la conjunció de Solidaritat actual en un moment determinat se destriés, nosaltres l'endemà estariem disposats a ferne una altra, perquè entenem que la Solidaritat dels catalans es molt anterior a l'any passat, té ses arrels en els sigles y en l'història y's produirà en lo successiu quantes vegades siguin necessàries pera mantenir ben viva, ben ferma, ben enèrgica, la reivindicació de la personalitat de Catalunya.»¹¹⁸

115 Jaume CARNER. *Orientacions polítiques y socials del Centre Nacionalista Republicà*, p. 7.

116 *Ibidem*, p. 9.

117 *Ibidem*, p. 10.

118 *Ibidem*, p. 12-13.

En la qüestió religiosa, tot i ser un home de creença cristiana, expressava:

«Anem ab ella, tant pausadament com sia precís, però ab tanta fermesa com sigui necessari, cap a la independència, cap a la separació de l'Església y l'Estat.»¹¹⁹

I en l'espai social era partidari de reformes moderades, allunyades de radicalismes, i que els obrers s'havien d'integrar exclusivament en organitzacions professionals per tal de defensar els seus propis interessos i reivindicacions. En fer-se la pregunta de si els obrers havien d'intervenir en política responia:

«Jo crec que'ls obrers, a més d'esser homes de sa professió y sa classe, són també ciutadans, y com a tals tenen un interès tant viu com els altres ciutadans en els problemes de la vida política. Considereu qualsevol problema d'economia, dret o administració y veureu tot seguit com afecta extraordinàriament a la classe obrera.»¹²⁰

La premsa, sobretot la de caire republicà i catalanista, es feu ressò del discurs de Jaume Carner. El setmanari satíric *L'Avi* exposava que, per manca d'espai, no havien pogut publicar tot el discurs íntegre i que la sala on es dugué a terme era plena de gom a gom.¹²¹ *El Poble Català*, com no podia ser d'altra manera, publicà el discurs a primera i segona plana dos dies després de l'acte inaugural i amb grans elogis destacà que «dissabte la Democràcia nacionalista va rebre en aquella sala un bateig triomfal, y'ls aplaudiments y les aclamacions que ressonaren, forts com mai, contes tant a la veu dels ideals lliberados, eren ben bé un bogar de campanes, ple d'anunciacions gloriòses pel Nacionalisme y la República, la Llibertat y la Justícia».¹²²

119 *Ibidem*, p. 21.

120 *Ibidem*, p. 24-25.

121 «Centre Nacionalista Republicà», *L'Avi*, 30 de gener de 1907, p. 6.

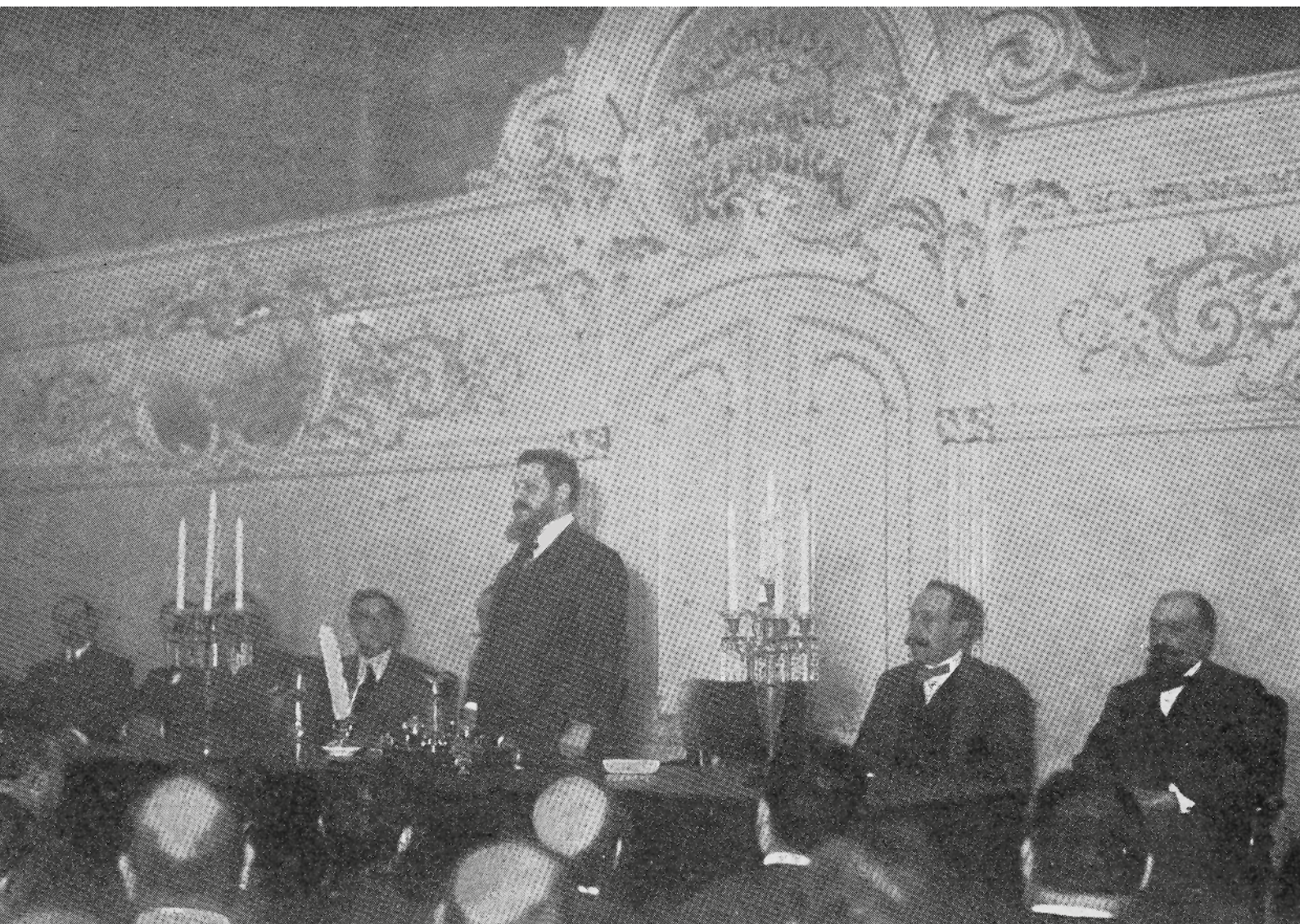
122 «Discurs de Don Jaume Carner», *El Poble Català*, 28 de gener de 1907, p. 1.

Barcelona, 24 d'octubre de 1908

El diputat solidari Jaume Carner pronunciant la conferència «Impressions sobre l'últim debat»,
al Centre Nacionalista Republicà, decorat amb l'inscripció «Nacionalisme, Democràcia, República».

(EL GRÀFIC)

La Junta Directiva del CNR quedava formada per: Jaume Carner, president; Joaquim Lluhí i Santiago Gubern, vicepresidents; Felip Rodés, secretari; Fèlix Griera, vicesecretari; Francesc Mas, tresorer; i com a vocals Jaume Aragay, Joan Banús, Jaume Berga, Josep Boronat, Jacint Capdevila, Joaquim Casas, Francesc Planas, Arnau Martínez, Marià Planas, Josep Roig, Daniel Roig, Joan Serinyà, Antoni Sunyol, Ildefons Sunyol i Josep Tarruella. Dins del gruix d'associats hi havia dos grups ben marcats. D'una banda els professionals liberals, socialment moderats, i de l'altra els joves ideològicament influenciats pel socialisme.¹²³

2.11. El pressupost de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona

Les ànsies de modernitat d'inicis del segle XX a l'Ajuntament de Barcelona, arran de l'entrada dels catalanistes —regionalistes i republicans—, sobretot pel que fa a cultura i ensenyament, van provocar que la pressió governamental s'accentués encara més per tal d'evitar aquest intent transformador. El 1907 es va concretar la proposta del Pressupost extraordinari de Cultura, el qual va ser aprovat el 1908 per àmplia majoria. El pressupost proposava crear quatre escoles de renovació pedagògica i capgirar la situació anacrònica en la qual es trobava l'ensenyament a Barcelona i de retruc a Catalunya, on la religió era el pal de paller del sistema educatiu. Els regidors encarregats de redactar el projecte foren: pel bàndol republicà, l'advocat Pere Coromines, membre fundador de l'Institut d'Estudis Catalans i el pedagog Lluís de Zulueta, ambdós vinculats a la Institución Libre de Enseñanza; i per la Lliga Regionalista, el pioner de l'escola a Catalunya Jordi Bardina.

Les quatre institucions educatives proposades havien d'estar provistes d'escola maternal, escola primària, camps d'esports, biblioteca, sala de conferències pública, laboratoris i dutxes. També proposava l'escolarització mixta, és a dir la cohabitació de nens i nenes

a l'escola bressol i primària. Pel que fa a la llengua, el català havia de ser l'idioma prioritari i el castellà adoptat en aquelles assignatures on fos necessari, fent que l'alumnat acabés dominant ambdues llengües. El projecte també dignificava la labor dels mestres, tot instruint-los en la professió i fent-los coneixedors dels corrents de renovació pedagògica, amb beques per anar a formar-se a l'estranger. En la qüestió religiosa es proposava que l'escolarització fos neutral i que aquells alumnes els pares dels quals ho sol·licitessin rebrien una tarda setmanal de doctrina catòlica.

Tal com era de preveure, s'hi oposaren contundentment els grups ultraconservadors, amb el cardenal de Barcelona Salvador Casañas, Acció Catòlica i grups com els carlins i conservadors monàrquics. La campanya en contra del pressupost de Cultura engegada pels opositors a les reformes educatives comportà que la Lliga es desdís d'alguna de les propostes pactades inicialment amb els republicans. L'enfrontament entre partidaris i enemics de la proposta s'escenificà amb campanyes en contra i a favor del Pressupost; els primers amb un acte multitudinari, celebrat al Teatre Tívoli el 12 d'abril de 1908, amb el títol «Miting per la tolerància» i els segons al Frontón Condal, el 19 d'abril, també amb una exitosa assistència.

Un cop aprovat el pressupost, l'alcalde nomenat a dit per ordre governamental, Domènec Joan Sanllehy suspengué l'apartat sobre la qüestió religiosa, que provocà el malestar dels regidors partidaris de la seva aplicació com eren els prohoms del catalanisme republicà Jaume Carner, Joaquim Lluhí, Ildefons Sunyol i Albert Bastardas. Finalment l'alcalde acabà dimitint, i va ser substituït accidentalment per Albert Bastardas. El programa reformador de l'Ajuntament de Barcelona no es podria dur a terme, però, malgrat tot, la proposta era trencadora i esdevenia una declaració d'intencions cara al futur: la creació d'una escola pública, catalana, laica i democràtica, veuria la llum amb l'arribada de la Segona República.¹²⁴

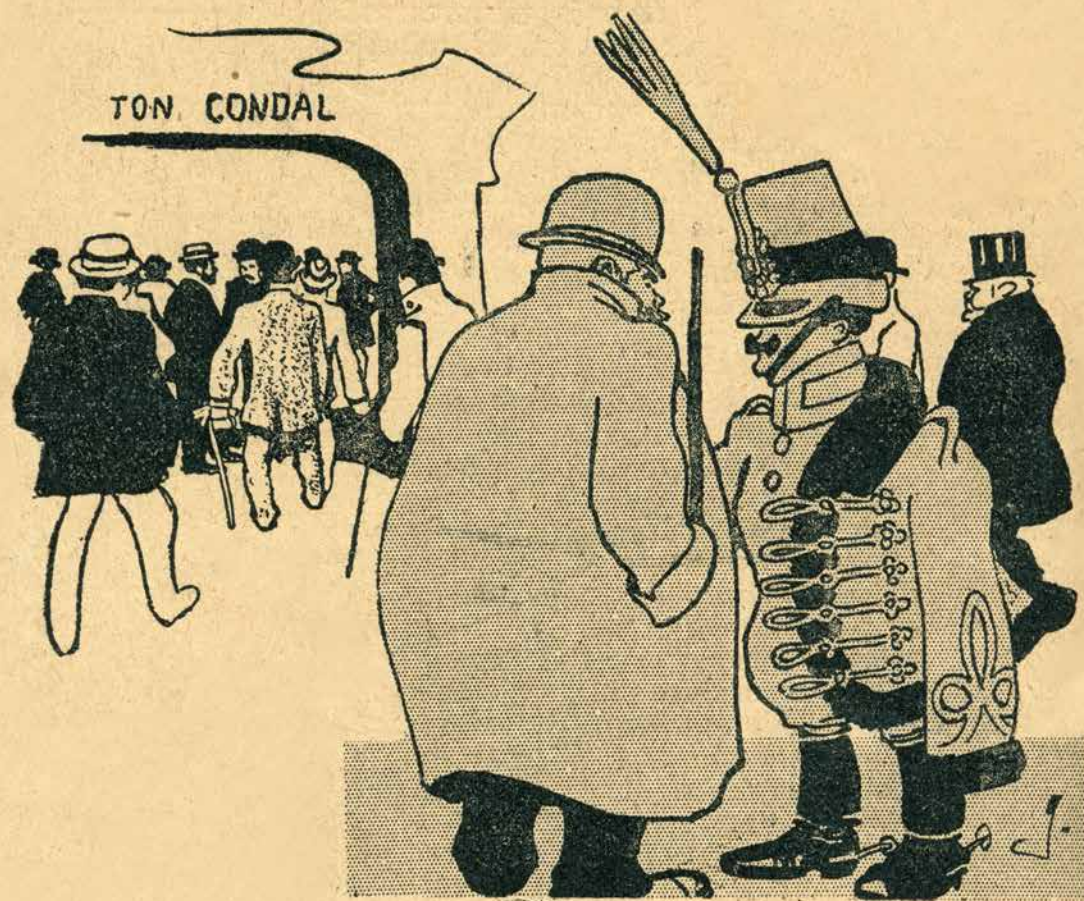
123 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 250.

124 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. «El ç de 1908: entre solidaritat municipal i Solidaritat Catalana».

23 de novembre de 1905

Dibuix de Junceda amb la crítica irònica a l'exèrcit espanyol que provocà els Fets del *iCu-Cut!*
i en resposta, la creació de Solidaritat Catalana.

(ICU-CUT!)

AL FRONTÓN CONDAL

- ¿Qué se celebra aquí, que hay tanta gente?
- El Banquet de la Victoria.
- ¿De la victoria? Ah, vaya, serán paisanos.

1906-1909

Solidaritat Catalana

3

3.1. El naixement d'un moviment unitari

Un dels fets polítics més remarcables a la Catalunya d'inicis del segle XX fou la creació el 1906 de Solidaritat Catalana. Aquest moviment polític unitari va sorgir arran dels Fets del *iCu-Cut!* de 1905. El *iCu-Cut!*, setmanari d'humor vinculat a la Lliga Regionalista, va incloure en el número del 23 de novembre de 1905 una vinyeta irònica realitzada pel dibuixant Joan García Junceda, on s'alludia a les derrotes militars espanyoles. El dibuix mostrava una munió de gent entrant al Frontón Condal, on els lligaires van celebrar «el Banquet de la Victòria», per a celebrar el recent triomf a les eleccions municipals del 12 de novembre. A primer pla de la il·lustració es mostrava un militar espanyol tot engalanat que pregunta què se celebra, i davant la resposta que una «victòria», resignat diu que aleshores no seran militars sino «paisanos», ja que l'exèrcit espanyol, d'un temps ençà, només celebrava derrotes com les de Cuba i Filipines.

L'acudit va enutjar força a l'estament militar i monàrquic i dos dies després de la seva publicació es produïren els fets:

«Serien les nou del vespre que s'aplegaren a la Plaça Reial grups de militars, molts d'uniformes, altres de paisà, pertanyents a totes les armes i de totes les graduacions. Semblaven obeir ordres del futur general Brandeis. El nombre de congregats podia avaluar-se entre 300 i 400. El governador civil, general Fuentes, intentà deturar el grup dient:

“Como general, ordeno a todos ustedes que se disuelvan.”

“Usted no es general en estos momentos”, li contestaren algunes veus.

“Voy a disolverlos a la fuerza” cridà el general.

Replicaren que la Guàrdia Civil no l'obeiria perquè estava amb ells.

Alguns alçaren bastons, altres desembeinaren els sabres. Es dirigien vers el carrer d'Avinyó fins la impremta Gálvez, on s'imprimia el “iCu-Cut!”. Fent ús de les destrals que portaven esbotzaren la porta entre crits de visques i moris. El material fou destrossat. Acudí Gálvez en to de súplica per aturar la destrossa, sense ser escoltat i encara colpejat fins deixar-lo estabornit. Foren tretts al carrer uns mobles i cremats.

LA CAMPANA DE GRACIA

DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

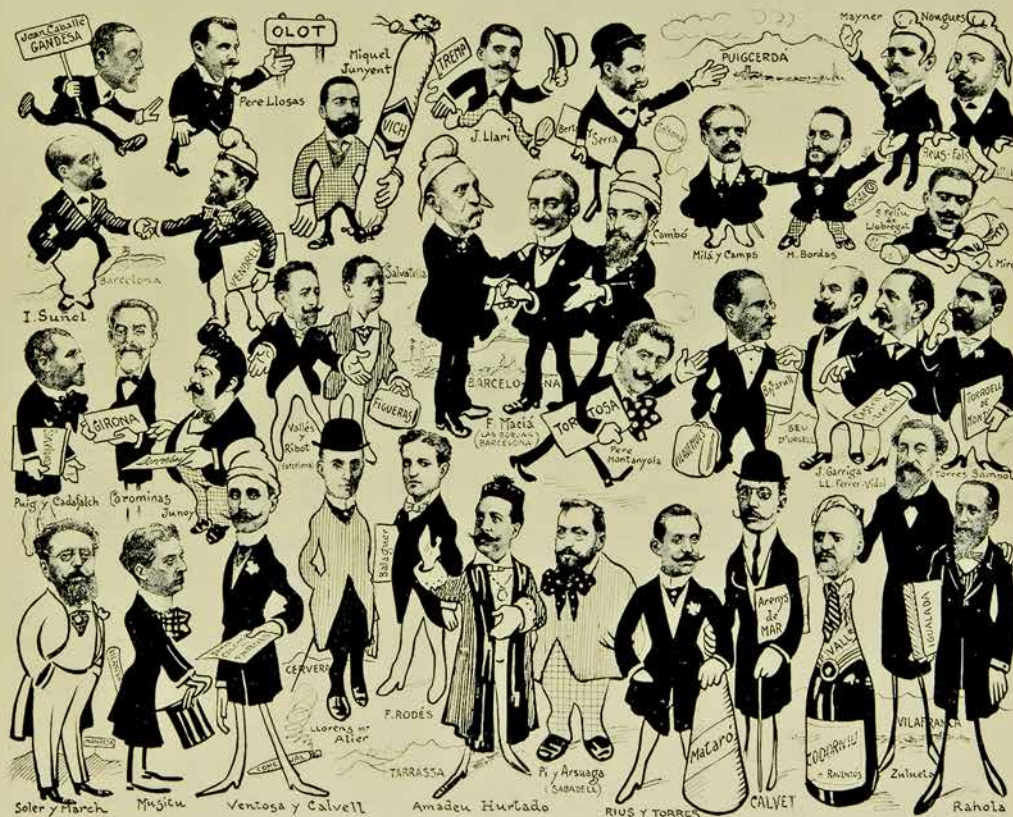
AQUEST NÚMERO 10 CÉNTIMS PER TOT ESPANYA
 NÚMEROS ATRASSATS: DOBLE PREU

ANTONI LÓPEZ, EDITOR
 (Antiga casa J. López Bernagui)

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ: LLIBRERIA ESPANTOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20, BOTIGA
 BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:
 Fora de Barcelona cada trimestre ESPANYA, pessetes 1'50.—EXTRANGER, 7'50.

Las elecciones de demá

CANDIDATS DE LA SOLIDARITAT CATALANA

20 d'abril de 1907

Portada de

La Campana de Gràcia

amb els candidats

de Solidaritat Catalana

entre els quals hi figura

Jaume Carner.

AHCB

Entre tota mena d'exclamacions estentòries feren ruta cap a la redacció del setmanari, al carrer del cardenal Casanyes, on hi havia la Llibreria Bagunyà. Esbotzaren la porta i alguns s'enfilaren per despenjar el rètol, cosa que no aconseguiren. Tiraren al carrer llibres i mobles, i en feren una foguera. El governador civil era a la botelleria "El Nuevo Liceo", amb un coronel de paísà, d'on sortiren quan els grups iniciaven la marxa Rambla amunt en direcció a l'estatge de "La Veu de Catalunya", a la Rambla de les Flors. El local, com els anteriors, estava desert. Com que el vigilant es negà a obrir la porta, la destralejaren utilitzant els estris dels Sapadors. S'enfilaren per les veles, rebentaren les persianes i colpiren a tort i dret el que trobaven. Tiraren pel balcó les col·leccions del diari i altres objectes. No pogueren obrir la caixa forta. El saqueig durà tres quarts d'hora.

El general Castellví intentà en va detenir la fúria dels assaltants. A les primeres hores de la matinada els grups es dissolgueren.»¹²⁵

Arran d'aquests fets es decretà la Llei de jurisdiccions, impulsada pel Govern central amb el recolzament d'Alfons XIII, amb la finalitat que els militars poguessin jutjar tot allò que consideressin que atemptava contra la unitat de l'Estat espanyol o contra l'exèrcit mateix.

Els Fets del *iCu-Cut!* i la Llei de jurisdiccions comportaren la reacció dels diversos corrents del catalanisme polític que s'uniren, per damunt de diferències, en un nou moviment polític que anomenaren Solidaritat Catalana i que aplegava la Lliga Regionalista, el Centre Nacionalista Republicà, la Unió Catalanista, alguns membres de la Unión Republicana de Nicolás Salmerón, republicans federals, el Partit Carlí i el Partit Integrista.

Els promotors del projecte solidari, entre els quals un dels màxims impulsors seria Jaume Carner, pretenien en les eleccions generals del 21 d'abril de 1907 dotar el catalanisme polític de prou força per a plantar cara al règim centralista i caciquil, anul·lar la Llei de jurisdiccions i aconseguir la descentralització de l'Estat espanyol.

125 Joaquim de CAMPS I ARBOIX. *Història de la Solidaritat Catalana*, p. 21-22.

Abril de 1907

Postal de propaganda de Jaume Carner, candidat de Solidaritat Catalana.

FVR

El Baix Penadès

Setmanari autonomista

SURT ELS DISSAPTES

Preus de subscripció		Redacció y Administració ----- Plaza Pi Margall, número 2.	Annuncis, reclams y remitits, á preus convencionals
VENDRELL, trimestre.	1' Ptas.		No s' admeten escrits sense firma
FORA, id.	1'25 »		NO 'S TORNAN ELS ORIGINALS
EXTRANGER, id.	2' »		
Número corrent, 10 céntims. Atrasat, 20 id.			

20 d'abril de 1907

Portada d'El Baix Penadès.

Setmanari autonomista

amb el candidat

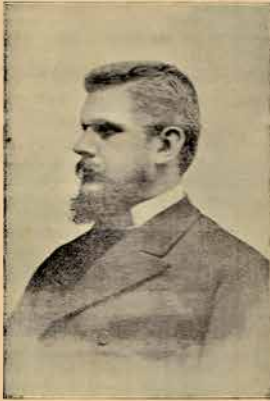
de Solidaritat Catalana

pel districte del Vendrell,

Jaume Carner.

BPTB

Nostre candidat

En Jaume Carner Romeu

Electors del Districte de Vendrell

¡A LAS URNAS!

Ab el cap ben alt, y ab l'encoratjament que donan sempre las lluitas d'ideals nobles y lliberadors, aném tots com un sol home á votar demá diumenge, la candidatura de Solidaritat Catalana representada en aquest districte per un dels fills més ilustres de nostra aymada Catalunya, el lleal defensor de la autonomia de nostra terra,

En Jaume Carner Romeu

La batalla de demá representa l'esfors comú de tots els bons catalans contra l'odiós centralisme que tot ho trepitja y aclapara, ofegant las més nobles aspiracions, las més justas reivindicacions, á que naturalment, á que indiscutiblement tenim dret tots els catalans.

No vos fieu, baix cap concepte de las promesas que 'ls homes del centralisme vos fassin y pregonin, porque ellas tendeixen únicament á la continuació d'aquest estat de cosas actual, que constituheix nostra vergonya davant las Nacions civilisadas.

Votém tots, donchs, despreciant aquellas promesas la candidatura de Solidaritat Catalana que vos recomaném, porque fentho aixís, contribuïrém tots á la regeneració de Catalunya y en definitiva á la regeneració d'Espanya, ressorgint d'aquest brau moviment, esplendorosas y vivificadas, una forta Catalunya, una forta Espanya.

La Redacció.

Feia poc que Alejandro Lerroux i Nicolás Salmerón, líders republicans espanyols, havien partit peres. Tot i que es convidà Lerroux al moviment solidari, la iniciativa no quallà per mor del propi Lerroux. Segons l'historiador Antoni Rovira i Virgili, els catalanistes, recelosos de Lerroux, l'haurien acceptat, si s'hagués donat el cas, per tal de salvar la unitat del moviment.¹²⁶

3.2. El nucli dirigent

El nucli dirigent de Solidaritat Catalana, integrat dins del Comitè Executiu, estava format per: Francesc Cambó, de la Lliga Regionalista; Jaume Carner, del CNR; Josep Maria Vallès i Ribot, dels republicans federals; Josep Roca i Roca, de la Unió Republicana; Domènec Martí i Julià, de la Unió Catalanista; Miquel Junyent, de la Comunió Tradicionalista; i Amadeu Hurtado pels independents.¹²⁷ Una barreja de vells i nous polítics amb experiències i trajectòries diverses. El 12 de març de 1907 Cambó, Carner, Vallès i Ribot, Roca i Roca, Martí i Julià, Junyent, Hurtado i Manuel Maria de Llança, signaven un manifest, on feien públic, entre altres, el corpus central del moviment:

«La Solidaritat és quelcom diferent, quelcom més alt que els partits que la formen, i la seva missió plana per damunt de les finalitats de banderia. La Solidaritat és la formació viva de l'ésser de Catalunya com a col·lectivitat conscient de si mateixa, i si un dia la seva missió va concentrar-se a defensar aquella terra de l'amenaça d'opressions draconianes, les lleis d'excepció encaminades a deturar la lliure expansió del seu ideal, ara davant de la campanya electoral que s'acosta, la seva missió primordial, capitalíssima, és aconseguir que sigui la funció electora dels ciutadans una funció lliurement exercida, sense coaccions ni imposicions; que la representació parlamentària de Catalunya sigui manifestació sincera i proporcionalment exacta de la voluntat del nostre poble; que els elegits de Catalunya

constitueixin una veritable diputació catalana que, traduint totes les modalitats del nostre sentit polític i recollint tots els punts d'actual convergència de l'opinió de la nostra terra, siguin dintre el Parlament espanyol l'afirmació clara i activa de l'ideal i de la voluntat de Catalunya.»¹²⁸

El manifest anava signat per quatre republicans, dos tradicionalistes i només un membre de la Lliga, la qual cosa, segons l'historiador Borja de Riquer, no reflectia la realitat del moviment solidari, ja que el pes majoritari el tenia la Lliga Regionalista, i especialment Francesc Cambó, el protagonisme del qual, durant la campanya a Barcelona, fou força notori.¹²⁹ Tanmateix, l'èxit del projecte no hauria estat possible sense la implicació de republicans i de carlins, les forces més implantades a bona part del territori català.

3.3. Una campanya innovadora

La campanya va esdevenir un fita extraordinària per la seva connexió amb l'electorat i per la innovació, amb elements de propaganda utilitzats per primera vegada en unes eleccions a Catalunya: es van editar postals i cartells, es van produir mocadors i ventalls amb imatges dels candidats i lemes solidaris i en alguns casos específicament per les circumscripcions electorals, com fou el cas de Jaume Carner, qui es presentava per diputat per primer cop pel districte del Vendrell, el qual englobava poblacions del Baix Penedès i de la Conca de Barberà. Segons Borja de Riquer:

«Per primer cop en la història electoral espanyola, es formaren caravanes d'automòbils que es desplaçaven fins als pobles més aïllats de Catalunya. A molts indrets l'arribada de "la caravana solidària" es convertí en una festa popular i els mitings anaven sovint acompanyats del ball de sardanes i de concerts corals.»¹³⁰

126 Ibidem, p. 45.

127 Ibidem.

128 Ibidem, p. 60-61.

129 Borja de RIQUER. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 111.

130 Ibidem, p. 111-112.

8 de juny de 1907

Portada d'*El Diluvio*.

Suplemento Ilustrado,

amb un dibuix satíric,
obra de Llorenç Brunet,

del diputat solidari

Jaume Carner triomfant,

després del seu primer

debat parlamentari,

sobre la serp

de la vella política

del caciquisme.

UAB

La campanya electoral, a més del seu caràcter innovador, també va estar marcada per alguns fets violents, sobretot per part dels lerrouxistes, amb tot tipus de sabotatges. I fins i tot amb un atemptat fallit contra Francesc Cambó al barri barceloní d'Hostafrancs, quan es dirigia a l'Orfeó de Sants, on a darrera hora substituïa al candidat solidari Ildefons Sunyol. Cambó anava acompanyat per Nicolás Salmerón, Josep Roca i Roca, Odón de Buen i Eusebi Corominas. El carruatge on viatjaven va ser interceptat i assaltat per un grup d'homes, dones i nens, i es van disparar alguns trets, un dels quals va ferir el líder de la Lliga. Cambó amb una bala al pulmó dret, que no li van poder treure fins anys després, va patir seqüeles de per vida, ja que no va poder practicar cap mena d'esport que comportés un esforç físic considerable i les vies respiratòries li van quedar ressentides.¹³¹ Cambó va restar uns dies a la clínica, des d'on va dictar un article per a *La Veu de Catalunya* on demanava calma i seny als solidaris i no fer cap mena d'acte de revenja.

Aquest intent d'assassinat els solidaris el van atribuir als lerrouxistes, i aquests, als mateixos solidaris.

3.4. Un triomf esclatant

A les eleccions generals del 21 d'abril de 1907 van votar 309.764 electors, el 62,3% d'un cens integrat per homes majors de vint-i-cinc anys.¹³² Eren els comicis amb l'índex de participació més elevat des de feia dècades i no seria superat fins el 1931, amb la Segona República. A les comarques tarragonines, on Carner s'hi presentava pel districte del Vendrell, el percentatge de votants s'elevà al 68%.¹³³

Els candidats de Solidaritat Catalana van aconseguir 211.791 vots, el 67% dels sufragis, resultant elegits 40 diputats dels 44 que representaven Catalunya al Congrés. Un èxit sense precedents que ni els propis solidaris s'imaginaven. A Barcelona Salmerón i Cambó

foren els candidats amb més vots.¹³⁴ Dels diputats escollits per Solidaritat Catalana 17 eren republicans —7 d'Unió Republicana, 6 federals i 4 del CNR, entre ells Carner—, 14 de la Lliga Regionalista, 6 carlins i 2 independents —Amadeu Hurtado i Francesc Macià, que havia aconseguit dues actes, una per Barcelona i l'altra per les Borges Blanques.

Els grans perdedors foren el Partido Republicano Radical —Alejandro Lerroux no aconseguí ser escollit diputat— i els dinàstics, que només aconseguiren 4 escons. La victòria s'arrodoniria amb l'elecció dels senadors, 12 de Solidaritat per 2 dinàstics. El plebiscit solidari fou un triomf esclatant.

La tria com a candidat de Jaume Carner pel districte del Vendrell no va ser casual, ja que tot i residir i exercir com a advocat a Barcelona, encara conservava els lligams familiars i patrimonials amb la capital penedesenca. Aquestes eleccions foren les primeres en què es presentà el vendrellenc. També ho faria en les del 1910 i 1914 —revalidant l'acta de diputat— i en les de 1916, que perdria l'escó i no tornaria a ser elegit fins a les eleccions a Corts constituents de la República, el juny de 1931.

En aquestes eleccions del 1907, com a candidat de Solidaritat Catalana, s'enfrontà al candidat dinàstic i cacic Jaume Alegret, un advocat, notari i terratinent, vendrellenc com ell, que s'implicà de forma tardana en política a través del Partido Conservador d'Antoni Maura. Alegret era el diputat del Vendrell elegit el 1903 i el 1905.

El districte electoral del Vendrell era una circumscripció uninominal —s'escollia un únic diputat— que funcionà des de les eleccions al Congrés dels Diputats del 1871 a les del 1923. Comprenia 35 municipis de les següents actuals comarques: 15 del Baix Penedès, 11 de la Conca de Barberà, 8 de l'Alt Camp i 1 del Tarragonès. Era un districte rural amb una economia agrícola, amb quasi nul·la industrialització i poblacions mal comunicades entre elles.¹³⁵

131 *Ibidem*, p. 113-114.

132 *Ibidem*, p. 114.

133 *Ibidem*.

134 *Ibidem*, p. 115.

135 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 77.

LA DESTRAL

PERIÒDIC NACIONALISTA REPUBLICÀ

DIRECCIÓ: Carretera de Mataró, 258, 1.ª

5 Céntims

L'ACCIÓ DE CATALUNYA

Es tot lo contrari del egoista goig dels propis interessos, la forsa interna que mou als catalans.

Mirat per dintre el nostre moviment, es un enfilall de sacrificis individuals y colectius.

Obrers que després de la jornada canten y estudien; artesians y professionals que dedican hores de repòs a treballs y organitzacions polítiques; associacions y periòdics que's creen y sos tenen ab els coratjosos esforços de patriotes convenuts. Arreu un escalf de idealitat, que no's pot confondre ab el baix y vulgar egoisme del que viu la vida sense ilusions y sense esperances.

Altres pobles viuen la vida de les multituds, resignadament somesos a la misèria física y moral. Res demanen, ni pensen, ni esperen.

Passen la vida insignificant, menuda, quieta.

Tota l'acció de nostra Catalunya no té cap altre motor que una idealitat interna que bull á dintre de la multitud y lluita per revelar-se, per encarnar en creacions socials vives y fortes.

Ara'l somni immediat de l'ánima catalana es conquistar la propia llibertat y capgirar l'organització d'Espanya, construint-la de bell nou sobre lliures personalitats dels pobles que la formen.

Però es clar que no vol Catalunya la seva llibertat y la dels pobles d'Espanya pel sol goig de tenirla. La llibertat de viure la propia vida es justifica quant es vol viure una vida rublerta de justícia y de bondat.

De justícia, sobretot de justícia es de lo que 'ls catalans devém tenir y tenim fam y sed.

¿Volen rés més just que lo que nosaltres demanem? Que 'ns dexin conrear y florir la nostra aimada llengua, que 'ns dexin regir y governar lo nostre á nostre propi albir. Y aixís volém que 'ls valencians governin les coses de Valencia, y 'ls aragonesos les seves y 'ls bascs, y asturs y castellans, y andalusos, manin sos propis exclusius interessos. Y sols tots plegats maném els comuns á tots, doncs sols aixís Espanya serà governada per espanyols y resultar el govern una cosa justa.

Els homes de cor endurit en la injus-

ticia, que son els que tenen el goig del govern y del poder, no poden sentir á parlar d'aquesta Espanya que vol crear l'acció de Catalunya. No volen que á Valencia, Catalunya, Galicia, Aragó, es governin, doncs aixís els acabarien els fruits que are treuen de governarnos á tots.

Y diuen que aquesta nova forma de govern portaria gran destorbació y enrenou, doncs els pobles no están preparats per aquest propi govern, que portaria perill de disgregació.

Més disgregació que la que ha produït l'unitarisme regnant que en un segle ha perdut un món, no es possible que la produís un sistema diferent.

Però es que si 'ls catalans no sabem governar Catalunya y 'ls valencians Valencia y cada hùla seva regió menys governarem plegats les coses de cadascú. Mes no's veritat que tots plegats governem les coses de tots y no's aquest el plet. La qüestió es que uns quans governan y son els oligarques, els absolutistes, els cesaristes, el despotes, els eterns enemics del govern únic que á Espanya pot produir que'l poble's governi á si meteix.

Ara aquesta acció de Catalunya ens ha portat al Parlament. Ens havém trovat devant per devant de un món vell. Es tota una mentalitat diferent. El primer xoc m'ha produït una impressió de inintel·ligència; la sensació de dos homes que's mouen en òrbites diferents. Ab aquest món vell nosaltres no podém ni devém tenirhi tractes. Cal destruirlo.

Els tractes nosaltres devém tenirlos ab el poble, ab la veritable representació de les regions y dels pobles d'Espanya. Ab aquests podém y devém entendrens.

Y aquesta es realment l'acció política que en el moment present vol realisar Catalunya.

JAUME CARNER.

PARLÈM DE REVOLUCIÓ

Parlar de revolució, avuy que tan s'ha abusat d'aquesta paraula, equival á que 'ls llegidors passin sos ulls de llare per l'article ó llibre que tracti aital materia, que no en vá una idea qualsevuga, per gran y superior que

sia, si 'ls seus partidaris ó els que s'aixoplugan ab ella pera cubrir ses ambicions ne fan objectiu principal de ses propagandes, acaba per perdre tota importancia, tot interés, degenerant fins á caure en el més greu oblit, ó, lo que's més, en el ridícul més gran.

Deixant á part aquell contingent d'obcecats que viuen d'esperances mai realitzades, mes alimentades contínuament per una xerrameca barroera, l'opinió s'ha declarat, sens donar lloc á

duptes, en contra dels qu'han fet de la paraula revolució, lo recurs més segur per enlairarse demunt les espatlles del pobre poble fanàtic. Aquets explotadors de l'ignorancia y 'ls dolors de les classes humils, son els qu'han produït la paraula revolució y han fet que's perdés la fé en ella y en els que'n tots moments l'han tingut als llabis. Ha resultat de tot això, qu'una part de l'opinió s'ha cregut enganyada hi ha adoptat un retraïment perillós.

FRANSA AL MARROC

Vell al Jove.—Quan les ametralladores haigín civilisat als habiblenys, llavors podrém posarhi la fàbrica.

Jove al Vell.—Civilisant ab les instructives ametralladores, potser ens quedarém sense sompradors.

21 de setembre de 1907

Portada de La Destral.

Periòdic nacionalista republicà,

amb un dels escassos articles en premsa de Jaume Carner.

BC

Segons Joan Latorre, autor de la biografia sobre Jaume Alegret:

«[...] el 1907, Carner té moltes possibilitats de ser escollit pel districte del Vendrell, perquè es presenta com a republicà solidari, cosa que significa recollir vots de diversos sectors, i és una persona coneguda a la seva vila nadiua, ja que no n'ha perdut el contacte tot i que viu a Barcelona.»¹³⁶

El tercer candidat en discòrdia era el periodista, escriptor, sociòleg i regidor de l'Ajuntament de Barcelona per Unió Republicana, Santiago Valentí, amb nul·les opcions de ser elegit, en un districte aliè on era poc conegut. Valentí es presentà en aquesta ocasió com a candidat antisolidari, tot i que amb els anys evolucionà i passaria pel Bloc Republicà Autonomista, el Partit Catalanista Republicà i finalment la Unió Socialista de Catalunya.

Carner era, curiosament, des d'octubre de 1901, un dels marmessors del testament del seu rival conservador Jaume Alegret.¹³⁷ Aquests comicis de 1907 i els següents de 1910 accentuaren el distanciament polític i personal entre els dos que poguéssin existir abans dels enfrontaments electorals.

Alegret, veient-les venir es desmarcà de la Llei de jurisdiccions formulada des del govern de l'Estat, segurament, com afirma el seu biògraf, «sembla que ho ha fet per convicció, però també perquè el seu olfacte polític l'avisava que el moviment de Solidaritat és potent i que serà el rival a batre a les properes eleccions».¹³⁸ Els dos candidats comptaven amb òrgans de premsa afins. Carner amb el setmanari *El Baix Penadés* i Alegret amb el també setmanari *La Comarca de Vendrell*, des del qual atacà el seu adversari polític, a voltes difamant-lo amb notícies falses.

136 *Ibidem*, p. 87.

137 AHPB. «Jaume Alegret Vidal. Tomo tercero del protocolo de instrumentos públicos, 1901 / III», escriptura 421, 19 d'octubre de 1901.

138 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 88.

1907

Jaume Carner, vist per Lluís Bagaria.

LÀ: SENYERÀ: FEDERAL

Porta-vèu de la Joventut Republicana Federal

Any II   REDACCIÓ: August, 15, baixos
ADMINISTRACIÓ: Plassa Olíazaga, 10, ent.
No responen dels articles firmats.   Tarragona 5 de Janer 1908   Preus de subscripció
Catalunya y Nacions llièrques, trimestre, 1.50 pta   Nom. 14
Estranger..... 2.00 +

CAMPANYA SOLIDARIA pel Sufragi Universal

Ciudadáns:

Se us convida al gran miting que tindrà lloc al TEATRE PRINCIPAL d'aquesta ciutat el diumenge, 5 de Janer, a les tres de la tarde, y en el que parlarán els següents representants de Catalunya:

DON ALBERT RUSIÑOL
„ **JAUME CARNER**
„ **JOSEP M.ª VALLÉS Y RIBOT**
„ **JOAQUÍM SALVATELLA**
„ **JULI MARIAL**
„ **EUSEBI COROMINES**
„ **FELIP RODÉS**
„ **EDUARD CALVET**
„ **JULIA NOUGUÉS**
„ **RAMÓN MAYNER**
„ **JOAN CABALLÉ**

Tarragona 3 de Janer de 1908.

La Comissió.

Notes setmanals

La tasca maurista

Una vegada aprovats els pressupostos el senyor Maura s'ha sentit satisfet y tan omnipotent com avants. Ha reaparegut la seva superviosa figura d'imperator hi ab una gesta olimpica ha fet qüestió de gabinet la aprovació de la llei de reforma d'administració local en lo que fa referència a les representacions corporatives.

Es indubtable que'l fet aquest encloeu un ret a la conciencia colectiva de Catalunya y nosaltres, els cataláns qu'hem fet professió de fe democrática y autonomista, estém obligats a recullir el quant y fer sentir nostra veu y nostra forsa pera que'l mallorquí no logri els seus destijos.

Seríam una vergonya tremenda que'ns posaria al nivell dels pobles batre's el permetre que passés sens protesta aquesta imposició que tan greu ment ferex una de les mes capdals conquestas dels nostres parís, la implantació del Sufragi universal.

Y com si aixó no fos prou se pren pretext del lliament d'unes bombes, que qui sab d'ont han sortit, per suspender les garantíes constitucionals, en lo que s'preferixen a desterro y registres domiciliaris, a les provincies de Barcelona y Girona, facultant a les autoritats civils pera desterrar als sospitosos.

Aixó últim, que no tindría cap importancia si la policia estés a la altura de la seva missió, constitueix, avui per avui, un greu perill pera la majoria dels ciudadáns, que per la sola denuncia d'un mal intencionat o d'un ambició poden veure embolicats en les malles d'aquesta disposició gubernativa.

Se fa precis una forta campanya dels elements radicals de Catalunya a fi de que d'una vegada per sempre sigan respectats els drets que tenim com a homes y com a ciudadáns del estat espanyol.

Del Mestre

Lecciones de controversia federalista

II

Imposible parece que hombres cultos abominen de la federación como del mayor de los males que pueden afligir a la Patria. Concebiríamos que exagerasen, si se tratase de un sistema totalmente desconocido que no tuviese realidad alguna en el mundo. La tuvo en las pasadas edades, y la tiene en la edad presente. Rige en Suiza, tan civilizadora como suntuosa, y en la vieja Alemania, hoy rejuvenecida por sus modernas instituciones. En América constituye la organización de muchas naciones, principalmente la de los Estados Unidos, la más rica, la más adelantada y la más libre del mundo. Si sistema hay que pueda ser juzgado por la experiencia, es el que nosotros defendemos.

Por la federación se supone, equivocada y maliciosamente, que corren las naciones el riesgo de dividirse. Nunca tuvo la Nación alemana mayor consistencia que la que adquirió por la Constitución federal de 1891; la de los Estados Unidos ha ido sin cesar ganando territorios poblados por las más heterogéneas gentes, sin que haya de hacer esfuerzo alguno por conservarlas. Si con motivo de una cuestión tan grave como la de la esclavitud, que había podido quebrantar la Nación más unitariamente regida corrió el peligro de escindirse, bravamente la afrontó y la conjuró, y hoy, por nuestro mal, sigue íntegra y fuerte.

No luchó allí un Estado con la Nación, sino los estados esclavistas con los anti-esclavistas. Ningún Estado, ni aun entre los adquiridos por compra ó por fuerza de armas, ha querido jamás separarse. ¿Cómo lo había de querer cuando todos, en lo que á sus intereses particulares toca, viven tan independientes como si no formaran parte de la República? Sólo en los intereses nacionales, sólo en los que á todos los Estados afectan, han de acatar los poderes de Washington.

Los acatan, como se ve, aun en las cuestiones que exigen sacrificios de dinero y de sangre. En la pasada guerra, se ha resistido allí ningún Estado á dar su contingente en hombres, á pesar de no haber podido ningún padre redimir á sus hijos? Mozos de todas clases y condiciones, aun de las más acudaladas, fueron á arrostrar en Cuba los furoros del clima y de la guerra.

Dicese que aquí está hace siglos constituida la Nación, y es insensato querer reconstruirla. ¿Dejará la Nación de ser Nación porque la restablezcamos sobre nuevas bases; porque volvamos á las antiguas regiones y las hagamos en su vida interior autónomas; porque quitemos al Gobierno central el derecho de darles la pauta por que han de regirse; deslindemos la vida regional de la nacional y demos á las dos la debida y posible independencia? Autónomas fueron casi todas nuestros regiones. Por la violencia dejaron de serlo. ¿Y ha de ser ahora poco menos que un crimen devolverlas sus perdidos derechos? Lo que por privilegio antes gozaron, por ley común queremos ahora que lo gocen. Las regiones todas queremos igualmente libres. Por hacer libre al individuo hemos pleado constantemente; por hacer libres el Municipio y la región luchamos ahora y lucharemos mientras nos quede un destello de razón y un hábito de vida. Partidarios ardientes de la libertad, la queremos en todos los hombres y en todas las sociedades que los hombres constituyan.

Es de almas cobardes temer la mudanza que proponemos. Si tales hubiesen sido las de nuestros padres, todavía viviríamos bajo la espada de los Lorenas y el cetro de los reyes absolutos. Reformas más transcendentales que las

8 de gener de 1908

Portada de

La Senyera Federal.

Porta-vèu de la

Joventut Republicana

Federal de Tarragona

amb l'anunci d'un miting

de l'esquerra solidària

al Teatre Principal

amb la participació

d'Albert Rusiñol, Jaume

Carner, Josep Maria

Vallès i Ribot, Joaquim

Salvatella, Juli Marial,

Eusebi Corominas, Felip

Rodés, Eduard Calvet,

Julià Nougués, Ramon

Mayner i Joan Caballé.

BPT

El primer número d'*El Baix Penadés* havia aparegut un any abans, el 31 de març de 1906, amb el subtítol «*Setmanari autonomista*». A mesura que avancen els dies previs a les eleccions els dos mitjans de comunicació accentuen el seu missatge agressiu contra l'adversari. El 8 de març, *El Baix Penadés*, recollia un telegrama enviat per Alegret al president del Consell de Ministres Antoni Maura on feia constar:

«*En la secció telegràfica de la premsa diària de Barcelona, d'ahir, hi trobém un telegrama de Madrid, en quin se anotan unas manifestacions que se suposan fetas pel senyor Alegret, diputat á Corts per aquest districte, en un rotllo de diputats y periodistas ahont se comentaven els preparatius electorals. Diu el senyor Alegret:*

—*He vist á en Maura y li he sigut clar: l'empenta de la Solidaritat es avassalladora en tot Catalunya; aquesta vegada no'n tindrè prou ab els diners, que com sempre no escatimaré.*

Necessito que'l Govern fassi un va-hi-tot pera tirar endavant la meva candidatura.

Si'l Govern no vol tindre la responsabilitat de que'ls diputats monàrquichs per Catalunya quedem reduhits á la més mínima expressió, té que ajudar-nos resoltament, que bé'ns ho mereixém els que en las actuals circumstancies ens atrevim a lluytar contra una corrent d'opinió tant poderosa com Solidaritat.

En altres consideracions s'ha extés l'Alegret respecte á son contrincant Carner, quins mérits personals regoneix, però quina significació política es, á judici de l'Alegret, sumament perillosa.»¹³⁹

El periòdic autonomista seguia remarcant: «*quin apoi ja sabém á que's reduheix: coaccions, tupinadas, pressió oficial y trampa adelante*». A Madrid, ja consideraven un fet que Solidaritat Catalana trauria uns bons resultats i esdevindria més que «*un montón*» en paraules del propi Maura.

Carner organitzà diversos mítings. El 24 març, conjuntament amb d'altres oradors com Santiago Gubern,

Ildelfons Sunyol i Amadeu Hurtado, participà en un al Teatre Tívoli del Vendrell i hi va llegir el telegrama del seu contrincant enviat a Maura, on es fa esment de la compra de vots. Carner evocava també un record personal quan amics seus del Vendrell, anys enrere, li havien demanat que fos candidat, una petició que en aquell moment no va voler atendre i expressava el motiu pel qual en aquesta ocasió sí havia pres el compromís de presentar-se a les eleccions:

«*Però ara quan Catalunya s'arma, quan arreu de la nostra patria desde'l pirineu fins á las nostres assoleiades platges tarragoninas retruny el crit de guerra, jo he cregut que'l meu lloch d'honor era aquí ab vosaltres y jo us he donat gustós el meu nom. (Ovació extraordinaria).»¹⁴⁰*

Carner prometia que retornaria la moralitat a les eleccions, es qualificava com a persona honorable enfront del caciquisme que, afirmava, havia corromput els seus conciutadans i es ratificava en la seva aposta per una Catalunya republicana i democràtica.

També realitzà mítings a Santa Coloma de Queralt,¹⁴¹ Valldossera, Bonastre, Sant Jaume dels Domenys, Llorenç del Penedès, Bellvei, la Bisbal del Penedès, Calafell —al nucli antic i a la platja—, Banyeres del Penedès, Masllorenç... Tots a inicis d'abril i a les portes del combat electoral.¹⁴² Tanmateix, el míting més nombros i exitós seria el de l'11 d'abril amb la presència de qui fou un dels presidents de la Primera República, Nicolás Salmerón. Bregat en mil i una batalles, líder de la Unió Republicana, tot i la seva edat avançada, encara seguia al peu del canó; l'any següent de la seva elecció com a diputat per Barcelona moriria a Pau, al Bern occità, mentre hi passava uns dies de vacances. L'estada de Salmerón al Vendrell seria el tret de sorti-

140 «El míting electoral del diumenge», *El Baix Penadés*, 30 de març de 1907, p. 3.

141 «Com parla la honradesa y la sinceritat», *El Baix Penadés*, 6 d'abril de 1907, p.2.

142 «Als Arcaldes, Secretaris y electors de Catalunya», *El Baix Penadés*, 6 d'abril de 1907, p. 3.

139 «Manifestacions del senyor Alegret», *El Baix Penadés*, 9 de març de 1907, p. 2.

LA CAMPANA CATALANA

Mestre campaner: J. ROCA Y ROCA
Mestre ninotayre: APELES MESTRES

Donarà un toch cada divendres, y extraordinàriament sempre que convingui

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
RAMBLA DEL MITJ, NÚMERO 26, BOTIGA — BARCELONA
La correspondència administrativa à n' en BIELET CANTILJOCH

Aquest número val 10 centims per tot Espanya

Després d' un més de sa publicació, 20 centims

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

	ALS NÚMEROS ORDINARIS			
	1 ^{er} trimestre	2 ^o trimestre	3 ^o trimestre	4 ^o trimestre
Espanya	200	150	150	150
Extranjer	300	200	200	200

ELS TARATS DE LAS OLIGARQUIAS

—No n fan à la vostra farmacia d'aquest elixir; pero si n fessin y l'arribessiu à pendre pitjor pera vosaltres, perquè en lloch de curarvos vos mataria.

(Dib. de BRUNET)

6 de març de 1908

Portada de

La Campana Catalana,

amb un dibuix

de Llorenç Brunet

ironitzant sobre

la proposta regeneradora

de Solidaritat Catalana —

amb Francesc Cambó,

Jaume Carner, Eusebi

Corominas...—

que proposava

la recuperació

del sufragi universal

enfront el sistema caciquil

de l'oligarquia espanyola.

BC

da de la campanya electoral a tot Catalunya. Segons el biògraf de Jaume Alegret:

«Hi arriba a les tres de la tarda. Primer es dirigeix a la Casa de la Vila, on surt al balcó, saluda a la multitud i s'abraça amb Carner. A continuació se'n van al Centre Republicà Autonomista. Després fan una escapada a l'Arboç. De retorn al Vendrell se celebra un banquet al saló del Centre Industrial, on té la seu social el Centre Catalanista; a la taula presidencial també hi ha l'alcalde Pau Socias Sonet. En arribar, les tres seccions de l'Orfeó Vendrellenc, ben abillades per l'ocasió, canten himnes patriòtics. Després de l'àpat, i davant d'una nombrosa concurrència formada per comissions vingudes del Baix Penedès i de Barcelona, Tarragona, Igualada, Vilafranca del Penedès, Torrembarra, Sarral i Santa Coloma de Queralt, la secció d'homes de l'Orfeó i el cor del Centre Republicà Autonomista entonen La Marselesa i les tres seccions de l'Orfeó Els Segadors. La cloenda consisteix en un míting multitudinari al Tívoli.»¹⁴³

L'1 d'abril, a Santa Coloma de Queralt, el catalanista republicà Joan Serra i Constansó, diputat provincial pel districte d'Igualada-Vilafranca, realitzava un míting on lloava Carner:

«Digué que bescantavan á en Carner per poch roig; y afegí: els pebrots ho sont molt de roigs, pero buits de dintre, contenint no més que llevós y encare tenen que llensarse, y en cambi hi han fruitas com la magrana que per fóra són molt grogues y per dintre són d'una rojor y un gust que enamoren.

Digué que en Carner era la magrana del conte, y que'ls que volguessin votar per la República y per l'Autonomia devien votar la seva candidatura.»¹⁴⁴

El Baix Penadés del 13 d'abril de 1907, publicava en portada una fotografia de Carner i dedicava l'edició al candidat vendrellenc. També en portada es feia ressò

143 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 91.

144 «Als Arcaldes, Secretaris y electors de Catalunya», *El Baix Penadés*, 6 d'abril de 1907, p. 3.

d'un full anònim dirigit als catòlics del districte electoral on s'esmentava que l'advocat defensava la separació de l'Església i l'Estat, afirmació certa i que alguns catòlics defensaven, així com se l'acusava de ser anticlerical i de patrocinar «*la ignominia de la dona y la dissolució de la família*». Carner responia:

«Si no sentís com sento una llàstima y una compassió infinitas per l'inspirador de la fulla anònima, jo no tindria que fer altra cosa que comparar fil per randa la meva vida ab la seva per treuren la conseqüència de quin dels dos respecta ab més fervor la santa dignitat de la dona y la més santa dignitat de la familia, que no son las paraulas sino els actes dels homes, els que millor pregonan las conviccions y las doctrinas.

Afortunadament la passió de la lluyta no'm treu gens la serenitat, y sé guardar, y de ben guardar, un arsenal de fets y datos més eloqüents que mil discursos.

Jo no he cregut may la religiositat dels homes que crehuen que ab certas prácticas externas quedan á cubert de las severas exigencias de la moral.

Jo sempre he sentit per la dona el respecte que mereix la santa funció social que té encomanada en la vida, que sempre he sentit y practicat per la meva y per las altras familias la severa y respectuosa devoció que inspira lo que concentra l'amor més íntim y fondo de ma vida, no puch menys que despreciar ab tota la meva ánima al desgraciat autor de la fulla anònima, com igualment desprecio altras insinuacions que aquests días s'han fet, que podría desfer contant fets ben expressius. No vull per are ferho.»¹⁴⁵

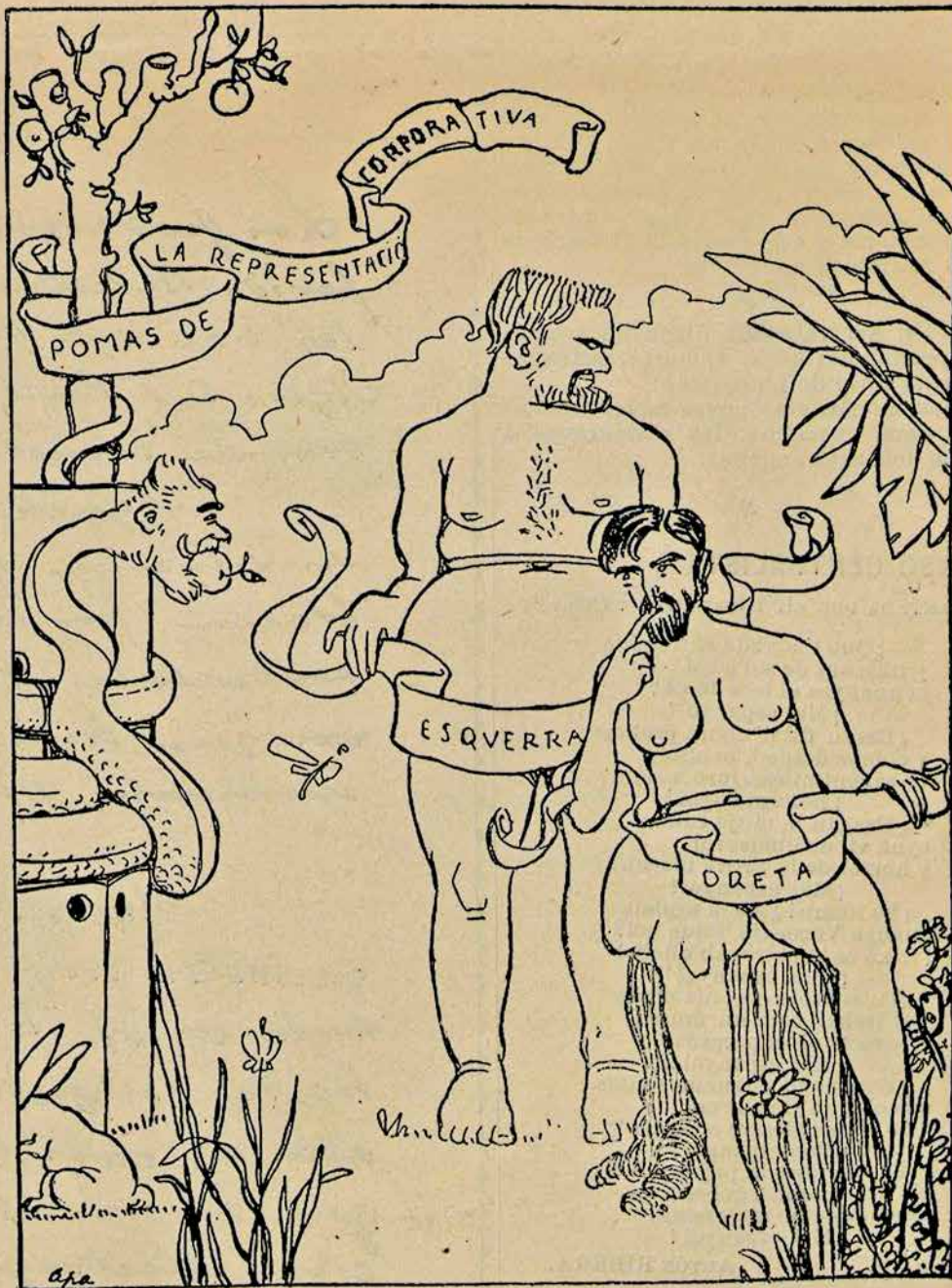
L'autoria de l'escrit difamatori podria ser atribuïda a la campanya de Jaume Alegret. No obstant, l'anònim, segurament, va fer l'efecte contrari al pretés i encara va reforçar més la candidatura del solidari.

La darrera setmana abans de les eleccions, Solidaritat Catalana organitzaria nous mítings al Pla de Santa Maria, la Riba, Cabra del Camp, Sarral, el Pont d'Armentera, Santes Creus, Santa Oliva, Roda de Berà, Lleger, les Peces i l'Arboç, i un darrer al Teatre Tívoli

145 Jaume CARNER. «La ignominia de la dona y la dissolució de la familia», *El Baix Penadés*, 13 d'abril de 1907, p. 1.

LA TEMPTACIÓ

—«Guardadvos de menjar la poma de la serp trahidora, car hauriau fort mal de ventre e seriau foragitats del Parais.»

(Dib. d' APA)

6 de març de 1908

Dibuix satíric de Feliu Elias «Apa» on apareixen els líders de l'esquerra —Jaume Carner— i de la dreta —Francesc Cambó— de Solidaritat Catalana temptats per la proposta del govern Maura d'un sistema electoral de representació corporativa enfront del sufragi universal defensat pels polítics catalans.

(LA CAMPANA CATALANA)

del Vendrell, en la majoria dels casos amb la presència de Carner.¹⁴⁶

El 21 d'abril el candidat solidari venia amb escreix, i rebria el suport de 21 municipis del districte. Alegret era el gran perdedor, descomptant el testimonial suport obtingut per Valentí, el candidat republicà anti-solidari. En nombre de vots Jaume Carner n'aconseguí 4.457 (56,95%), Jaume Alegret 2.968 (37,92%) i Santiago Valentí 387 (4,94%).¹⁴⁷

L'eufòria dels seguidors fou exultant i alguns preferiren insults i exabruptes contra Alegret. Davant la victòria esclatant el propi Jaume Carner esbossaria uns mots d'agraïment a *El Baix Penadés*:

«*Sé perfectament que la victòria no es personalment meva sino d'aquest grandiosíssim sentiment que invadeix tot l'ambient de Catalunya.*

Estich fundament emocionat y conmogut davant del espectacle que ha donat aquest districte al igual que'ls altres districtes de Catalunya. Es tan grossa la responsabilitat que havem contret davant del nostre poble, que tots els esforços, sacrificis y treballs seran poch per correspondre al hermós alsament de Catalunya.»¹⁴⁸

3.5. Diputat pel districte del Vendrell

Carner s'estrenaria com a diputat del Congrés espanyol el 29 d'abril de 1907.¹⁴⁹ En aquesta cambra prendria part en diversos debats, sobretot en aquells on tenia més domini de la situació, com els relacionats amb els impostos sobre el sucre i l'alcohol, l'organització de la justícia, els notaris, el règim de l'Administració local, les tributacions per consum dels vins, els problemes urbanístics que afectaven el seu districte

146 «Als Arcaldes, Secretaris y electors de Catalunya», *El Baix Penadés*, 20 d'abril de 1907, p. 4.

147 «Resultat del escrutini general celebrat lo passat dijous, dia 25 d'abril», *El Baix Penadés*, 27 d'abril de 1907, p. 1.

148 Jaume CARNER. «Mercès a tots». *El Baix Penadés*, 27 d'abril de 1907, p. 1.

149 CD. Fitxa de «Carner Romeu, Jaime».

electoral, la Llei de jurisdiccions, l'amnistia per delictes d'expressió... com es pot comprovar repassant el *Diario de las Sesiones de Cortes*.

Segons Maria Teresa Costa Campí, en els debats sobre temes impositius, Carner era «*partidario de la austeridad y de la mínima intervención posible del sector público*».¹⁵⁰ Atacà els projectes de llei que pretenien gravar aquells productes bàsics de l'economia espanyola, fet que afectava negativament a la competitivitat exterior i defensava el manteniment dels guanys satisfactoris en la producció. Alhora era un ferm partidari de la modernització social i econòmica de l'Estat i contrari a les polítiques socioeconòmiques promogudes fins al moment pels partits Conservador i Liberal que s'havien repartit el govern de la Restauració borbònica.

El 1907 participà en el debat en què el Govern d'Antoni Maura proposà la modificació de l'Impost Especial sobre els Sucre, el qual s'incrementava i alhora imposava una moratòria de sis anys en l'apertura de nous establiments sucres. Jaume Carner fou l'encarregat de defensar les tesis econòmiques de Solidaritat Catalana, que volia la invalidació del projecte en creure que la intervenció de l'administració estatal en el mercat només era vàlida si donava suport a la producció o bé millorava la competència. Per a Carner, a més, el projecte de llei era un atemptat contra la llibertat del treball. En canvi el Govern defensava la llei en el sentit que davant de la greu crisi que patia el sector era la millor manera d'impedir-ne la fallida. Pel vendrellenc, en canvi, com més competitivitat millor rendiment econòmic, per la qual cosa calia evitar que la manca de competitivitat portés les empreses a una producció deficient. També creia que no era raonable donar un tracte de favor protegint uns sectors econòmics i no uns altres. I posava com exemple la sobreproducció de teixits o vinícola, per la qual no es prohibia la instal·lació de noves fàbriques tèxtils o la plantació de noves vinyes.¹⁵¹

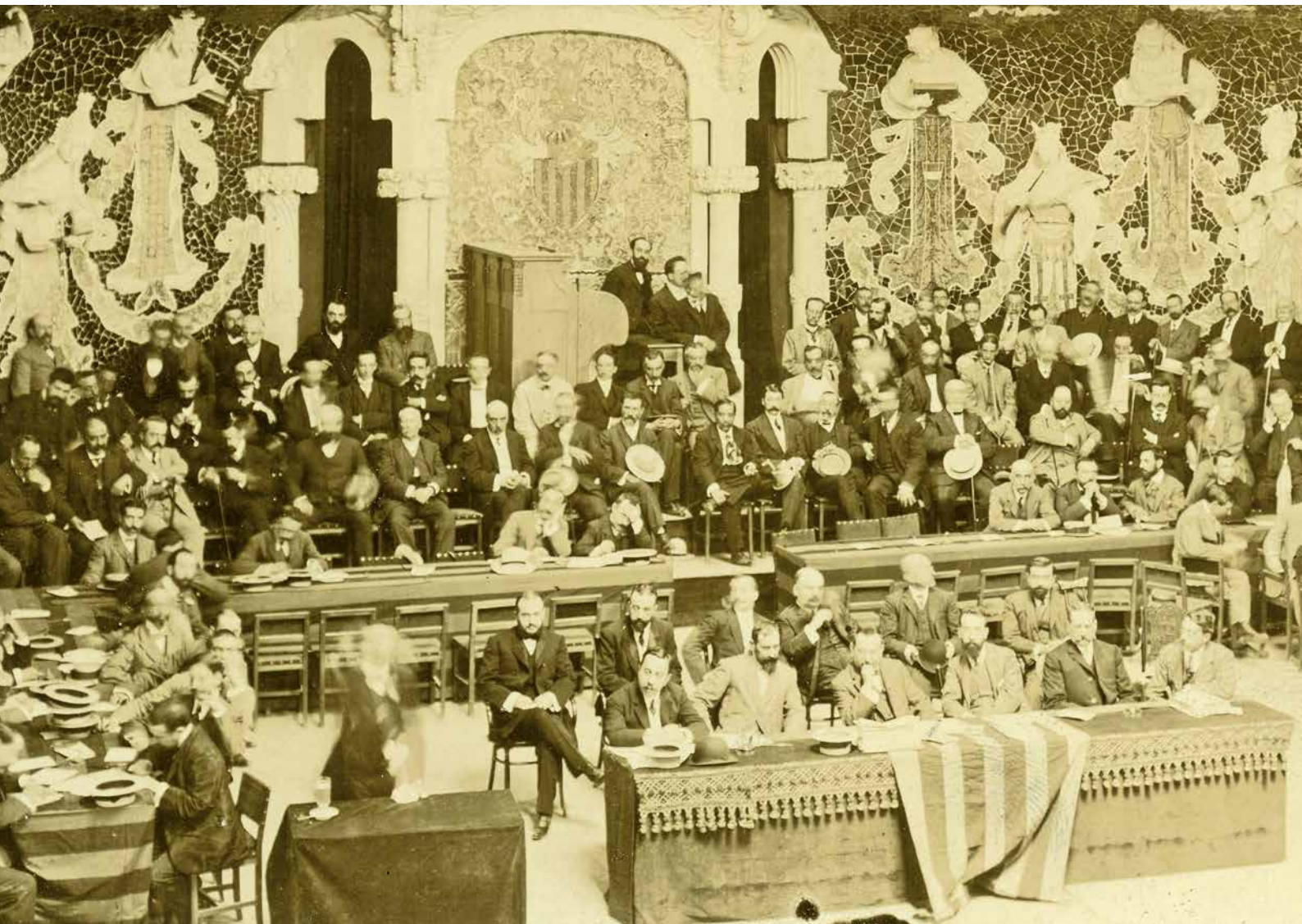
150 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 25.

151 *Ibidem*, p. 26-29.

Barcelona, 29 de juny de 1908

Assemblea Catalana al Palau de la Música, convocada per Solidaritat Catalana, reunint tots els càrrecs electes del país: regidors, diputats a Corts i a les diputacions provincials. S'hi poden identificar, entre d'altres, a la presidència, Lluís Duran i Ventosa, Enric Prat de la Riba i Emili Folch, a la fila del darrere, Francesc Layret i a les files de l'estrada, Jaume Carner, Josep Maria Vallès i Ribot, Francesc Cambó, Joan Ventosa i Calvell, Juli Marial i Francesc Macià. FREDERIC BALLELL / AFB

D'altra banda, denunciava la situació social i econòmica de l'agricultura a l'Estat espanyol:

«¿Y no sabe S.S. que en España existen inmensos latifundios abandonados de sus dueños, y al lado de estos latifundios viven hombres que ganan unos jornales miserables, unos jornales que no son suficientes para atender á las más perentorias necesidades del vivir? ¿Qué diría el Sr. Ministro de Hacienda si yo, ó cualquier Sr. Diputado, viniésemos á recabar la intervención del Poder público para modificar este estado de cosas? Contestaría que impide, que prohíbe la intervención iel sagrado derecho de propiedad!, que lo impiden los santos principios de la libertad del trabajo; que lo impiden todos esos principios fundamentales de la sociedad actual, por cuyo mantenimiento, para cuya conservación están organizados los Gobiernos, las fuerzas sociales de la sociedad presente.

Y no obstante, Sres Diputados, en todos estos casos que yo os he citado, la intervención del Estado sería infinitamente más justa, infinitamente más humana que esta intervención que hacéis por medio de este proyecto de ley que habéis presentado á la deliberación del Parlamento.»¹⁵²

Respecte de la Llei de jurisdiccions en postulava fermament la derogació. I també va combatre els interessos que el Partido Republicano Radical de Lerroux tenia a l'Ajuntament de Barcelona amb els negocis de la calç, el ciment, el guix i l'aigua.¹⁵³

En un dels debats sobre la Llei d'administració local, que el govern Maura presentà el juliol de 1907 amb el consentiment de la Lliga Regionalista, i a la qual s'oposava per creure que hi havia apartats antidemocràtics, Carner reflexionava sobre el perfil ideòleg republicà i catalanista que representava:

«[...] nuestro nacionalismo, Sres. Diputados, no es ninguna doctrina recóndita y misteriosa que tenga dog-

mas secretos é ignorados; nuestro nacionalismo es una doctrina formulada en libros, en folletos, en discursos, en Asambleas, en documentos que andan de mano en mano por todo el mundo, en los cuales se precisan, se fijan, se concretan todas nuestras aspiraciones.

Nuestro nombre, el nombre de nacionalistas republicanos, está compuesto de dos palabras que por sí solas significan una definición.

[...]

Somos nacionalistas y queremos la nación catalana dentro del Estado español; nosotros entendemos que la Nación, que el concepto de nacionalidad es un concepto completamente distinto del concepto de Estado.

[...]

La nacionalidad, Sres. Diputados, es la lengua y es el derecho, y son todas las instituciones y todos los aspectos sociales que constituyen, que forman, que destacan una fisonomía, que en la vida colectiva hay fisonomías tan características y tan marcadas como en la vida individual.»¹⁵⁴

Més enllà del context de l'administració i del sistema econòmic de l'Estat, Jaume Carner va ser un destacat defensor de la llibertat sindical i de l'amnistia per a aquells delictes comesos durant les vagues obreres. Arran de la Llei de vagues, promoguda pel Govern el 27 d'abril de 1909, l'Estat proposava l'amnistia per a aquells delictes realitzats per mitjà de la impremta, el gravat i/o altre mitjà de publicació, o per mitjà de paraula en ocasió d'una reunió pública.¹⁵⁵ Pel lletrat la mesura era injusta atès que castigava delictes menys greus i n'excloïa de la sanció penal els més greus. Per tal d'evitar aquest greuge proposà una esmena al capítol primer, en els següents termes:

«Se concede también amnistía á todos los sentenciados, procesados ó sujetos de cualquier modo á responsabilidad criminal en razón de delito realizado por medio de escrito no impreso ó por medio de la palabra

152 *Diario de las Sesiones de Cortes. Congreso de los Diputados*, 13 de juliol de 1907, p. 1.201-1.202.

153 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 251.

154 *Diario de las Sesiones de Cortes. Congreso de los Diputados*, 10 de febrer de 1909, p. 2.458.

155 *Diario de las Sesiones de Cortes. Congreso de los Diputados*, 2 d'abril de 1909.

Madrid, febrer de 1909

Diputats de l'esquerra solidària redactant esmenes al títol de les mancomunitats provincials.

D'esquerra a dreta: Joaquim Salvatella, Felip Rodés, Joan Moles, Juli Marial, Joan Caballé, Jaume Carner i Amadeu Hurtado.

(NUEVO MUNDO)

en la vía pública, con ocasión de cualquier acto ó manifestación, exceptuados los delitos de injuria o calumnia contra particulares.»¹⁵⁶

Tot i això, també era partidari de l'amnistia per a aquells delictes ocorreguts durant les jornades de vaga, sempre que no haguessin estat violents contra les persones o que no s'haguessin utilitzat explosius. Per Carner el govern conservador no s'adonava que aquests delictes menors eren fruit de la lluita entre la classe treballadora i el capital, i per tant eren raonablement explicables.¹⁵⁷

3.6. La trencadissa

Una aventura unitària com Solidaritat Catalana tenia un difícil camí per endavant, atenent-nos al corpus ideològic de les famílies polítiques que el componien. Les diferències no tardarien a aflorar i posar en qüestió el moviment. Un dels temes que va encendre la metxa de la discòrdia entre els solidaris fou l'esmentada Llei d'administració local del govern conservador d'Antoni Maura que preveia, entre altres qüestions: atorgar més competències i recursos als ajuntaments; limitar els nomenaments d'alcaldes a poblacions de més de 150.000 habitants —en lloc dels de més de 20.000 com fins aleshores—; introduir el vot corporatiu per a escollir una tercera part dels electes municipals; i obrir la porta a la creació de mancomunitats entre diputacions provincials, com un primer pas a una certa descentralització i autogovern regional. Els lligaires, per boca de Francesc Cambó, es mostraven conciliadors i pactistes i els catalanistes republicans eren fermes partidaris del seu refús total, ja que la trobaven obsoleta respecte dels objectius plantejats en el programa electoral.

156 *Diario de las Sesiones de Cortes. Congreso de los Diputados*, apèndix 10 al número del 16 d'abril de 1909. Aquesta esmena no fou acceptada per la Comissió que redactava la Llei d'amnistia.

157 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 48.

Els republicans solidaris havien anat a les Corts per a derogar la Llei de jurisdiccions i fer possible l'autonomia municipal i regional. Consideraven que l'Estat centralista comportava un fre per a la seva modernització i el projecte que es presentava era merament una descentralització administrativa no pas una autonomia regional. Segons Joaquim Lluhi: «*tal com està concebuda y plantejada la reforma de l'Administració local ni's pot aplaudir, desde'l camp autonomista, ni conté positives millores, ni representa cap progrés. L'inspiren odiosament les tendències regressives y unitaries.*»¹⁵⁸ D'altra banda, Carner creia que si les mancomunitats no disposaven d'una font d'ingressos que les fessin viables no podien ser útils als ciutadans. El projecte preveia un seguit d'ingressos com: la renda dels béns propis; donatius i quotes voluntàries; subvencions dels ajuntaments i diputacions i recursos de l'Estat. No obstant, el vendrellenc creia que de les quatre fonts d'ingressos només n'existia una. Per a ell les mancomunitats no tindrien béns propis i en conseqüència tampoc rendes. També creia que els donatius i quotes voluntàries no serien suficients. I els ajuts dels ajuntaments i diputacions, tampoc, ja que amb prou feines en tenien per cobrir les seves pròpies necessitats. L'únic recurs econòmic serien les aportacions de l'Estat. Tanmateix, segons el diputat, si estiguessin barrejades les hisendes de l'Estat amb les municipals, provincials i de les mancomunitats seria completament inútil una hisenda local. També exposava que mentre l'Estat no lliurés alguns dels tributs estatals a les mancomunitats locals, aquestes no serien prou actives.¹⁵⁹

A finals de 1907 la premsa començava a fer-se resò de la denominació «esquerra solidària» arran de la campanya que els diputats republicans de Solidaritat Catalana impulsaven a favor del «sufragi universal», que celebrà actes a Tarragona, Reus, Figueres, Lleida, Mataró, Sabadell, Terrassa i Girona i que culminà en un gran míting al Teatre Tivoli de Barcelona, el 26 de gener de 1908, amb la participació de Jaume Car-

158 Joaquim LLUHÍ. «L'obra den Maura. Les esmenes», *El Poble Català*, 30 de juliol de 1907, p. 1.

159 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 45-46.

PAPITU

ANTICIPACIONS

Cumplint el manament del nostre poble, venim a demanar la derogació de la llei de jurisdiccions... (Sessió del Congrés Espanyol del 21 d'Abril de 1950).

3 de març de 1909

Portada de la revista satírica *Papitu* ironitzant amb la discussió a les Corts de la Llei de jurisdiccions, que preveien que el 1950 un Jaume Carner amb cabell blanc encara n'estaria defensant la derogació.

UB-BPR

ner, Eusebi Corominas, Joan Moles, Ildefons Sunyol i Josep Maria Vallès i Ribot. El sufragi universal —anomenat també inorgànic, en la terminologia política del moment— era qüestionat en el projecte de Llei d'Administració Local del Govern Maura, on es recollia un sistema mixt per a les eleccions municipals on dues terceres parts dels regidors serien escollits per sufragi universal i una tercera part pel vot corporatiu d'entitats econòmiques, intel·lectuals i obreres. En aquesta qüestió les desavinences entre la dreta i l'esquerra solidària s'anaven farcint de retrets, com els que Enric Prat de la Riba, líder de la Lliga Regionalista, i partidari de mantenir el vot corporatiu al redactat de la Llei, adreçava a Jaume Carner des de *La Veu de Catalunya*:

«El meu acticle "L'atentat contra'l sufragi" en tanta de manera venia a expressar, a formular, un estat viu, imperiós de la opinió catalana, que no tenint altre mèrit que repetir en paraules noves idees mil vegades predicades pels apóstols de la causa de Catalunya, ha provocat una pluja de felicitacions y enhorabones, que jo fondament agraeixo.

També ha provocat una nota estrident, descomposta, donada per en Jaume Carner. president del Centre Nacionalista Republicà, en el diari portaveu d'aqueixa agrupació. D'una banda és insult ab maneres de setmanariet de poble que no'm costa gens de perdonar, perquè no arriba a tenir la força d'ofendre; d'altra banda es defensa del sufragi inorgànich, però mantenint la mateixa confusió de que la representació corporativa atenta contra'l sufragi universal.

Segons qui firmés aqueix article, passaria pel damunt de les paraules descompostes, y tractaria de convèncer al autor. Però en el cas d'ara, no cal.

En Jaume Carner va deixar el republicanisme pera entrar en el catalanisme. Després va deixar la defensa del sufragi universal inorgànich pera defensar la representació corporativa. Després se n'ha tornat a fer de republicà. Ara torna a defensar el sufragi inorgànich. S'ha repensat tantes vegades, que prefereixo esperar tranquil·lament que se'n repensi una altra.»¹⁶⁰

160 Enric PRAT DE LA RIBA. «L'atentat contra'l sufragi». *La Veu de Catalunya* (ed. vespre), 13 de gener de 1908, p. 1.

Carner no s'arronsava i replicava a Prat de la Riba des d'*El Poble Català*:

«[...] es fals que jo deixés el republicanisme pera entrar al catalanisme; fals que deixés el catalanisme, pera fer de republicà; fals que en el meu article de diumenge digués lo que se'm vol fer dir, respecte de l'informe de l'Ajuntament. Y es ab aquestes tres falsetats que se'm vol ofendre?

Tothom sap, y en Prat més que ningú, que mentres vaig esser soci de la Lliga Regionalista, era tant republicà com ara; y que ara, essent president del Centre Nacionalista Republicà, soc tant catalanista com abans. Quan nosaltres pertanexiem a la Lliga, en Prat y els seus amics retreien el nostre republicanisme, pera demostrar que en aquella casa hi cabien els homes d'idees republicanes y democràtiques. Y ara retreuen la nostra estada a la Lliga, pera dirnos que deixarem d'esser republicans.

[...]

Potser algú té desitg de rompre la Solidaritat y busca manera y pretext de presentar an els altres com responsable d'haver provocat el rompiment.

Per la meua banda, jo no estic disposat a ferli el jòc, a deixarme caure en el parany, y demano a tots els meus amics que fassin lo mateix.»¹⁶¹

Aquest clima de retrets entre lligaires i l'esquerra solidària aniria en augment, especialment després dels Fets de la Setmana Tràgica del juliol de 1909, que a més d'acabar significava la fi del Govern Maura —i amb ell, el del projecte de Llei d'administració local— portaria finalment a la ruptura de Solidaritat Catalana.

Tot i els escassos quatre anys i mig que durà —del 25 de novembre de 1905 al 8 de maig de 1910— el principal estudiós de Solidaritat Catalana, Joaquim de Camps i Arboix, en faria un balanç altament positiu:

«Per damunt de tots els defectes de Solidaritat Catalana; per damunt de les seves ensopegades; per damunt de les seves crisis internes; per damunt de no ha-

161 Jaume CARNER. «La campanya pel sufragi», *El Poble Català*, 15 de gener de 1908, p. 1.

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

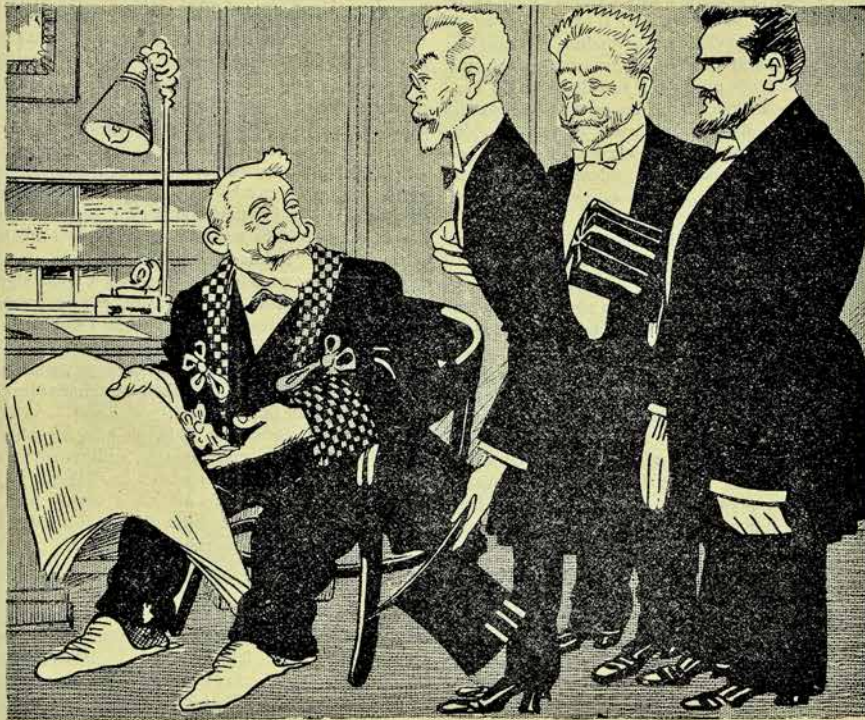
ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 8 pessetas
Extranger, 5.

LA COMISSIÓ DE LA ESQUERRA

DON EUSSEBI (després d' haver exposat tots els desitjos de la Comissió:)- Y bé, iqué 'ns contesta, Sr. Maura?
DON ANTON: - Que trobo que demanan més que 'ls herbolaris de Barcelona.

1 d'octubre de 1909

Portada de

La Esquilla de la Torratxa

amb una vinyeta satírica

en la qual una comissió

dels diputats

de l'esquerra solidària

—Eusebi Corominas,

Josep Maria Vallès i Ribot

i Jaume Carner—

reben la resposta

del primer ministre

Antoni Maura a les seves

peticions d'aixecar

la suspensió de garanties,

el tancament de periòdics,

la clausura d'escoles...

després dels fets

de la Setmana Tràgica.

UB-BPR

ver aconseguí la derogació de la Llei de jurisdiccions ni obtingut un mínim del programa reivindicatiu que eren objectius de la seva constitució, la coalició formada obtingué un èxit superior, consistent a arrelar profundament i indistintament el catalanisme en l'ànima d'homens i entitats, com a substràtum de l'existència col·lectiva.

[...]

Maragall, el 31 de desembre de 1910, després de les eleccions d'aquell any, escrivia a Unamuno: “La Solidaridad ya no es, pero también está en potencia siempre, y será cuando convenga”.

[...]

Tan potent era l'ideal que perdurava que dia vingué que fins el lerrouxisme —Assemblea de Parlamentaris, Estatut d'autonomia de 1918-19— no es pogué sostroure als efectes de tan impetuós torrent.

[...]

La Solidaritat Catalana, àdhuc sense aconseguir les seves finalitats escripturades, és una fita immemorial i lapidària en l'esdevenidor de Catalunya.»¹⁶²

---

162 Joaquim de CAMPS I ARBOIX. *Història de la Solidaritat Catalana*, p. 263-268.

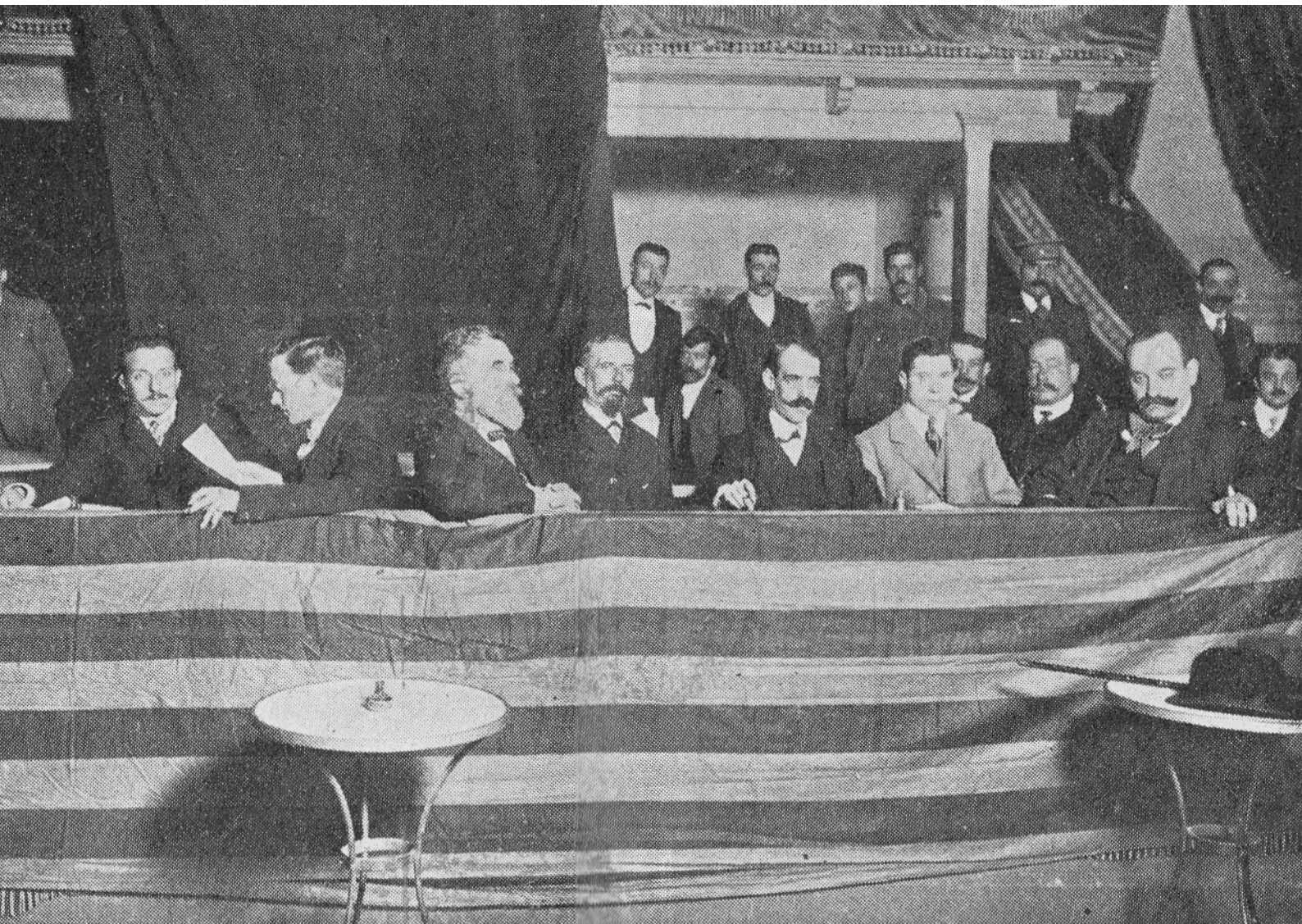

Barcelona, 24 d'abril de 1910

Assemblea —celebrada al local del carrer del Tigre—
del Centre Nacionalista Republicà que aprovà les bases per a la unificació
amb la Unió Republicana i el Partit Republicà Democràtic Federal
per a crear la Unió Federal Nacionalista Republicana.

D'esquerra a dreta: Joan Capdevila, Amadeu Peig, Antoni Sunyol, Francesc Prat,
Joaquim Lluhí, Francesc Fullà i Pere Coromines.

FRANZ WALCKER / (LA ACTUALIDAD)

1910-1922

Líder del catalanisme republicà i retirada política

4

4.1. Cofundador de la Unió Federal Nacionalista Republicana

La darrera setmana de juliol de 1909, a Barcelona i algunes poblacions de la perifèria, esclatava una revolta popular coneguda com la Setmana Tràgica. No fou una revolució sinó un avalot espontani del poble sense líders destacats ni objectius definits, més enllà del rebuig a la mobilització de reservistes per anar a la guerra de Melilla. Els records de la desfeta de Cuba i Filipines, els interessos econòmics, la mala gestió del govern conservador... van provocar un paisatge de sang, dolor i crema de convents. La por del Govern espanyol que l'esclat barceloní s'estengués per tot l'Estat va obligar a capgirar el titular i titllar els fets de Barcelona com una revolta separatista. Les conseqüències van ser una dura i sagnant repressió. Cinc afusellats —entre ells el pedagog Francesc Ferrer i Guàrdia—, centenars de ferits i milers d'empresonats. Tot plegat agreujà encara més les diferències ideològiques dins Solidaritat Catalana. Per una banda, la Lliga Regionalista i els elements conservadors no combregaven de cap de les maneres amb el moviment obrerista i per l'altra els republicans, tot i que no hi feren costat explícitament, no deixaren de solidaritzar-s'hi, sobretot arran de les detencions i judicis.

Les derrotes successives de la Lliga en les eleccions provincials del 24 d'octubre de 1909 i les municipals del 12 de desembre, celebrades en un ambient crispat entre dretes i esquerres per l'impacte recent de la Setmana Tràgica i la seva posterior repressió hi havien influït força.¹⁶³ Es prefigurava un nou paisatge electoral a Catalunya, on els republicans d'esquerres havien de ser els nous protagonistes. A l'Ajuntament de Barcelona els lerrouxistes obtenien la majoria absoluta. Davant d'aquestes derrotes i malgrat que Francesc Cambó apostava per la continuïtat del projecte, Solidaritat Catalana ja era més passat que futur.

El 24 d'abril de 1910, Unió Republicana, el Partit Republicà Democràtic Federal i el Centre Nacionalista Republicà celebraven tres assemblees en paral·lel per tal d'aprovar les bases de la seva unificació i crear un nou partit, la Unió

---

163 Borja de RIQUER. *Francesc Cambó, l'últim retrat*, p. 143.

Barcelona, 24 d'abril de 1910

Assemblea —celebrada al local del Centre Republicà Federalista del carrer Alt de Sant Pere— del Partit Republicà Democràtic Federal que aprovà les bases per a la unificació amb la Unió Republicana i el Centre Nacionalista Republicà per a crear la Unió Federal Nacionalista Republicana.

D'esquerra a dreta: Zaldívar, Josep Maria Vallès i Ribot, Josep Maria Mallofré i Adolf Cabús.

FRANZ WALCKER / (LA ACTUALIDAD)

Federal Nacionalista Republicana (UFNR). Segons Joaquim de Camps i Arboix:

«Afavoria la conjunció de les tres fraccions l'experiència viscuda des de la constitució de la Solidaritat Catalana, en especial en la qüestió del catalanisme, quan es veié que aquest deixava de ser monopoli de la Lliga i s'implantava per la força d'idees i sentiments que tenien arrels biològiques.»¹⁶⁴

Entre els adherits a la nova organització hi figuren, entre d'altres: Ignasi Iglésias, Trinitat Monegal, Pere Coromines, Joaquim Lluhi, Ildelfons Sunyol, Eduard Calvet, Antoni Sunyol, Santiago Gubern, Felip Rodés, Joan Caballé, Josep Anguera, Joan Serra i Constansó, Josep Maria Viladot, Pau Font de Rubinat, Pere Cavallé, Jaume Cruells, Josep Torras i Sampol, Josep Mestres i Miquel, Jaume Carner, Secundí Coderch, Joan Balart, Evarist Fàbregas i Josep Puig Pujades, procedents del Centre Nacionalista Republicà; Josep Maria Vallès i Ribot, Joaquim Salvatella, Juli Marial, Josep Maria Pi i Sunyer, Ramon Roig i Armengol, Conrad Roure i Baldomer Tona, del Partit Republicà Democràtic Federal; i Eusebi Corominas, Emili Junoy, Laureà Miró, Joan Moles, Francesc Layret, Joan Tauler i Albert Bastardas, de la Unió Republicana.¹⁶⁵ També s'adheriren al nou partit diversos centres i ateneus republicans comarcals de signe democràtic i autonomista.

La UFNR va comptar des de bon principi amb el periòdic *El Poble Català*, com altaveu de la seva ideologia i acció política, així com amb diverses capçaleres de premsa comarcal:¹⁶⁶ *Acció* (Badalona), *La Forja* (Barcelona), *Empordà Federal* (Figueres), *Ciudadania* (Girona), *Bages-ciutat* (Manresa), *Ciutat* (Olot), *Foment* (Reus), *El Programa* (Sant Feliu de Guíxols), *Sang Nova* (Sant Feliu de Llobregat), *Llibertat* (Terrassa), *El Baix Penadés* (El Vendrell) o *Lluitem!* (Vilafran-

ca del Penedès).¹⁶⁷ A la segona assemblea de la UFNR, el gener de 1911, en representació d'*El Baix Penadés*, hi participaria un jove vendrellenc de dinou anys, Andreu Nin,¹⁶⁸ actiu membre de la Joventut Federal Nacionalista Republicana —liderada per Lluís Companys—, que, després de passar pel PSOE i la CNT, esdevindria un destacat polític i teòric marxista arribant a presidir a Moscou la Internacional Sindical Roja i, retornat a Catalunya, a cofundar i encapçalar el POUM.

El primer quadre dirigent de la UFNR el formava: Josep Maria Vallès i Ribot, president; Jaume Carner, vicepresident; Pere Coromines, tesorero; Francesc Layret i Albert Bastardas. El juliol de 1911, un any després de la fundació, Vallès i Ribot moria i Carner declinà succeir-lo. Finalment l'elegit fou Pere Coromines, un home que segons Camps i Arboix:

«[...] era en ocasions d'una bonhomia ingènua i d'una curiositat intel·lectual que el portava a la dispersió d'una activitat que calia concentrar en l'espinesa missió que se li confiava. En efecte: traduïa els clàssics llatins, era economista, exercia d'advocat, tenia vel·leitats de filòsof moralista, escrivia assaig de temàtica múltiple, feia de director d'"El Poble Català", havia de prodigar-se en mitings i conferències; era membre actiu de l'Institut d'Estudis Catalans. En poques paraules: no feia, com Cambó, objectiu gairebé únic de les seves facultats la tasca política diària i absorbent, amb un cert sentit de professionalitat que és el que pertoca per a la seva major eficiència.»¹⁶⁹

La UFNR neixia amb la doble intenció de competir en l'àmbit catalanista amb la Lliga Regionalista i en el de l'esquerra amb el Partido Republicano Radical. El debut en les eleccions legislatives del maig de 1910 va ésser molt prometedor, aconseguiren uns 68.000 sufragis a tot Catalunya, amb un 30% de vots a Barcelona, i assoliren onze escons al Congrés dels Diputats, als

164 Joaquim de CAMPS I ARBOIX. *Història de la Solidaritat Catalana*, p. 225.

165 *El Poble Català*, 25 d'abril de 1910, p. 2.

166 Isidre MOLAS; Joan B. CULLA (dirs). *Diccionari dels Partits Polítics de Catalunya*, p. 325.

167 *El Poble Català*, 25 d'abril de 1910, p. 2.

168 *El Poble Català*, 7 de gener de 1911, p. 1.

169 Joaquim de CAMPS I ARBOIX. *Història de la Solidaritat Catalana*, p. 227.

El Baix Penadès

Setmanari autonomista

SURT ELS DISSAPTES

Preus de subscripció

VENDRELL. Trimestre.	1 ^o Ptas
FOBA. id.	1 ²⁵ y
EXTRANJER. id.	2 ^o y

Número corrent, 10 céntims. Atrassat, 20 id.

Redacció y Administració

Plassa Pi Margall, número 2.

Anuncis á preus convencionals. Remittits: 10 céntims l'una

No s'admeten escrits sense firma

NO S' TORNAN ELS ORIGINALS

Electors del districte del Vendrell

Altra vegada sou cridats als comicis pera que elegiu novament al qui ha de representar nostre districte á les Corts de l'Estat espanyol. Fa tres anys, am l'entusiasme y entesa que dona'l sentirse ciutadans lliures y concients, tregueru triomfant de les urnes el nom prestigiós de nostre insigne compatrici

Don Jaume Carner

en qui tinguerem, á la passada legislatura, un digníssim representant que honorá el districte, y quin nom ha sigut pronunciat sempre am respecte y admiració, fins pels mateixos adversaris.

Cal, dones, que'l districte'l reelegisca, puig el no ferho seria una gran vergonya pera tots, que devem evitar y evitarem am braó y entesa, portant de nou á les Corts á l'home digne, al polític sincer y hourat, qui sempre ha combatut en pro dels interessos generals del districte, de les aspiracions de Catalunya y dels ideals democràtics y lliberadors, que són els de la immensa majoria de vosaltres.

El seu prestigi personal y les seves conviccions autonomistes, ha fet que s'ajuntessin els elements republicans, els catalanistes y'ls independents, homes de diferent pensar, del districte, els quals han publicat cadescú un manifest, recomant á llurs afins que votin la candidatura de

Don Jaume Carner

Per la Autonomia, per l'honra y dignitat del districte, com us recomana EL BAIX PENADÉS.

Per la República, per la Democracia, com us diuen els republicans.

Per Catalunya, per la Llibertat, com us demanen els catalanistes.

Pels interessos de l'Agricultura, com us aconsellen els homes de diferent pensar.

Volem la doncs, tots, tots, electors republicans y autonomistes, catalanistes y indiferents en política, agricultors y homes de diferent pensar, la candidatura del nostre digníssim compatrici, per honra seva y del nostre districte.

LA REDACCIÓ.

PROPAGANDA ELECTORAL

Gran Mitin

Avuy Dissabte á les nou de la nit

Oradors:

Jaume Carner
Pere Corominas
Lluhi Rissec
Ignasi Iglesias

LOCAL: SALA DEL TÍVOLI

Al vol

Quan sortí del govern en Moret casi lliensat á la forsa, ningú podia creure que'l seu successor havia de fer anoyorar les costums indelicades de la seva governació. La aparició de'n Canalejas en l'estrado ministerial fou saludada com el comens d'una nova era política més en consonancia ab el pensar del poble, car aquesta era la fórmula que sempre tenia en els llavis l'actual president, y se presentava, doncs, revestit d'una auriola de vera democracia qui li donava la simpatia de tots els elements liberals.

Pero á mida que ha passat el temps se'l ha vist inclinar-se del costat de les complacencies oficials, preferint seguir governant ab tots els vicis que ja son de consuetud en els homes que se repartien el government de l'Estat, deixant

de banda y arreconada á la pública opinió, ab qui se proposava governar atemperant la seva acció als dictats del voler del poble.

Segurament que al confiarli el poder fou ab la condició de que abandonaria, sino en la teoria en la práctica, les seves gallardies ultra democràtiques, y que ab son govern asseguraria el triomf de la monarquia en les properes eleccions generals. Aixís se l'ha vist llenars, ab afany immoderat, á totes les arbitrariedades imaginables pera ferse una majoria al Parlament que li serveixi, al ensemps que d'instrument de govern, de garantia davant de la reialesa.

Ja no són un secret pera ningú les malifetes portades á cap al objecte de donar facta «costi lo que costi» als candidats ministerials; desde les visites forçades als governs civils fins á les amenaces de perduda d'empleus, s'ha seguit tota l'escala. Es públic el desitj del govern d'arrebassar els districtes de mans dels que'n són veritables representants, aixís per la afinitat d'idees com per les relacions amistoses y d'interessos materials que ab ells els uneixen. Res importa que'ls candidats «cucros» s'exposin á derrotes vergonyoses per lo ridicles en alguns districtes que ja saben á qui voten y perquè'ls voten; disposat á presentar batalla á tot arreu, y guiantse per l'aforisme «qui no arrisca no pesca», fa presentar á persones, molt respectables sens dubte, pero quina serietat pot posarse en entredicte al veurer que s'avenen á desempenyar un paper pera'l quin no reuneixen les necessaries condicions. El més elemental sentit polític deu aconsellar que pera pretendrer la representació d'una comarca se busqui una persona ben relacionada en la mateixa; aixís veiem ferho als partits de oposició afanyosos de portar genuins representants del país á les Corts d'Espanya.

La presentació d'ilustres desconeguts estava reservada al partit lliberal que, per lo vist, está tan mancat de personal d'altura en les provincies, que se veu precisat á recórrer, pera omplir l'encasellat, á noms quina buidor res pot dir als electors. Es en va que's busquin prestigis enlluernadors, el nostre país vol que qui degui representar-lo al Parlament conegui á fons la vida de la comarca, sápigua les necessitats que l'atueixen, senti'ls batecs de la seva ànima, estigui identificat ab les seves aspiracions, tingui la suficiencia independencia pera combatrer tot lo perjudicial per el país, sigui prou eloquent pera que sa veu sigui escoltada ab la deguda atensió, y representi, en fi, el carácter genuinament lliberal y catalanesc de la nostra rassa.

30 d'abril de 1910

Portada d'El Baix Penadès.

Setmanari autonomista

amb l'anunci

d'un miting de la UFNR

a la Sala del Tívoli

del Vendrell,

amb la participació

de Jaume Carner, Pere

Corominas, Joaquim Lluhi

i Ignasi Iglésias.

BPTB

quals s'hi podien afegir tres més ideològicament molt afins.¹⁷⁰ L'expectativa d'aquest èxit electoral es veuria truncada per diversos factors: la manca d'un lideratge fort; i uns quadres molt qualificats —advocats, intel·lectuals i escriptors de renom—, fidels catalanistes, però sense voluntat de professionalització política. D'altra banda, enfront la Lliga i el lerrouxisme adoptaren una línia massa moderada per a molts republicans d'esquerres, i sobretot per a la massa obrera, que el veien més de centre que no pas progressista.¹⁷¹

Tot i que al llarg de la seva existència, la seva força electoral no va ser aclaparadora, va ser el pòsit per al naixement de nous quadres i apostes estratègiques del catalanisme republicà que, el 1931, acabarien configurant Esquerra Republicana de Catalunya.

4.2. Les polèmiques eleccions de 1910

Jaume Carner es presentà de nou pel districte del Vendrell com a candidat al Congrés dels Diputats, però en aquesta ocasió per la UFNR. Se les tornà a veure amb el cacic Jaume Alegret, en una campanya més renyida i amb l'acusació dels partidaris de Carner de la compra de vots per part del candidat maurista. Carner i Alegret tindrien un nou contrincant, el liberal Manuel Mariano Vivó, un tinent coronel de l'Estat Major, qui abans de la pèrdua de les colònies espanyoles d'ultramar havia estat governador de Batangas —a les Filipines—, secretari general de Puerto Rico i havia fet informes militars sobre les illes Carolines,¹⁷² situades al Pacífic i venudes a Alemanya per 25 milions de marcs alemanys el 1899. Mariano, un total desconegut per als electors del districte, era un convidat de pedra en uns comicis que tornaven a ser cosa de dos: Carner i Alegret. La segona volta de les eleccions de 1907.

La campanya de Carner fou notable. Va fer mitings a la Bisbal del Penedès, Llorenç de Penedès, Santa Oliva, Saïfores, Banyeres del Penedès, l'Arboç, Bellvei i multitud de pobles de la Conca de Barberà. A través de les cròniques d'*El Baix Penadés* podem resseguir-la, així com els arguments del diputat republicà contra el candidat conservador, que aquest cop no disposava de premsa afí, ja que *La Comarca de Vendrell* s'havia deixat d'editar el 1908.

Des d'*El Baix Penadés*, el dia abans de les eleccions, es denunciava que el candidat conservador comprava vots a duro i, amb ironia, proposava com fer-hi front:

«Als electors als qui se'ls hi ha fet proposició per compralshi el vot, els hi transmetem el sabi consell qu'un amich nostre, propietari d'aquesta vila, va donar á un masover seu que li demaná parer respecte lo que havia de fer devant la promesa de que li donarien un duro si otorgava son vot al senyor Alegret.

L'amic propietari va contestar al seu masover de la manera següent:

—Agafeu una candidatura del senyor Carner am la má esquerra y us la fiquen á la butxaca esquerra de les calses; després, agafeu el duro y la candidatura del senyor Alegret am la má dreta y us la fiquen á la butxaca dreta. A la hora de la votació, aneu á votar, am les mans á la butxaca , y á l'esser devant de l'urna us treieu la má esquerra de la butxaca y feu entrega al president de la mesa de la candidatura del senyor Carner. No treieu pas la má dreta de la butxaca porque al treurer la candidatura us podria caure'l duro.—

*Qui vulgui, pot aprofitar el consell.»*¹⁷³

El 8 de maig Jaume Alegret aconseguí 3.910 vots (46,61%), Jaume Carner 3.575 (42,62%) i Manuel Mariano 737 (8,78%).¹⁷⁴ Alegret guanyà en 19 municipis, Carner en 15 i Mariano en 1.¹⁷⁵ En els cercles polítics de

170 Isidre MOLAS; Joan B. CULLA (directors). *Diccionari dels Partits Polítics de Catalunya*, p. 325.

171 Ibidem.

172 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 94. Per conèixer el sistema electoral de l'època vegeu ACBP-Fons Família Folch Guimerà.

173 «Notes electorals», *El Baix Penadés*, 7 de maig de 1910, p. 2.

174 Albert BALCELLS, Joan B. CULLA, Conxita MIR. *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923*, p. 539.

175 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 96.

**El Vendrell,
21 d'agost de 1910**

El diputat Jaume Carner
en arribar a l'estació
de tren per assistir
a l'Aplec Nacionalista
Republicà en el qual
es va proclamar
la seva candidatura
a les eleccions
del 4 de setembre.

GUIXENS /

(LA ACTUALIDAD)

Madrid favorables a la candidatura de Carner causava sorpresa la derrota del republicà vendrellenc:

«El senyor Canalejas ha manifestat que li sabia greu per creure que era necessari el concurs parlamentari d'homes de la valúia del senyor Carner.

Els mateixos conservadors han pres á broma la nova del triomf de l'Alegret.

Un periódic diu que'l Congrés deu estar agraït al Vendrell per haver enviat al Parlament un home tan divertit com aquell senyor.»¹⁷⁶

Tanmateix, els partidaris de Carner no es resignaren a la derrota i immediatament, des d'*El Baix Penadés*, s'acusà Alegret de la compra massiva de vots. S'esmentava el cas d'un elector que en comptes de dipositar el vot introduí a l'urna el val de 5 pessetes i la fotografia on es veia un grup d'electors a Santes Creus, enxampats cobrant.¹⁷⁷ Es convocà una manifestació al Vendrell que no s'arribà a fer per la prohibició del governador civil de Tarragona.

Finalment el resultat fou impugnat davant el Tribunal Suprem. Durant vuit dies s'aportaren proves que Jaume Alegret havia actuat de forma fraudulenta. El diputat per Figueres i membre de la UFNR Joaquim Salvatella, fou l'encarregat de defensar els interessos de Jaume Carner. *El Baix Penadés* afirmava que «el senyor Alegret se troba á Madrid y diuen que va com rata enmatzinada buscant recomanacions pera que'l Suprém no li declari greu l'acta, y en conseqüencia vingui la nulitat de la elecció»¹⁷⁸

En rebre el Tribunal Suprem 103 actes de protesta, de les quals 92 formulades el dia de l'escrutini, decidí impugnar-les.¹⁷⁹ Tanmateix, segons Joan Latorre:

176 «Les eleccions del nostre districte jutjades á Madrid», *El Baix Penadés*, 14 de maig de 1910, p. 2.

177 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 96.

178 «L'acta del Vendrell al Suprem», *El Baix Penadés*, 21 de maig de 1910, p. 1.

179 «Les actes ab protesta y'l Tribunal Suprem», *El Baix Penadés*, 28 de maig de 1910, p. 1.

«A la vista del que s'ha exposat, podríem atribuir la culpabilitat de la situació íntegrament al bàndol d'Alegret. Però un informe del president de l'Audiència Territorial de Tarragona reconeix la compra generalitzada de vots al districte, tant per part d'Alegret com de Carner, resultant que si el primer els paga a duro, el segon ho fa a tres pessetes, al·legant tots dos, com excusa, compensacions per desplaçaments a electors que han de fer quatre o cinc hores de camí per anar a votar.»¹⁸⁰

Les eleccions s'havien de repetir i es convocaren de nou per al 4 de setembre. En aquest cas només se les disputaren Jaume Carner i Jaume Alegret. Aquest cop el candidat conservador va disposar d'un nou rotatiu que li donà suport, *El Vendrellense*, fundat i patrocinat per ell mateix el 2 de juliol de 1910.

Enmig d'aquest ambient electoral, el 5 d'agost de 1910, es produí la mort de la mare, Josepa Romeu, usufructuària del patrimoni familiar des de la seva viduïtat, que des d'aquell moment passaria a Jaume Carner, el primogènit i hereu universal.¹⁸¹

Per tal de donar suport a Carner, i amb l'avantatge que a la resta del país no es disputaven eleccions, el 21 d'agost, molts companys de la UFNR participaren a un aplec de proclamació de la seva candidatura, amb mítings inclosos, que s'organitzà a la Rambla del Vendrell. Al míting principal van intervenir Pau Martorell, Adolf Cabús, Agustí Nogués, Jaume Cruells, Joaquim Lluhi, Salvador Albert, Joan Moles, Pere Corominas, Eusebi Corominas, Josep Zulueta, Jaume Carner i Josep Maria Vallès i Ribot.¹⁸² Segons *El Baix Penadés* a l'Aplec «les comissions d'entitat hi eren presents en nombre de 30, de les quals 22 ab llurs banderes, adherides 8. Periódics, 10»¹⁸³ L'orador més aplaudit de tots, sense cap mena de dubte, segons el portaveu de la candidatura de la UFNR, fou el candidat Carner:

180 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 97.

181 *El Baix Penadés*, 5 d'agost de 1910, p. 1.

182 «Assistencies y adhesions», *El Baix Penadés*, 27 d'agost de 1910, p. 2.

183 *Ibidem*.

Barcelona, 6-8 de gener de 1911

Assemblea de la Unió Federal Nacionalista Republicana, celebrada a la Sala Imperi, presidida per Josep Maria Vallès i Ribot.

MORAGAS / (LA ACTUALIDAD)

«A l'aixecarse nostre amich esclatà en el públic una formidable ovació.

Saluda en nom del Vendrell à tots els Diputats y à tots els representants de la Unió Federal Nacionalista Republicana que han assistit an aquesta festa de dignificació ciutadana.

Condemna an els que's valen de l'ignorancia d'una part del poble pera robar una acta á la veritable voluntat dels ciutadans concients. Explica els procediments vergonyosos dels mercaders de conciencies.

El dia de les eleccions es pera un poble un santuari de la llibertat, porque aquell dia nomena al que ab la seva representació ha de fer les lleis. Per aixó es necessari que'ls ciutadans votin ab tota conciencia, sabent lo que voten. En cambi, en les eleccions del Maig passat, poguerem veure com per carrers y plasses y tavernes se repartien diners pera comprar an els ciutadans aquest dret de sufragi que es el dret de fer la llei.

En les properes eleccions vosaltres teniu la paraula. Pera comprar una acta es necessari que hi hagi qui la vengui. Vosaltres direu si esteu disposats á fer-ho.

Visca la vergonya y la dignitat del nostre districte!
(Les paraules vibrantes den Carner, són ovacionades entussiásticament.)»¹⁸⁴

El vespre anterior a la jornada electoral, ambdós candidats feren els seus respectius mítings finals al Vendrell, quasi a la mateixa hora. Carner ho feu acompanyat de Francesc Macià, a la plaça Nova.¹⁸⁵

La repetició electoral donà un nou resultat: Jaume Carner assolí 4.326 vots (61,65%) i Jaume Alegret 2.591 (36,92).¹⁸⁶ Carner va vèncer en 21 municipis i Alegret en 14.¹⁸⁷ Un Carner exultant afirmava:

«la jornada del 4 de Septiembre de 1910 será per tots una jornada de gloria. Havent rentat la taca del districte

venal ab que'ns havien infamat, havem derrotat als reaccionaris y havem fet una vigorosa afirmació de vida de la democrácia republicana de Catalunya».¹⁸⁸

Tot i que, durant la jornada electoral no hi hagué cap queixa per part dels dos bàndols, al cap d'uns dies els alegristes feien les seves reclamacions, denunciant suposades irregularitats en les votacions d'alguns municipis. Alegret presentà un recurs al Tribunal Suprem, però aquest el desestimà al·legant que en el dia de les eleccions no hi hagueren protestes i que tot i que s'anul·lessin els vots de les taules impugnades el republicà catalanista continuaria sent el guanyador.¹⁸⁹

4.3. Les eleccions de 1914

L'abril de 1914 es posava en marxa la Mancomunitat de Catalunya, institució que agrupava les quatre diputacions de Catalunya en un sol òrgan administratiu, que permetia efectuar una gestió descentralitzada però sense cap contingut polític de caire autonòmic. L'ens seria presidit pel fins aleshores president de la Diputació de Barcelona i màxim dirigent de la Lliga Regionalista Enric Prat de la Riba, qui fou succeït a la seva mort, el 1917, pel també lligaire Josep Puig i Cadafalch.

Un mes abans de la creació de la Mancomunitat de Catalunya es convocaren eleccions legislatives per al 8 de març de 1914. Jaume Carner s'hi presentà de nou per tal de revalidar el seu escó del districte del Vendrell. Altre cop, *El Baix Penadés* esdevenia l'altaveu propagandístic de la candidatura del republicà vendrellenc, de la qual en deia que «és la d'un home illustre i prestigiós, la d'un home honrat, que tots coneixeu prou bé».¹⁹⁰ De nou calia recórrer les diferents

184 «Jaume Carner», *El Baix Penadés*, 27 d'agost de 1910, p. 2.

185 «Cronica», *El Baix Penadés*, 10 de setembre de 1910, p. 3.

186 Albert BALCELLS, Joan B. CULLA, Conxita MIR. *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923*, p. 541.

187 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 99.

188 Jaume CARNER. «Mercès a tots», *El Baix Penadés*, 10 de setembre de 1910, p. 1.

189 Joan LATORRE. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*, p. 100.

190 «La nostra candidatura», *El Baix Penadés*, 4 de març de 1914, p. 1.

Barcelona, juny de 1911

Mossèn Josep Pedregosa amb Ramon Albó, Jaume Carner i Josep Roca i Roca,
a la inauguració de l'alberg per a trinxeraires —creat per la Junta Provincial de Protecció a la Infància—
instal·lat a l'antic Convent de les Mínimes al carrer del Carme.

CASTELLÀ / (LA ACTUALIDAD)

poblacions del districte a la recerca de vots amb mítings i trobades amb els electors visitant Santa Coloma de Queralt, Aiguamúrcia, el Vendrell... Però aquest cop els contraris feien notar que la presència de l'advocat era més minsa i en criticaven que visqués a Barcelona.¹⁹¹

Carner s'enfrontà a dos nous candidats: el conservador Antoni Martínez Domingo i l'independent Pere Inglada. Sobre les eleccions surava altre cop la sospita de la compra de vots, però en aquesta ocasió hi hagué més control. En aquest sentit el fiscal del Tribunal Suprem ho deixava prou clar, tot esgrimint per via telegrama als fiscals de les audiències provincials, que l'article 69 de la llei electoral castigava com a delictes la compra de vots, «*que constitueix un dels medis més eficaços per a falsejar la veritat electoral, per la puresa de la qual estem obligats vetllar, com fidels guardadors de la llei*».¹⁹²

Carner sortí victoriós amb 4.060 vots (53,85%) enfront Antoni Martínez Domingo amb 3.344 (44,35%) i Pere Inglada amb 67 (0,88%).¹⁹³ Carner guanyà en 18 poblacions i Martínez Domingo en 17.

4.4. El Pacte de Sant Gervasi

Tot i que Jaume Carner revalidà l'acta de diputat pel Vendrell, en nom de la UFNR, en les eleccions del 1914, les coses no anaven prou bé per a aquesta organització política en el conjunt de Catalunya i, sobretot, a la ciutat de Barcelona.

La UFNR passava una greu crisi interna, dividida entre el sector oficialista encapçalat per Pere Coromines i Jaume Carner, de tarannà republicà liberal, i la facció obrerista, esquerrana i republicana radical, liderada per l'advocat Francesc Layret. D'altra banda, el 1912 s'havia fundat el Partido Reformista, d'ideals republicans moderats, liderat per Gumersindo de Azcárate i Melquíades Álvarez. La branca catalana, organitzada al voltant d'alguns dissidents de la UFNR, estava encapçalada per Emili Junoy, Laureà Miró, Josep Zulueta, Ramon Mayner, Joan Caballé, Lluís de Zulueta i Josep Llari.¹⁹⁴ Més tard també s'hi incorporaria Lluís Companys, que havia liderat la Joventut Federal Nacionalista Republicana, però que abandonaria ràpidament la formació en considerar que es decantava cap a un autonomisme moderat. *La Publicidad* en fou el portaveu oficiós. Cal afe-

Setembre de 1912

Caricatura de Jaume Carner.

(EL GALL)

191 «Notes electorals», *El Baix Penadés*, 4 de març de 1914, p. 2.

192 «Contra la compra de vots», *El Baix Penadés*, 4 de març de 1914, p. 3.

193 Albert BALCELLS, Joan B. CULLA, Conxita MIR. *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923*, p. 553.

194 Isidre MOLAS; Joan B. CULLA (dirs.). *Diccionari dels Partits Polítics de Catalunya. Segle XX*, p. 85.

TARRAGONA FEDERAL

DIARIO REPUBLICANO

Organo oficial del Partido Federal de la provincia

Año V	PRECIOS DE LOS ANUNCIOS En 3.ª página a 0'25 ptas. la línea. En 4.ª página a 0'10 ptas. la línea. Remitidos, reclamos y anuncios oficiales a precios convencionales.	Sábado, 28 febrero de 1914	PRECIOS DE SUSCRIPCION * Tarragona, un mes 1'50 pesetas. Resto de España 4'50 ptas. trimestre Redacción: Plaza Constitución, 16. Administración: Palma, 2.	Núm. 301
-------	---	----------------------------	--	----------

CANDIDATURA REPUBLICANA FEDERAL para Diputados a Cortes

Circunscripción de Tarragona-Reus-Falset

Julián Nogués Subirá

Distrito de Tortosa

Marcelino Domingo Sanjuán

Distrito de Vendrell

Jaime Carner

Distrito de Villanueva y Geltrú

Jaime Brossa y Roger

Distrito de Figueras

Joaquín Salvatella Gibert

Propaganda electoral

El próximo domingo, día primero de Marzo, a las cinco de la tarde, tendrá lugar un importante mitin de propaganda electoral, en la villa de Catllar, en el que tomarán parte, entre otros, los distinguidos propagandistas republicanos Juan Bta. Farallé, Eduardo Oliva, Ramón Cavallé, Marcelino Domingo y el candidato don

JULIÁN NOGUÉS SUBIRÁ.

Por la noche, a las diez, se celebrará otro importante acto de propaganda electoral en Torredembarra, tomando parte los mismos oradores.

Maridaje lerrouxista-reformista en Tarragona-Reus-Falset

Dejémosles, por hoy, que chillen al ver que se quedan sin suscriptores y volvamos a nuestro tema. El desdorado pacto electorero con Lerroux, acarrea graves males al republicanismo catalán, así dentro como fuera de Barcelona. Ya pusimos ayer de relieve las desastrosas consecuencias del contubernio en el Alto Ampurdán. Veamos ahora lo que sucede en otros distritos de Cataluña.

Fijémosnos en la circunscripción de Tarragona-Reus-Falset. En ella presenta su candidatura el consecuente y entusiasta republicano federal don Julián Nogués. Es éste uno de los prohombres

del republicanismo que más valientes campañas ha librado contra el régimen, así en el Parlamento como en mitines celebrados en todas las regiones de España.

La labor republicana del señor Nogués ha sido verdaderamente titánica. No obstante, ahora su candidatura se ve combatida por todos los medios, aun los más reprobables, por lerrouxistas y reformistas, los cuales procaxmente se exhiben en inmundo consorcio.

De modo que los adictos a la U. F. N. R., deberían en la indicada circunscripción, caso de seguir la línea de conducta señalada por los tráfugas, abandonar al señor Nogués y darle sus votos al reformista señor Mayner y al lerrouxista señor Fabregat. Pero ello no sucederá, porque los buenos republica-

nos de Tarragona-Reus-Falset no se prestan a juegos indignos. Y el señor Nogués obtendrá, como en precedentes elecciones, una victoria brillantísima.

(De *El Diluvio*).

Al honrar nuestras columnas con el precedente trabajo de *El Diluvio*, de Barcelona, agradecemos profundamente, en lo que valen, los justos elogios que tan querido colega tributa a nuestro director.

Mientras los responsables de la monarquía no hayan liquidado sus cuentas con el país, votar a un monárquico es votar contra la patria.

28 de febrer de 1914

Portada de

Tarragona Federal,

Diario republicano

amb l'anunci de la

Candidatura Republicana

Federal a les eleccions

a Corts, formada per

Julià Nogués, Marcel·lí

Domingo, Jaume Carner,

Jaume Brossa i Joaquim

Salvatella.

BHMT

gir que el PRR de Lerroux també patia fuites pel cantó obrerista més afí a la CNT, pel seu paper a la Setmana Tràgica.

Conscients de la feblesa conjuntural de la UFNR — el tercer en discòrdia de la política catalana—, Carner i Coromines es debatien entre aliar-se o bé amb la Lliga o bé amb el PRR:

«Amich Corominas: al rebre ahir la vostra convocatòria per a la tarda d'avui, tenia compromès d'acompanyar a la meua família a la representació del Parsifal.

Suposo que és l'objecte principal de la reunió ocupar-se de les eleccions legislatives.

Com fa dies que no havem parlat, i l'últim dia que ens veiérem incidentalment em diguéreu que ja ni la Lliga ni Radicals desitjaven la nostra aliança, si el problema es presentés en aquests termes quedaria reduït a estudiar si devem i podem anar sols a les eleccions de Barcelona.

Si no fos aquest el problema, si no el d'estudiar la possibilitat d'aliances, crech que en la seva resolució hi ha tanta transcendència que val la pena de consultar a les persones més significatives del partit de Barcelona i de fora.

L'aliança o coalició amb els radicals reconech que té l'hostilitat sentimental d'una part considerable del nostre partit.

La coalició amb la Lliga tindrà conseqüències polítiques molt greus.

Serà un cop formidable a la nostra influència en els nuclis republicans de fora de Barcelona, i a fora i a dintre [de la] Ciutat debilitarà la nostra significació republicana.

Crec serà un pas important per entregar a n'en Lerroux el republicanisme català.

Vostre amich i company

Jaume Carner.»¹⁹⁵

Carner, doncs, creia que l'aliança amb la Lliga comportaria mals pitjors que no pas pactar amb els repu-

blicans radicals. Fou així com amb Coromines negociaren amb els lerrouxistes a la casa d'Hermenegildo Giner de los Rios a Sant Gervasi de Cassoles.

El 6 de febrer de 1914, a pocs dies de les eleccions al Congrés dels Diputats, veia la llum el manifest electoral que aplegava la UFNR i el PRR, sota el nom de Junta de Defensa Republicana, signat per: Pere Coromines, Joan Moles, Felip Rodés, Joaquim Salvatella i Salvador Albert, per la UFNR; i Hermenegildo Giner de los Rios, Alejandro Lerroux i Emiliano Iglesias, pel PRR. Tenia com a punts: el rebuig a la guerra del Marroc i a la monarquia, l'oposició a la Lliga Regionalista i la demanda d'autonomia per Catalunya.

Els membres del Consell Permanent i el Consell General de la UFNR s'assabentaren del pacte per la premsa, en una política de fets consumats. No obstant, per alguns fou vist com un mal menor, sempre que es guanyessin les eleccions, tot batent electoralment la dreta i conservant la força del republicanisme català en el panorama polític.¹⁹⁶

La Lliga Regionalista sortí en tromba atacant l'acord considerant-lo contra natura, però val a dir que malgrat aquestes crítiques el Pacte de Sant Gervasi va tenir una conseqüència molt positiva, ja que el PRR, fins aleshores hostil a la idea d'autonomia catalana, va passar a defensar-la i mai més se'n va desdir.

En principi el pacte exclouia la ciutat de Barcelona, tal com la Junta Municipal de la UFNR havia decidit. Però finalment no es tingué en consideració aquesta voluntat, i dirigents com Albert Bastardas i Francesc Layret abandonaren el partit. L'escissió afeblí l'organització i la UFNR ja no tornaria a aixecar el vol, i més encara amb els mals resultats obtinguts per la coalició republicana en les eleccions del 8 de març. El pacte no va ser ben comprès per una part de la base electoral d'ambdues formacions. La redacció d'*El Poble Català* abandonà en bloc el partit. Com explica amb prou claredat l'historiador Alfred Pérez-Bastardas:

«Les crítiques del desenvolupament polític del partit, des d'una perspectiva històrica, són importants. La

195 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *Els republicans nacionalistes i el catalanisme polític: Albert Bastardas i Sampere (1871-1944)*, volum 1, p. 225-226.

196 *Ibidem*, p. 226-227.

EL BAIX PENADÉS

SETMANARI AUTONOMISTA

SURT ELS DISSABTES

Preus de subscripció
 Vendrell, trimestre. . . . . 1 pessetes.
 Fora . . . . . 1'25 »
 Extranjer . . . . . 2 »
 Número corrent. 10 céntims. Atrapat, 20 céntims

Redacció y Administració

Plaça Pl i Margall, número 2

Annueis a preus convencionals. Remittis: 10 céntims lina

No s'admeten escrits sense firma

NO'S TORNAN ELS ORIGINALS

La nostra Candidatura

Electors del Districte de Vendrell:

Aquí la teniu la nostra candidatura; es la d'un home il·lustre i prestigiós, la d'un home honrat, que tots coneixeu prou bé; es la de

Don Jaume Carner i Romeu

fill del districte, que l'ha representat ja a les Corts en dugues legislatures, per lo que podem dir que, més que la nostra candidatura, és la vostra, és la de tots. La seva personalitat no necessita quin faci la presentació, perquè és de casa, perquè el seu nom l'envolta una auriola de prestigi, perquè, a satisfacció de tots, ha ostentat ja, honorant-la, l'investidura de Diputat.

Reiterem-li, ara, la nostra confiança, i ens honorarem al conferir-li una vegada més, la representació en Corts del districte del Vendrell.

¡A la lluita i a la victòria!

Som homes d'ideals

Anem embarcats en una nau que fa via cap a la conquesta de les reivindicacions polítiques, econòmiques, socials i autonomistes, que fa via cap a les platges neta-ment republicanes.

El nostre patró don Jaume Carner, qui esperit, forjat en les entranyes de la terra vendrellenca, coneix, naturalment, nostres necessitats, nostres desventures, nostres alegries, és un home quina fama, consagrada per tota Catalunya, ens el presenta com un ciutadà honorable, que professa la religió del dever, i d'una intel·ligència, d'una honradesa i, sobre tot, d'una dignitat, que fan que brilli el seu nom en el Parlament, com brilla en la volta estrellada un astre de primera magnitud.

Devant d'aquest home, defensor a tot hora de nostres interessos que son els seus, que mai, però mai, ha cobrat una trista peseta per sos serveis polítics—ben al revés de certs prohoms que han tingut la gosadia de fiblar-lo verinosament per l'espatlla—sens presenta un sanyor Martínez Domingo, per-

fecte desconegut, amb etiqueta conservadora i apoiat per un conglomerat reaccionari integrat, no per vendrellencs, sino per la rassa d'aquells jueus que apedregaren als seus profetes i crucificaren al fill més il·lustre de sa patria en el cim del Calvari.

VENDERELLENCs:

Quí de vosaltres se senti covart; quí de vosaltres porti sota l'americana els picarols del juglar; quí de vosaltres sota la brusa honrada del obrer porti l'estigma del remensa; que vagi en mal hora a formar en les migrades rengleres reaccionaries. Mes, qui senti vibrar en la seva ànima els nobles sentiments de llibertat, quí se senti ciutadà d'aquest Vendrell, patria d'héroes i d'artistes eminents i de martirs gloriosos, que aixequi el cor i que voti el nom del nostre Carner, síntesis dels ideals i aspiracions del nostre Districte, de nostra població.

¡Visca el nostre Diputat!

¡Visca en Jaume Carner i Romeu!

A la lluita!

Electors del Districte del Vendrell: ¡A la lluita!

El caciquisme brutal i odiós, destronat a Catalunya, quan aquell grandíós moviment de Solidaritat catalana, intenta treure'l cap novament en alguns districtes de nostra regió; entre'ls quals, s'hi compte el del Vendrell, i nosaltres, els electors d'aquest districte, com hem fet ja en altres ocasions, devem redressar-nos i plantar cara a tant descarada pretensió.

Per a foragitar al caciquisme i reduir-lo a lo no res, se fa solament necessari que en la jornada electoral de demà refresquem la nostra memoria, qu'ella ens mostrarà fresques encara les amargures del passat i ens dirà ben neta i clarament lo que hem de fer amb l'arma del sufragi universal que tenim el dever ineludible d'esgrimir en aquesta lluita electoral.

Recordem que és el caciquisme el microbi verinós que infecta la sang del poble, que debilita ses forces vitals, que'l conduceix i'l precipita a un estat d'anèmia i d'embrutiment indigne dels temps moderns.

Recordem que és sentit del Còdic i de totes les lleis promulgades per corregir i educar als homes, per conduir els pobles a la via del ordre, de la moral, de la perfecció, de la prosperitat i de la cultura social, són, per l'odiós caciquisme, completament lletra morta, objecte elàstic i acomodaticí, puig que per ell i son séquit, no hi hà altra lligació que son desitj insaciable de predomini i son capritxo sobirà.

7 de març de 1914

Portada d'El Baix Penadés.

Setmanari autonomista

amb propaganda

del candidat Jaume Carner.

BPTB

mateixa carta de Carner n'és una prova: de primer, els compromisos de família al Liceu; i després, en tot cas, els deures del partit. La falta de professionalitat política dels dirigents de la UFNR, la feblesa de les seves campanyes, les dificultats de mantenir la disciplina i la unitat internes i la impossible mobilització popular, que hauria equivalgut a un enfortiment de les seves bases, feien de la UFNR un partit condemnat al fracàs posat que una aliança prou clara no frenés el descens que la dinàmica del partit portava immersit. En aquestes condicions, i des d'una perspectiva d'esquerra, un pacte electoral semblava forçat. La realitat, però, fou desmesurada.»¹⁹⁷

Per contra, Coromines i Carner defensaven el pacte. Per ambdós l'aliança entre republicans catalanistes i lerrouxistes evitava que el conservadorisme, ja fos catalanista, dinàstic o carlí, esdevingués hegemònic electoralment. Els mítings que feia el cap visible de la UFNR es basaven a defensar la qüestió republicana i social així com la tradició federalista catalana. Els resultats de les eleccions no foren els esperats. Dels vint candidats presentats a tot Catalunya sota el paraigües de la coalició tan sols onze aconseguiren ser escollits diputats, tres radicals i vuit republicans catalanistes, entre els quals Jaume Carner pel Vendrell.

La davallada de la UFNR, que va perdre tres escons, no tan sols l'hem de trobar en el descrèdit que patí per part de l'aparell propagandístic de la Lliga Regionalista, sinó també, segons l'historiador Joan B. Culla:

«[...] és la penúria de dirigents amb veritable vocació política i dedicació a les tasques organitzatives del partit. Els pròcers més veterans del nacionalisme republicà —Carner, Sunyol, Lluhi i Rissech, Santiago Gubern...— eren brillants homes de bufet o de tertúlia d'Ateneu, però defugien l'acció i el contacte amb el poble, assumien llurs tasques públiques sense gust, com a carregosos deures patriòtics, sentien pànic a la demagògia, un profund recel envers el professionalisme polític i "un noble despreci de l'èxit immediat i sorollós", àdhuc el

qui, com Lluhi, tenia clarividència i l'olfacte polítics, estava mancat de la salut i l'empenta necessàries per fer quelcom més que d'eminència grisa.»¹⁹⁸

Malgrat unes expectatives electorals no complertes, l'acord entre el PRR i la UFNR continuà. El 2 de maig de 1914, en el marc de les anomenades Festes de la Pau, que visualitzaven l'oposició del republicanisme català a la guerra del Marroc, celebraren conjuntament, al Palau de Belles Arts de Barcelona, el Congrés de la Democràcia Catalana, amb la presència de tots els seus líders: Lerroix, Giner de los Ríos, Iglesias, Coromines, Domingo, Carner...

4.5. La derrota en les eleccions de 1916

El 1916 Europa vivia immersa en la Primera Guerra Mundial, en la qual l'Estat espanyol jugava un paper de neutralitat. La Mancomunitat de Catalunya, que des del 1914 presidia Enric Prat de la Riba, ja era una realitat tangible amb infraestructures educatives i culturals i xarxes de carreteres en planificació. El moviment obrer defensava les seves reivindicacions a través de vagues i s'enfrontava cada cop més al poder de la patronal, en un conflicte que tindria el seu clímax en els anys del pistolerisme. En aquest context el president del Consell de Ministres espanyol, Eduardo Dato, convocava eleccions a Corts per al 9 d'abril.

L'advocat Jaume Carner aspirava a un quart mandat com a diputat pel districte del Vendrell. Aquest cop el contrincant a batre era el liberal Salvador de Samà de Sarriera, un aristòcrata fill de Salvador de Samà i Torrens, exdiputat per Reus i exalcalde de Barcelona.

Les eleccions no es presentaven amb bons auguris. Malgrat els mals resultats del 1914 per al Pacte de Sant Gervasi, l'acord entre la UFNR i el PRR encara era vigent i que l'adversari no fos un conservador, sinó un liberal, feia la reelecció més difícil. Carner tornaria a trepitjar territori tot brandant el seu republicanisme social, però la fatiga per les desavinences polítiques

¹⁹⁸ Joan B. CULLA. *El republicanisme lerrouxista a Catalunya (1901-1923)*, p. 274.

¹⁹⁷ Ibidem, p. 227.

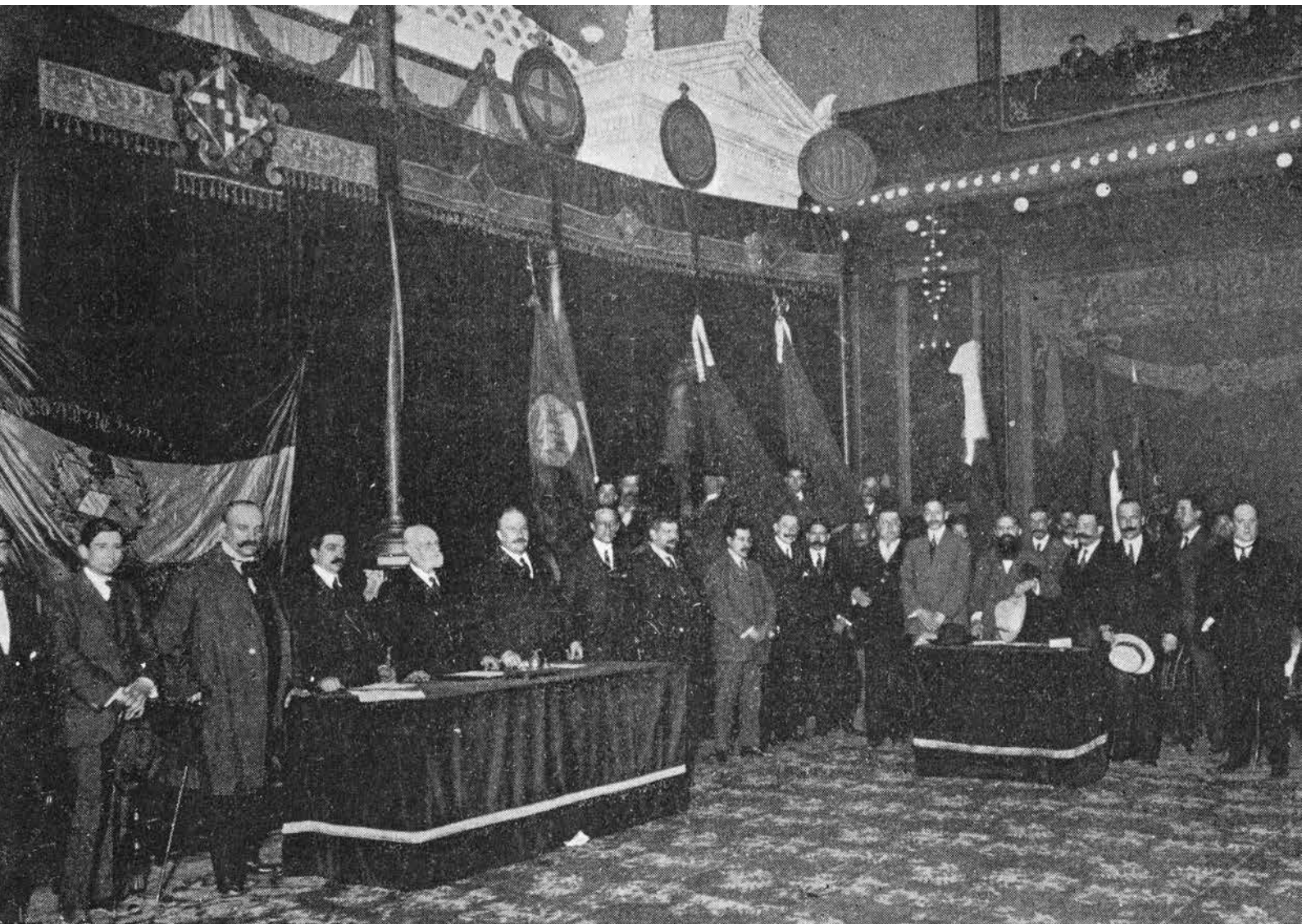

Barcelona, 2 de maig de 1914

Congrés de la Democràcia Catalana, per la pau i contra la guerra del Marroc,
organitzat al Palau de Belles Arts per la Junta de Defensa Republicana,
plataforma electoral del PRR i la UFNR,

A la presidència, entre d'altres, d'esquerra a dreta: Emiliano Iglesias, Marcel·lí Domingo,
Pere Coromines, Josep Antoni Mir, Hermenegildo Giner de los Ríos, Alejandro Lerroux,
Santiago Estapé, Jaume Carner, Felip Rodés, Santiago Valentí, Joan Pich i Pon...

CASTELLÀ / (LA ACTUALIDAD)

en el si de la UFNR i els mals resultats que s'anaven arrossegant eren un motiu pel qual el vendrellenc tingué és menys esma que en les anteriors eleccions.

El resultat fou favorable a Salvador de Samà, que obtingué 4.771 vots (55,70%) enfront Jaume Carner que, amb 3.772 vots (44,03%), perdia l'escó.¹⁹⁹

S'intentà impugnar els resultats per la compra massiva de vots. Joan Ferret, director d'*El Baix Penadés*, protestà davant la Junta Provincial del Cens de Tarragona:

«En alguns pobles la compra fou col·lectiva, per medi de llista, i a colles, com si's tractés d'un remat de bèns, eren portats a votar, pagats després a raó de 20 i 25 pessetes cada hu; no mancant pobles en els quals es pagaren a 50 pessetes i fins a més.»²⁰⁰

Un redactor desconegut d'*El Baix Penadés* s'esplaiava davant la derrota:

«La candidatura del nostre distingit amic don Jaume Carner, qui amb tanta dignitat i altesa de mires desde l'any 1907 ha vingut a representar a les Corts el districte de Vendrell, ha sigut derrotada. Si l'adversari hagués obtingut el triomf honradament, en la lluita lleal i noble, acotariem el cap amb la humilitat del vençut, resignats i contrits; però ara no'l podem ni'l devem abaixar el cap, qui l'ha de baixar són els qui apareixen com vencedors, els qui han coaccionat la voluntat dels electors utilitzant tota mena de medis reprovables, des de la menaça d'espoliació de les terres als missers rabassaires, fins la proferida per poc escrupolosos sacerdots des de la sagrada càtedra de l'Esperit Sant; són els corruptors de conciències, qui valent-se del malestar i de la misèria que els calamitosos temps presents s'ensenyoreixen de les comarques, han tret la gent de casa, en alguns casaríus i poblats, a colles, com a remat de bèns, darrera el pastor qui portava el sarró ben farcit de moneda per a pagar los la reprobable venda de llurs conciències; són els hipòcrites ambiciosos, amics encara la vetlla ante-

rior del senyor Carner, qui atrets per la farum dels viscosos bitllets de Banc d'un marquès que ahir encara no coneixien ni de vista, se li posaren a la seva disposició, contractant-li llurs serveis, com una meretríu que contracta el seu còs impúdic per a una nit d'amor i de pler al primer passavolant libidinós que li promet ben pagar la cambra.»²⁰¹

El Tribunal Suprem desestimà les denúncies. La pèrdua de les eleccions i la davallada i nul·la activitat de la UFNR —que al cap d'uns mesos desaparegué— esdevingué motiu suficient perquè el vendrellenc abandonés la política activa per dedicar-se als seus afers com advocat i als seus negocis empresarials. No obstant, dos anys després, el 1918, Carner formaria part de la comissió extraparlamentària de trenta-tres membres que el govern central havia nomenat per tal d'abordar l'autonomia de Catalunya. Davant la negativa de la Mancomunitat que els seus representants en formessin part, aquesta comissió es dissolgué.²⁰²

La Mancomunitat havia impulsat el seu propi projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que aprovà en Assemblea el 24 i 25 de gener de 1919 amb el suport de la Lliga Regionalista, el Partit Republicà Català —hereu de l'espai polític de la dissolta UFNR—, el PRR i de diverses agrupacions i entitats polítiques de signe comarcal i local. La discussió parlamentària per la part catalana va anar a càrrec de Francesc Cambó, qui la defensà amb vehemència en nom de l'Assemblea de Parlamentaris Catalans. La discussió fou intensa i els retrets dels partits dinàstics, ferotge, ja que s'equiparava l'autonomia amb el separatisme. Fou en aquest context quan Cambó va acabar un míting al Teatre Tívoli, el 16 de desembre de 1918, amb la que es convertiria en la seva frase més cèlebre:

«Els parlamentaris catalans s'han retirat de les Corts. Ara faran el que digui el poble català, representat en la integritat i complexitat dels seus partits per la Manco-

199 Albert BALCELLS, Joan B. CULLA, Conxita MIR. *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923*, p. 564.

200 «Resultat de les eleccions», *El Baix Penadés*, 15 d'abril de 1916, p. 1.

201 R. «La victòria del diner», *El Baix Penadés*, 15 d'abril de 1916, p. 1.

202 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 254.

Barcelona, 12 de març de 1915

Sessió necrològica d'homenatge pòstum a Ildefons Sunyol a l'Ateneu Barcelonès, presidida per un retrat seu, obra de Carlos Vázquez.

A la presidència de l'acte, entre d'altres: Santiago Gubern, Jaume Carner, Josep Maria Roca, Carles Maria Soldevila...

FREDERIC BALLELL / AFB

munitat de Catalunya. Tots obeïrem les ordres dels legítims representants de la nostra terra.

[...]

Catalunya rica i plena. Catalunya gran i lliure. Catalunya triomfant, ens beneirà i ens enfortirà a tots. Catalunya ¿sabeu? ¡Catalunya! I quan ens demanin: ¿monarquia? ¿república? Tots contestarem: ¡Catalunya!»²⁰³

Els entrebancs parlamentaris, la vaga de la Canadència d'inicis de 1919 —que comportaria el tancament de les Corts durant mesos— i l'esclat del moviment obrer amb l'inici del pistolerisme entre el Sindicat Únic i el Sindicat Lliure —promogut aquest per la patronal— farien descarrillar el projecte d'Estatut d'Autonomia.

Carner tancava el 1916 la primera etapa del seu compromís polític. Alfred Pérez-Bastardas feia un resum sintètic de la seva acció, i la de la seva generació, en aquest període:

«Tot i que Carner no fou mai un teòric, ni un pensador que exposés un corpus doctrinal sistematitzat al llarg de la seva vida, hi trobem l'ideòleg pragmàtic d'un nacionalisme republicà combatiu i flexible, que dóna contingut per a endegar els primers passos del moviment catalanista d'esquerra englobat en el partit d'UFNR.

Influenciat per l'escola històrica de Savigny, a través de Duran i Bas, i probablement dels juristes italians del grup de Mancini, predica una teoria del fet nacional que, si bé deixa de banda alguns aspectes més conservadors i romanticistes del fenomen polític-social, recalca els trets característics de les teories "ius naturalistes", presents també en Prat de la Riba.

Però amb Carner, podem copsar l'esperit positivista en la manera de contemplar els fets jurídics i, per tant, polítics. Els advocats republicans i nacionalistes de la cohort de Carner beuen a les mateixes fonts: un regeneracionisme estatal, un positivisme polític i un "naturalisme jurídic", a través d'autors tan significatius com Taine, Savigny, Krause, Ahrens, Mancini, etc.»²⁰⁴

203 «L'acte nacionalista d'ahir», *La Veu de Catalunya*, 17 de desembre de 1919, p. 8.

204 Alfred PÉREZ-BASTARDAS, a: Jaume CARNER. *La democràcia nacionalista de Catalunya*, p. XXII.

4.6. Advocat, industrial i conferenciant

Des del seu bufet del carrer de Trafalgar, Carner fou advocat d'empresaris tèxtils i de particulars, i guanyà un merescut prestigi en Dret Civil i Mercantil participant en la majoria dels plets de més ressonància celebrats a Catalunya.²⁰⁵ Tal com esmentaria Santiago Gubern en un article necrològic publicat el 1935, un any després de la mort de Carner:

«Era el prototipus de bon advocat: tenia un gran coneixement del dret, però, per damunt de tot, sabia resoldre assenyadament, amb sentit pràctic i jurídic alhora, les qüestions més difícils, els problemes més intrincables.

[...]

Carner era civilista o mercantilista? Ho era tot: fou l'advocat més complet que he conegut. Era quelcom extraordinari, perquè tot i essent cert que no es pot ésser bon mercantilista si no es coneix bé el dret civil, la realitat ens demostra que, en la majoria dels casos, entre el civilista clàssic i el mercantilista modern, s'hi interposa una mena d'incompatibilitat; com si l'un encarnés el dogma jurídic i l'altre representés el dret consuetudinari que es complau en emmotllar-se als fets i circumstàncies de la vida quotidiana.»²⁰⁶

Carner també excel·lí en els negocis industrials, entre els quals sobresurt la seva participació a la Compañía de Industrias Agrícolas, fundada el 1911 a partir de l'Azucarera del Jalón, creada pels germans Sunyol el 1904. Així mateix tingué una destacada actuació empresarial a Crèdit i Docks de Barcelona, la companyia Catalana de Gas i Electricitat i el Banc Colonial.²⁰⁷

No obstant, tot i deixar la política activa, no va defugir de l'actualitat que regnava al país, no se'n sentia

205 Ibídem, p. XXVII.

206 Santiago GUBERN. «Carner, Home de Dret», *Revista Jurídica de Catalunya*, abril-maig de 1935, p. 115.

207 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *Els republicans nacionalistes i el catalanisme polític: Albert Bastardas i Sampere (1871-1944)*, volum 1, p. 254.

Electors del districte de Vendrell

Per sí haveu llegit una fulla, que firmen tres diputats provincials, tres senyors del Vendrell i dos de Santa Coloma, vos diré:

Que no es cert que **fassi anys que sols una part del districte tinga representació en Corts**, i reto als que ho afirmen que citin casos en que llegitims interessos del districte, hagin sollicitat, endebades, la meua intervenció.

Que tampoc es cert que **els meus electors es dolguin de la escassa eficacia de la meua actuació**, com ho han desmentit nomenant-me per tres vegades consecutives el seu representant i ara novament, el seu candidat.

Es ademés absolutament fals que **hagi desconegut el dret de cap adversari**, i no podrán citar un sol cas que ho comprovi.

Es fals que **hagi maltractat i pretés estingir a ningú**, doncs per educació i per temperament repugno les violencies i fins sento compassió pels adversaris que estraviats per la passió no reparen en falsejar la veritat.

Quí parla de democràcia? Els que no creuen en el poble, els que a diari pregonan contra la llibertat i el sufragi i claman perque vingui un Cesar, un Emperador, un Kaiser que doblegui a les multituds ciutadanes que desprecien com xusma abominable, els que en el fons del seu cor son enemics del sufragi universal, aquests parlen de democràcia.

I parlen de la moral i de la llei humana. Joestic disposat a comparar-me amb el meu adversari en els meus actes de compliment de la llei i de la moral humana.

Quí parla de caciquisme? Vos en recordeu, electors del districte de Vendrell que teniu més de trenta anys, de aquell temps de caciquisme en que tres o quatre senyors de cada poble eren els amos de tot, en que els jutjats estaven plens de causes contra els adversaris?

Recordeu-vos-en i recordeu també si entre els que exercien tan ominosa dominació hi figuren els noms d'alguns firmants de la fulla.

Es que's refereixen a mi quan diuen que's rebel·lan contra'ls que no tenen altre ideal que la necessitat orgànica fortament satisfeta?

Si aixó és, a tots i a cada un dels firmants, i al seu candidat, jo els reto a examinar de paraula o per escrit lo que jo he fet per la vida pública i per la idealitat del meu país i lo que ells tots plegats han fet.

Jo he invertit en les lluites per la meua idealitat respectables cabals guanyats amb el meu treball, sense que jamai la política m'hagi reportat un céntim; jo he lluitat de paraula i per escrit en prò de ideals tota la meua vida, i recullint-ho puc presentar als meus contradictors volums sencers de la meua actuació ideal; jo he contribuït a totes les obres de pública utilitat del districte i de fora, en que se ha requerit la meua intervenció o ha pogut ésser profitós el meu concurs.

I parlen de necessitats orgàniques fortament satisfetes, grossos i acabalats propietaris, dels quals ningú sab que hagin fet en tota la seva vida quelcom en profit del poble, no obstant tenir la grossa fortuna de disposar de vintiquatre hores cada día de renda.

Volen fer el favor de dirme que ha fet aquest contrincant que ve a descobrir-nos i a regenerar-nos?

Sols sabém que fou diputat per Tortosa i que'ls electors d'aquell districte, en les darres eleccions, el deshauciaren, i ara, acatant el fallo del poble de Tortosa vol redimir el districte del Vendrell.

El nostre districte no necessita que'l redimeixin, perque, per sort, no es esclau de ningú.

Emprenc aquesta campanya amb més fé i entusiasme que cap. Jo vos demano la cooperació de sempre, i amb vosaltres me dispo a lluitar per obtindre la definitiva victoria.

Jaume Carner

Vendrell, Març de 1916.

Març de 1916

Full volant

de propaganda electoral

de Jaume Carner.

ACBP-FFFG (FUNDACIÓ

APEL-LES FENOSA)

aliè, ans al contrari: la seguia amb interès a través de la premsa diària i dels seus contactes amb polítics en actiu, ja fos per mitjà del despatx o per amistats que, malgrat els allunyaments ideològics, li eren abans que tot persones de confiança. Tampoc defugia de participar en conferències i debats on s'havia requerit la seva presència, si no era per una imperiosa necessitat personal o professional. El 1919 participava en unes jornades dedicades a l'organització jurídica de la producció agrícola catalana, organitzades per la Mancomunitat de Catalunya. I el mateix any publicava el llibre *Els catalans i el comerç modern*, fruit de tres conferències que havia pronunciat al CADCI el 29 de maig i el 17 i 25 de juny de 1918, sobre el tema «Qualitats que adoren i condicions que manquen als catalans per al comerç modern». El prefaci del llibre reflectia el seu pensament econòmic i polític:

«Vivim en un moment històric de profunda i radical renovació: totes les valors socials, les forces que actuen en la vida, l'estructura política i econòmica de la Humanitat, estan sotmeses a una fonamental reorganització.

Els pobles que no es donen compte de la lluita gegantina que subseguirà la tragèdia sagnant corren perill de perdre llur personalitat social. I, per a salvar la vida, tots els estaments de cada país han de portar al màxim llur esforç salvador.

Les conferències que segueixen són una petita contribució a l'estudi d'un tema que considero importantíssim per al nostre poble.

Els catalans si volem viure, hem d'organitzar la nostra vida industrial i mercantil. El nostre terror no és extens i ric per a constituir el fonament econòmic d'un gran poble. I els pobles, per a conservar i créixer llur patrimoni espiritual, llengua, dret, govern propi, necessiten força i independència econòmica. Per a obtenir-la hem de crear una vida industrial i mercantil forta.»²⁰⁸

En la primera de les conferències desgranava l'evolució del comerç al llarg de la història i en desxifrava les característiques en el món modern. En la segona

208 Jaume CARNER. *Els catalans i el comerç modern*, p. 5-6.

esgrimia que els pobles que no s'adaptaven als nous temps eren envaïts, posant com a exemples Catalunya i Espanya, tot planyent-se de la falta d'empatia per a revertir-ho i hi reflexionava sobre la imperiosa necessitat de tenir capital propi, per tal de no dependre de les empreses foranes:

«Envaïda econòmicament es troba Catalunya: els tramvies de Barcelona són d'una empresa estrangera; estrangera és una de les dues grans companyies de gas, ho són també dues de les tres grans empreses d'electricitat; en mans estrangers es troba més de la meitat de la Banca de Catalunya; estrangera és la Companyia d'aigües; en mans d'estrangers estan la major part de les accions de les dues grans societats de ferrocarrils propietàries de les dues grans xarxes espanyoles; estrangeres són les empreses de quasi tots els ferrocarrils secundaris de Catalunya.»²⁰⁹

El fet que aquestes empreses i companyies estiguessin en mans estrangeres «ha estat produïda per la manca d'esperit d'empresa i pels defectes i causes determinadors de l'ensopiment deplorable i fatal».²¹⁰ Per a revertir-ho defensava desenvolupar les pròpies virtuts dels catalans, des del petit botiguer fins a l'empresari fabril. Dotat d'un bon «organisme director vull dir aquell que és encarregat de les funcions directives, de preveure i assenyalar la marxa de la casa, d'organitzar i vetllar el treball de totes les seccions, de fiscalitzar amb estadístiques i comptes el treball que es fa, per corregir errors, deficiències i abusos».²¹¹ I ho reblava amb aquests mots: «L'organisme director de la casa mercantil moderna ha d'ésser un home o un petit grup d'homes que treballin de complet acord i amb total harmonia. Si, ultra això, són naturalment comerciants, podran millor conduir el negoci cap a l'èxit i la prosperitat».²¹²

209 *Ibidem*, p. 50-51.

210 *Ibidem*, p. 52.

211 *Ibidem*, p. 76.

212 *Ibidem*, p. 78-79.

EL Poble: CATALÀ

Director: PÈRE COROMINAS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
EST. 16 - TELÈFON 2298

ANY XIII NÚM. 4017 - BARCELONA, DIJOUS 8 D'ABRIL DE 1916 - UN NÚM. 5 CÈNTIMS

IMPRESARIA ESTEREOTIPIA
EST. 16, TELÈFON 2293

Les eleccions de Diputats a Corts

GRAN MITING GENERAL

El districte IX de les barriades de Sant Andreu és convocat a un gran miting de propaganda electoral que se celebrarà avui dijous, a les nou, al

Teatre "Fomento Andrense"

Oradors: Guisart, Mendoza, De No, Tarragó, Giralt, E. Vila, Santamaris, Ullod (J.), Dessy, Iglesias i Giner.

La campanya contra En Corominas

De tot arreu, dels dos dalt, dels dos baix, dels mig, de tots els elements que s'ha qualsevol tonalitat de banderia s'aprofiten de la política per a lligar la influència de la seva situació al poder dels interessos i de les empreses que s'abismen parcialment amb l'interès públic, han dirigit sempre els seus més directes i intencionats contra nosaltres, contra el partit que ha elevat en tot temps a una pura emissió del sufragi a la categoria de missió inherent a la seva naturalesa i que ha fet de les haurades electorals i manifestos, la norma més característica de la seva actuació.

Aquestes campanyes se continuen avui contra la persona d'En Pere Corominas i an aquí es deu veure els expulsiats del partit, els aristòcrates, els romegats, els omnipotents de l'Estat, els que viuen de volants de l'ajuntament i els que fan servir als seus benefactors i les seves actes per a complimentar els propòsits de les empreses explotadores de la ciutat, com s'usen i en què concorden en al més gran dels interessos per a llogar al poder al polític bonat, sobre l'home autèntic, al AUSTER, encara que de moment, paracin en faim xacota de que l'escollon com un remedi de la conciencia, el veri de les seves passions, el fang que han arropat pel seus omnia llaços.

Maçats de millors arguments, buida dels a ella es la pot tirar en cara, no poden fer més més que escrivir xates i combinar bromes.

tes de mal gust amb mentides i amb sofismes, per anar formant un ambient d'hostilitat que promou el saltar de la vida política a En Corominas i pugui així deixar la llibre, sense desillocació, sense obstaclos, la tasca d'immortalitat i corrupció amb que rituen a costa dels ideals que produeix.

No cal dir que amb aquesta animo, la augusta figura del nostre amic i aliatge, encara més davant de la conciencia hoarada del poble de Barcelona, que ja va començar per la formidable llibre dels fets que són i com s'han comportat els ataca i qui són i quin historia particular i política tenen els que ataquen.

Candidatura de Coalició Republicana Nacionalista-Radical

Barcelona
Pere Corominas Montaña
Alexandre Lerroux Garcia
H. Giner de los Rios
Emilia Iglesias Ambrosio
Dionís Millán Albiac

Salaguer
Felip Rodés Baldrich

Pisguoras
Joaquim Salvatella Gibert

Gandesa
Jaume Puig Llavodot

Lleida
Joan Moles Ormella

Santa Coloma de Farnés
Josep Torras Sampol

Tarragona
Josep Rocha Garcia

Valls
Casimir Fabra Lloberac

Vendrell
Jaume Carner Romeu

Candidatures recomanades

Girona
Eduard Fernández del Pozo i del Rio

La Bisbal
Salvador Albert Pev

Los Borques
Francesc Macià Llusà

Sabadell
Joan Salas Anton

Vilanova i Geltrú
Jesús Pinilla Fornell

Grandió miting

Avui dijous, a les nou en punt, tindrà lloc al

CAFÉ VIVENS

RUNDA DE S'INT PAU, NÚM. 44

Oradors: Sans Vaguet, Castells, C. Doménech, Sainz de Escquerri, J. Vicens, A. Costal, Moré, Miranda, Carreté, Calén i els candidats.

feien de l'exanemic de la Solidaritat una important conquesta per al catalanisme. Més val que els homes d'alguna inteligencia els arrebossin la idea de un negociat qualitat de la Diputació que amb els seus servirs en la política no destillessin la portestosa personalitat del senyor Ferrer. Però avui és en la política el mitec efecio que para la Ver

Miting monstre

Per a la propaganda electoral en tota la demarcació, que té per Centre el Camp de l'Arpa, se celebrarà un miting monstre per a avui dijous, a dos quarts de deu de la nit, al

CINE MONTANYA
Oradors: Caballera, Arola, Tarragó, Dessy, Rotg i Prusa, Mer i Ullod (J.), i els candidats senyors Iglesias, Giner de los Rios, Lerroux i el líder nacionalista-república

que passen per la seva pila baptismal i donen el poder i el secret del seu caqueixim.

Per això la confesió de l'Albafall justifico el nostre cri d'indignació contra el propi que enclos la candidatura de la Lliga ja que amb el seu trient a un senyallament a impuntar per força a la mansalva a Tarragona el caqueixim quents maneres de "Jude lites" han imposat per tot, a tot hi han pogut ficar els seus amb una forma o altra.

La Lliga a l'elevar a la categoria de diputat per Barcelona a un "Jude lites" alira provincia catalana, no fa res més que afirmar els vells procediments polítics contra els quals adreçà la Solidaritat.

En això assueta a l'aportar a la política catalana les forces d'un formidable esta d'opinió de Catalunya, hem contribuït com ningú a afirmar la seva personalitat perquè hi hem integrat a les seves democràcies.

Contra els traidors

Hem rebut les següents cartes que publiquem amb gust:

"Sr. Director d'EL Poble: CATALÀ.

Barcelona

Distingit correllionari: La Junta de la Coalició Republicana, d'Arrens de Mant, desitjaria de vostè que donés més cabuda a les columnes d'el diari que vostè té l'honor de dirigir. Tal vegada curia de despedida a La Campana de Giner i L'Equilibrat de Torras perquè són els autors de la protecció d'aquell bloc ben titolat de perborbació republicana.

Sr. Director de La Campana de Girona

Barcelona

Molt distingit senyor nostre: Amb la present carta té aquesta entitat l'honor de comunihonar-li els acords que en reunió extraordinària ha adoptat referents a la Junta que s'ha de celebrar el diumenge dia 9 que correspon.

Primer: La nostra Joventut ha vist amb desgust i amb molta pena la desenvolupada i única conducta que en la campanya electoral venen observant els membres de la seva direcció i considerants com antirepublicans per afavorir d'una manera directa a la Lliga i fer-la així.

Segon: Que considerem que la forma i la manera d'actuar que té aquest partit anomenat del Bloc no és altra cosa que desvirtuar la cohesió i la unitat republicana que avui més que mai, treuclen amb més obstaclos.

El Eco de las Cloacas no va semblant a L'Eco de Sant Nol. Ahr publicava una serie de retalls per evidenciar que nosaltres havíem delatat un en Queraltó, a qui ningú persegueix, i amb el garbux que feia per engatusar als seus cavallots, resulta que semblava algú que faraneta —el Governador el nostre (f) productor (f) se condit d'un noveu totalment contrari als colors de la Lliga que al Xato, el Eco, el Linc i l'Inerent es atribueixen pel compte que l'alta tenia.

me per a procurar la unitat de tots els republicans de diferents matjos i com que la nostra ent tat està formada de diferents elements republicans i té molt ben forrada la unió, considerem que la sua dos actimanis hi són per demés a casa nostra.

Senes res més per dir-li calien per avui de seus antics amics afectissims.

Arenys de Mar, 2 d'abril, 1916.

Hi ha el segell de l'entitat

5 d'abril de 1916

Portada d'El Poble Català, amb la llista de la candidatura de Coalició Republicana que donava continuïtat al Pacte de Sant Gervasi de 1914, formada per: Pere Corominas, Alejandro Lerroux, Hermenegildo Giner de los Ríos, Emiliano Iglesias, Dionís Millan, Felip Rodés, Joaquim Salvatella, Jaume Puig, Joan Moles, Josep Torras, Josep Rocha, Casimir Fabra i Jaume Carner. I els candidats recomanats: Eduard Fernández del Pozo, Salvador Albert, Francesc Macià, Joan Salas i Jesús Pinilla.

AHCB

FARSA DESCOBERTA

La falsa detenció de Queraltó

Un sopar simbòlic

Hi ha gent que no n'hi ha prou en dirlos i privarlos que menueixen desparadament. La seva abjecció arriba a extrems tan baixos que sols amb el despecte se'ls pot considerar.

La partida que defusa aquest conglomerat de baixes passions, d'interès general, de personalismes immorals, present, encara, enganyar a la gent amb motius de la falsa detenció de aquest candidat gresic, que ha vingut fer d'unes suposades protestacions la seva plataforma electoral.

Al doctor Queraltó, el el perseguitat, ni l'ha perseguit ningú. És an al qui interessa que'l perseguitat i per això va fer desfer BIAN LA SEU RESPONSABILITAT, com jaia un humorista amic nostre.

Tota aquesta equilibria que ve fant El Eco de las Cloacas són perfectament inútils, perquè ningú els ha de creure a no ésser els assuaristes de l'Eduard pobres, avui dels bureus de la famosa Salvadorara.

La falsa detenció del Dr. Queraltó ha sigut la ruïna de tots els ciutadans i no n'hi havia per menes, perquè de ben sagibat com venen arres els cotes al demic candidat dels trios (f) dies (f).

Post en clar a la questura de podria que el Dr. Queraltó sols el redimpreu el afus, i que al la política, ni la tribunaal se recorden d'ell per res, i home amb la qui entre carnes va mar i reunir-se amb un matrimoniu amb seu, a un restaurant de la Plaça de Catalunya es preva la vetlla i colom va pogueren veure alguns diputats i senyors republicans de l'entorn, pagada soltes amb la festa desobsequi que hi va fer a un assuat ben al veu del que veu l'opinió d'aquella jornada. El sopar, naturalment, va ésser objecte de la curiositat dels concurrents que, travessant a l'antiga restaurant.

No n'hi havia per menes. De vegades obsequis, no es vulguen menes. Fortes totfons va fixarse que'l veure que tot el mateix ha comparsa un gresic candidat ara un ambfionat.

El murit amb molt bona gana, amb bona cobria.

La senyora menjava amb menuda, extra magna.

I el doctor donà bon compte a un plat sopar, corruil de macarrons.

A l'altre dia llogar al març que demanar la nota i va pagar-lo, convenent de que aquest era el seu deure.

Aquest sopar en un lloc públic demostrà ben clarament per al hi mateix que n'hi detall que el Dr. Queraltó tenia necessitat de més que un privilegi més que el mateix a qui solapment interessa la plataforma electoral de la seva candidatura personal que

L'Albafall es confessa

L'Albafall, que tot just es un aprenent en l'edificació de la Lliga, ha demostrat que encara no compta ben bé amb aquest mester. Aquesta acció que permeten quedar bé i pagar de fer les coses malament. L'Albafall acaba d'enterrar de fer a nostre partit de la Lliga un peguó que encara beia.

Si n'heguts a fins els recors d'aquest orguic pavorosament carista quant se li culpa o parlar d'una altra cosa que no té lligat més que un veure amb el. Ahi, no hi és. Veuu a consolat el nostre article d'ahir sobre els apassionats partidaris i antipartidaris dels seus homes.

S'Albafall entesta la nostra obediència al nostre retrat del seu autògraf i es troba que ha de confondre que té, que els seus a Terra gosa l'innocència de la Solidaritat, però que ara ja està pensant, i per això, amb aquest pseudonim més se el seu així trobar la raó de que realment se'n hani unit amb els nacionalistes. No hi ha pas que hi veu. Què pensa el peguó del senyor Albafall que catalanitzant algunes paraules com a "pseudonim" dels seus pens que

hi ha perdut més amb la seva determinació el caqueixim de Tarragona?

La Lliga s'ha de preparar a una guerra i per a tot d'una a buscar bones i els vells actius del col·lectiu i a sobre tot homes que estiguin lluitats de les qualitat tècniques i dels personals constantment jurídics que

Els ridícols comparees de la Lliga que integre el conglomerat gresic del Bloc, segons El Eco de las Cloacas, són els més virils, els més masculins. Si tan bé ho afirmen és que'ls deu constar d'una manera indubitable i tractant-se de gent agrada, és natural i just que s'entendim amb els que orenen que aquella candidatura no són altra cosa que una apropiació, col·laboradors de la reacció més odiosa que actua sota la direcció dels homes de la Lliga.

En la darrera i tercera conferència defensava el paper de l'educació per a dotar el país d'homes preparats per a les tasques comercials i empresarials. Exposava també la necessitat de la creació d'una Escola d'Alts Estudis Comercials, «*somni ja no massa recent d'algunes entitats econòmiques barcelonines i de molts estudiosos, interessats en el desenrotllament tècnic d'aquest ordre de coneixements*»,²¹³ la qual havia de ser creada per la Mancomunitat i enunciativa les característiques que havia de tenir.

Seguiria publicant estudis sobre temes jurídics i econòmics en revistes de prestigi, com «Sucesión intestada de los impúberes en Cataluña según la doctrina del Tribunal Supremo», a la *Revista Jurídica de Catalunya*, editada pel Col·legi d'Advocats de Catalunya, i poc després publicat en un llibret independent. És en aquests articles jurídics on defensava el dret civil català i era contrari a la unificació que se'n pretenia des de feia dècades des de l'Estat espanyol. Pérez-Bastardas reconeix així les qualitats del vendrellenc com a defensor del dret català:

«[...] a Carner l'honor, juntament amb tots els advocats republicans i catalanistes de Catalunya, d'ésser tingut per defensor insigne de l'esperit jurídic català i del seu dret específic, i el reconeixement d'ésser un dels millors professionals que Catalunya hagi tingut en aquest camp.»²¹⁴

4.7. La mort més propera

Als estralls de la Primera Guerra Mundial, en la qual Europa havia estat immersa durant quatre anys, s'hi afegí la pandèmia de la mal anomenada «grip espanyola» que assolà el món, deixant un rastre d'entre 50 i 100 milions de morts, entre 1918 i 1919.²¹⁵

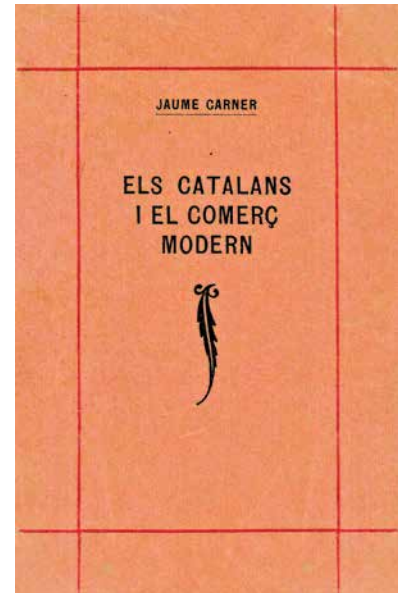
Entre les víctimes catalanes, el 28 de novembre de 1918 moria un jove advocat de vint-i-sis anys, Joan Carner i Galofre, el primogènit de Jaume Carner, cridat a ser el seu successor al bufet professional. La premsa destacava que hores abans que el fèretre sortís vers el cementiri ja hi havia una gentada davant la casa mortuòria. La carrossa fúnebre, «*tirada por cuatro caballos, transporto el ataúd, severamente lujoso, hasta la iglesia de San Francisco, donse se cantó un responso, despidiéndose el duelo en el término de la parroquia*».²¹⁶

213 Ibídem, p. 179-180.

214 PÉREZ-BASTARDAS, Alfred, dins de CARNER, Jaume. La democràcia nacionalista de Catalunya. Barcelona: La Magrana, 1984, p. XXVIII.

215 George C. KOHN. *Encyclopedia of plague and pestilence. From ancient times to the present*, p. 529.

216 «Entierro de Juan Carner», *La Publicidad*, 1 de desembre de 1918, p. 4.

1919

Els catalans i el comerç modern,
un recull d'articles de Jaume Carner.

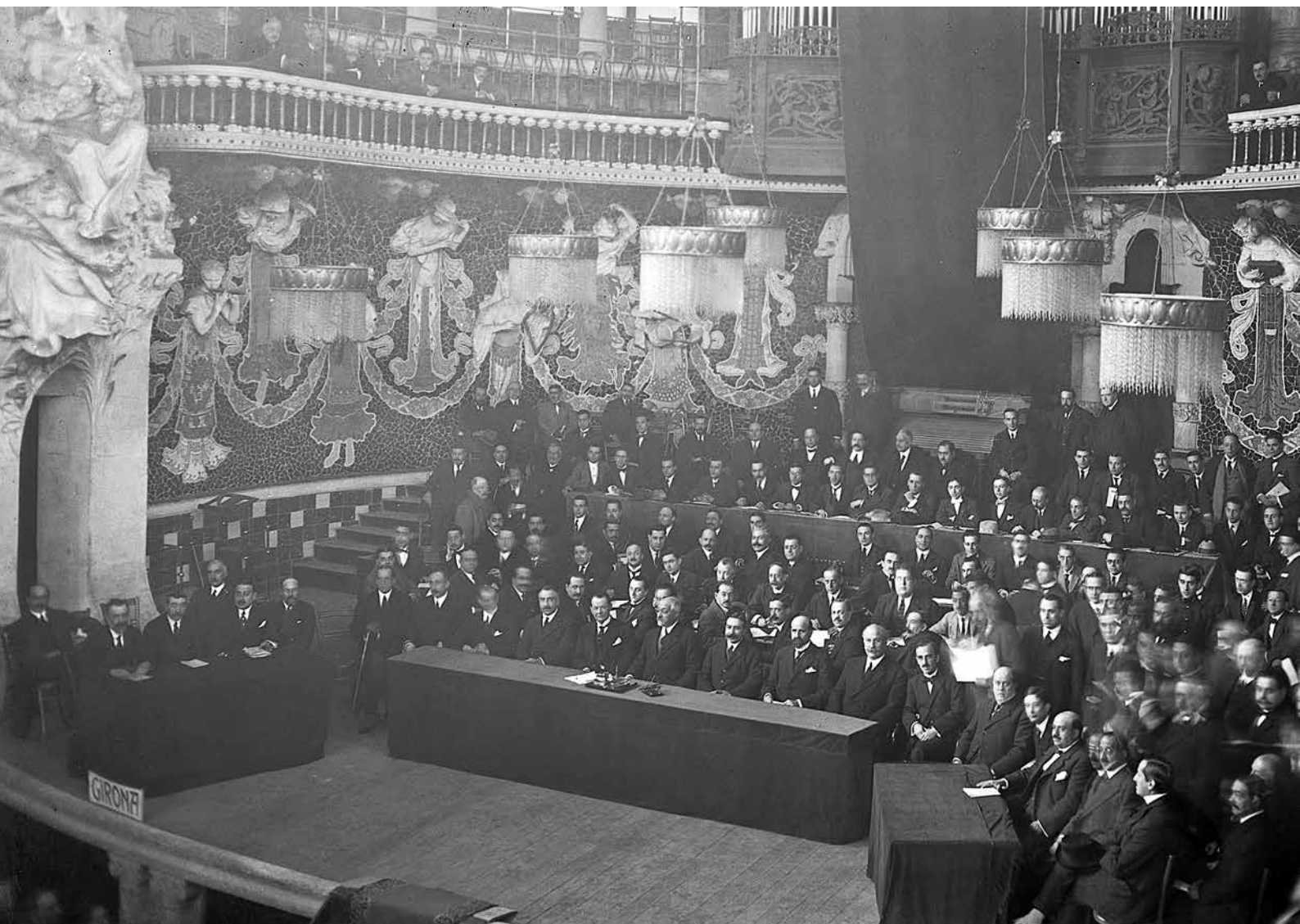

Barcelona, 26 de gener de 1919

Assemblea dels ajuntaments de Catalunya celebrada al Palau de la Música en suport al projecte d'Estatut d'Autonomia aprovat per la Mancomunitat de Catalunya.

A la imatge es poden reconèixer, entre d'altres, Francesc Macià, Felip Rodés, Joan Ventosa i Calvell, Francesc Cambó, Joan Vallès i Pujals, Manuel Morales, Josep Puig i Cadafalch, Pere Lloret, Agustí Riera, Alejandro Lerroux, Humbert Torres, Joan Pich i Pon, Marcel·lí Domingo, Romà Sol, Emili Folch i Joan Estelrich.

BRANGULÍ / ANC

La presidència la formaven el pare, els dos germans del difunt, un cosí germà, el poeta Josep Carner —cosí segon de Jaume Carner— i el degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona Josep Vilaseca. Entre els assistents al sepeli hi figuraven destacades personalitats de la vida política i de la cultura catalanes, així com alguns excompanyats de la UFNR, entre els quals Santiago Gubern, Francesc Layret i Amadeu Hurtado.

L'abril de 1919, uns cinc mesos després de la mort del jove Carner, es disposava que els seus béns monetaris fossin donats al Sant Hospital del Vendrell.²¹⁷ Carner i la seva esposa Maria Galofre deixaven clar amb aquest gest que, tot i viure a Barcelona, el lligam amb la vila nadiua d'ambdós seguia ben ferm.

Escasament un any més tard, Jaume Carner rebia un nou cop. El 13 de gener de 1920, després d'una llarga malaltia, moria als cinquanta anys la seva esposa Maria Galofre i Lleó:

«Era la finada la primogènita de l'antiga casa de propietat d'aquesta vila, del seu cognom, i s'adornava amb la més belles prendes personals. Son caracter sencill i ordenat es reflexava en el sí de sa llar, completant l'austeritat de la família Carner amb santes virtuts fundament cristianes, que feien mes grata, si es que això hi cap encare, la casa del gran amic.

Comprenem la dolor i el buit que deixá a casa seva la finada, per aixó al escriurer aquestes ratlles desitjariem que elles, encar que poc pugan, portessin a tots els seus un limitiu en el just dolor que'ls embarga, recollint el sentiment de la vila tota per oferir-lo a la família Carner en aquesta trista ocasió.

En santa pau descansi.»²¹⁸

Moria acompanyada dels seus éssers estimats a la casa barcelonina del carrer de Trafalgar. Les seves restes, després de la cerimònia realitzada a la parròquia de Sant Francesc de Paula, reposarien en el nínxol de la família Carner del Cementiri de Montjuïc. Una nombrosa concurrència assistí a l'acte de comiat, entre familiars, amics i vells coneguts de la política i del món jurídic.

Jaume Carner romandria vidu fins la mort, capficat en el seus afers laborals i, a inicis dels anys 1930, de nou en política. Els fills i els nets que coneixeria en vida serien el confort que alleujaria el pes de la pèrdua del fill i l'esposa.

1919

Jaume Carner, cap als cinquanta anys.
(D'ACÍ D'ALLÀ)

217 «El donatiu dels senyors Carner al nostre Sant Hospital», *El Baix Penadés*, 3 de maig de 1919, p. 2.

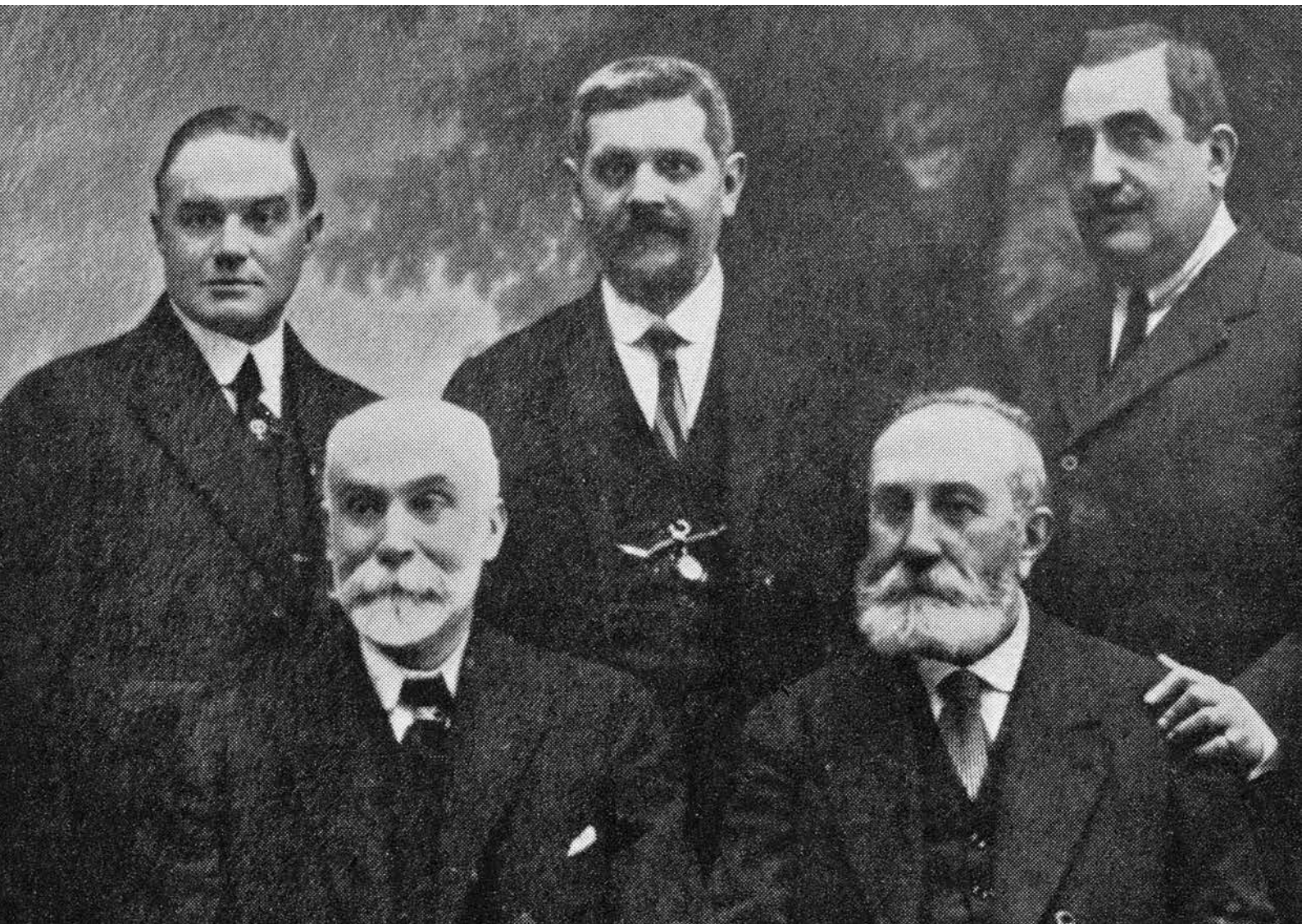
218 «Crònica Vilatana», *El Baix Penadés*, 17 de gener de 1920, p. 3.

Circa 1920

Els socis de la Compañía de Industrias Agrícolas SA.

D'esquerra a dreta: dempeus, Josep Sunyol, Jaume Carner i Antoni Constansó;
asseguts, Juli Barbey i Enric Miret.

(50 AÑOS DE LA COMPAÑÍA DE INDUSTRIAS AGRÍCOLAS SA)

1923-1930

Dictadura i silenci

5

5.1. Aventura colonial i dictadura

El 22 de juliol de 1921, en el context de la Guerra del Rif, esdevingué la batalla d'Annual, entre l'exèrcit colonial espanyol i les tropes irregulars del cabdill Abd-el-Krim, on hi van perdre la vida un miler de rifenys i més de 13.000 soldats espanyols, la majoria de lleva obligatòria.

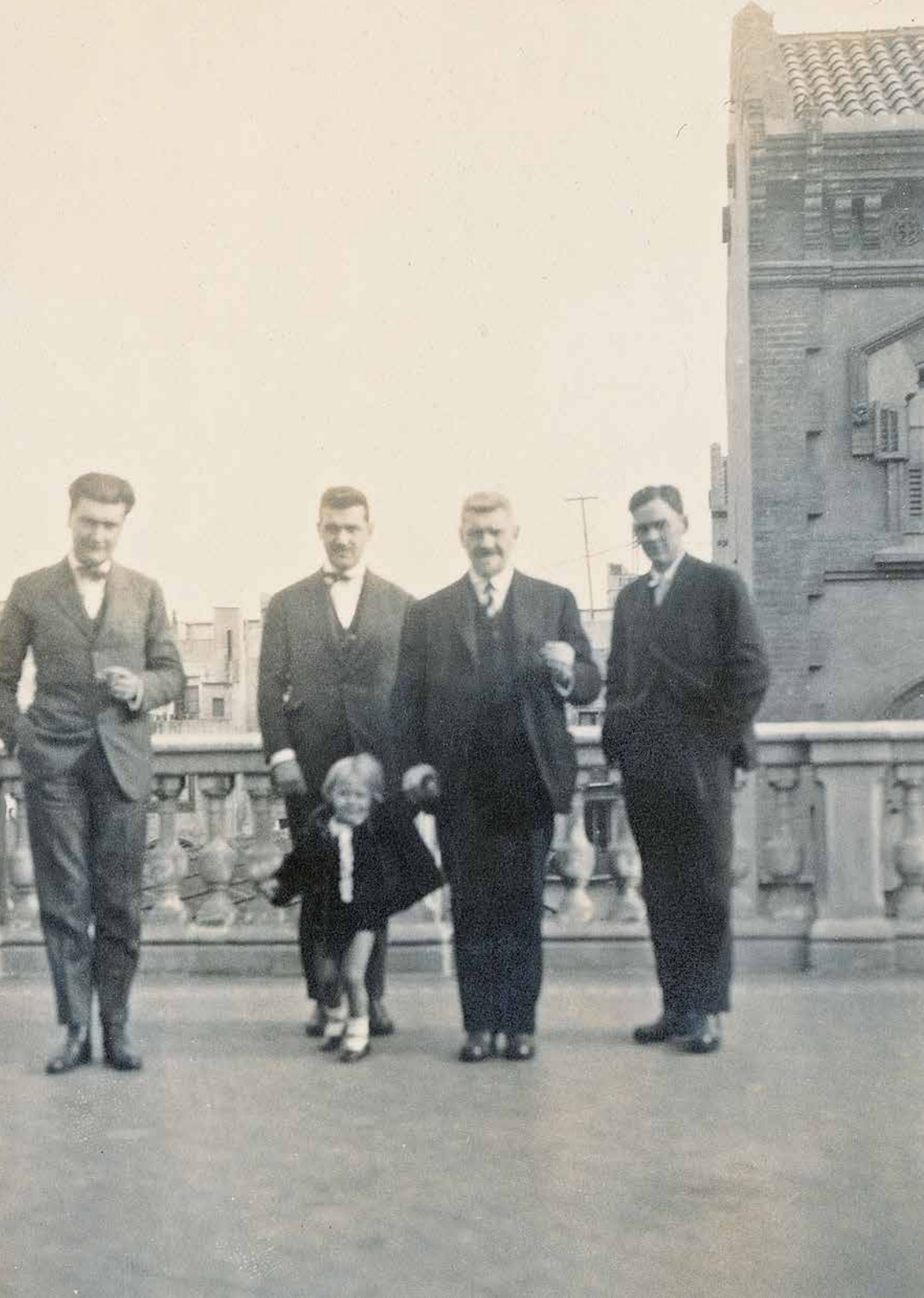
A l'Estat espanyol, immers en una greu crisi política i amb el pistolisme a gran escala, el conegut com a «desastre d'Annual» comportà la caiguda del govern de Manuel Allendesalazar i el retorn d'Antoni Maura com a president del Consell de Ministres. Els militars obriren una comissió per a esbrinar les causes de la desfeta, a càrrec del general Juan Picasso, que més que aclarir res fou una cortina de fum, per esborrar la mala imatge de l'exèrcit en l'aventura colonial nord-africana. Dos anys després, el 23 de setembre de 1923, el cop d'estat del general Miguel Primo de Rivera, amb el suport d'Alfons XIII, seria la distracció perfecta per «girar full» d'aquell episodi de la història espanyola.

La Dictadura primoriverista significà la pèrdua de llibertats conquerides anys enrere, la dissolució de les Corts, la fi d'eleccions lliures amb sufragi universal masculí —conquerit el 1890—, la prohibició de partits i sindicats, la repressió del moviment obrer... I a Catalunya, la proscripció de l'ús del català en àmbits oficials i la persecució de les associacions culturals i organitzacions polítiques de caràcter democràtic, republicà i catalanista. En un parell d'anys la Mancomunitat de Catalunya va ser suprimida i la seva estructura desmantellada.

5.2. Industrial d'èxit

La dictadura abocà Carner, encara més, al silenci polític. Tot i que seguia l'actualitat del moment i no n'era aliè, no va implicar-se personalment en l'activisme clandestí. Es capficà de ple en el seu despatx professional amb plena dedicació als negocis financers i agrícoles. Alhora no deixà la filantropia i beneficència al marge, ja que continuà l'obra de l'industrial tèxtil Francesc Ribas, amb el Patronat Ribas, que creà una escola a Rubí i un orfenat a Barcelona.

Barcelona,

22 de febrer de 1927

Jaume Carner

amb els seus fills Jaume

i Josep, el net Jaume

i el gendre Manuel

Reventós.

AMR

La pèrdua de les darreres colònies espanyoles d'ultramar provocà una forta competència al mercat de la fabricació i comercialització del sucre. El 1903 es constituïa la Sociedad General Azucarera de España (SGAE), la qual pretenia controlar el negoci sucrer al conjunt de l'Estat, absorbint petites companyies i imposant les seves condicions de mercat al sector. No se'n sortí, ja que els magatzemistes i refinadors, contraris a l'oligopoli, hi van plantar cara amb èxit. Davant d'aquesta realitat, el 1904 es constituïa l'Azucarera del Jalón, creada entre d'altres per Josep Sunyol i Rafael Morató. Anys després, el 1911, quan es liberalitzà el mercat, aquesta societat s'integraria dins de la Compañía de Industrias Agrícolas. L'empresa era regida conjuntament pels socis Josep Sunyol, Jaume Carner, Antoni Constansó, Juli Barbey i Enric Miret. El promotor industrial era l'enginyer Ciril Edgar Alexander, de nissaga escocesa, instal·lada a Catalunya abans de 1850, i creadora d'una de les primeres empreses metal·lúrgiques del país. La primera fàbrica sucrera s'instal·là a Santa Eulalia del Campo, a Terol, en el marc de la Llei Osma, del 1907, que obligava a les fàbriques del mateix ram a una distància mínima entre elles de 80 km, per tal d'evitar una excessiva competència.²¹⁹

El primer Consell d'Administració de la Compañía de Industrias Agrícolas, el 1911, era integrat per: Juli Barbey, president; i Josep Sunyol, Jaume Carner, Francisco Delgado, Faustino Eguia, Rossend Mir, Antoni Constansó, Francesc Mercadal i Leopoldo Lewin, com a vocals. El nucli dur, la Comissió Directiva, el formaven Juli Barbey, Josep Sunyol i Jaume Carner.²²⁰

A partir dels anys 1920 l'empresa faria un salt qualitatiu de producció i s'estendria per tot l'Estat espanyol. Carner presidiria el Consell d'Administració des de 1922 fins desembre de 1931, quan seria elegit ministre d'Hisenda de la República. En aquesta etapa empresarial Carner hi desenvoluparà els contactes amb les altes esferes econòmiques de l'Estat espanyol i Sunyol serà l'ànima professional, coneixedor del sector

sucrer i gran catalitzador de la seva venda. Tant Carner com Sunyol faran mans i mànigues per mantenir la pau amb la principal competidora del sector sucrer, la SGAE, amb qui havien mantingut un llarg calvari de litigis judicials. L'expansió empresarial de la companyia permetrà a Jaume Carner assolir un elevat estatus econòmic. En deixar el Ministeri d'Hisenda per motius de salut, Carner s'incorporà de nou al Consell d'Administració de la companyia, però amb un ritme d'activitat més baix degut a la greu malaltia que patia. És en aquest moment que Josep Sunyol concentrarà tot el poder de la companyia en les seves mans.²²¹

5.3. Advocat de renom

Com a advocat, Carner es col·legià a l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona (ICAB) el 23 de maig de 1888 i se'n donà de baixa dos dies després de ser nomenat ministre d'Hisenda de la República, el 19 de desembre de 1931. Més de quaranta-tres anys col·legiat. Col·laborà amb articles a la *Revista Jurídica de Catalunya* i prologant llibres com *Dictàmens* de Maurici Serahima, dins de la Col·lecció de Dictàmens i Laudes de Jurisconsults Catalans, editada dins la Biblioteca de la Revista Jurídica de Catalunya.

La Dictadura de Primo de Rivera reprimí acarnissadament el catalanisme, tant polític com cultural. El 1923 per reial decret es prohibí l'ús del català a actes oficials i s'obligà a portar tots els llibres i registres en castellà. El Jocs Florals de 1924 es van haver de celebrar a l'exili, a Tolosa de Llenguadoc, i els anys següents de forma clandestina. Els mestres que ensenyaven en català eren sancionats, desterrats o empresonats. Fins i tot la repressió envers el català arribà a l'esfera quotidiana de les esqueles, als clergats que l'utilitzaven en les seves prèdiques o catecisme, així com a les llistes telefòniques.

El 1922 s'havia elegit democràticament una nova junta directiva de l'ICAB, amb Amadeu Hurtado com

219 Francesc CABANA. «La nova Companyia d'Indústries Agrícoles (1911)». a: *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la Revolució Industrial a Catalunya*. Volum 4, p. 238.

220 *Ibidem*, p. 239

221 La Compañía de Industrias Agrícolas es mantindrà activa fins a ser fusionada el 1990 dins d'Ebro Agrícolas, Compañía de Alimentación, SA.

Barcelona,

22 de febrer de 1927

Jaume Carner

amb les seves netes i net,
Roser, Montserrat i Jaume,
al terrat de l'edifici
del carrer de Trafalgar
on vivia.

AMR

a degà. Entre els membres de la nova junta destacaven advocats vinculats o simpatitzants de la Lliga Regionalista o la nounada Acció Catalana. L'ICAB, regit pel seus propis estatuts i no controlat per l'Estat, era un dels pocs estaments democràtics que resistia l'embat dictatorial. La llengua catalana hi era emprada en documents, cartells i correspondència, amb tota normalitat. Hi havia, però, un reducte minoritari de col·legiats que hi estava en contra i acusava el catalanisme polític d'haver-se apoderat de la institució per tal d'instrumentalitzar-la políticament. Hurtado defensava que l'entitat estava deslligada de tota opció política. Segons l'historiador Josep Maria Roig i Rosich:

«La distinció entre llengua i opció política, difícil en aquell context, desapareixeria arran del cop d'estat del 13 de setembre. Catalanitat i separatisme esdevindrien sinònims, i per tant les matisades manifestacions del degà i de la Junta del Col·legi d'Advocats serien una font de problemes, malgrat l'actitud conciliadora i dialogant, encara que sense claudicacions, que van mantenir davant les autoritats. La llibertat i independència amb què havia actuat el Col·legi va desaparèixer, fins a arribar a ser dirigit per una Junta nomenada per R.O.»²²²

El 1923 la junta de l'ICAB va editar una guia telefònica dels seus col·legiats en català. Una novetat, ja que els altres col·legis d'advocats no en publicaven. Carlos de Losada, governador civil de Barcelona, va enviar un requeriment per tal que la guia del 1924 fos íntegrament en castellà. La imposició fou considerada per la Junta de Govern del col·legi com una intromissió en els seus afers interns, per la qual cosa, com a protesta, van decidir no publicar la guia.²²³ La decisió va quedar posposada a la celebració d'una nova Junta General, en la qual Amadeu Hurtado dimitiria. La convocatòria va tenir lloc el 10 de maig de 1924, *«la qual resultarà força agitada i fins i tot violenta»*.²²⁴ El degà fou

l'encarregat d'obrir la sessió i de defensar la proposta de la Junta de Govern, tot remarcant que la corporació tenia el dret d'utilitzar la llengua que li era pròpia. Seguidament vint-i-nou col·legiats van presentar una proposició on es defensava l'actuació i les decisions de la Junta de Govern, on es *«es va arribar gairebé a l'agressió física»*.²²⁵ Jaume Carner, seria l'encarregat de defensar el text tot argumentant que una institució arrelada a Barcelona i a Catalunya era normal que utilitzés el català com a llengua de comunicació entre els seus associats. Finalment es va posar a votació la proposta, amb un resultat de 192 col·legiats a favor, 32 en contra i 6 abstencions; més els 9 membres de la Junta de Govern que hi van votar també a favor.²²⁶ La Guia del 1924, amb la imposició d'editar-la en castellà, no veuria la llum. El governador civil va respondre imposant una multa de 500 pessetes a tots els que van votar a favor de la no edició. Tenien deu dies per a fer efectiva la multa o en cas contrari part dels seus béns serien embargats i subhastats públicament. Els multats es van negar rotundament a pagar. Segons Roig i Rosich:

«Els advocats sancionats identificats amb els criteris de la Junta del Col·legi s'havien negat a pagar la multa, fet que va comportar que es decidís a procedir a embargar i subhastar públicament una part dels seus béns. L'execució d'aquesta via va durar més d'un any i va donar lloc a noves manifestacions de resistència passiva provocadores i quasi còmiques en ser lliurats pels mateixos advocats per a la subhasta determinats bens escollits subtilment o amb picardia, com podien ser col·leccions de la "Historia de España", edicions luxoses de El Quijote, o significatius i rics símbols d'espanyolitat.»²²⁷

Jaume Carner va ser un dels signants sancionats. El *Boletín Oficial de la Província de Barcelona* esmentava els seus béns subhastats:

222 Josep Maria ROIG I ROSICH. *La dictadura de Primo de Rivera a Catalunya, un assaig de repressió cultural*, p. 348.

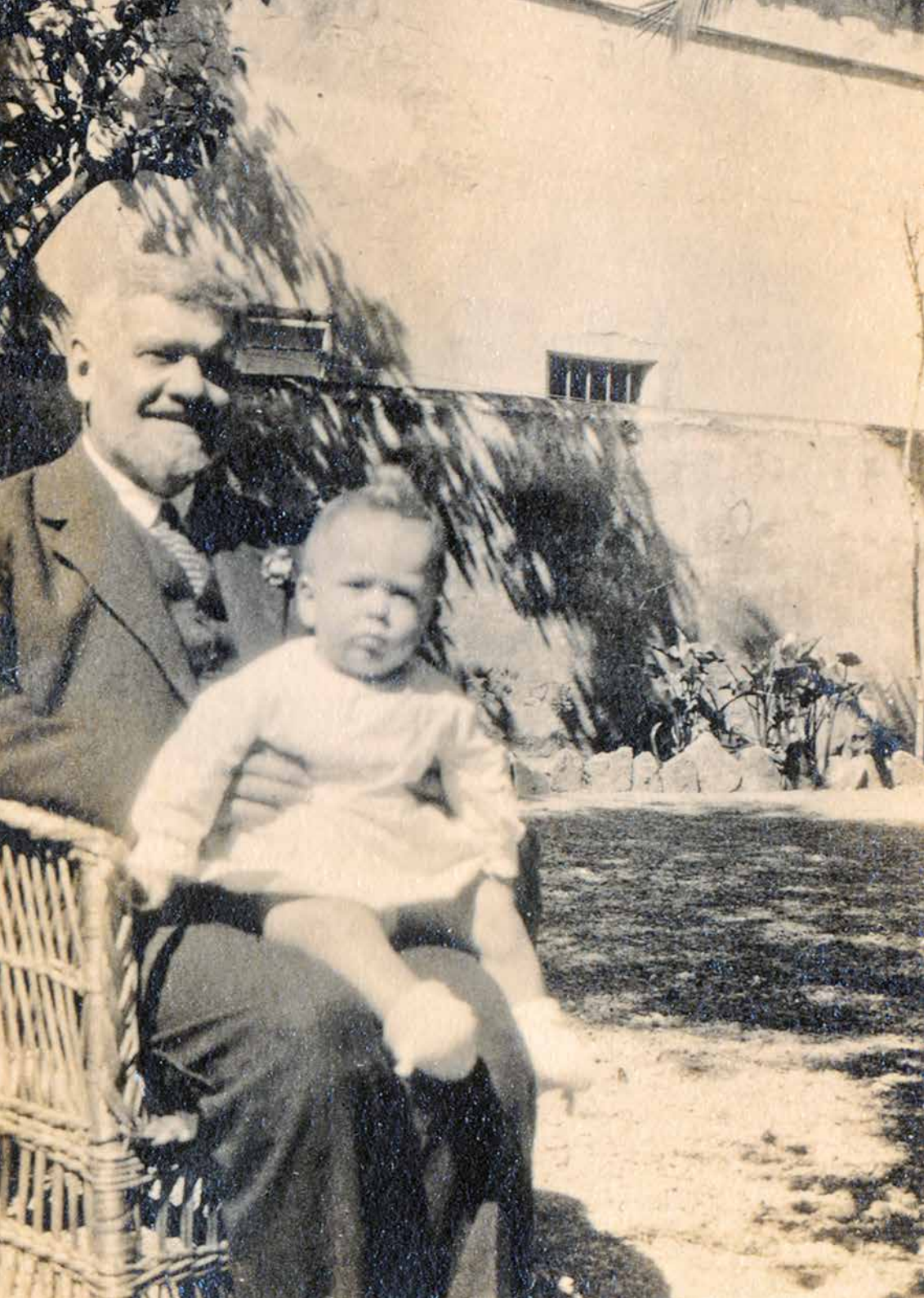
223 *Ibidem*, p. 350.

224 *Ibidem*, p. 351.

225 *Ibidem*, p. 351.

226 *Ibidem*, p. 351.

227 *Ibidem*, p. 359.

1928

Jaume Carner
amb el seu net
Joan Reventós i Carner.
AMR

«En virtud de lo dispuesto por el señor Juez de primera instancia del distrito de Atarazanas de esta capital, en providencia de esta fecha, proferida en el expediente incoado de oficio sobre exacción de multa gubernativa, impuesta a don Jaime Carner y Romeu, por el presente se anuncia por término de ocho días la venta en pública subasta de ciento cincuenta y dos tomos de *Jurisprudencia Civil del Tribunal Supremo de Justicia*, publicados por la “*Revista general de Legislación y Jurisprudencia*”, valorados en mil doscientas diez y seis pesetas (1,216 pesetas).

Ocho tomos del “*Diccionario Alcubilla*” y treinta y cinco tomos de los *Apéndicies al mismo*, valorados en trescientas cuarenta y cuatro pesetas (344 pesetas) Total, 1,560 pesetas.»²²⁸

El 1925 seria publicada una nova guia en català, de tot Catalunya, a iniciativa de l'advocat Ignasi Dalmau, que l'ICAB va fer-se seva. El març de 1926 la Junta de Govern presidida per Raimon d'Abadal, qui havia substituït com a degà a Amadeu Hurtado, seria depurada i substituïda, en negar-se a castellanitzar la Guia Judicial dels col·legiats. La nova Junta, imposada per reial ordre, publicaria la guia en castellà, així com tota la documentació, rètols i correspondència.

L'ICAB es negava a les imposicions castellanitzadores de la dictadura i aquesta va voler actuar severament contra aquell desacatament. Els membres de la Junta de Govern, elegits democràticament, foren desterrats a pobles d'Aragó i el País Valencià, allunyats entre 180 i 220 km de Barcelona. Una distància prou llarga per l'època si ens atenim que poca gent tenia automòbil privat i el viatge podia significar tota una jornada en tren i tartana. No s'optà per empresonar-los ja que les autoritats governatives i militars van preveure que un rebombori ciutadà encara seria pitjor per als seus objectius repressors. Segons l'historiador Alfred Pérez-Bastardas, net d'Albert Bastardas, després de passar dos dies a la Model, els proscrius anaren a raure a:

«[...] Ramon d'Abadal i Calderó enviat a Alcalà de Xivert, Francesc Ripoll Fortuño, a Montsó, Albert Bastardas i Sampere, a Sarinyena, Manuel Carrasco i Formiguera, a Tamarit de Llitera, Josep Barbey i Prats, a Barbastro, Isidre Durand i Balada, a Benabarre, Casimir Casagran i Duran, a Alcanyís, Víctor Blajot i Romero, a Vinarós, Ferran Valls i Taberner, a Morella, i Josep M. Ribalta i Álvares, a Casp.»²²⁹

Jaume Carner, en un gest de solidaritat cap els companys destituïts de la Junta de Govern anà a veure'ls per les diverses poblacions on eren desterrats:

«Aquesta tarda m'ha visitat en Jaume Carner amb D. Salustiano. Ha fet la ruta visitant tots els companys. (...) Diu en Carner que té la convicció que per Corpus serem a Barcelona. Rebo carta d'en Moles, que ha estat a Madrid, i diu que el Govern ha reulat davant de l'Ateneu de Madrid i no s'ha decidit a generalitzar les deportacions, i això el fa creure que el nostre exili s'acabarà aviat.»²³⁰

Els advocats represaliats es reuniren al monestir de Sixena, prop de Sarinyena, esperant una amnistia d'Alfons XIII, de visita per Catalunya. Sembla que fou el cardenal Francesc d'Assís Vidal i Barraquer qui aconseguí posar fi al desterrament. Tornaren a Barcelona en «una aurèola d'honors».²³¹ Tanmateix calgué esperar tres anys, ja en ple període republicà, per tal que aquella Junta fos restablerta després d'unes noves eleccions democràtiques en el si de l'ICAB.²³²

229 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. «1926: la junta del Col·legi d'Advocats, desterrada», *Ara* (Pirineus), 6 de març de 2021 <https://www.ara.cat/pirineus/1926-junta-col-legi-d-advocats-desterrada_1_3890658.html>.

230 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *Els republicans nacionalistes i el catalanisme polític: Albert Bastardas i Sampere (1871-1944)*, volum 2, p. 216.

231 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. «1926: la junta del Col·legi d'Advocats, desterrada», *Ara* (Pirineus), 6 de març de 2021 <https://www.ara.cat/pirineus/1926-junta-col-legi-d-advocats-desterrada_1_3890658.html>.

232 *Ibidem*.

228 «Audiencia Territorial de Barcelona», *Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona*, 29 de juliol de 1924, p. 8.

5.4. Darrers anys de la dictadura

Tres mesos abans de la mort del dramaturg, poeta i polític Ignasi Iglésias, Carner participà com a conferenciant amb el company de files de la UFNR, en l'homenatge al també dramaturg Ramon Ramon i Vidales, vendrellenc com l'advocat. L'acte, dut a terme a la capital penedesenca l'1 de juliol de 1928, consistí en un ofici solemne en sufragi de l'ànima de l'homenatjat, el repartiment de bons per als pobres, el descobriment d'una placa, una ballada de sardanes i una vetllada al centre de la vila amb parlaments, recital de poesies i la representació dels sainets de l'homenatjat *El curander nou* i *El restaurant de la plaja*.²³³

Tot i viure a Barcelona, Carner no oblidava pas el Vendrell, i en seguia atentament el pols de la societat. A la seva vila nadiua el trobarem exercint obres filantròpiques com la donació de 500 pessetes per a la reparació del campanar i l'àngel de la parròquia de Sant Salvador. En els donatius també hi participaran vendrellencs i vendrellenques com Pau Casals o Dolors Fabré de España, resident a la ciutat argentina de Rosario.²³⁴ Carner també va donar 1.000 pessetes per a la restauració de l'orgue de l'església parroquial. I el 1929 aportava 2.500 pessetes a la subscripció popular en honor a Pompeu Fabra, homenatjat amb motiu del seu 60è aniversari.²³⁵ No en va, en aquells moments, el filòleg gracienc era apartat de la docència per ordre governativa de la dictadura i havia de malviure com podia.²³⁶

El 1929 Carner prologava el llibre del seu amic vendrellenc Josep Aixalà *Pensant en la vila*, recull d'articles sobre el Vendrell publicats a *El Baix Penedès*. Aixalà, notable publicista, escriptor-cronista local del Vendrell i articulista d'aquest setmanari, en finalitzar la Guerra Civil espanyola, va poder exiliar-se a l'Havana,

233 «Homenatge», *Acció*, 30 de juny de 1928, p. 3.

234 «Les reparacions de l'àngel i el campanar», *El Baix Penedès*, 16 de febrer de 1929, p. 1.

235 «L'homenatge a Pompeu Fabra», *La Publicitat*, 9 de maig de 1929, p. 4.

236 «Noves», *El Baix Penedès*, 9 de març de 1929, p. 1.

gràcies al fet que de jove hi havia residit.²³⁷ *El Baix Penedès* es feia ressò del pròleg de Carner:

«Avala la presentació del llibre la firma de l'il·lustre amic i també compatrici en Jaume Carner, resultant en conjunt un tomo amarat de vendrellisme i d'amor a les nostres coses, en el que hi queda perpetuada una bona part de la història local de cinquanta anys ensà; aixís també resulta un compendi de sanitoses ensenyances sobre la psicologia vendrellenca.»²³⁸

L'agost d'aquell any circulà la notícia que Jaume Carner i Francesc Cambó configurarien una candidatura conjunta a l'ICAB amb Joaquim Dualde, degà nomenat a dit el 1926, arran del cessament de l'antiga Junta de Govern que s'oposava a la ingerència governativa en els afers col·legials.²³⁹ La notícia va córrer com la pólvora, però era totalment falsa.

La tardor de 1929 l'historiador, escriptor, polític i empresari periodístic Antoni Rovira i Virgili publicava *Els polítics catalans*, un imprescindible recull amb el retrat sociològic i psicològic de cinc dels principals prohoms de la política catalana d'inicis del segle XX, com el propi Carner, Prat de la Riba, Sunyol, Lluhí i Cambó. De Carner en ressaltava, en primer lloc, les virtuts cíviques que li havien atorgat l'estima i el favor del catalanisme popular:

«Quan jo el vaig conèixer personalment, Jaume Carner estava en el ple del seu prestigi. En aquell temps —1906—, era potser l'home més popular del catalanisme polític. La seva intervenció en els actes de propaganda de la Lliga Regionalista li havia guanyat el cor del poble, millor dit, de la menestralia de Barcelona, que era la força democràtica del catalanisme polític.

[...]

237 Segons les lleis cubanes de l'època els estrangers no hi podien viure. Només els nascuts o residents durant l'etapa colonial o amb possessió del passaport cubà.

238 «Pensant amb la vila», *El Baix Penedès*, 7 de setembre de 1929, p. 1.

239 «Cambó i Carner formaran candidatura amb el senyor Dualde!», *La Publicitat*, 3 d'agost de 1929, p. 7.

Jaume Carner, personificava, als ulls de la gent, el patrici auster, l'home de cor i de coratge. Era com el símbol de l'alçament ciutadà, que es proposava de posar fi a les tristeses i vergonyes del vell caciquisme. Aquell home robust, de cap tenaç, de pit ample, semblava el capità de la croada empresa en nom de la moralitat política i de la llibertat de la terra.»²⁴⁰

Rovira i Virgili també lloava el seu talent i professionalitat com a advocat, però el qualificava de «*burgès socialitzant*» i de «*polític sense vocació*»:

«Es va trobar dins la política portat per l'impuls entusiasta de la seva joventut, pel sentiment de revolta interior contra una política corcada i oprobiosa. I quan ja estava embarcat, diguem-ho així, s'adonà que no li plaïa gaire el viatge. Per la vocació de la seva vida i per l'estructura del seu esperit, Carner és essencialment un advocat i potser encara més un gerent de grans indústries. Home ric, que no necessita el bufet per a viure amplament, s'hi ha dedicat en cos i ànima, i la seva activitat professional no ha minvat ni en els darrers temps en què la seva fortuna s'ha multiplicat.

[...]

Home de vida casolana i de poques necessitats, sense ambicions d'ostentació mundana, el treball del bufet és per a ell un esplai de l'esperit, molt més que un instrument de guany material.

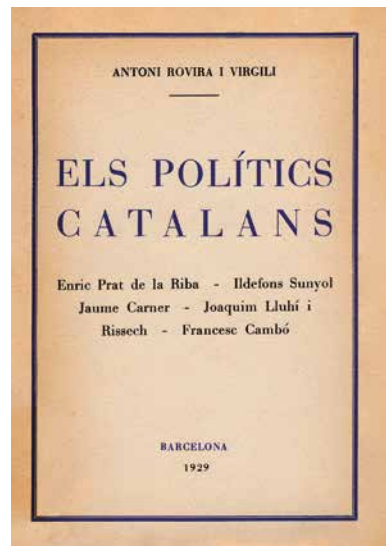
[...]

L'esplai íntim que li proporciona l'advocacia no el trobà pas en la política. Quan els homes i les comissions del partit anaven a parlar-li al seu despatx de carrer de Trafalgar, Carner tenia, encara que ell s'esforcés a dissimular-ho, el posat d'un home al qual van a destorbar.

[...]

El cas és que Jaume Carner passava mesos i mesos sense aparèixer en públic. ¿És concebible un líder polític que només tingui alguna cosa per dir al públic una vegada a l'any?»²⁴¹

Certament, com apuntava Rovira i Virgili, Carner no era polític de brega diària. Però sí que era un excel·lent gestor, com demostraria al capdavant del Ministeri d'Hisenda de la República.

1929

Portada d'*Els polítics catalans*, obra d'Antoni Rovira i Virgili, un assaig on analitza les figures d'Enric Prat de la Riba, Ildefons Sunyol, Jaume Carner, Joaquim Lluhi i Francesc Cambó.

²⁴⁰ Antoni ROVIRA I VIRGILI. «Jaume Carner», a: *Els polítics catalans*, p. 105-106.

²⁴¹ *Ibidem*, p. 119-121.

Barcelona, 10 de juny de 1931

Segona sessió de la Diputació Provisional de la Generalitat de Catalunya, celebrada al Saló Daurat del Palau de la Generalitat.

D'esquerra a dreta: Martí Esteve, Jaume Carner, Francesc Macià, Josep Irla i Josep Dencàs.

CARLOS PÉREZ DE ROZAS / AFB

1931

Esclat republicà i retorn a la política

6

6.1. L'adveniment de la República i de l'autonomia de Catalunya

El gener de 1930 el general Primo de Rivera dimitia i es passava de la dictadura a l'anomenada «dictablanda», on es retornava a una certa legalitat anterior al cop d'estat de setembre de 1923 i amb dos militars, succesivament, al capdavant del Consell de Ministres, Dámaso Berenguer i Juan Bautista Aznar. Aquest darrer convocava per al 12 d'abril de 1931 eleccions municipals, les quals es convertiren en un plebiscit entre monàrquics i republicans. La victòria dels darrers portà a l'exili d'Alfons XIII l'adveniment d'un nou règim. A Barcelona, Francesc Macià el migdia del 14 d'abril proclamava «*la República Catalana com Estat integrant de la Federació ibèrica*», que tres dies després es transformaria en Generalitat de Catalunya, amb ell a la presidència.

Per tal que la Generalitat provisional pogués desenvolupar-se es va fer efectiu un decret d'autoorganització, publicat al *Butlletí de la Generalitat de Catalunya* el 28 d'abril de 1931, redactat per Amadeu Hurtado, amb la col·laboració de Josep Oriol Anguera de Sojo, aleshores president de l'Audiència de Barcelona, i els advocats Jaume Carner, Martí Esteve i Joan Casanovas. Els tres darrers serien també els que formarien la Comissió sobre l'estudi per a l'avantprojecte d'organització i estructuració provisional del nou govern de la Generalitat de Catalunya, juntament amb algunes mesures econòmiques.²⁴² Segons la historiadora Teresa Abelló:

«Macià va donar a conèixer el decret de la Generalitat sense informar del seu contingut el Govern provisional de la República. El ministre de la Governació, Miguel Maura, se sentí molest per la inclusió de la figura de “ministres” de la Generalitat. Maura, que mantenia moltes reticències respecte al president de la Generalitat i la seva actuació, va fer pública una nota, recollida en les seves memòries, en què declarava: “Me importa mucho que conste que cualquiera que sean los nombres con que se designen a sí mismas las autoridades de Cataluña, las atribu-

242 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 255.

Núria, 19 de juny de 1931

Sessió de treball de la Comissió redactora de l'avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

D'esquerra a dreta: Josep Maria Millàs-Raurell (secretari), Jaume Carner, Pere Coromines, Cases (taquígraf), Martí Esteve, Antoni Xirau i Rafael Campalans.

GABRIEL CASES / FPC

ciones del Poder Central ni se delegan, ni se renuncian, ni se entregan. El Pacto de San Sebastián se cumplirá al pie de la letra, y hasta tanto que no hayan procedido los Ayuntamientos de Cataluña a redactar el proyecto de Estatuto, que éste haya sido aprobado en plebiscito regional, y, por último, discutido y votado en las Cortes Constituyentes, el Poder Central no hará cesión de ninguna de las atribuciones que le competen".»²⁴³

El maig d'aquell any *La Rambla* publicava un reportatge amb el títol «1906-1931. La vella guàrdia», en referència a «*la generació gloriosa de Solidaritat Catalana i de l'antiga esquerra*».²⁴⁴ Esmentava Ildefons Sunyol, traspassat el 1913, Joaquim Lluhí, mort el 1929 i Amadeu Hurtado i Jaume Carner, ambdós entrevistats pel rotatiu. En l'edició següent els entrevistats serien Santiago Gubern, Albert Bastardas i Pere Coromines. En ser preguntat Carner pel periodista sobre la seva reincorporació a la política, contestava:

«D'ençà de la proclamació de la República tots els que passàrem els millors anys de la nostra vida predicant la llibertat de Catalunya i la República, perquè en teníem que el problema català només podia resoldre's en un ambient de cordialitat en un règim republicà, no podem sotstreure'ns al deure de contribuir amb totes les nostres forces a la creació de la nova vida que ara comença.

Quan el primer viatge del darrer Borbó a la nostra ciutat l'any 1904, amb els meus companys Ildefons Sunyol, Giral i Pijoan, que per dissort no són entre nosaltres, vaig signar un document en el qual fèiem constar, com a regidors de la ciutat, que no estàvem conformes amb la rebuda que es feia al cap de l'Estat perquè enteníem i sentíem que mentre governés Espanya la dinastia que començà Felip V amb el Decret de Nova Planta, no teníem cap confiança que la nostra terra recobrés la seva llibertat col·lectiva. [...] Transcorregueren 27 anys, i a despit dels moviments populars que cristal·litzaren

en la Solidaritat Catalana i l'Assemblea de Parlamentaris, no ha obtingut Catalunya absolutament res de la dinastia dels Borbons.»²⁴⁵

El vendrellenc continuava desgranant les seves impressions sobre el moment polític que es vivia a inicis del 1931, un cop proclamada la República:

«Si en aquests moments Espanya i Catalunya tenen la sort d'ésser guiades per homes de cap i de cor que tinguin l'enteniment, la serenitat i el seny d'estructura de la seva vida com demanen les seves realitats, clourà Espanya la seva llarga i vergonyosa decadència i dintre de pocs anys podrà incorporar-se a la civilització de l'Europa Occidental i serà la guiadora de tots els pobles de parles ibèriques de la política mundial que en conserven, que té la missió altíssima de resoldre els dos problemes més profunds que en aquestes hores té plantejats la humanitat, o sigui, la justícia internacional i la social, la pau entre els pobles i la distribució del benestar entre tots els ciutadans. Si Espanya i Catalunya no tenen el coratge i l'encert de resoldre el seu problema polític quedarem definitivament eliminats de la vida internacional.»²⁴⁶

En referir-se al corpus del futur Estatut d'Autonomia esmentava:

«Les orientacions essencials de l'Estat Català seran les que representen les aspiracions fonamentals del poble català o siguin el propi govern de les nostres coses, la perfecta coordinació de les que tenim comunes amb els altres pobles d'Espanya, tot examinat i escatit en un ambient de noble, alta i sincera cordialitat.»²⁴⁷

La nounada Esquerra Republicana de Catalunya —el partit del catalanisme republicà que recollia l'herència del CNR i la UFNR— proposaria a Jaume Carner com a candidat independent, pel districte del Vendrell, a

243 Teresa ABELLÓ. *El debat estatutari del 1932*, p. 33.

244 «1906-1931. La vella guàrdia», *La Rambla*, 18 de maig de 1931, p. 14.

245 *Ibidem*.

246 *Ibidem*.

247 *Ibidem*.

Tarragona, 25 de juny de 1931

Mítting d'Esquerra Republicana a la plaça de braus, per les eleccions a Corts Constituents.

D'esquerra a dreta: Jaume Carner, Marcel·lí Domingo, Francesc Macià i Ramon Nogués i Biset.

Darrere Macià, Enric Pérez i Farràs, Antoni Rubí i Francesc Madrid.

HERMENEGILD VALLVÉ / CIT/A

les eleccions per a designar els diputats que havien de formar la Diputació Provisional de la Generalitat de Catalunya, encarregada de redactar i aprovar el Projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que hauria de ser avalat majoritàriament, primer pels ajuntaments catalans, posteriorment en referèndum per la ciutadania catalana masculina amb dret a vot, i finalment per les Corts espanyoles. Aquest era el pacte subscrit a Sant Sebastià l'agost de 1930. Com no, el setmanari autonomista *El Baix Penedès* es va bolcar de ple en la candidatura de Jaume Carner, talment com ja havia fet quan l'advocat s'havia presentat al Congrés dels Diputats pel districte del Vendrell del 1907 al 1916:

*«Davant quin nom, inclús els elements de coalició dretana es mostren disposats a votar, de manera que en la elecció de demà el partit judicial del Vendrell donarà segurament l'alt exemple d'haver-se captivat de la importància que l'acte electoral te per Catalunya, obrint amplament el camí d'entrada a la Generalitat al vendrellenc il·lustre que amb els seus profons coneixements tan profitosament pot ajudar a la plasmació de les futures llibertats catalanes.»*²⁴⁸

Carner, candidat únic, era elegit el 24 de maig per un col·legi electoral format pels regidors del districte, assolint 188 vots, sense cap papereta en blanc. Tal com reflectia *El Baix Penedès*:

*«Si es te en compte que'l número de regidors eren 202, que sempre hi ha abstencions obligades per circumstàncies personals i que'ls sis regidors de determinat poble no pogueren votar a causa de no estar ben constituït el seu ajuntament, be es pot gastar la frase de que En Jaume Carner fou votat per unanimitat.»*²⁴⁹

El vendrellenc seria l'escollit per unanimitat com a president de la Diputació Provisional de la Generalitat de Catalunya, amb Lluís Companys i Josep Irla com

248 «En Jaume Carner i Romeu», *El Baix Penedès*, 23 de maig de 1931, p. 1.

249 «La elecció de diumenge», *El Baix Penedès*, 30 de maig de 1931, p. 1.

25 de juny de 1931

Portada de *Tarragona Federal* amb l'anunci del míting d'Esquerra Republicana a la plaça de braus de Tarragona amb la participació de Francesc Macià, Marcellí Domingo, Jaume Carner, Joan Loperena, Ramon Nogués i Biset, Josep Berenguer, Manuel Galés, Josep Andreu i Abelló i Martí Rouret.

BHMT

Barcelona, 28 de juny de 1931

Jaume Carner votant a les eleccions a Corts Constituents.

BRANGULÍ / ANC

a vicepresidents i Josep Dencàs i Martí Esteve, com a secretaris. En el discurs de president, ja elegit, remarcava:

«La nostra obra ha d'ésser l'obra de tot el poble català, en la seva unitat, en la seva variada complexitat dels seus sentiments i interessos, dels que tenim el deure de recollir la seva resultant per a bastir el nou edifici que cal construir.

Potser mai, en cap revolució, foren preses tantes garanties per assegurar que la voluntat d'un poble fos més fidel i escrupolosament expressada. L'Estatut català, segons el decret que ha donat vida a aquesta Assemblea, l'hem de formular nosaltres d'acord amb el Govern Provisional de la Generalitat.»²⁵⁰

De nou Carner assumia responsabilitats en política d'ençà la desfeta en les eleccions generals de 1916. Tot just proclamat com a president, la Diputació escollia una Comissió, presidida per ell mateix, per a la redacció de l'Avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya. La Comissió estava formada per diversos membres del Govern de la Generalitat i onze diputats. No obstant, davant la dificultat que comportava que la Comissió estigués integrada per un gruix considerable de persones s'optà per crear una subcomissió, la qual estava formada per Carner com a president i Rafael Campalans, Pere Coromines, Josep Dencàs, Martí Esteve i Antoni Xirau.²⁵¹ Subcomissió formada per tres advocats, un economista, un enginyer i un metge. En l'espectre polític els components eren dos independents, Carner i Coromines —tot i que propers a ERC—, dos membres d'ERC, Dencàs i Xirau, un del Partit Catalanista Republicà, Esteve, i un de la Unió Socialista de Catalunya, Campalans. De tots, Carner era el més gran d'edat i Dencàs el més jove. Una barreja de vella guàrdia i sang nova del catalanisme republicà. La subcomissió es reuní, durant un parell de setmanes del juny de 1931, al Santuari de Núria, que feia pocs mesos

250 «Un bell discurs d'En Jaume Carner», *El Baix Penedès*, 13 de juny de 1931, p. 1.

251 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 256.

que havia inaugurat el tren cremallera que l'unia amb Ribes de Freser. Era, doncs un lloc ideal, allunyat de la gran ciutat, per a poder treballar sense ser disturbats, però alhora ben comunicat. Durant la seva estada en aquesta vall pirinenca van tenir temps per realitzar una excursió fins al coll de Finestrelles.

El 20 de juny el redactat de l'avantprojecte d'Estatut d'Autonomia ja estava conclòs. El text definia Catalunya com un estat dins de la República espanyola; fet que durant la seva discussió no va ser acceptat per les Corts espanyoles, i es va resoldre que Catalunya era una regió autònoma dins d'Espanya. D'altra banda, l'avantprojecte donava atribucions a la Generalitat en matèria d'educació, sanitat, cultura, la creació d'un tribunal de justícia, seguretat,... En la seva tramitació parlamentària la proposta inicial, referendat prèviament el text estatuari per la majoria dels ajuntaments catalans i amb un ampli suport del sufragi masculí via referèndum celebrat el 2 d'agost d'aquell any —amb el suport de 400.000 signatures de dones, que en aquell moment no tenien dret a vot—, fou retallat substancialment, en qualificar-lo la majoria parlamentària de massa ambicions i excessiu.

Durant la seva tramitació en les Corts constituents de la República, que no podia iniciar-se abans de l'aprovació de la Constitució que estava en marxa i que va ser aprovada el desembre de 1931, es desfermà una campanya contrària a la concessió d'una autonomia per Catalunya, orquestrada des de la premsa nacionalista espanyola pels partits dinàstics i d'extrema dreta que no volien cedir ni un mil·límetre de poder. No obstant, tot i les retallades que va patir el text en la seva tramitació parlamentària, Catalunya d'ençà el 1714, recuperava un autogovern que havia estat liquidat per la força de les armes, aquest cop contextualitzat en els paràmetres del segle XX.

6.2. Diputat a Corts republicanes

De nou Carner esdevenia candidat al Congrés dels Diputats, aquest cop per la circumscripció de Tarragona, a les eleccions constituents del 28 de juny de 1931, les primeres del període republicà que tot just s'ence-

La victòria de l'Esquerra Republicana arreu de la nostra terra, és l'alçament de tot un poble que es posa a les ordres del seu cabdill Francesc Macià, elevat a la categoria d'ídol per la cega devoció de tots els catalans.

El triomf de la nostra candidatura

L'emoció que fa bategar el nostre cor amb el ritme propi de les grans alegries, no ens permet escriure el comentari que mereix el triomf jamai igualat que acabem d'assolir els soldats d'aquest home auriolat de llum divina conegut per Francesc Macià. Cap poble no té en la seva història política, una pàgina més brillant i corpenedora que la que acaba d'escriure Catalunya, ni cap guaiador de multituds dels temps moderns no ha rebut una mostra d'adhesió i de confiança comparable a la que la nostra democràcia acaba d'atorgar al nostre líder.

En aquestes hores, que són les més lluminoses de la nostra ja llarga vida política; les més emotives; les que omplenen l'ànima d'aquelles esperances que són compensació i són estimul, no volem fitar l'esguard al nostre entorn; no volem, per amor i per respecte a la nostra ciutat, per commiseració devés als pertorbadors per despit, glossar actituds i censurar actuacions; la pròpia consciència dels que han estat infidels a Catalunya, supleix avui la nostra ploma.

Són moments propicis a contemplar els horitzons que s'obren davant nostre i a la llunyania dirigit la nostra mirada, en aquella llunyania on hi vessludem l'alba de la nostra llibertat; aquella llibertat tants anys somniada i a la qual hom sacrificat tot el que els homes conscients deuen ofrenar a la seva pàtria.

La nostra candidatura ha triomfat íntegrament. S'ha realitzat el eopo amb precisió matemàtica! No volguem sapiguer res més per tal de poguer juntar la nostra veu vibrant i optimista al cor clamorós que entona a l'uníson l'himne triomfal de la victòria present, auguri de la vida nova que per Catalunya volem.

Resultats de la nostra Circumscripció

Candidatura d'Esquerra Republicana

Marcel·lí Domingo Sanjuan	67.915
Ramon Nogués Biset	61.615
Jaume Carner Romen	56.539
Josep Berenguer Cros	54.815
Joan Loperena Romà	46.826
Jaume Simó Bofarull	22.442
Amós Ruiz Lecina	21.598

Candidatura Autonomista Republicana (Lliga)

Josep M. ^a Tallada Pauli	12.867
Albert Talavera Sabater	12.610
Josep M. ^a Gich Pi	10.837
Joan Bta. Roca Cavall	9.315
Joan Torres Puig	7.048

Candidatura Catalanista Republicana

Antoni Rovira Virgili	7.352
---------------------------------	-------

Candidatura Comunista

Josep Garcia-Miranda i Esteban	2.254
Eusebi Rodríguez Sales	1.357

30 de juny de 1931

Portada de *Foment*, amb els resultats de les eleccions a Corts Constituents, on els candidats republicans i socialistes recolzats per ERC van assolir els set escons en joc a la circumscripció de Tarragona.

FI

tava. Els republicans tarragonins estaven tan segurs de les seves forces que van anar a fer el «copo», o sigui a aconseguir els set diputats de la circumscripció, sense deixar opció a les minories. Així, la coalició electoral de partits republicans i socialistes va presentar: cinc candidats per majories, Jaume Carner, Marcel·lí Domingo, Ramon Nogués i Biset, Josep Berenguer i Joan Loperena; i dos per minories, Jaume Simó i Bofarull i Amós Ruiz Lecina. S'assoliren els set escons. Carner obtingué 57.080 sufragis.²⁵² Marcel·lí Domingo, ministre d'Instrucció Pública, era fundador d'ERC, tot i que alhora era el líder del Partido Republicano Radical Socialista, d'àmbit estatal. En un principi compaginà la doble militància, però aviat s'enfrontà a Francesc Macià —el seu màxim avalador al partit— i es desvinculà d'ERC.

En els comicis a Corts constituents les candidatures catalanistes favorables a l'autonomia assoliren per primer cop els 53 escons en joc, sense ni un sol representant de cap força dinàstica. Les candidatures liderades per ERC guanyarien les majories a totes les circumscripcions catalanes —i a Barcelona-circumscripció, Lleida i Tarragona, fins i tot les minories— i les candidatures liderades per la Lliga guanyarien les minories de Barcelona-ciutat i Girona. Durant tot el període republicà ERC seria la força hegemònica que vençeria a totes les eleccions celebrades, en vots i escons, excepte les legislatives de 1933, que guanyà en vots, però la Lliga la supera en escons. Segons l'historiador Arnau González i Vilalta:

«D'aquesta manera, els resultats dels comicis a Corts de 1931 creaven, per primer cop a la història del parlamentarisme espanyol contemporani, una representació catalana formada per una majoria catalanista, que reclamava l'autonomia com a conjunt i sense esclatxes.»²⁵³

252 CD. Fitxa de «Carner Romeu, Jaime». Eleccions 28 de juny 1931.

253 Arnau GONZÁLEZ-VILALTA. «La representació parlamentària catalana a les Corts republicanes (1931-1939): Del catalanisme hegemònic i pragmàtic a la vinculació amb la política espanyola», p. 161.

En la seva etapa com a diputat republicà Carner serà vocal titular de les comissions parlamentàries de Pressupostos i d'Hisenda. Hi romandrà fins al 9 d'octubre de 1933, quan haurà de dimitir per la greu malaltia que patia. Durant aquesta darrera etapa com a diputat participà en els debats del projecte de Constitució de la República espanyola, aprovada per les Corts la tardor de 1931 i promulgada el 9 de desembre del mateix any. La carta magna, a grans trets, definia el règim com a República democràtica, reconeixia el dret de vot de tots els ciutadans, homes i dones majors de vint-i-tres anys, la separació entre Església i Estat, legalitzava el divorci i el matrimoni civil, la inviolabilitat del domicili, la llibertat d'expressió, d'unió i associació així com un estat descentralitzat que reconeixia a les «regions» la potestat d'autogovernar-se mitjançant un estatut d'autonomia.²⁵⁴

El text de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya referendat el 2 d'agost de 1931 restava a l'espera que s'aprovés la nova Constitució republicana que s'estava debatent a les Corts i que ja apuntava els conflictes competencials que es produïrien entre els dos textos. Així la minoria catalana en el Congrés de Diputats posava en qüestió alguns dels articles projectats en el text constitucional, com per exemple l'oficialitat de la llengua espanyola per col·lisionar amb el text estatutari català. Al respecte, en sessió del 18 de setembre de 1931, Jaume Carner exposava el següent sobre l'article 4 del títol preliminar:

«Voy a examinar, Sres. Diputados, y voy a someter a la consideración de la Comisión estas observaciones mías, y si la Comisión las estimase, quizá podría, con una pequeña modificación, reducir la contraria posición que tenemos en este asunto. Dice la enmienda aceptada por la Comisión:

“El castellano es el idioma oficial de la República.” Conformes. “Todo ciudadano español tiene el deber de saberlo y el derecho de hablarlo.” Conformes. “En cada región se podrá declarar cooficial la lengua de la mayoría de sus habitantes.” Nosotros tenemos en el Estatuto

254 *Constitución de la República Española*, 1931.

Madrid, 14 d'agost de 1931

Brindis a l'Hotel Ritz, en ocasió de la visita de Francesc Macià a la capitat de l'Estat, per tal de lliurar el projecte d'Estatut d'Autonomia aprovat en referèndum pel poble de Catalunya.

D'esquerra a dreta: Lluís Nicolau d'Olwer, Antoni Xirau, Álvaro de Albornoz, Rafael Campalans, Joan Lluhí, Manuel Serra i Moret, Gabriel Alomar, Jaume Aiguader, x, Raimon d'Abadal, Niceto Alcalá-Zamora, Jaume Carner, Francesc Macià, Marcel·lí Domingo, Ventura Gassol, Manuel Carrasco i Formiguera i Lluís Companys.

MIGUEL CORTÉS / FI

catalán la declaración de que en Cataluña la lengua oficial es la catalana. Por virtud de unos artículos que han sido redactados y han de ser incorporados a la Constitución, todos los no catalanes han de tener en Cataluña el derecho de usar su Lengua materna respectiva en todos los actos públicos y oficiales. ¿Es que se entiende que esto es cooficialidad de Lenguas? ¿Es que por virtud de esta declaración, la cooficialidad de lenguas se entenderá en el sentido de que los organismos políticos catalanes no podrán declarar oficial la Lengua catalana en las Corporaciones públicas de Cataluña? Esta redacción suscita la duda. Pero hay, además, en esta redacción un último párrafo sencillamente inadmisibile, porque dice: "A nadie se podrá imponer, sin embargo, el uso de ninguna Lengua regional." Si no se le puede imponer a nadie una Lengua regional, nosotros no le podremos imponer a un notario, ni a un juez, ni a ninguna autoridad de Cataluña el uso de la Lengua catalana. Este artículo, por tanto, cierra por completo el paso al uso de nuestra Lengua en todas las oficinas públicas y en todos los organismos públicos de nuestra región.»²⁵⁵

Després d'una discussió entre parlamentaris, l'article en qüestió es retirava i seria modificat a la sessió següent. Finalment restaria el text inicial amb la inclusió de «*sin perjuicio de los derechos que las leyes del Estado reconozcan a las lenguas de las provincias o regiones*».²⁵⁶

Un dels altres aspectes on Carner va defensar la posició de la minoria catalana fou en el debat del redactat de l'article 14, on la proposta inicial era: «*El Estado tendrá la representación diplomática y consular y, en general, la del Estado, en el interior y en el exterior*».²⁵⁷ Aquest punt suposava que l'Estatut que estava a punt de ser tramitat restaria supeditat a les lleis o representants que dictés l'Estat obviant les competències explícites del text estatuari. Carner, en el seu parlament

255 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 18 de setembre de 1931, p. 1.023-1.024.

256 *Constitución de la República Española de 1931*. Article 4t.

257 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 23 de setembre de 1931, p. 1.098.

davant l'hemicicle desgranava la trajectòria del catalanisme polític per a aferrar-se a la seva identitat com a poble que volia expressar-se per mitjà de l'autogovern. Defensava el federalisme com a opció de progrés dins de la República espanyola:

«Yo os digo, Sres. Diputados: ¿Vosotros no creéis que nosotros, que los diputados de Cataluña, que Cataluña aspira a una España grande? Porque para Cataluña, España no es la España actual, España es Iberia y España son todos los pueblos que fuera del Continente europeo hablan lenguas ibéricas; ésta es la gran España. ¿Y vosotros creéis que nosotros, que tenemos esta concepción de la vida y del mundo político moderno, vamos a convertirnos en unos pobres separatistas encerrados en un islote acantilado?

No, Sres. Diputados. Precisamente, con Cataluña o sin Cataluña, vosotros tenéis el deber político de, al establecer la Constitución de España, hacer una Constitución en la cual puedan enlazarse, puedan ligarse todos los pueblos de la Península Ibérica y quizá los pueblos que estan en otro continente. Esta es la Constitución generosa que debéis hacer, una Constitución, federal o federable, que abra la puerta a todos los engrandimientos futuros de Iberia, de esta gran España con la que tenemos el anhelo, el ferviente deseo, de colaborar. Esta es la enmienda, y este es nuestro Estatuto.»²⁵⁸

D'altra banda, segons Arnau González i Vilalta, l'actitud de la minoria d'ERC en els primers mesos del 1931 a l'executiu del govern central fou de nul·la confiança, «*per la necessitat d'un govern realment revolucionari, demanda no satisfeta, segons el seu criteri, per l'executiu encapçalat per Alcalá-Zamora*».²⁵⁹ També, per l'actitud de favoritisme del ministre de Treball, Francisco Largo Caballero, envers la UGT en detriment de la CNT, sindicat majoritari a Catalunya amb qui ERC mantenia aliances circumstancials. Tampoc ajudava l'actitud de Niceto Alcalá-Zamora, president de la Re-

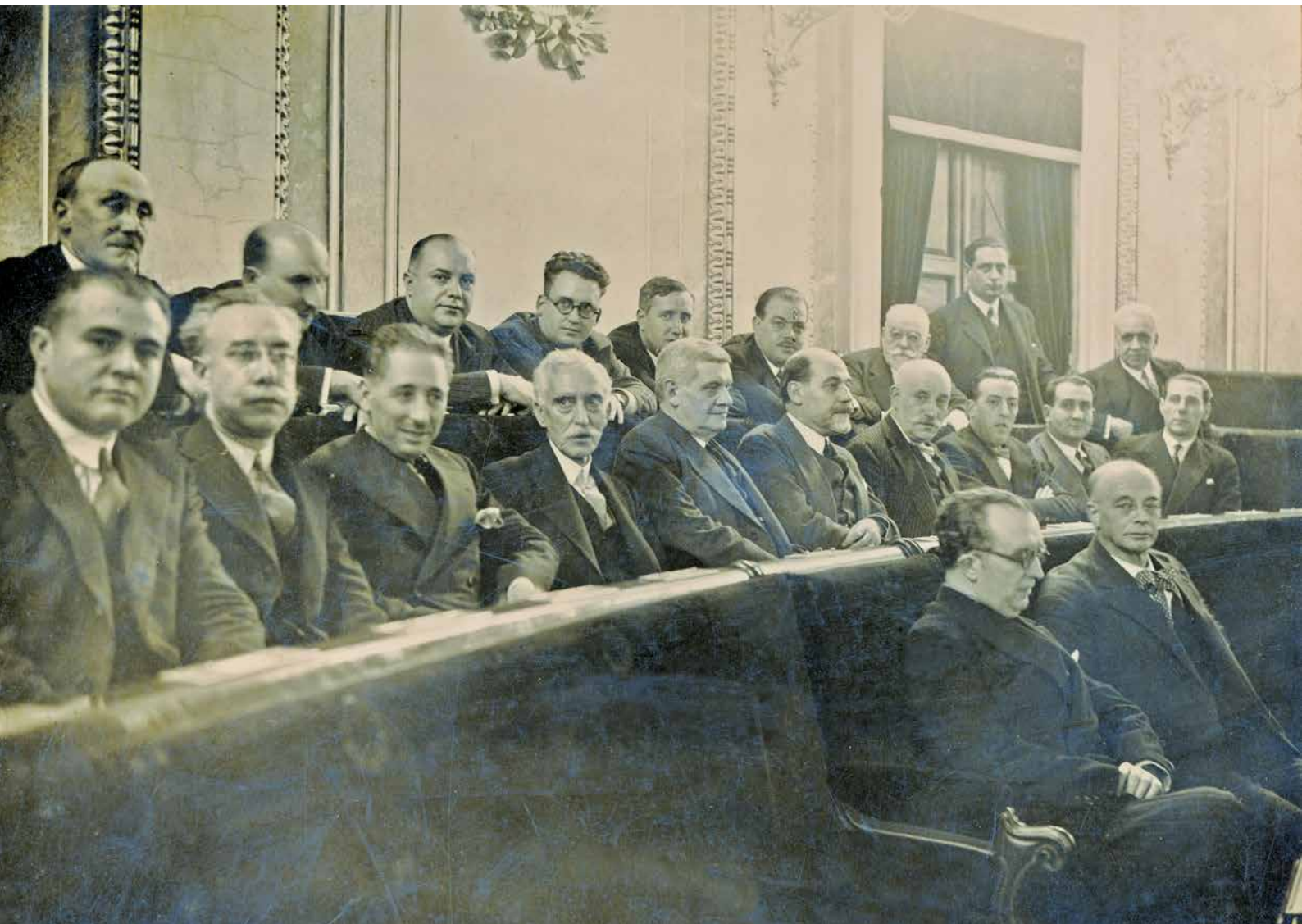
258 *Ibidem*, p. 1.099.

259 Arnau GONZÁLEZ I VILALTA. *Els diputats catalans a les Corts republicanes (1933-1939)*, p. 16.

Madrid, 10 de desembre de 1931

Diputats catalans al Congrés, en la sessió en què s'elegí Niceto Alcalá-Zamora com a president de la República espanyola. D'esquerra a dreta: darrere, Josep Bordas de la Cuesta, Antoni Xirau, Joan Loperena, Joan Selves, Carles Pi i Sunyer, Josep Sunyol, Domènec Palet i Barba, Manuel Carrasco i Formiguera i Amadeu Hurtado; davant, Amadeu Aragay, Josep Riera i Puntí, Lluís Companys, Francesc Macià, Jaume Carner, Pere Rahola, Pere Coromines, Ricard Palacín, Ramon Nogués i Biset i Epifani Bellí; més endavant, Rafael Campalans i Gabriel Alomar.

FI

pública i del seu Govern provisional, que no semblava molt predisposat a fer grans avenços en la tramitació de l'Estatut d'Autonomia així com en els articles que l'afectaven de la Constitució. No serà fins l'octubre, quan Manuel Azaña assumeix la presidència del Govern provisional, que les relacions es tornaran més fluïdes. Amb Azaña s'agilitzà la tramitació parlamentària del text estatuari. Seria a partir del desembre de 1931 que els vots dels diputats d'ERC van esdevenir peça clau de l'estabilitat del govern de Manuel Azaña, i en part el protagonisme que tindria Jaume Carner com a membre d'aquest govern seria l'escenificació més clarivident d'aquest recolzament.²⁶⁰

En el debat de la tramitació de l'Estatut, Carner i la majoria de parlamentaris catalans optaren pel pragmatisme, amb una actitud més realista davant l'aritmètica parlamentària existent, per tal que l'Estatut finalment fos aprovat, tot i que amb diferències amb el text majoritàriament validat en referèndum l'estiu de 1931. Cal, però, fer esment que s'alçà alguna veu de queixa per la retallada de l'Estatut, com la de Manuel Carrasco i Formiguera.

Un cop aprovat l'Estatut, les actuacions i l'activitat parlamentària dels diputats catalans a les Corts es reduí de forma considerable. D'altra banda, amb l'aprovació de l'Estatut la minoria catalana es disgregà en els diferents grups polítics que la integraven (ERC, Lliga, PCR, USC...).

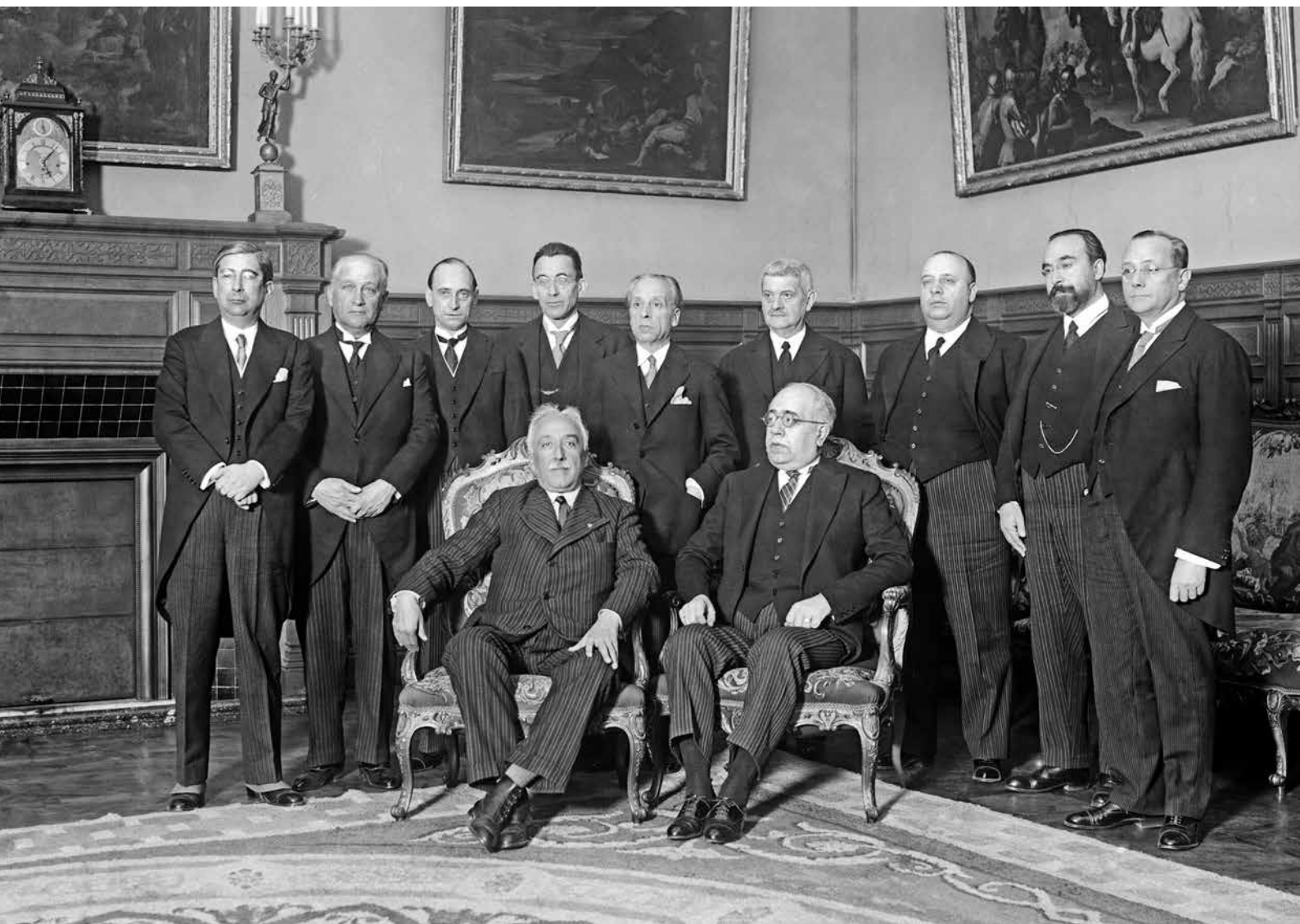
260 Ibidem, p. 17.

Madrid, 16 de desembre de 1931

El president de la República, Niceto Alcalá-Zamora i el del Govern de la República, Manuel Azaña, amb els membres del nou Consell de Ministres.

D'esquerra a dreta: Marcel·lí Domingo, Francisco Largo Caballero, Santiago Casares Quiroga, Lluís de Zulueta, Álvaro de Albornoz, Jaime Carner, Indalecio Prieto, Fernando de los Ríos i José Giral.

JOSÉ MARÍA DÍAZ CASARIEGO / EFE

1931-1934

Ministre de la Segona República

7

7.1. Ministre d'Hisenda del segon govern Azaña

El 17 de desembre de 1931 Jaume Carner seria nomenat ministre d'Hisenda del segon govern de Manuel Azaña.²⁶¹ Dies abans de la confirmació ministerial renunciava com a president de la Diputació Provisional de la Generalitat de Catalunya. A l'abril, just proclamada la República, el vendrellenc havia estat inclòs en la llista de futurs ministres del Govern provisional que el president Niceto Alcalá-Zamora havia confeccionat, però Carner hi havia renunciat, segurament per centrar-se en la política catalana del moment.²⁶²

Carner substituïa el socialista Indalecio Prieto, que no era ben vist per certs sectors econòmics, i amb obertes desavinences amb el Banc d'Espanya, que va promoure un manifest de suport al seu relleu.²⁶³ No obstant, segons el propi Azaña en les seves memòries, Carner no era la seva primera opció per substituir Prieto, sinó Salvador de Madariaga, qui rebutjà l'oferta. Segons Azaña, el nom de Carner:

«[...] caerá muy bien en el mundo financiero y bancario, tan maltratado por Prieto, y que contribuirá a la confianza. Además, con un catalán de este fuste, me li bro de tratar con la Esquerra y darles nada. Porque a Carner, aún que no es de la Esquerra, no pueden ponerle reparo alguno.»²⁶⁴

I detalla com es va desenvolupar l'ofertament de la cartera ministerial:

«Llamo a Carner, que no tarda en venir. Se sorprende un poco de la llamada, que ya se supone lo que significa, y se sorprende más aún cuando le digo que voy a nombrarle ministro de Hacienda.»

261 «Presidencia del Consejo de ministros», *Gaceta de Madrid*, 17 de desembre de 1931, p. 1.764.

262 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 87.

263 *Ibidem*.

264 Manuel AZAÑA. *Memorias políticas y de guerra*, volum 1, p. 568.

El Baix Penedès

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Vendrell, trimestre, 1'50 ptes; Fora, 1'75; Extranger, 2'50
Número corrent, 15 cèntims :: Atrassat, 20
ANUNCIS A PREUS CONVENCIONALS
REMITTIS: 10 CÈNTIMS LÍNEA ::
No s'admeten escrits sense firma — No es tornen els originals
ADMINISTRACIÓ: IMPREMTA RAMON

Franqueo
concertado

El compatrici Jaume Carner i Romeu actual ministre de finances de la República Espanyola

Quan en una família un de llurs components assoleix una alta distinció o devé una figura eminent, els seus familiars devenen joïsos i són els primers auxiliats per el reflex d'aquella glòria honorífica. Així els pobles també, com una família més ample, quan un dels seus fills devé honorat per el seu talent i valer, senten un goig íntim i prenen com a cosa seva l'auriòla gloriosa dels seus fills.

La nostra vila avui passa per un d'aquests moments d'íntima satisfacció en veure aixecat al ministeri més difícil d'un govern, al seu fill il·lustre en Jaume Carner i Romeu, sentint-se enorgullida de que un vendrellenc, un fill seu, hagi assolit lloc tant honorabilíssim i de tanta responsabilitat com és la cartera de Finances del Govern de la República Espanyola.

Nosaltres, que a més de vendrellencs ens podem vanagloriar d'haver restat al costat del gran patriici la quasi totalitat dels vinticin anys que portem d'existència periodística, sentim al fons del nostre ésser una pregonosa satisfacció, ja que en veure premiats els mereixements de l'il·lustre vendrellenc, ens sentim satisfets en el doble aspecte de no haver-nos equivocat en la confiança tot temps en ell depositada, i en comprobar com la vila ha donat a la Pàtria un home d'alta vàlua, cosa que ens honora i ens enorgulleix en sentit de plena satisfacció.

Escaurà avui anotar aquí, encar que volanderament, una compendiada biografia de l'il·lustre amic? Ens sembla que sí, sols sigui per a deixar grafats a la generació vendrellenca present, uns apunts del qui és el gran patriici a qui han sigut confiades les finances de la República Espanyola.

En Jaume Carner i Romeu va nàixer al Vendrell l'any 1867. La seva infància, fins a l'any 1878, fou la mateixa dels meus vilatans d'aquella època, anava a estudi a la plaça dels Alls, a la escola que regia el mestre Calafell, i vivia la seva família a la placeta de les Garrofes.

A l'any 1878, en haver perdut al seu pare, entrà internat a la Escola Pia de Barcelona on comensà els seus estudis. Diu el mateix Carner en les «Quatre paraules» de presentació del llibre del company Aixalà «Pensant en la vila»: L'Aixalà havia perdut la seva mare, i potsar la mort de la santa dona per la qual l'Aixalà servia un amor inextinguible, disposà del seu destí, i jo havia perdut el meu pare, que m'hauria enviat a l'Havana a vetllar el seu negoci i en lloc d'advocat, seria un *americano*.

Brillament cursà la carrera de Dret a la Universitat de Barcelona i a seguit es doctorà a la Universitat Central de Madrid, essent un dels alumnes predilectes del mestre Azcárate.

Començà la carrera exercint al bufet del qui fou gran Alcalde de Barcelona en Riús i Tauler, qui el distingia tant que, en morir, va deixar-li el despatx.

Home de temperament catalaníssim, va enrolar-se a la actuació dels partits

catalans; mes també, home d'idees liberals, no tardà a formar a les rengleres esquarteranes, i des de elles fou un dels més entusiastes fundadors de *El Poble Català*, el valent portaveu dels catalanistes republicans, així com també d'aquell tan combatut Centre Nacionalista Republicà quina primera presidència li fou confiada i quin partit va portar-lo al Consistori barceloní, on va destacar-se com a orador sobri, polemista de forta envergadura i excel·lent home de finances.

Solidaritat Catalana, el formidable moviment catalanista de tota la nostra terra, va designar-lo per a representar el nostre districte a les Corts, essent elegit diputat per aquí en les eleccions del mes d'abril de 1907, pronunciant al Parlament tan raonats discursos que li valgueren la consolidació de la seva fama i el que en endavant fos reconegut com una alta valor parlamentària.

En les eleccions de l'any 1910 va lluitar de nou per a representar el districte vendrellenc, essent vençut per un caciquisme barroer i una compra de vots descarada, tant, que foren anul·lades les eleccions i pocs mesos després tornava a guanyar la representació local a les Corts derrotant les vergonyes que li havien robat l'acta.

Mes tard fou de nou vençut en una lluita electoral desigualada, entaulada entre el caciquisme apoiant un badell d'or i la idealitat apoiant un credo. Això el revoltà tan fonament que'l va retraurer de la actuació política durant la llarga sèrie d'anys transcorreguts fins a la recent caiguda de la monarquia borbònica.

Els qui sempre hem sigut amics seus sabem, millor que ningú, com ha niat dintre d'ell sempre l'ideal democràtic català, i no ens estranya gens que en proclamar-se la República i en vestllumar-se la possibilitat de les llibertats catalanes, en Carner es deixés portar de l'ideal dintre el covat amb tant d'amor, i sense miraments de cap mena es posés de nou al servei de la Pàtria, tot i el seu bagatge de grans negocis, bufet de juriconsult eminent, conceller de fortes entitats financeres i els mil i un afers que això li reporta, llençant-se a la consolidació de la República i a una actuació intensa que se li emporta el temps i el fa viure esclau «com un presidiari», com ell ens deia dies passats.

El seu nomenament per a comboiar les finances espanyoles estem segura que més ha d'amargar-lo que envanir-lo. Però home de gran serenitat i dotat de ferma i intel·ligent voluntat, sabrà sacrificar-se i donar amb el seu esforç, a la República i a Catalunya, tot un pervindre esperançador fruit del seu seny, intel·ligència, patriotisme i ideari lliberador.

Aquest és el vendrellenc il·lustre que avui ha sapigut complir el seu deure amb la Pàtria i del qual la vila nostrada se'n sent orgullosa, com se'n sentiria la seva pròpia mare.

Compatrici Jaume Carner: et felicitem, l'admirem i l'abracem amb tota l'ànima per el teu gran sacrifici.

EN JAUME CARNER

Clixé facilitat per el volgut i popular confrare barceloní «La Rambla»

19 de desembre de 1931

Portada d'El Baix Penedès.

celebrant el nomenament

de Jaume Carner

com a ministre de Finances

de la República.

BPTB

Me objeta: su posición en el asunto del Estatuto, por que siendo lo más difícil la cuestión de la Hacienda, parecerá incompatible su posición con la cartera. Yo le rebato diciéndole que conoce de sobra su deber para que se dé cuenta de que es ministro de la República española. Me pone otros inconvenientes: su criterio rígido en materia de presupuestos, que han de nivelarse a toda costa. Cuando me expone sus puntos de vista sobre el particular, me convenzo de que he encontrado al hombre que necesitaba, capaz de llevar a cabo con verdadera energía lo que yo estimo indispensable hacer, y que Prieto no era capaz de afrontar por debilidad de carácter. Resuelvo interiormente no soltar a Carner.»²⁶⁵

El govern presidit per Manuel Azaña, que a més de la presidència ocupava el ministeri de la Guerra, estava format per: Jaume Carner, Hisenda; Álvaro de Albornoz, Justícia; Marcel·lí Domingo, Agricultura, Indústria i Comerç; Fernando de los Ríos, Instrucció Pública i Belles Arts; José Giral, Marina; Lluís de Zulueta, Estat; Francisco Largo Caballero, Treball i Previsió; Santiago Casares Quiroga, Governació i Comunicacions; i Indalecio Prieto, Obres Públiques. Era un govern amb representació de cinc forces polítiques republicanes: Acció Republicana (Azaña, Giral); PSOE (Prieto, De los Ríos, Largo Caballero), Partido Republicano Radical Socialista (Domingo, Albornoz); Organización Republicana Gallega Autónoma (Casares Quiroga); Esquerra Republicana de Catalunya (Carner) i un independent de passat catalanista republicà (Zulueta).

Tanmateix, aquest nomenament no estigué exempt de tensions polítiques, sobretot entre Jaume Carner i Pere Coromines, que sembla que també aspirava al càrrec.²⁶⁶ Francesc Macià i els diputats catalans a les Corts s'hi mantingueren equidistants. Segons les memòries d'Azaña, Esquerra volia un canvi de cromos, acceptar Carner com a ministre a canvi de destituir Josep Oriol Anguera de Sojo com a governador civil de Barcelona. El president es negà a pactar un nome-

nament d'un ministre tot substituint un càrrec governatiu, però setmanes després, el 4 de gener de 1932, Anguera de Sojo era substituït per Joan Moles. Segons Azaña, Carner i Hurtado eren partidaris de mantenir Anguera de Sojo. Finalment ERC donà el vistiplau al nomenament del vendrellenc com a ministre de la República. Segons Maria Teresa Costa Campí, Carner acceptà el ministeri d'Hisenda perquè *«fue ante todo y sobre todo un republicano liberal y progresista empuñado en la tarea de modernizar a España»*.²⁶⁷

Tot just ministre, *La Veu de Catalunya* l'entrevistava. El polític penedesenc es referia a la seva futura acció política al capdavant del ministeri d'Hisenda:

«Crec que la primera necessitat d'Espanya en els moments actuals és la d'assolir d'una manera absoluta la nivellació del pressupost.

Això és la base de tota l'economia nacional, ja que amb la nivellació del pressupost s'anirà a l'estabilització de la moneda i al resorgiment econòmic del país.

[...]

Tinc molta confiança en què tan aviat com el país és doni compte que la República no ha de causar cap estrall a cap sector de l'economia nacional es restablirà la confiança ràpidament i començarà un període de pau i prosperitat.

D'aquí ve el meu afany en concentrar tota la meua atenció en nivellar el pressupost, sense ocupar-me d'altres qüestions, puix que crec que amb això tindrè ben ocupades les hores que consagri al departament de Finances.

No es possible que per a fi d'any pugui quedar aprovat el pressupost de la primera República, i crec que bastarà prorrogar el vigent per un mes.»²⁶⁸

La premsa es feia ressò del nomenament de Carner com a ministre, assenyalant la seva trajectòria política forjada des del temps de la Solidaritat Catalana. Per *La Rambla*, periòdic en l'òrbita d'ERC:

267 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 88.

268 «Manifestacions de Carner», *La Veu de Catalunya* (ed. matí), 17 de desembre de 1931, p. 4.

265 *Ibidem*.

266 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 257.

Madrid, 22 de desembre de 1931

El ministre d'Hisenda, Jaume Carner, és entrevistat per periodistes
—a l'esquerra Juan González Olmedilla— sobre el número premiat amb la grossa de Nadal
que no va ser venut a cap administració de loteria,
per la qual cosa el tresor de la República ingressà 30.000.000 de pessetes.
MIGUEL CORTÉS / AGA

«Ha bastat que Manuel Azaña li digués que havia de procurar l'endegament de les Finances de la República, perquè, oblidant el seu benestar i la seva tranquil·litat, acceptés el lloc de més responsabilitat per al prestigi d'un home públic en aquests moments.

Jaume Carner, de jove tingué el pensament en Catalunya i en la República. Avui, en la maduresa de la seva vida, fa ofrena amb tota abnegació dels seus serveis a la República i a la causa de Catalunya.»²⁶⁹

La premsa madrilenya també omplia pàgines fent esment de Carner com a nou ministre d'Hisenda de la República. *La Época* valorava l'elecció de Manuel Azaña:

«Variación importantísima dentro de él [govern] en cuanto a la Bolsa puede interesar, ha sido la substitución del señor Prieto por el señor Carner en el departamento de Hacienda, que se ha sido saludada con una reacción favorable de la peseta. Las ponderadas declaraciones del nuevo ministro, su historia y sus propósitos de hacer todo lo posible en favor de la liberación del presupuesto han de ser un sedante muy necesario y oportuno para la situación del crédito público comprometido en la anterior etapa ministerial.»²⁷⁰

I *El Baix Penedès* es congratulava de l'elecció del seu compatrici:

«La nostra vila avui passa per un d'aquests moments d'íntima satisfacció en veure aixecat al ministeri més difícil d'un govern, al seu fill il·lustre en Jaume Carner i Romeu, sentint-se enorgullida de que un vendrellenc, un fill seu, hagi assolit lloc tant honorabilíssim i de tanta responsabilitat com és la cartera de Finances del Govern de la República Espanyola.»²⁷¹

269 «Carner en la política catalana», *La Rambla*, 21 de desembre de 1931, p. 16.

270 «Bolsa de Madrid», *La Época*, 19 de desembre de 1931, p. 1.

271 «El compatrici Jaume Carner i Romeu, actual ministre de finances de la República Espanyola», *El Baix Penedès*, 19 de desembre de 1931, p. 1.

Un dels primers actes al qual acudí com a ministre de la República fou el sorteig de la Loteria de Nadal, el 22 de desembre, a la Casa de la Moneda, durant el qual els alumnes del Colegio de San Ildefonso de Madrid cantaren el número 24.717 com la Grossa de Nadal amb un premi de 30 milions de pessetes per dues sèries. En ser un número no venut els diners anaren a les finances de la República. El diari madrileny *ABC* en primera plana se'n feia ressò: «*Treinta millones de pesetas para la Hacienda pública*»²⁷²

El periodista Juan González Olmedilla entrevistava Carner per a la revista *Crónica* i feia esment de «*la alegría al recibir la noticia de "haberle caído el Gordo de Navidad" a la Hacienda*».²⁷³ Per al ministre aquest premi de la Grossa era com un regal:

«Estoy contento porque ese dinero que se ahorra el Erario Público le estaba haciendo mucha falta al país para innumerables necesidades perentorias. Todo lo que pueda ahorrarse es poco. Y bueno será decidir que hasta ahora sólo facilidades he encontrado en la máquina administrativa española para poner en marcha el plan de economías que me he trazado al venir a este puesto, llamado por Azaña.»²⁷⁴

En la mateixa entrevista expressava el seu interès per la crítica teatral, de la qual era un aficionat i quan podia n'escrivia algunes, que mai van veure la llum. Llegidor de les comèdies que publicava *Le Petite Illustration* confessava al redactor:

«El teatro es mi única distracción. Ya ve usted: viudo, solo en Madrid, sin familia, porque mis hijos cada uno tiene su hogar aparte, ¿qué voy a hacer por las noches?»²⁷⁵

272 «Treinta millones de pesetas para la Hacienda pública», *ABC*, 23 de desembre de 1931, p.1.

273 Juan GONZÁLEZ OLMEDILLA. «Hablando con el nuevo ministro de Hacienda, don Jaime Carner», *Crónica*, 3 de gener de 1932, p. 9.

274 *Ibidem*.

275 *Ibidem*.

Madrid, 22 de desembre de 1931

Jaume Carner, ministre de Finances de la República, al seu despatx.
conversant amb el periodista Juan González Olmedilla.

PIORTIZ / AGA

7.2. Artur Perucho, efímer secretari particular

Carner comptaria com a ministre amb la col·laboració del jove periodista i escriptor borrianenc Artur Perucho, que el 1929 havia estat corresponsal del *Diario de Barcelona* a París. A les eleccions Constituents de la República, del juny de 1931, fou candidat de la Concentració de Izquierdas per la demarcació de Castelló sense obtenir acta de diputat.²⁷⁶ Durant la Guerra Civil militaria al PSUC, dirigint *Mirador* i *Treball*, l'òrgan dels comunistes catalans. Amb la fi de la guerra s'exilià primer a França i després a Mèxic, on exercí de periodista la resta de la seva vida.

Perucho havia format prèviament part de l'equip de col·laboradors de Lluís Nicolau d'Olwer, ministre d'Economia durant el primer govern de la República. En aquesta primera etapa el valencià seria nomenat secretari particular de Josep Barbey, subsecretari d'Economia. En accedir a la cartera d'Hisenda Jaume Carner va nomenar-lo el seu secretari particular al Ministeri. Segurament el coneixia de l'etapa de l'Ateneu Barcelonès, on ambdós havien estat socis. Tanmateix en el càrrec hi va durar poc, ja que mentre exercia de secretari de Carner també era corresponsal dels diaris *El Imperial* i *El País*, una feina incompatible.²⁷⁷ No obstant, el filòleg i biògraf de Perucho, Josep Palomero, expressa una teoria que podria ser plausible:

«O potser va ser víctima d'una maniobra entre partits i periòdics, com suggeria un llarg editorial de *La Humanitat*, òrgan d'Esquerra Republicana de Catalunya, en que s'acusava *El Imparcial* de ser una plataforma de l'anticatalanisme a Madrid i a Perucho de jugar amb dos baralles, la del ministre Carner i la d'Estelrich.»²⁷⁸

276 Josep PALOMERO. *Artur Perucho. La llibertat és indivisible*, p. 68.

277 *Ibidem*, p. 67.

278 *Ibidem*. Joan Estelrich fou un escriptor i polític mallorquí, membre de la Lliga Regionalista i col·laborador en les iniciatives culturals de Francesc Cambó, com la Fundació Bernat Metge, i també, durant la Guerra Civil, des de París, en les tasques de propaganda a favor dels militars sollevats. Durant el franquisme seria delegat espanyol a la UNESCO.

Febrer de 1932

El ministre d'Hisenda Jaume Carner, vist per Cristóbal Arteché.
(LA CALLE)

Madrid, 1 d'abril de 1932

El ministre d'Hisenda, Jaume Carner, presidint la constitució del Consell d'Administració dels Béns del Patrimoni de la República.

D'esquerra a dreta: dempeus, x, Andrés Saborit, Alberto Laffón, Cándido Bolívar, x, Francisco Méndez i x; asseguts, Ricardo de Orueta, Jerónimo Bugada, Jaume Carner, Bernardo Giner de los Ríos, Rodolfo Llopis i Luis Calandre.

VIDEA / AGA

7.3. La tasca al capdavant del ministeri d'Hisenda

Els eixos primordials de la tasca de Carner com a ministre d'Hisenda van ser la política pressupostària, la reforma fiscal, la política monetària, l'organització administrativa i la política social.²⁷⁹ Eixos que els va haver de desenvolupar en els darrers mesos del seu mandat amb una salut precària que l'obligarà a dimitir.

Segons l'economista Maria Teresa Costa Campí pel que fa a la política pressupostària:

«El objetivo principal de Jaime Carner como Ministro de Hacienda fue imponer un presupuesto equilibrado. Las numerosas y largas intervenciones parlamentarias a que acostumbraba defendían siempre el equilibrio presupuestario. Carner consideraba que la República tenía como misión principal restablecer la vida económica de España.»²⁸⁰

En un dels seus primers discursos a les Corts espanyoles com a responsable de les finances de l'Estat, Carner defensava:

«[...] la República tiene absoluta precisión, absoluta necesidad de hacer un presupuesto nivelado, un presupuesto cuyos ingresos sean suficientes para atender a los gastos, porque sólo de esta manera, sólo nivelando el presupuesto obtendremos la cantidad de dinero necesaria para pagar las deudas que nos ha dejado el régimen anterior; sólo de esta manera haremos el dinero necesario para realizar todas las grandes reformas que España necesita y que le hemos prometido y que están consignadas en nuestro programa.»²⁸¹

Carner era força crític amb la política econòmica de la Dictadura de Primo de Rivera, que havia fet estralls en les finances de l'Estat. En aquest sentit es propo-

4 d'abril de 1932

«Don "Chaume" el Nivelador...», vist per «Shum».

El ministre d'Hisenda apareix victoriós aprovant pressupostos i protegint a la petita República, davant la dreta que l'increpa.

(LA RAMBLA)

279 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 89.

280 *Ibidem*.

281 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 26 de gener de 1932, p. 3.407-3.408.

Barcelona, 18 d'abril de 1932

El president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià, rep als diputats catalans per tal de tractar la propera discussió de l'Estatut d'Autonomia a les Corts.

D'esquerra a dreta: davant, Pere Rahola, Joan Estelrich, Amadeu Hurtado, Josep Sunyol i Garriga, Joan Loperena, Jaume Aiguader, Joan Puig i Ferrer, Manuel Dolcet, Amós Ruiz Lecina, Josep Grau i Jassans i Manuel Carrasco i Formiguera; darrere, Eduard Layret, Joan Ventosa i Roig, Josep Tarradellas, Lluís Companys, Joan Lluhí, Carles Pi i Sunyer, Raimon d'Abadal, Miquel Santaló, Francesc Macià, Jaume Carner, Jaume Simó i Bofarull, Antoni Maria Sbert, Joan Selves, Josep Bordas de la Cuesta i Domènec Palet i Barba.

BRANGULÍ / ANC

sava sanejar i posar ordre a la despesa pública. Durant la seva etapa com a ministre presentaria dos pressupostos, que aconseguiria aprovar a les Corts. En el primer, el de 1932, s'assumia el dèficit que s'arrossegava de la dictadura militar. Per tal de fer-hi front recorria a una emissió de Deute del Tresor Públic de 500 milions de pessetes, tot i que rebutjaria utilitzar aquesta fórmula de manera continuada. Per tal d'ampliar i reformar l'estructura fiscal de l'Estat presentaria quatre projectes de lleis tributàries.²⁸² Per Maria Teresa Costa:

«Carner propuso destinar el producto de la Deuda al pago de las obligaciones atrasadas de los Organismos autónomos, a satisfacer las obligaciones derivadas de la incorporación al Presupuesto General del Estado de las atenciones ferroviarias que corrían a cargo del Consejo Superior de Ferrocarriles y el resto permitiría cubrir el déficit que resultó de la liquidación del Presupuesto de 1931.»²⁸³

Un cop atesos els pagaments a què havia de fer front l'Estat, com la contribució a les finances d'ajuntaments, diputacions i organismes estatals, així com les càrregues financeres i els deutes amb els organismes autònoms, dels 4.461 milions de pessetes recollits per l'Estat, només restaven 2.500 milions per a les despeses dels serveis de la República. En aquest sentit eren uns pressupostos equilibrats i sanejats, rigorosos i austers.²⁸⁴ Malgrat la sobrietat dels comptes no es va estalviar crítiques, algunes procedents de la burgesia catalana com l'economista Xavier Ribó, secretari de Francesc Cambó en afers econòmics. Ribó acusava Carner de no haver complert la promesa de fer un pressupost equilibrat, considerant que la despesa era excessiva i que ocultava un pressupost extraordinari.²⁸⁵

Des d'un principi Manuel Azaña donà suport a Jaume Carner i la seva prudència. Davant la reforma agrària, a debatre a inicis de 1932, optaren per una posició més moderada. Segons esmentaria Azaña en les seves memòries, va agafar el projecte de la Reforma personalment, aconseguint que aquells punts més calents fossin suprimits, alhora que es mostrà ferm partidari d'una contribució especial sobre la propietat rústica, *«por la que también abogó Carner vigorosamente»*.²⁸⁶ Finalment, després d'un tens debat, tots els ministres van donar suport al projecte, fins i tot Fernando de los Ríos, el més contrari al redactat de la reforma.

282 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 90.

283 *Ibidem*.

284 *Ibidem*, p. 91.

285 Xavier RIBÓ. «Els pressupostos», *La Veu de Catalunya*, 24 de febrer de 1932, p. 6.

286 Manuel AZAÑA. *Memorias políticas y de guerra*, volum 2, p. 94.

Abril de 1932

Jaume Carner vist per Jacint Bofarull.

(L'OPINIÓ)

Real Sitio de San Ildefonso, 6 d'agost de 1932

El president de la República, Niceto Alcalá-Zamora,
dirigeix la reunió del Consell de Ministres celebrada al Palau de la Granja.

D'esquerra a dreta: Marcel·lí Domingo, José Giral, Lluís de Zulueta, Manuel Azaña, Niceto Alcalá-Zamora,
Jaume Carner, Fernando de los Ríos, Francisco Largo Caballero i Indalecio Prieto.

DÍAZ CASARIEGO / EFE

No totes les actuacions que realitzà foren plàcides, ja que algunes decisions que va prendre Carner com a ministre no foren ben correspostes per alguns gremis, com els productors vinícoles, pel fet de gravar l'alcohol amb un nou impost. Els diputats agraris del Congrés l'acusaren d'afavorir els industrials amb qui feia negocis.²⁸⁷

En altres casos va haver de fer mans i mànigues per desencallar situacions d'indole econòmica. Un exemple que succeí a mitjans de febrer de 1932, fou el cas de la negativa del Banc d'Espanya a concedir un préstec a l'Ajuntament de Madrid, que estava vivint uns moments difícils de tresoreria i havia de fer front a les nòmines de molts obrers municipals. Azaña encarregà a Carner que resolgués el més aviat possible l'afer. Les bones arts del vendrellenc van desfer la situació crítica i feren possible que el banc central espanyol s'avingués a descomptar el deute municipal aconseguint un préstec per al consistori madrileny.²⁸⁸

On el vendrellenc posà tot el seu esforç fou en fer front a les maquiavèliques actuacions del financer mallorquí Joan March, col·laborador de la dictadura de Primo de Rivera, contrabandista i que maniobrava en contra de la República per a afavorir els seus negocis particulars. Carner retratà la situació amb una frase lapidària que esdevindria tristament premonitòria:

*«El Sr. March en este nuevo régimen está en la misma situación que en los tiempos de la monarquía, y o la República le somete o él somete a la República.»*²⁸⁹

El juny de 1932 March fou detingut i engarjolat a la presó Model de Madrid. El 1933 seria traslladat a la presó d'Alcalá de Henares, on subornaria un funcionari per tal d'escapolir-se fins a Gibraltar i en pocs dies arribar a París. Un cop a la capital francesa efectuà una roda de premsa per tal d'acreditar-se com a innocent i responsabilitzar de la seva detenció el Govern de la República, i en especial als ministres Carner, Prieto i Domingo.

Tanmateix, Carner seguia obstinat a sanejar l'economia de la jove República. Durant la tramitació dels pressupostos a les Corts, el 24 de febrer de 1932, se les va haver amb l'oposició dels radicals. En paraules del president Azaña, en referir-se al discurs de Carner davant dels diputats:

*«No tiene palabra elegante ni fácil, pero se hace simpático al auditorio por la sinceridad, llaneza y lealtad con que habla.»*²⁹⁰

1932

Jaume Carner vist per Eduardo Robles.

AGA

287 Ibidem, p. 403.

288 Ibidem, p. 407-408.

289 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 14 de juny de 1932, p. 6.202.

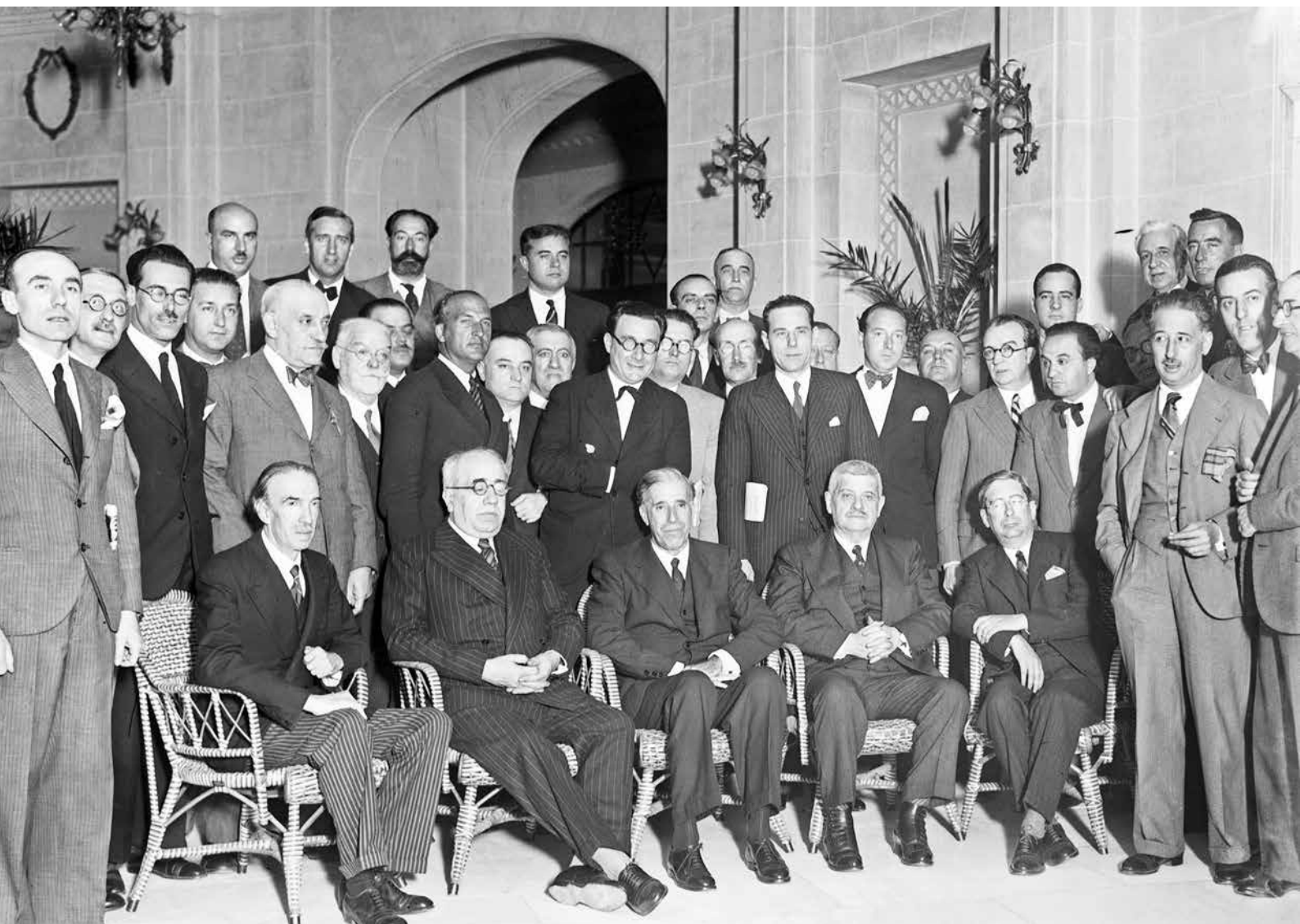
290 Manuel AZAÑA. *Memorias políticas y de guerra*, volum 2, p. 135.

Madrid, 9 de setembre de 1932

Banquet d'homenatge, celebrat a l'Hotel Ritz, dels republicans catalans als republicans espanyols Julián Besteiro, Manuel Azaña i Luis Bello pel seu paper en l'aprovació de l'Estatut. D'esquerra a dreta: asseguts, Bello, Azaña, Besteiro, Jaume Carner i Marcel·lí Domingo; dempeus a la primera fila, Josep Grau i Jassans, Manuel Serra i Moret, Antoni Maria Sbert, Martí Esteve, Pere Coromines, Domènec Palet i Barba, Josep Sunyol i Garriga, Josep Xirau, Josep Berenguer, Josep Puig d'Asprer, Lluís Nicolau d'Olwer, Joan Selves, Josep Bordas de la Cuesta, Epifani Bellí, Antonio Jiménez, Amós Ruiz Lecina, Joan Loperena, Rafael Campalans, Ventura Gassol, Joan Ventosa i Roig, Lluís Companys, Ricard Palacín i x; dempeus a la segona fila, Antoni Xirau, Carles Pi i Sunyer, Jaume Simó Bofarull, Amadeu Aragay, Joan Lluhi, Humbert Torres, Josep Tarradellas, Amadeu Hurtado i Miquel Santaló.

JOSÉ MARÍA DÍAZ CASARIEGO / EFE

Mentre es tramitaven els pressupostos, els diputats d'ERC a les Corts visitaren Azaña amb el propòsit que s'accelerés el debat i l'aprovació de l'Estatut. Estaven neguitosos perquè l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, plebiscitat ja feia mesos, estava encallat a Madrid i l'opinió pública catalana apretava. En aquest cas Carner havia de jugar a dues bandes, per una com a ministre de la República i per l'altra com a diputat del grup parlamentari d'ERC, que amenaçà de retirar Carner com a ministre, la qual cosa no li feu cap gràcia a Azaña, sobretot en el moment en què s'estaven tramitant els pressupostos. Un dels principals esculls per a l'aprovació del text estatutari era justament el que feia referència a la hisenda, que amb la característica mentalitat centralista, també dels republicans espanyols, no volien de cap manera cedir-ne el control a la Generalitat. D'altra banda, els mitjans espanyols, i especialment els de Madrid, no paraven de llançar dards contra el vendrellenc per la seva doble condició de català i ministre d'Hisenda. Les aigües no baixaven massa tranquil·les i davant de la impossibilitat en l'avenç estatutari, el 19 d'abril de 1932, Jaume Carner planteja la dimissió al primer ministre. Azaña recull a les seves memòries:

*«No le he dejado hablar. Carner, en el Gobierno, me facilitará mucho el camino, y él, que ve la situación por dentro, constituye el medio de acción más directa que tengo sobre la representación catalana. Carner es muy moderado y razonable. Tiene gran estimación por mí. Si todos fuesen como él la conclusión sería pronta y fácil. Que unos y otros se cieguen me produce gran disgusto.»*²⁹¹

La dimissió no es va produir i els pressupostos foren aprovats.

El elogis d'Azaña cap a Carner eren constants. A les seves memòries es refermaria que havia fet una bona tria escollint l'advocat vendrellenc per a gestionar les finances de la República. Davant els atacs que havia rebut els primers dies com a ministre, en pensar que

com a català no defensaria els interessos de l'economia espanyola, sobretot d'Indalecio Prieto, Azaña es referia a Prieto, que Carner *«le ha desarmado y domesticado a fuerza de honradez, de lealtad, de paciencia y de competencia»*.²⁹² També, en destacaria que davant els homes de negocis, de crèdit i de la borsa no *«se aturullaba»*.²⁹³ com ho feia Prieto quan fou ministre d'Hisenda.

En la seva etapa com a ministre Carner mantindrà correspondència amb membres del Govern de la Generalitat de Catalunya, i les cartes que els adreçarà portaran l'encapçalament en català *«El Ministro d'Hisenda»*. En una d'elles, sense datar, però possiblement de l'estiu de 1932, exposava al president Francesc Macià la seva impressió sobre la situació política que es vivia a Madrid arran de la tramitació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, destacant que tant Niceto Alcalá-Zamora com Manuel Azaña estaven compromesos amb l'aprovació del text estatutari:

«El primer per la seva posició, pot fer poc y esta preocupadíssim segons paraules molt discretes del ultim Consell.

L'Azaña manté (bon testimoni soc) una lluita gegantina. Hi posa tota la forsa que les circumstàncies li donen de home necessari. Si imposa cuant pot i fins á ont pot.

*Els socialistes segueixen ab dificultats y á voltes es rebelen i diuen de aquí no pasem. Els radicals-socialistes alguns estan rebelats y els altres segueixen ab la pressió de Domingo y Albornoz.»*²⁹⁴

En la mateixa missiva esgrimia que hi havia intel·lectuals com Ángel Ossorio y Gallardo i Gregorio Marañón que n'eren favorables, en canvi José Ortega y Gasset, Miguel de Unamuno i Felipe Sánchez-Román s'oposaven a cedir competències en ordre públic, justícia, educació i hisenda. Carner, pragmàtic, feia balanç de la situació:

²⁹² *Ibidem.*, p. 310.

²⁹³ *Ibidem.*

²⁹⁴ AMTM. Carta de Jaume Carner a Francesc Macià. Circa 1932.

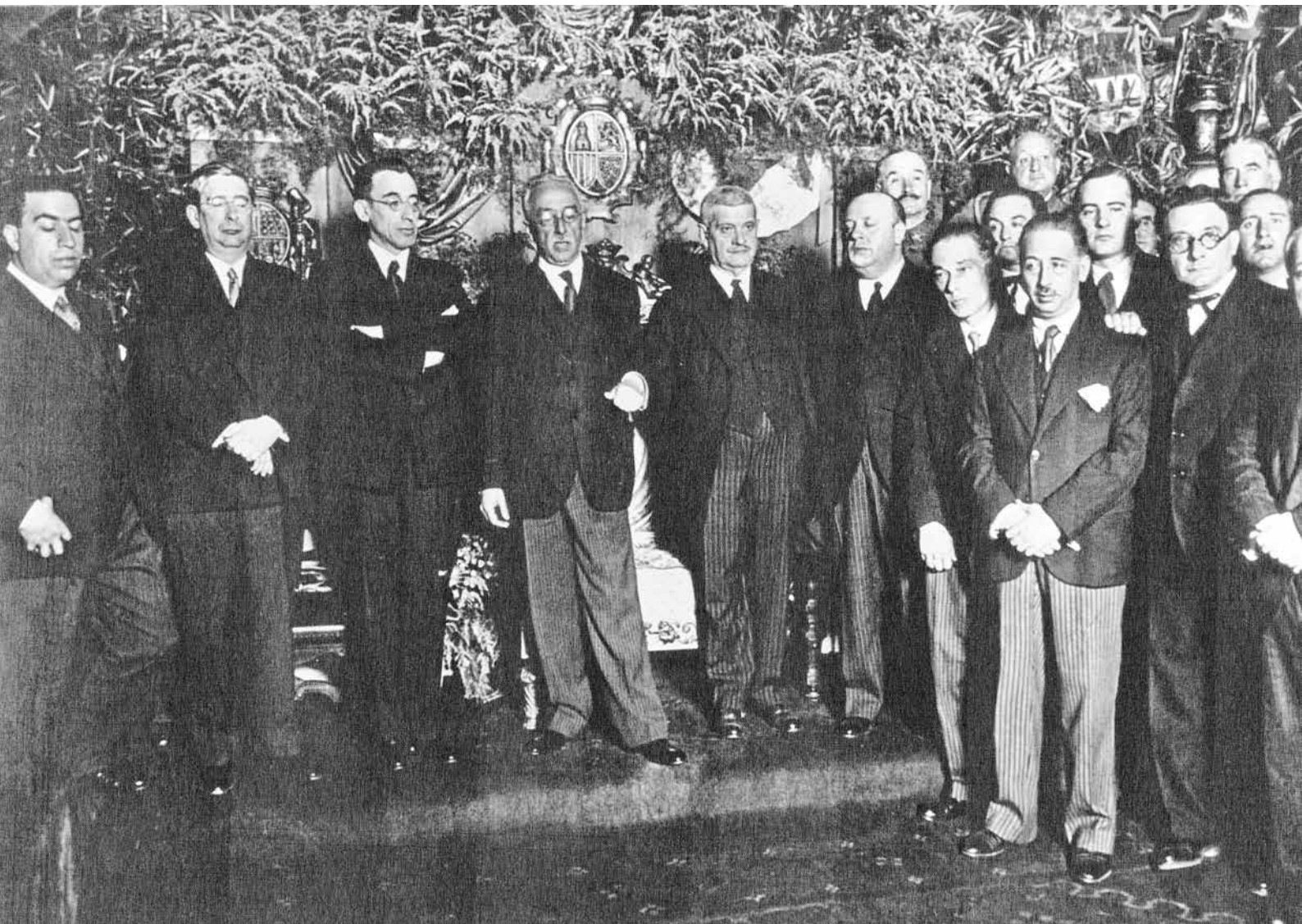
²⁹¹ *Ibidem.*, p. 291.

Sant Sebastià, 15 de setembre de 1932

Acte de signatura de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

D'esquerra a dreta, entre d'altres: Marcel·lí Domingo, Lluís de Zulueta, Niceto Alcalá-Zamora, Jaume Carner, Indalecio Prieto, Jaume Aiguader, Ventura Gassol, Lluís Companys, Josep Tarradellas, Lluís Nicolau d'Olivera i Carles Pi i Sunyer.

BNF

«Ara be. Jo que em sento ara y sempre tan pregonament catalanista com calsevulga altre diputat, que crec conèixer mes á fons que la major part dels meus companys, aquests problemes li dic que si logrem aquesta fórmula sobre instrucció, si també logrem les formules en principi convingudes sobre justícia y ordre públic y si després obtenim una hisenda suficient, hauríem assemtat l'Autonomia [...] y comensarem el camí de la nostra llibertad.»²⁹⁵

Carner era ferm partidari de donar suport a l'Estatut que s'estava tramitant en seu parlamentària, i així ho expressà als diputats catalans. Considerava que, malgrat les retallades, el text era un bon inici per al desenvolupament de l'autogovern. Per desencallar els recels existents entre els diputats catalans i els republicans espanyols s'oferia d'enllaç per tal d'establir acords que fessin possible l'aprovació de l'Estatut.

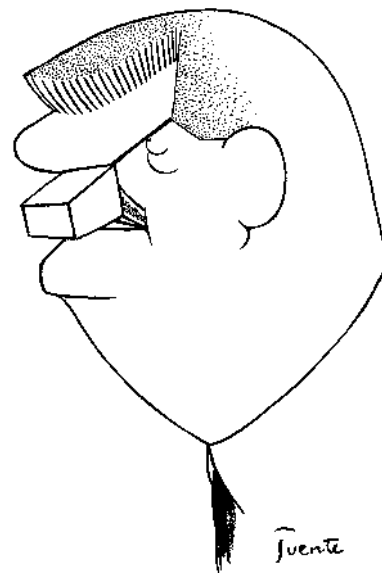
Mentrestant, s'anava tramitant el text de l'Estatut, no sense discussions abrindades i amenaces creuades entre els diputats republicans catalans i els de la Lliga Regionalista. Carner, moderat i prudent en aquest afer, conjugava les diferents postures per tal de reconduir el debat cap al vot favorable dels parlamentaris catalans que fes possible l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia. Per l'historiador Alfred Pérez-Bastardas:

«Carner comprenia la necessitat política, tant per a la República com per a Catalunya, de l'aprovació de l'Estatut, tot i que ell fou, juntament amb Pere Coromines, un dels principals ponents en la redacció de l'Estatut de Núria.»²⁹⁶

Un gir de guió estava a punt de produir-se el 10 d'agost de 1932, en contra la jove República. El general José Sanjurjo es sollevava, conjuntament amb d'altres militars i civils, contra el legítim nou règim, disconformes amb el rumb que el govern estava prenent, sobretot amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i les reformes militars que Azaña tenia previst dur a terme. El cop, conegut com la Sanjurjada, va triomfar a Sevilla però a Madrid no reeixí. El general intentà fugir però fou detingut al costat del seu fill a Ayamonte, a tocar de la frontera amb Portugal. Fou jutjat i condemnat a mort, pena que li fou commutada per cadena perpètua. Mesos després, en ple bienni negre seria amnistiada per Niceto Alcalá-Zamora, i s'exilià a la població portuguesa d'Estoril. El 17 de juliol de 1936, Sanjurjo seria un dels principals impulsors del cop d'estat militar que donaria peu a la Guerra Civil, que tanmateix no veuria, en morir el 20 de juliol en un accident d'aviació justament quan tornava a Espanya per posar-se al capdavant de l'exèrcit sollevat, fet que permetria que Francisco Franco acabés liderant els rebels.

295 Ibidem.

296 Alfred PÉREZ-BASTARDAS. *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*, p. 257-258.

Circa 1932

Jaume Carner,
vist per Fuente.

AGA

Barcelona, 25 de setembre de 1932

El president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià, ofereix una recepció al president del Govern de la República, Manuel Azaña, al Palau de la Generalitat.

D'esquerra a dreta: asseguts, Marcel·lí Domingo, Santiago Casares Quiroga, Manuel Azaña, Francesc Macià, Jaume Carner, Joan Casanovas i Pere Comas; dempeus, entre d'altres, Josep Grau i Jassans, Antoni Ventós, Joan Tauler, Ramon Noguera i Comet, Joan Estelrich, Carles Esplà, Joan Casanelles, Joan Costa i Deu, Josep Maria Lladó, Antoni Vilalta, Joan Lluhí...

BRANGULÍ / ANC

La Sanjurjada obligà Manuel Azaña a moure fitxa per tal de treure's de sobre l'espínós debat estatutari. El 9 de setembre, un mes després de la fracassada sublevació militar, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya era aprovat per les Corts republicanes, tot i que retallat substancialment respecte a l'aprovat en referèndum el 2 d'agost de 1931.

Poc dies després de l'aprovació de l'Estatut, Carner adreçava un escrit com a ministre d'Hisenda a Josep Tarradellas, aleshores conseller de la Generalitat, on li feia la recomanació d'un vell amic seu, en Francesc de Sales Permanyer, «*que ha sigut molt desgraciat*» per tal que «*pugui guanyar-se la vida en algun dels serveis que pugui crear la Generalitat*». ²⁹⁷ Les recomanacions estaven a l'ordre del dia, i tots els partits polítics, fossin al govern o a l'oposició, les exercien.

7.4. La reforma fiscal

Un dels projectes estrella de la governança carneriana fou la reforma fiscal. Carner dugué a terme grans canvis en matèria tributària per tal de sanejar la hisenda espanyola: primer un augment i modificació de les contribucions existents i un nou impost en el consum de la benzina; seguidament la Llei del timbre i, en darrer lloc, un impost nou sobre la renda de les persones físiques. ²⁹⁸ Carner va ser el creador i responsable de la posada en marxa de l'impost sobre la renda de les persones físiques a l'Estat espanyol.

Pel que fa a les contribucions territorials, industrial i de comerç, utilitats sobre la riquesa mobiliària, drets reals, cànon de superfície de mines i transports, Carner hi va introduir importants canvis amb la finalitat d'anivellar el pressupost tot introduint nous increments contributius. ²⁹⁹ Al poc temps de presentar aquestes modificacions al Congrés dels Diputats, Car-

ner proposava, també en seu parlamentària, nous canvis impositius sobre transports per mar i a través de les fronteres, alcohol, cervesa, pólvora, mesclures explosives i venda de tabac; i va afegir al text un nou impost sobre la benzina. ³⁰⁰ D'aquesta manera l'Estat es nodria de nous recursos econòmics per tal de fer front a les despeses, sobretot les que feien referència a les qüestions socials. En sessió parlamentària Carner exposava que calia anivellar els ingressos i les despeses per tal de normalitzar el canvi i evitar el recurs del deute:

«Porque si el déficit perdura no podremos pagar, y si no pagamos no tendremos crédito, y si no tenemos crédito el cambio se derrumbará y nuestra Economía no se normalizará.» ³⁰¹

També faria front al frau i l'ocultació fiscal. La llei era en alguns casos massa permissiva o tenia llacunes que afavorien el frau fiscal. Per tal d'evitar-ho el ministre proposà una sèrie de mesures per tal de combatre-ho. Una de les peces claus per fer-hi front seria el projecte de llei sobre la declaració de la renda de les finques rústiques. Una de les altres actuacions que duria a terme fou l'impost del timbre sobre els articles de luxe, que es veurien reflectits en un 5% del seu valor en la venda al públic, així com l'impost sobre el segell dels productes sanitaris envasats. ³⁰²

Ara, el projecte estrella va ser l'impost sobre la renda, al qual va haver de renunciar per no tenir la infraestructura necessària per tal de poder-lo dur a la pràctica. ³⁰³ Tanmateix, va ser partidari de sanejar primer la tresoreria de la República i la introducció de modificacions a les esmentades contribucions tributàries, i més endavant implementar l'impost de la renda. Pel ministre el nou impost havia de ser:

300 *Ibidem*.

301 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 24 de febrer de 1932, p. 4.002.

302 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 107.

303 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 20 de febrer de 1932, p. 3.932.

297 AMTM. Carta de Jaume Carner a Josep Tarradellas, 22 de setembre de 1932.

298 Maria Teresa COSTA I CAMPÍ. *Vida y obra de Jaime Carner*, p. 98.

299 *Ibidem*, p. 99.

**Barcelona,
25 de setembre de 1932**

El president del Govern de la República, Manuel Azaña, arriba a l'Hotel Colón, a la plaça de Catalunya, durant una visita amb motiu de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia. L'acompanyen a l'automòbil, Jaume Carner i Joan Casanovas. GASPAR, SAGARRA I TORRENTS / ANC

«[...] la base y el origen de una serie de desenvolvimientos, impuesto que, en el curso del tiempo, habrá de conducir a la transformación total de la Hacienda Pública española, porque, evidentemente, a medida que se desarrolle el impuesto sobre la renta, tendrán que irse eliminando y discriminando los demás impuestos, que son hoy la base de los ingresos del Estado.»³⁰⁴

I prosseguia en el seu discurs, però aquest cop defensant el seu component social:

«Yo no creo en la justicia social, producto de esos sistemas que se implantan hoy en el mundo; yo creo en la evolución social profundamente; yo creo que la sociedad humana irá mejorando cada día más, haciéndose más justa y civilizada, y esto lo lograremos, no por el camino del sistema de S. S., sino siguiendo ese otro camino recto que hemos trazado en nuestra Constitución y que iremos arraigando en España con esta ley del impuesto sobre la renta y con las otras que la República irá haciendo para asegurar la civilización, la justicia y la prosperidad de nuestra Patria.»³⁰⁵

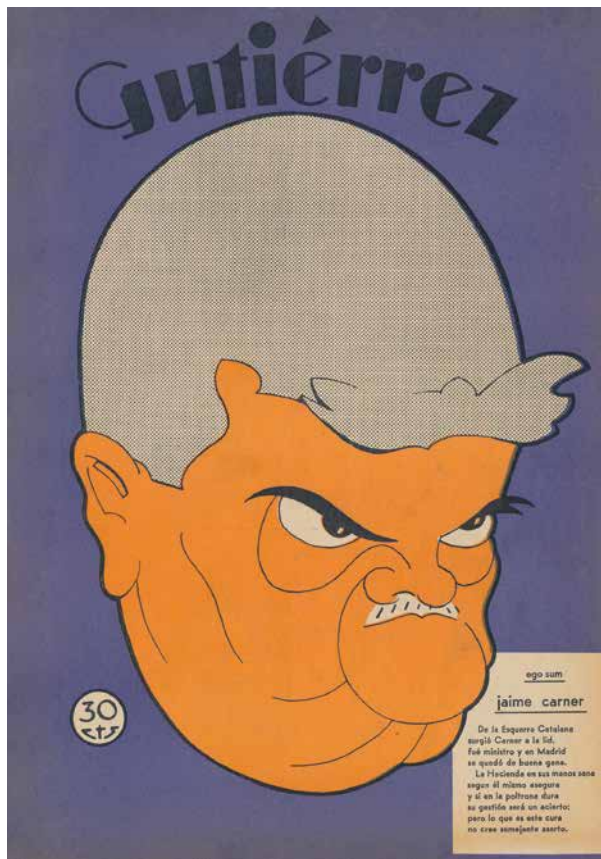
Per a molts historiadors i economistes aquests propòsits rendistes serien la base de la implementació d'aquest impost en el futur. Reflex d'això, l'organització professional dels inspectors de serveis de l'Estat, promoguda pel propi Carner, en la Llei de Bases del 3 de desembre de 1932, segueix actualment vigent.

7.5. La política monetària

Després del Crac del 1929, les economies occidentals i les seves respectives monedes havien patit de valent, i l'Estat espanyol no era cap excepció. Pel que fa a la pesseta, Jaume Carner, ja com a ministre, era partidari de canviar la política governamental de defensa dels tipus de canvi exterior d'aquesta moneda.

304 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 15 de desembre de 1932, p. 10.222.

305 *Ibidem*, p. 10.223.

4 de març de 1933

Portada de la revista madrilenya de sàtira política *Gutiérrez*, amb la caricatura del ministre d'Hisenda Jaume Carner i uns versets al·lusius.

UB-BPR

1983

Retrat de Jaume Carner, obra de Ramon Pichot i Soler. Fou encarregat al pintor per Alfons Carner i Sunyol, a iniciativa del Ministeri d'Hisenda, en l'etapa de Miguel Boyer, per tal de completar la galeria de retrats de titulars del mateix.

MH

El 12 de gener de 1932 decidí deixar d'intervenir el tipus de canvi exterior de la pesseta. Segons l'economista Pere Puig i Bastard, autor d'un esbós biogràfic inèdit sobre Carner:

«Afirmarà aleshores, que és del tot impossible seguir defensant el tipus de canvi exterior de la pròpia moneda, davant la situació de pràctica moratòria existent en els centres de contractació, i el creixent diferencial entre la moneda estrangera que es demana i la que el govern pot oferir. Donada la impossibilitat de seguir exportant or, afirma, caldrà deixar d'intervenir en els mercats de canvi i acabar tolerant que la pesseta perdi un cert valor davant de les demés monedes. Des del propi govern s'acabarà reconeixent —per qui havia sigut ministre de finances de l'anterior govern, (Indalecio Prieto)— que l'única manera realista d'aconseguir una millora a mig termini del tipus de canvi de la pesseta provindrà de fer ben visible a escala internacional que el conjunt del govern està realment aplicant els principis bàsics d'una gestió equilibrada dels pressupostos.»³⁰⁶

El gener de 1933, Jaume Carner publicarà l'article «La economía de la República», al número 1 de la revista *Economía Española*, en el qual, segons Puig i Bastard:

«[...] argumentarà sobre el greu error que cometen els qui defensen la tesi de que els governs són lliures d'aplicar, en cada moment, la política de tipus de canvi o bé aranzelària que més els convingui. En realitat el que poden fer en cada moment, sostindrà, tant en l'àmbit aranzelari com en el de la gestió dels tipus de canvi, és el que els acaba imposant la situació existent en el propi país, tant pel que fa a l'estat de les estructures productives com pel que fa al conjunt més immediat de les circumstàncies econòmiques i polítiques. Enfrontada a l'actual situació de crisi mundial, argumenta en el mateix article, Espanya es troba davant d'una economia

sens dubte molt feble, en part degut a les seves condicions naturals i, en part per la política que s'ha vingut aplicant. Si bé es cert que no és possible modificar el nostre sistema econòmic d'un dia per l'altre, el que sí que hem de fer és millorar la direcció de la nostra economia i orientar-la cap a un procés de sostinguda disminució dels costos de producció. Un factor important que ens haurà de permetre concórrer als mercats internacionals i aconseguir que l'increment dels intercanvis exteriors ens aportin millores en la nostra balança de pagaments.»³⁰⁷

En el mateix article Carner reflexionava sobre el desenvolupament del nou règim republicà espanyol:

«Creen algunos que para lograr un ambiente de confianza, de orden y de paz, es preciso que el Gobierno atenúe, rectifique o desista de la implantación de las normas de la Constitución. Pero no se dan cuenta de que, cuando la masa del pueblo que ha implantado la República y ha dotado a España de una nueva Constitución se diese cuenta de que el cambio de régimen es tan sólo un cambio de nombre, sin trascendencia real, sufriría una horrible decepción y una masa considerable del mismo se sumaría a los sectores extremistas inadaptados, que constituyen un legado pesado del viejo régimen, creando una situación anárquica y catastrófica, que sumergiría al país en el caos.»³⁰⁸

306 Pere PUIG I BASTARD. *Jaume Carner i Romeu (El Vendrell 1867 - Barcelona 1934)*. [Esbós biogràfic inèdit, 2 de novembre de 2017].

307 *Ibidem*.

308 Jaume CARNER. «La Economía de la República», a: *Economía Española*, gener de 1933, p. 5.

Cadaqués, circa 1933

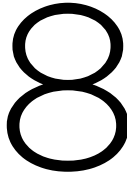
Jaume Carner amb la seva filla Maria, el gendre Manuel Reventós i uns amics durant uns dies de vacances.

AMR

1934

Darrers mesos de vida, mort i enterrament

8.1. El càncer colpeja la seva salut

El febrer de 1933, en ple exercici del càrrec de ministre d'Hisenda, a Jaume Carner li fou detectat un càncer a la gola. Immediatament ingressà a l'Institut Policlínic de Barcelona, centre mèdic conegut també com a Clínica Plató, perquè estava situat al carrer de Plató, 1, per a sotmetre's urgentment a una operació quirúrgica. La família havia dut la notícia amb discreció, però no va ser fàcil mantenir-la en secret, ja que ben aviat la premsa se'n feu ressò. La delicada situació de salut l'obligà a demanar al president Azaña abandonar les seves obligacions ministerials.³⁰⁹

«[...] fou practicada al senyor Carner una intensa intervenció radiològica a la zona del coll malalta. El pacient resistí amb serenitat digna del seu tremp la dolorosa prova. [...]»

En els dies successius s'anà accentuant la millora, i aviat els facultatius van poder autoritzar el malalt a prendre aliments. Avui, al cap de vuit dies, l'estat en que es troba Don Jaume Carner és excel·lent i s'ha allunyat tot perill. La forta complexió del pacient ha fet que la milloria s'accentués potser amb més intensitat del que creien els mateixos facultatius que l'han assistit, i avui creiem poder anunciar als nostres lectors que Carner podrà abandonar dintre breus dies la Clínica, per a sotmetre's, aleshores, a una cura de repòs i de calma que el torni a la plenitud de la seva salut.»³¹⁰

Per tal de restablir-se de la malaltia s'instal·là unes setmanes a la casa d'estiueig que la família Carner-Sunyol tenia a la Garriga on, el 12 de març, fou visitat pel president Francesc Macià i els ministres Marcel·lí Domingo i Indalecio Prieto. La visita, a més de saludar i encoratjar el ministre d'Hisenda, serví per

309 «El ministre de Finances ha ingressat en una clínica de Barcelona», *La Humanitat*, 21 de febrer de 1933, p. 10.

310 «La salut de don Jaume Carner», *La Rambla*, 27 de febrer de 1933, p. 5.

Viladrau, 1933-1934

Jaume Carner,
convalescent
de la malaltia,
amb el seu fill Josep
i la jove Montserrat Sunyol.
AMR

tractar temes polítics entre ambdós governs.³¹¹ L'11 de maig, aprofitant que el ministre de Governació Santiago Casares Quiroga era a Barcelona, feu una breu visita a Jaume Carner, ja retornat al seu domicili del carrer de Trafalgar. En sortir de la trobada, davant la insistència de la premsa, el ministre es limità a dir que havia tingut una conversa amigable i que s'havia interessat pel seu estat de salut.³¹² El 9 de juny era intervingut de nou quirúrgicament, dins el procés mèdic a què era sotmès. Segons els familiars, a instància dels periodistes, la intervenció fou realitzada sense gaires complicacions.³¹³ Carner no podia articular paraules amb facilitat, fet que l'impedia poder tenir una bona conversa, i menys per telèfon.³¹⁴ El malalt seguia el seu procés de recuperació i la seva dedicació a les tasques ministerials estava sota mínims.

8.2. La renúncia com a ministre

El 12 de juny de 1933 Jaume Carner feia oficialment efectiva la renúncia com a ministre, tot i que sembla que a inicis de maig, davant la gravetat de la malaltia i l'agregant d'haver-se d'absentar de les seves funcions al capdavant del ministeri, ja havia proposat a Manuel Azaña la seva dimissió, que el president del Consell de Ministres no li va acceptar en aquell moment.³¹⁵ Durant un any i mig, havia estat el màxim responsable de la Hisenda espanyola. El president del Consell de Ministres en el seu discurs de nomenament del nou Govern davant els diputats de les Corts, arran dels canvis ministerials efectuats, feia esment del vendrellenc:

311 «Els ministres senyors Domingo i Prieto a Barcelona», *La Humanitat*, 13 de març de 1933, p. 10.

312 «El ministre de Governació a Barcelona», *La Veu de Catalunya*, 16 de maig de 1933, p. 12, edició de matí.

313 «El senyor Carner fou operat altra vegada», *La Veu de Catalunya*, 11 de juny de 1933, p. 11, edició de matí.

314 «El señor Azaña en el Congreso», *El Diluvio*, 3 de maig de 1933, p. 18.

315 «La dimissió del senyor Carner», *La Humanitat*, 11 de maig de 1933, p. 1.

«Y séame permitido también dedicar un recuerdo especial al gran patricio republicano D. Jaime Carner, dolorosamente apartado de nosotros. Cuando el Sr. Carner fué designado por mí para ministro de Hacienda —lo recordaréis todos—, su designación fué muy discutida; pero una de las mayores satisfacciones que yo he tenido es haber ido viendo cómo aquel hombre fué conquistando las voluntades y la admiración de la Cámara y la simpatía de todo el mundo por su gran autoridad, por su competencia, por su hombría de bien y por su republicanismo bien probado. Yo le envió un recuerdo emocionado, Sres. Diputados, porque es un hombre a quien quiero desde lo profundo de mi corazón.»³¹⁶

El substitut fou l'economista aragonès Agustín Viñuales, membre d'Acció Republicana. La quota catalana que Carner deixava vacant dins del govern azañista la va ocupar Lluís Companys, com a ministre de Marina, dimitint per aquest motiu com a president del Parlament de Catalunya. Companys exerciria de ministre poc temps, tres mesos, perquè el 12 de setembre dimitiria el Govern d'Azaña.

Viñuales, seguiria la política pressupostària engegada per Carner i els pressupostos de 1933 reflectiren l'esperit carnerià. En aquest nou pressupost creixien les despeses d'obres públiques, agricultura i instrucció pública i es mantenien les partides d'armament i governació.³¹⁷

Dos mesos després de la renúncia al càrrec de ministre, en ple estiu, la premsa barcelonina es feia ressò del seu estat de salut:

«L'ex-ministre d'Hisenda senyor Jaume Carner ha estat uns quants dies a Barcelona, on li ha estat practicada la post-operació del tractament que se li seguia. Sembla que, afortunadament, ha estat feta amb resultat completament satisfactori. L'il·lustre malalt ha quedat en condicions de reprendre les seves activitats pro-

316 *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, 14 de juny de 1933, p. 13.402.

317 Llucà VINYES. «Tres notes polítiques», *La Humanitat*, 26 de juny de 1933, p. 1.

Any VII-Núm. 1034 Preu: 10 cèntims • BARCELONA • Divendres, 28 de setembre 1934

CATALUNYA PLORA LA PERDUA D'UN GRAN PATRIOTA

AVUI EL POBLE CATALA ACOMPANYARA EL CADAVER DE JAUME CARNER AL SEU DARRER REPOS

JAUME CARNER

HA MORT UN GRAN PATRIOTA

La mort de Jaume Carner ha causat un dolor profund. Es pot dir amb la major sinceritat, sense reserves, l'ex-ministre de Finances de la República no tenia enemics. La seva figura prestigiosa i austera s'elevava amb una gran dignitat per damunt dels partits, de les rivalitats i de les lluites polítiques.

El President de la República l'admirava; Azàña sentia per "Don Jaime" un afecte lleial; Indalecio Prieto afirmava que el seu successor al Ministeri del carrer d'Alcaia, era el millor ministre de Finances de la República.

Els qui l'havíem vist al banc llurs durant les Corts Constituents i l'havíem sentit amb el seu castellà impregnat d'accent de la terra, defensat l'Estatut i els presupostos de la República, en mig del respecte de tota la Cambra, en adonem, més que ningú, de la pèrdua irremparable que la mort de Jaume Carner representa per a Catalunya i per a la República.

La seva intervenció inoblidable en ocasió de l'afar March, ha resultat la profecia més cruel i dolorosa per al règim: "O la República acaba amb aquest home, o aquest home acabarà amb el règim..." Aquell home representava una política de concessions tèrboles segons la tradició monàrquica, de grans afers, de traïcions. Calla acabar amb el símbol.

Els radicals desferen el camí emprat, redregaren els "aferistes", resuscitaren la política perillosa que Jaume Carner, amb dignitat i valentia, havia denunciat del banc blau estant.

I heus n'ací el resultat: Amb quina angouxa i quina tristesa, Jaume Carner devia veure del llit estant, en els darrers mesos de la seva vida, la destrucció de la seva obra de moralitat política i de dignitat republicana!

La República ha perdut un gran valor. Catalunya ha perdut un gran patriota. No un catalanista cridaner, encolobat, garrador i demagog, sinó un català sever, franc, de la pasta dels patriotes seriosos i solemnes amb un caràcter d'or de llei.

La seva mort, en aquesta hora encara difícil per a Catalunya, difícil justament perquè és una hora greu i delicada per a la República, esdevé més cruel per a tota. Que almenys l'alt exemple de la seva actuació catalana i republicana, de la seva dignitat mèdica i de la seva noblesa autèntica, serveixi de guia i d'estímul als homes sobre els quals pesa la responsabilitat de l'Eidol que encara pot salvar-se.

El senyor Carner, entremig dels senyores Macià i Hurtada, després de la conferència donada al C. A. D. E. per a explicar el contingut de l'Estatut de Catalunya.

La personalitat de Jaume Carner

Jaume Carner i Romeu nasqué a la vila del Vendrell, el dia 23 de febrer del 1867, on cursà les primeres lletres, i després a les Escoles Pies de Barcelona fou el batlle. Amb la carrera de Dret a la Universitat de Barcelona.

Un cop advocat, entrà al despatx de l'il·lustre patriota Francesc de P. Rius i

Jaume Carner, en l'època en què era president del «Centre Nacionalista Republicà».

Tandó. Aquest fet explica que anys a venir el fill d'aquell s'acabà, senyor Manuel Rius i Rius, fos passant també de Jaume Carner.

A la seva primera joventut, Carner fou poca política, ja que el despatx complia tota la seva activitat. De totes maneres es destacà dintre les files republicanes.

A finals del segle XIX, en els temps del desastre colonial, s'accedí al seu catalanisme i ingressà a la Unió Catalana, escrivint a «La Renaixença». Allí treballà al costat d'Ildefons Sunyer, Prat de la Riba, Duran i Ventosa, Joan Permanyer, etc. Prengué part en molts mitjans de propaganda.

En fundar-se la Lliga Regionalista, sota la presidència del doctor Robert, s'hi adherí i aviat fou un dels seus elements més remarcables.

A les eleccions municipals del 1901 fou elegit regidor de la Lliga per l'antic districte segon municipal, i el Consistori aviat fou en paper bellantísim.

Per les eleccions generals del 1903, junt amb els noms d'Albert Rosell, Lluís Domènech, Lluís Ferrer-Vidal i Ildefons Sunyer, integrà la candidatura de la Lliga per Barcelona, i hi arribà derrotat.

Vingué la dissidència de l'Esquerra de l'any 1904, i Jaume Carner fou un dels elements principals dels que se separaren de la Lliga.

Alshores començà a organitzar el grup esquerrà i, a finals del 1904, sortí ja com a setmanari «El Poble Català», que dos anys després havia de transformar-se en diari. El moviment de Solidaritat Catalana tingué en ell un ferm iniciador, i a les eleccions del 1907 fou elegit diputat pel Vendrell, representació que tingué fins al 1916.

De la seva tasca com a parlamentari hi hagué el discurs al missatge de la Corona del 1907, i després tingué resonància enorme la seva intervenció en la qüestió de la calc, guix i ciment de l'Ajuntament de Barcelona, que marcà la davallada del lerroussisme i que donà lloc que els radicals abandonessin la conjunció republicano-socialista.

Jaume Carner era un jurista molt entès, i vivia principalment dedicat

a l'exercici de la carrera. Això explica que, com a líder no pogués donar el rendiment que es podia exigir de la seva personalitat. El mateix reconeixent-ho, fou qui llençà Pere Coromines com a figura més visible del partit.

L'il·lustre final anà seguint totes les incidències del Centre Nacionalista Republicà, primer, del qual fou president, i de la Unió Federal Nacionalista Republicana. L'any 1918, però, definitivament el districte del Vendrell i aquest fet determinà el seu apartament de la vida pública. Només sortí alguna vegada en defensa del dret català, perseguit pels ministres de Madrid. El despatx fou, des d'aleshores, la seva única activitat.

L'advocament de la República amb el triomf dels seus ideals catalanistes i republicans, el tingué de l'otrascíem. Converguts són els seus últims treballs a les Constituents, a la redacció de l'Estatut de Núria i al Ministeri de Finances de la República. Hoc que hagué d'abandonar a causa de la malaltia que l'hi portà a la tomba.

Separat de la política activa es dedicà també a la impulsació d'importantes empreses industrials, que gràcies a la seva col·laboració, assoliren esplendorositat florida. Destaquem, entre aquestes empreses—moltes de les quals prestaren a l'activitat econòmica de Catalunya importants serveis—la societat Credit i Dreda, La Catalana de Gas i Electricitat, la Compañia d'Indústries Agrícoles, etc.

L'OPINIÓ s'associa al dol que sentí avui Catalunya per la pèrdua d'un tan il·lustre patriota, i acompanya la família del senyor Jaume Carner en el seu dolor.

Reposi en pau.

(Després a la pàgina 5.)

El dol de la Generalitat i el de la Ciutat

Tan aviat com la nit del dimarts, es tingueren notícies del traspàs del senyor Jaume Carner, es produí el natural sentiment i consternació, que anà augmentant a mesura que la trista nova s'estengué per Barcelona.

Els primers en arribar a la casa mortuòria foren el president de la Generalitat, senyor Lluís Companys, acompanyat del conseller de Cultura, senyor Gassó; del secretari polític del president, senyor Alavedra, i el cap del Cerimonial, senyor Rubí.

Els senyors Companys i Gassó, amb llurs acompanyants, romangueren breus moments davant el cadàver, i després de donar el condol en nom del Govern de Catalunya als familiars del traspassat, es retiraren.

Al moment després arribà al domicili del difunt el conseller de Governació de l'Ajuntament, senyor Josep Maria Masip, acompanyat del secretari de l'alcaldia, senyor Grassó, i del cap del Cerimonial, senyor Ribé, els quals en nom de l'alcaldia de la ciutat, que es trobava en aquells moments en el Ple constitucional, expressaren el pregó sentiment de la ciutat per la mort de l'il·lustre polític.

També estigué a pal·lejar el seu sentiment el conseller de Treball, senyor Martí Barrera, acompanyat de l'oficial de la Policia Urbana senyor Sans. Ultra els esmentats senyors, destil·laren per la casa mortuòria altres personalitats, així com diversos dels nombrosos amics del traspassat.

(Després a la pàgina 5.)

JAUME CARNER Ex-ministre de Finances del Govern de la República.

(Fot. Viala)

professionals dintre d'unes quantes setmanes, per bé que amb determinades limitacions.

El senyor Carner ha marxat a Viladrau. El felicitem pel restabliment de la seva salut.»³¹⁸

A Viladrau, també rebia de nou la visita del president Macià. Tot i el seu minvat estat de salut, encara era capaç de fer algunes activitats professionals, socials i culturals, com per exemple fer un donatiu de 100 pessetes per a dotar un Premi en els XV Jocs Florals Internacionals del Vendrell, els quals se celebraven coincidint amb el XVI Congrés Català d'Esperanto.³¹⁹ També, prologant i ajudant econòmicament a l'edició del llibre *El Vendrell històric*, recull d'articles i notes aplegades per Jaume Ramon i Vidales. El títol del llibre era el mateix amb el que el cronista vendrellenc encapçalava els seus escrits de recerques sobre la vila al setmanari *El Baix Penedès*, i que l'autor malauradament no va poder editar en vida.³²⁰

Amb Carner ja fora de circulació política, el periodista Francesc Madrid, des del diari d'Esquerra Republicana, *La Humanitat*, reivindicava la seva trajectòria més recent:

«Quan el senyor Jaume Carner va arribar al banc blau —ben en contra de la seva voluntat— no va fer altra cosa que posar als Consells de ministres el mateix seny que en les reunions de la minoria catalana. Tothom sabia que la seva vida era un espill. Tothom tenia confiança absoluta en què la seva conducta seria francament republicana i liberal i tothom sabia que no l'espantaven les fórmules econòmico-socials més avançades, sinó la manera de dur-les a terme. No va tenir cap mena de por en assenyalar a l'aristocràcia un impost sobre el luxe; no va tenir cap inconvenient a iniciar l'impost sobre la renda; no s'hauria pas espantat a dur en

davant una reforma general del tribut que tenia pensada i embastada i que aprofiten ara els que l'han succeït. [...]

El senyor Jaume Carner és un dels valors més il·lustres de la minoria catalana a les Corts Constituents. A l'Esquerra Republicana de Catalunya li cap l'honor d'haver-lo dut a les Corts, després d'haver-li encarregat una part considerable de l'Estatut de Catalunya.»³²¹

En contraposició, la malaltia de Carner no fou cap impediment perquè el periodista i escriptor Josep Pla, s'acarnissés amb ell. Pla, conservador i molt crític amb la política republicana d'esquerres, feia balanç del primer bienni republicà (1931-1932):

«Tenim tota l'economia agrària destrocada per quatre demagogs. En aquesta obra destructora hi han col·laborat alguns advocats, com don Jaume Carner, que feren una fortuna considerable defensant el contrari del que han tolerat que fos posat a les lleis. Sobre aquests homes, l'opinió convé que hi centri el seu màxim menyspreu per antipatriotes, per hipòcrites i per lleugers.»³²²

Els vaivens clínics foren freqüents. El setembre de 1933 Carner entrava de nou a l'Institut Policlínic de Barcelona per tal de sotmetre's a una nova operació quirúrgica. L'estat del pacient era greu i la temença per la seva vida s'agreujava, mentre restava en repòs absolut al seu domicili. La malaltia, però, seguia el seu curs i res feia preveure que se'n sortiria favorablement a la llarga, motiu pel qual, el 9 d'octubre de 1933, renunciava a l'acta de diputat a Corts que encara mantenia.³²³

La mort trucava a la porta, però aquest cop en la figura de Francesc Macià. Tres dies abans del decés el

318 «La salut del senyor Jaume Carner», *La Publicitat*, 18 d'agost de 1933, p. 1.

319 «Les diades Esperantistes a nostra vila», *El Baix Penedès*, 3 de juny de 1933, p. 3.

320 «Un interessant llibre vendrellenc», *El Baix Penedès*, 7 d'octubre de 1933, p. 1.

321 Francesc MADRID. «Siluetes de la Minoria Catalana a les Corts Constituents. Jaume Carner», *La Humanitat*, 22 de juliol de 1933, p. 1.

322 Josep PLA. «El bienni vergonyós. La glòria del DIC - Un balanç», *DIC*, 19 de novembre de 1933, p. 19.

323 CD. Fitxa del diputat «Carner Romeu, Jaume».

Barcelona, 28 de setembre de 1934

Seguici fúnebre de Jaume Carner, baixant per la Via Laietana.

JOSEP MARIA SAGARRA / ANC

vendrellenc s'oferia per anar-lo a visitar tan bon punt el president de la Generalitat s'hagués refet dels seus problemes de salut. Tant l'un com l'altre no estaven per fer visites mútues. L'un convescent de la malaltia i l'altre a les portes de la mort. Davant la dissort del màxim mandatari català, mort el dia de Nadal de 1933, Carner expressava el seu condol, en una carta enviada al president del Parlament, Joan Casanovas, en funcions de president interí de la Generalitat de Catalunya:

«Pregonament desolat per la mort del gran català i noble amic En Francesc Macià, i privat per malaltia d'acudir a tots els actes que es tributaran a honor de les seves despulles, permeteu-me que em dirigeixi a la representació més alta de la personalitat de Catalunya per tal de fer present el meu dol que, amb tanta intensitat com el que més, comparteixo amb tots els bons fills de nostra Catalunya.

Company de Macià en les seves primeres hores de lluita fa 25 anys, company en els moments més difícils de lluita per l'Estatut, en els anys 1931 i 1932, confident de moltes de les seves penes i animador en hores ben crítiques i difícils, ben bé puc i vull constatar tota la noblesa del seu cor i la intensitat i força del seu amor a la pàtria.

*Descansi en pau el gran patrici, ben mereixedor de l'inextingible reconeixement de Catalunya.»*³²⁴

A inicis de 1934, un Carner convescent només sortia de casa per a fer recuperacions i intervencions quirúrgiques. En ser elegit Lluís Companys, nou president de la Generalitat de Catalunya, un dels primers actes que realitzà fou visitar a Jaume Carner. En sortir del domicili, Companys expressava a la premsa: «Acabo de visitar el senyor Jaume Carner i estic molt satisfet d'haver rebut d'ell paraules de gran simpatia i consideració. Sempre he sentit pel senyor Carner un afecte molt intens i he sabut apreciar la vàlua dels seus consells».³²⁵

324 «Una lletra del senyor Jaume Carner», *La Humanitat*, 27 de desembre de 1933, p. 3.

325 «El Sr. Companys...», *La Humanitat*, 3 de gener de 1934, p. 7.

Enmig de la greu malaltia rebé, de part del Govern republicà, l'honor de la distinció de la Banda de l'Ordre de la República, en commemoració de l'11 de febrer, data en que fou proclamada la Primera República, el 1873. El guardó també el rebrien els exministres Claudio Sánchez-Albornoz i José Giral.³²⁶ L'abril de 1934, el seu estat de salut feu que el seu nom fos descartat per a ocupar la presidència del Tribunal de Cassació de Catalunya, càrrec pel qual finalment fou nomenat Santiago Gubern.³²⁷ *La Rambla* l'entrevistava, tot qualificant-lo com «indicat per ocupar el càrrec de president del Tribunal, lloc que no pogué acceptar per raons de salut».³²⁸ Carner, s'expressava d'aquesta manera davant les retallades que havia patit a les Corts, el capítol de l'Estatut d'Autonomia referent a la gestió de la justícia per part de la Generalitat:

*«El que aprovaren les Corts Constituents no és exactament el que nosaltres proposàvem. Conté, però, el suficient perquè recomenci la nova vida del Dret Català, i les deficiències que resultin podran després ésser corregides.»*³²⁹

Malgrat l'avenç del càncer de gola, no deixà d'atendre, en la mesura que la salut li ho permetia, els negocis de la Companyia de Industries Agrícoles, de la qual continuava presidint el Consell d'Administració.³³⁰

El 8 de juliol de 1934 s'escampà la notícia de la recaiguda de Jaume Carner. Els facultatius qualificaven l'estat de salut de col·lapse i la família es preparava per al pitjor.³³¹ El 9 de juliol el president Companys tenia la intenció de visitar-lo al seu domicili abans d'empen-

326 «Noves», *El Baix Penedès*, 17 de febrer de 1934, p. 4.

327 «Les fulles protectores», *Mirador*, 26 d'abril de 1934, p. 1.

328 «El Tribunal de Cassació de Catalunya cal que sigui modèlic», *La Rambla*, 23 d'abril de 1934, p. 5.

329 *Ibidem*.

330 «Anuncis oficials. Companyia d'Indústries Agrícoles S. A.», *La Humanitat*, 5 de juliol de 1934, p. 4.

331 «Jaume Carner, greument malalt», *La Humanitat*, 8 de juliol de 1934, p. 11.

Barcelona, 28 de setembre de 1934

Enterrament de Jaume Carner.

Les autoritats catalanes en el pas del dol per la Via Laietana. D'esquerra a dreta, entre d'altres:
davant, Martí Barrera, Martí Esteve, Joan Casanovas, Lluís Companys, Ventura Gassol, Pere Mestres
i Josep Maria Espanya; darrere, Dalmau Costa i Antoni Rubí.

CARLOS PÉREZ DE ROZAS / AFB

dre un viatge institucional a Lloret de Mar. Tanmateix desistí arran de la reacció favorable a l'atac que havia patit dies abans.³³² Tot i que aquell cop se'n sortí, l'estat de salut anava empitjorant de mica en mica.

8.3. La mort truca a la porta

La tarda del dilluns 24 de setembre es trobà malament i es veié obligat a allitar-se. Feia poques setmanes que havia retornat de Viladrau, on havia passat part de l'estiu convalescent de la darrera intervenció quirúrgica. La família avisà el metge de capçalera, el doctor Jacint Reventós, qui no l'abandonà fins al final, i al cap de poc acudiren els metges Àngel Sanchiz i Antoni Vila.³³³ Tots tres facultatius feren mans i mànigues per redreçar la situació però fou en va, la dissort ja estava dictada. Dimarts i dimecres el seu estat de salut s'agreuà encara més, fins al fatídic decés a les dotze de la nit del 26 de setembre de 1934. La mort li sobrevingué als seixanta-set anys arran d'una complicació del cor, tot i que la malaltia que patia de feia temps hi estava relacionada.

En els darrers moments de vida estava envoltat pels seus fills Jaume, Josep i Maria i dels seus fills polítics Manuel Reventós, Maria i Montserrat Sunyol.³³⁴ Hores abans havia rebut els auxilis espirituals, per part del pare Girona. Així narrava *La Publicitat* el decés: «*A la mateixa cambra on va morir, ha quedat exposat el cadàver damunt del seu llit, vestint levita i portant suspès del pit un escapulari i una medalla*».³³⁵

En saber-se la notícia de la mort acudiren diverses personalitats de la política i la societat catalana per tal d'expressar el condol a la família. Entre els pri-

332 «El dia a la Generalitat», *La Veu de Catalunya*, 10 de juliol de 1934, p. 11, edició de matí.

333 «La mort de Jaume Carner», *La Publicitat*, 28 de setembre de 1934, p. 1.

334 «Anit passada a les dotze deixà d'existir Jaume Carner», *La Humanitat*, 27 de setembre de 1934, p. 11.

335 «La mort de Jaume Carner», *La Publicitat*, 28 de setembre de 1934, p. 1.

mers en presentar-se al domicili del finat del carrer de Trafalgar, hi havia el president Companys, el conseller de Cultura Ventura Gassol i els diputats Josep Ri-
era i Puntí i Martí Rouret, així com el secretari de presidència Joan Alavedra. Poc temps després feien acte de presència el regidor de l'Ajuntament de Barcelona Josep Maria Massip i el conseller de Treball de la Generalitat Martí Barrera.³³⁶ Tot seguit la notícia s'escampà per la ciutat i pel país. Les mostres de condol no es feren esperar i des de les files d'ERC així com del republicanisme català i espanyol i àdhuc d'adversaris polítics arribaven missatges a la família. A l'endemà, entre d'altres, feren cap al domicili del finat l'exministre Francesc Cambó, l'alcalde de Barcelona Carles Pi i Sunyer i l'escriptor Carles Rahola. Per expressa decisió de Jaume Carner la família no acceptà corones ni rams de flors. Els fills acordaren dur a terme la cerimònia de l'enterrament el 28 de setembre a dos quarts d'onze del matí.

8.4. La cerimònia de l'enterrament

Abans de l'hora marcada per a la cerimònia, una forta concurrència de persones s'esperava davant del domicili del difunt, a l'espera que el fèretre sortís, per tal d'acompanyar-lo fins a l'església de Sant Francesc de Paula, al carrer de Sant Pere Més Baix, prop del domicili del finat. La comitiva anava encapçalada pels seus fills Jaume i Josep, el fill polític Manuel Reventós i els seus nets. Seguidament una primera presidència d'autoritats formada pel govern de la Generalitat, amb Lluís Companys, Martí Barrera, Martí Esteve, Ventura Gassol i Pere Mestres i el president del Parlament de Catalunya Joan Casanovas. I una segona presidida pel president del Tribunal de Cassació de Catalunya Santiago Gubern; el procurador general Ot Duran d'Ocon; el degà del Col·legi Oficial d'Advocats de Catalunya Joan Moles; l'alcalde Carles Pi i Sunyer i regidors de l'Ajuntament de Barcelona; així com la presència de l'expressident del Consell de ministres de la República Manuel

336 «Anit passada a les dotze deixà d'existir Jaume Carner», *La Humanitat*, 27 de setembre de 1934, p. 11.

Barcelona, 28 de setembre de 1934

Enterrament de Jaume Carner.

Dirigents republicans espanyols i catalans —alguns d'ells antics companys de govern de Carner— en el pas del dol al carrer de Sant Pere més Alt, a l'alçada del Palau de la Música.

D'esquerra a dreta, entre d'altres: Joan Moles, Augusto Barcia, Santiago Casares Quiroga, Marcel·lí Domingo, Manuel Azaña, Lluís Nicolau d'Olwer, Fernando de los Ríos, Indalecio Prieto i Miquel Santaló.

CARLOS PÉREZ DE ROZAS / AFB

Azaña acompanyat pels exministres Santiago Casares Quiroga, Marcel·lí Domingo, Lluís Nicolau d'Olwer, Indalecio Prieto, Fernando de los Ríos i Miquel Santaló.³³⁷ Des dels caps de cerimonial de l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya s'havien donat les oportunes instruccions de vestimenta als regidors i consellers: jaqué, capell de copa, corbata, guants negres i vara o venera.³³⁸ Guàrdies urbans i agutzils també anaven amb l'uniforme de gala. Per desig exprés de la família es va prescindir de tributar-li honors de conseller de la Generalitat. Tampoc hi figurà la Banda Municipal de Barcelona ni la guàrdia militar prevista en d'altres enterraments de personalitats il·lustres de l'època.³³⁹ *La Humanitat* es feia ressò de l'escalf popular:

«*Ahir al matí, a les onze, va tenir lloc el solemnia acte de l'enterrament del que fou gran patrici català i ministre de la República, Jaume Carner. Molt abans de l'hora anunciada, el carrer de Trafalgar, on habitava l'il·lustre traspasat, es veia atapeït d'un públic nombrosíssim que esperava l'arribada de l'element oficial. Les classes populars de Barcelona, que sempre havien tingut en el finat un cordial amic i defensor, varen voler fer acte de presència i acomiadar les seves despulles.*»³⁴⁰

Obriren la marxa fúnebre quatre batidors de la Guàrdia Urbana muntada a cavall. Tot seguit un cotxe-estufa precedit pel clergat de la parròquia de Sant Francesc de Paula amb la creu alçada i flanquejats per macers de l'Ajuntament de Barcelona i de la Generalitat. El difunt fou dipositat en un taüt de caoba, amb artístics guarniments metàl·lics.³⁴¹ Les forces d'ordre públic tingueren serioses dificultats per contenir la

337 «L'enterrament de Jaume Carner», *La Humanitat*, 29 de setembre de 1934, p. 8.

338 AMCB. «Expedient referent a l'Enterrament de l'ex-Regidor d'aquest Ajuntament i ex-Ministre del Govern de la República Espanyola Senyor Jaume Carner i Romeu, 28-9-34».

339 «L'enterrament de Jaume Carner», *La Humanitat*, 29 de setembre de 1934, p. 8.

340 *Ibidem*.

341 *Ibidem*.

gentada al pas de la comitiva. En arribar a l'església de Sant Francesc de Paula s'oficià una cerimònia religiosa en honor del difunt. Alguns exministres, entre ells Manuel Azaña, i consellers s'abstingueren d'entrar dins del recinte religiós. L'acomiadament del dol s'efectuà a la plaça d'Antoni Maura. En diversos edificis oficials, entre els quals l'Ajuntament i el Palau de la Generalitat, la bandera republicana i la senyera foren hissades a mig pal en senyal de dol.

Un cop acomiadat el dol, família i amics íntims es dirigiren vers el cementiri del Sud-Oest, a la muntanya de Montjuïc, on fou inhumat amb les restes de la seva dona, Maria Galofre i Lleó i un dels fills, Joan Carner i Galofre, en un nínxol situat a l'avinguda de Santa Eulàlia. La làpida de bronze que cobreix el nínxol té la inscripció dels tres difunts amb un relleu que il·lustra Jesucrist ressuscitat — sobre un triangle diví— davant de dos soldats romans astorats davant l'escena. Malauradament se'n desconeix l'autor.³⁴²

8.5. Elogis post mortem

Bona part de les capçaleres de premsa dedicaren portades i pàgines al finat. La cobertura per part dels reporters gràfics també fou destacable, i fins i tot s'arribaren a filmar escenes de l'enterrament —dissortadament la cinta cinematogràfica s'ha perdut—, que després serien projectades en el noticiari dels cinemes de la ciutat de Barcelona. Les ones de les dues ràdios catalanes, Ràdio Barcelona —de la qual Carner era conseller i assessor jurídic— i Ràdio Associació de Catalunya, també se'n feren ressò. De tot Catalunya i la resta de l'Estat, arribaren telegrams de condol.

Tot l'espectre polític i social glosà amb paraules d'elogi al finat. *El Heraldo de Madrid* recollia les declaracions de l'exministre, Santiago Casares Quiroga:

«*Tenia para Carner —dice don Santiago Casares— un hondo efecto y una enorme simpatia. Era un gran republicano; sentia un admirable fervor por la Repúbli-*

342 Segons Alfons Carner i Sunyol, probablement l'escultor de la làpida del nínxol és l'arquitecte Ramon Reventós.

Barcelona, 28 de setembre de 1934

Enterrament de Jaume Carner.

Pas del dol al carrer de Sant Pere més Alt, davant de l'església de Sant Francesc.

D'esquerra a dreta, els seus fills i el gendre, Josep Carner, Jaume Carner i Manuel Reventós.

CARLOS PÉREZ DE ROZAS / AFB

ca, y fué siempre, siempre, un enamorado de España y un modelo de catalanes... [...] La muerte de Jaime Carner significa una pérdida irreparable para la República y para Cataluña.»³⁴³

Antoni Rovira i Virgili, tot just l'endemà de la mort, en feia una descripció laudatòria a *La Humanitat*:

«El seu temperament el feia apte per a l'embranchada forta i breu dels temps de febre cívica; el feia apte també per a la llarga i metòdica obra de govern. Allò que no corresponia a les seves condicions temperamentals era la feina prolongada d'oposició i d'agitació política. El seu caràcter alhora intens i intermitent de la seva actuació apareix així clarament explicat.

[...]

L'esperit liberal i l'esperit català eren inseparables en la seva ànima. Tenia, però, una instintiva repugnància pels extremismes i per les posicions rígides. El seu sentit positiu i democràtic, una mica a l'anglesa, l'inclinava al plantejament dels problemes polítics en el terreny del sufragi. Entre el puritanisme de l'antiga Unió Catalanista i l'intervencionisme electoral de Prat de la Riba, ell trià aquesta darrera orientació.»³⁴⁴

En declaracions a *La Rambla* —fundat pel diputat d'ERC a les Corts Republicanes i futur president del FC Barcelona, Josep Sunyol i Garriga, parent de Jaume Carner— el president de la Generalitat Lluís Companys glosava així la figura del vendrellenc:

«Jaume Carner era un polític de grans condicions, com no se n'acostuma a trobar, perquè reunia totes les aptituds que formen el polític. Era un home de talent, àgil, captador d'afectes; tenia una visió clara dels problemes i, en cada moment, sabia actuar com corresponia a les finalitats dels seus ideals.

Cal remarcar el seu sentiment netament catalanista, del qual donà proves contínues a través de totes les se-

ves intervencions polítiques. Era un polític que gairebé estava per damunt dels polítics.

Tinc d'ell un profund record personal: un dia, en un petit centre de Sants, hi havia un míting. Jaume Carner hi parlava. Ell era molt jove. Jo era una criatura... Em va fer una impressió extraordinària.»³⁴⁵

La premsa de Madrid també es desfeia en elogis, fins i tot aquella que l'havia criticat, com *El Sol*:

«Sólo ante la muerte podía rendir el insigne patricio republicano su gran espíritu, su gran corazón y la integridad ferviente de sus ideales.

Fué en vida el insigne ex ministro de Hacienda de la República símbolo preclaro del ciudadano ejemplar y arquetipo de las virtudes fundamentales de todo un pueblo: Cataluña.

Nadie como él ha encarnado la catalanidad más limpia, señora y noble y la españolidad de gran aliento patriótico, fecundada por las fuerzas renovadoras de la República, a cuya exaltación gloriosa dedicó toda su vida.»³⁴⁶

I *El Liberal*, periòdic republicà d'esquerres moderat, proper a l'azañisme, deia:

«La noticia del fallecimiento de don Jaime Carner no nos sorprende, porque le sabíamos enfermo de gravedad; pero ha de impresionar a todos los españoles amantes de sus libertades. Jaime Carner prestó a la República su autoridad, su honestidad y su talento.

En Cataluña ha producido el triste suceso honda emoción. A estas horas habrá en la Generalidad millares de telegramas de toda España.

A nosotros nos duele esa desaparición como la de una de las grandes figuras de la reconstitución nacional.»³⁴⁷

343 Santiago CASARES QUIROGA. «La muerte de un gran republicano», *El Heraldo de Madrid*, 27 de setembre de 1934, p. 16.

344 Antoni ROVIRA I VIRGILI. «La mort de Jaume Carner», *La Humanitat*, 28 de setembre de 1934, p. 1.

345 Lluís COMPANYS. «Jaume Carner i Romeu és mort!», *La Rambla*, 1 d'octubre de 1934, p. 1.

346 «Muerte de don Jaime Carner», *El Sol*, 27 de setembre de 1934, p. 1.

347 «Ha muerto don Jaime Carner», *El Liberal*, 27 de setembre de 1934, p. 8.

Catalunya perdia un patrici. Un dels impulsors del catalanisme republicà a principis del segle XX, un regidor barceloní que havia actuat amb fermesa per defensar el pressupost de cultura de l'Ajuntament de 1908, un diputat a Corts espanyoles pel districte del Vendrell en tres legislatures consecutives, un dels redactors de l'Estatut de Núria, de nou diputat a Corts i ministre d'Hisenda durant el segon govern de Manuel Azaña.

Qui sap, si la malaltia no hagués anat a més, si amb la seva experiència com a exministre, hauria pogut interferir entre els governs català i espanyol, en la crisi derivada de la Llei de contractes de conreu i s'hagués evitat els Fets d'Octubre de 1934. Tanmateix, no ho sabrem mai. Tampoc sabrem mai si hagués arribat encara més lluny en la seva tasca com a dirigent polític.

**Barcelona,
setembre de 2023**

Tomba de Jaume Carner,
Maria Galofre
i el seu fill Joan.
ATH

Persecució, oblit i record

9

9.1. El primer aniversari de la mort

El 27 de gener de 1935, per encàrrec de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, s'oficiava, a l'església de Nostra Senyora del Roser, del carrer Ausiàs Marc de Barcelona, una missa en sufragi dels col·legiats finats l'any anterior, entre els quals Jaume Carner.³⁴⁸

A mitjans de febrer, a les Corts Republicanes, el líder de la Lliga, Francesc Cambó, assenyalava Jaume Carner i Ildefons Sunyol —també difunt— d'haver contradit el seu propi parer quan es va plantejar el 1907 el problema de la representació corporativa. Rovira i Virgili, el replicava en un article a *La Humanitat*: «*Tothom sap que ni Ildefons Sunyol ni Jaume Carner no eren d'aquesta mena d'homes acomodaticis que canvien d'idees i d'opinions quan els convé. Si alguna rectificació haguessin fet, hauria estat noble i lleial, i no pas un cas d'in-formalitat política*».³⁴⁹

En el primer aniversari de la mort, des de la vila natal de Carner, el setmanari *El Baix Penedès*, se'n feia ressò: «*Fa un any que ha traspassat i encara ens sembla sentir la seva veu serena i veure el seu gest, tot d'una enèrgic. Com és de dordre la seva pèrdua!*»³⁵⁰ També la família, per l'efemèride, inseria novament esqueles en diversos mitjans periodístics, com *La Humanitat*, *La Publicitat*, *La Rambla* i *La Veu de Catalunya*, on es ressaltaven les misses en sufragi de l'ànima del finat. D'altra banda, els principals diaris barcelonins i madrilenys, en aquest cas els de tarannà republicà, el ressenyaven en llurs pàgines interiors. *La Humanitat* el recordava d'aquesta manera: «*Està vacant encara el gran buit que deixà la seva figura patrícia*».³⁵¹

348 «En sufragi dels Advocats de l'Il·lustre Col·legi de Barcelona», *La Veu de Catalunya* (ed. matí), 27 de gener de 1935, p. 2.

349 Antoni ROVIRA I VIRGILI. «Una al·lusió injusta», *La Humanitat*, 21 de febrer de 1935, p. 1.

350 «Cap d'any del traspàs de Jaume Carner», *El Baix Penedès*, 28 de setembre de 1935, p. 2.

351 «Aniversari. Jaume Carner», *La Humanitat*, 1 d'octubre de 1935, p. 12.

9.2. Alguns records i un lent oblit

El segon aniversari de la seva mort, quan ja havia esclatat la Guerra Civil, va passar pràcticament desapercebut en la premsa escrita. Ni cap nota ni cap esquela necrològica —en aquest cas segurament per l'intent en aquell moment d'esborrar tot signe religiós de l'esfera pública— ja fos pel conflicte bèl·lic ja fos per l'omissió involuntària dels qui cobrien el desenllaç de la guerra. Només una escadussera notícia recordava la seva cèlebre frase sobre Joan March: «*O la República acaba amb aquest home, o aquest home acaba amb la República*»,³⁵² profecia formulada el 1932 i que acabava de fer-se realitat, amb el suport econòmic del financer mallorquí a l'exèrcit sollevat.

Manuel Azaña, a les seves memòries, l'esmentarà amb aquesta frase, fruit d'una conversa que va mantenir amb el diputat d'ERC Josep Xirau el 9 de setembre de 1937: «*echa de menos (con razón) a Carner, que hubiera presidido la Generalidad con buen espíritu republicano y catalán, y con autoridad moral*».³⁵³

En canvi, on sí que serà recordat serà en algunes poblacions, on per acord municipal es bescanviaran noms de carrers i places dedicats a sants, monarques i personalitats religioses o conservadores, per prohoms del catalanisme, el republicanisme, el sindicalisme o milicians morts en el front de guerra. A Manresa el carrer de Sant Maurici passarà a anomenar-se de Jaume Carner; i a Igualada, la plaça de Sant Joan serà batejada amb el nom del vendrellenc.³⁵⁴ En canvi, al Vendrell, no serà fins el 8 de febrer de 1980 que es bescanviarà el nom de l'avinguda de la Diputació (vial paral·lel a la via del tren i a la rambla) pel seu nom.³⁵⁵ En aquest sentit s'expressava *El Diluvio*:

352 «Una profecia de Jaume Carner», *La Publicitat*, 26 de juliol de 1936, p. 2.

353 Manuel AZAÑA. *Memorias política y de guerra*, volum 4, p. 412.

354 «Igualada», *La Veu de Catalunya*, 15 de setembre de 1936, p. 9.

355 ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell. Llibre d'actes (1979-1980), p. 81.

«*También pedimos que se dé a la Antigua Plaza del Angel, el nombre de "Jaime Carner", siquiera como desagravio por no haber sabido darle la razón a tiempo, cuando su corazón de patriota lanzó el terrible dilema: "O la República acaba con March, o March acaba con la República".*»³⁵⁶

Amb la derrota republicana i el llarg exili de gairebé quaranta anys, el lent oblit de la seva figura només es trencava de tant en tant, quan la diàspora catalana l'anava recordant amb petites referències de la seva etapa solidària en publicacions com *Ressorgiment*, *Pont Blau*, *Xaloc* o *Revista de Catalunya*.

9.3. Tot i mort, persecució i requis de béns

Els feixistes, durant i després de la fi de la Guerra Civil, van recórrer com a mètode per a afiançar el seu règim dictatorial a la repressió pura i dura: detencions, tortures, judicis sense cap mena de garantia processal, fins i tot amb sentències de mort. La majoria dels que van poder salvar la pell marxant a l'exili serien reclusos en camps de concentració francesos i alguns d'ells conduïts a camps d'extermini nazis. Tota persona, home o dona, que hagués tingut algun paper, per petit que fos, en el règim republicà era depurat. I també les persones que van fugir de la repressió o van morir en ple període de la Segona República, com fou el cas de Jaume Carner, patiren persecució malgrat fossin exiliats o morts. A les famílies que restaven en territori espanyol se'ls confiscaven els seus béns i en alguns casos se'ls empresonava, com a represàlia en no poder localitzar el marit o familiar.

Els fills de Carner van patir les conseqüències repressives, en ser considerats hereus de qui fou ministre de la República i significat dirigent del catalanisme republicà d'esquerres. Els funcionaris a sou dels vençedors confeccionaven fitxes per tal de poder encausar els desafectes al règim feixista. En aquestes fitxes es feia referència de tota l'activitat política de l'advo-

356 «Hay que cambiar los nombres de algunas plazas y calles», *El Diluvio*, 4 d'agost de 1936, p. 3.

cat barceloní en la seva etapa de ministre d'Hisenda i diputat a Corts, a través de documentació com ara, la correspondència rebuda i enviada, sobretot amb altres companys ministres o de recomanacions laborals de persones a empresaris.

Els fills van haver de guar per tal que els béns confiscats els hi fossin retornats, esmerçant forces, diligències, patint entrebancs i amb un fort dispendi econòmic. Amb l'esclat de la Guerra Civil les quatre fàbriques de l'empresa havien quedat en el territori controlat per l'exèrcit sollevant i serien confiscades. En territori republicà només hi quedà, a Menàrguens, la fàbrica La Sucrea del Segre, participada per la Compañía de Industrias Agrícolas.

Amb la Llei de responsabilitats polítiques els hereus, familiars i companys de negocis de Jaume Carner, com els accionistes de la Compañía de Industrias Agrícolas SA, s'hi veuran afectats, tot i que després es desfeu l'error de confondre alguns dels accionistes amb l'activitat de l'empresa. A l'espera que s'esbrinés la responsabilitat dels encausats, quedaven embargats els seus béns i se'ls prohibia qualsevol activitat remunerada així com ocupar càrrecs representatius. Un cop feta la declaració jurada dels béns, se'ls impedia moure's pel territori en mans dels sollevats sense autorització prèvia de les autoritats militars. El general Fidel Dávila, des de Burgos —aleshores capital de l'Espanya feixista— dictaminava:

«Con referencia al Decreto número 38, de 14 de Agosto de 1936, y en aclaración de su contenido, vengo a disponer lo siguiente;

Artículo primero. Lo dispuesto en el Decreto núm. 38, de 14 de agosto de 1936, sobre la incautación de los bienes de todas clases pertenecientes a la Sociedad "Industrias Agrícolas, S.A.", se ha de entender en el sentido de que procede únicamente sobre las acciones, participaciones y retribuciones de cualquier clase que en dicha Sociedad correspondan o lleguen a corresponder a D. José Suñol Casanovas, D. José Barbey Prast y D. Jaime Carner Romeu, o sus herederos.

Asimismo quedan comprendidos en la incautación de referencia, todo género de valores, acciones, derechos, bienes, créditos, etc., que aún por otros con-

ceptos y con independencia de la referida Sociedad, puedan pertenecerles.

Artículo segundo. Si las personas a quienes afecte la actual traba formasen parte del Consejo de Administración de la entidad, cesarán en sus cargos, siendo sustituidas por otras de reconocida competencia, que serán nombradas libremente por el Presidente de la Junta Técnica del Estado.

Burgos 7 de noviembre de 1936. = Fidel Dávila

Excmo. Sr. Presidente de la Comisión de Industria, Comercio y Abastos.»³⁵⁷

La filla, Maria Carner, i el seu marit, Manuel Reventós, van romandre durant el conflicte bèl·lic a Barcelona. En canvi els altres fills, Jaume i Josep, l'octubre de 1937 van marxar a Montecarlo. El retard en sortir de Barcelona dels dos germans fou degut, en part, per la malaltia i defunció del fill de Josep, Jordi Carner i Sunyol, ocorreguda el 14 d'abril de 1937, quan tenia quatre anys d'edat. El maig de 1938, Jaume, moria a Montecarlo, a causa d'una insuficiència cardíaca.³⁵⁸ El germans adreçaven l'octubre de 1939 una carta a Alejandro Anselmi, facultatiu mèdic que havia atès en els darrers dies a Jaume Carner i Galofre, amb la finalitat de fer arribar el document al cònsol espanyol perquè el validés i d'aquesta manera poder demostrar davant les autoritats la defunció del germà fora del territori espanyol:

«Necesitamos un certificado médico en el cual conste el curso de la enfermedad de mi inolvidable hermano Jaime (e.p.d.), desde que llegamos a Monte-Carlo en Octubre de 1937, ya bastante desmejorado y enfermo, hasta su fallecimiento en Mayo de 1938, señalando la imposibilidad práctica de un desplazamiento largo, dado su estado de salud después de la primera crisis cardíaca que tuvo a los diez o doce días de estar allí.»³⁵⁹

³⁵⁷ Boletín Oficial del Estado, 10 de novembre de 1936, p. 142.

³⁵⁸ Conversa mantinguda amb Alfons Carner i Sunyol, net de Jaume Carner i Romeu, el 6 de juny de 2024.

³⁵⁹ FCS. Carta de Josep Carner i Galofre adreçada a Alejandro Anselmi, 10 d'octubre de 1939.

Els metges que van atendre el fill de Jaume Carner foren l'esmentat Alejandro Anselmi i G. Urbino. Aquest darrer, professor de la Facultat de Medicina de Florència i president de la Colònia Italiana del Principat de Mònaco.

Nou dies després, Josep Carner adreçava una nova carta, aquest cop al capellà Joan Josep Pla, per tal que figurés com a testimoni en la defensa dels germans davant del Tribunal de Responsabilidades Políticas que els havia confiscat els béns. En la carta s'esmentava un ofici religiós ocorregut en ple conflicte bèl·lic:

«Como Vd.. recordará, el día 15 de Agosto de 1937, festividad de la Ascensión, en pleno terror rojo, Vd. celebró misa en el Paseo de la Industria número 12 -2º 2º, donde residía entonces mi hermano Jaime (e.p.d.) y sigue ahora residiendo mi cuñada, su viuda. A dicha solemnidad religiosa asistimos la familia de mi hermano y la mía, cuyo domicilio estaba, y sigue situado en el piso inferior de la misma casa.»³⁶⁰

Els advocats que defensaven els germans esgrimien que «el nombre de los hermanos Carner y Galofre, no ha figurado nunca en las listas de militantes ni adheridos de ninguna agrupación política, ni siquiera en formaciones deportivas, culturales o benéficas, con conexión más o menos estrecha con tales agrupaciones políticas».³⁶¹ Al mateix temps esmentaven que «las informaciones señalan que educados los hijos Carner y Galofre, apartados de la política, les contrarió que su padre interviniera, ultimamente en ella, estimando sus dichos hijos que no debían alterar su vida, siguiendo consagrado al ejercicio de su profesión en la que había obtenido mucha reputación entre el público y los profesionales».³⁶²

També ressenyaven que l'activitat professional com enginyers dels fills de l'advocat, ocupava la major part del seu treball i «el hecho de ejercerla en la Compañía

360 FCS. Carta de Josep Carner i Galofre adreçada a Joan Josep Pla i Adell, 19 d'octubre de 1939.

361 FCS. Còpia de la documentació extreta de la Causa General.

362 Ibidem.

de Industrias Agrícolas que tiene fábrica instaladas en diversas localidades de España, ha llevado a los dichos hemos [sic, es refereix a germans] Jaime y José Carner Galofre, a trabajar de Ingenieros a distintas provincias españolas: Zaragoza, Teruel, Navarra, León, Logroño y Sevilla, y en el momento en que su padre ocupaba la cartera de Hacienda, nos informan que los referidos Jaime y José Carner, se hallaban en el Pueblo de La Bañeza (prov. de León) ocupados en la construcción de la fábrica Azucarera de dicha localidad».³⁶³ I aquest fet, segons els defensors, «ha sido causa de que hayan mantenido dichos hermanos en constante trato con personas de significación profesional en su especialidad de toda España, y se asegura, que en esas relaciones, que han durado muchos años, jamás se significaron ni por ideas, ni por conducta, separados del sentido conservador tradicional español».³⁶⁴

Els advocats també es referien als avals que els assenyalaven com a membres d'una família «ejemplar y asiduos practicantes del culto, pública y privadamente»³⁶⁵ i que «educan a sus hijos cristianamente».³⁶⁶ Així com, esmentaven que el pare fou enterrat «católicamente, entrando hijos y familiares en la Parroquia».³⁶⁷ En una carta que li adreça el lletrat Gerardo Perdiguero, des de Valladolid, el 25 de maig de 1939, a Josep Carner i Galofre, que aleshores estava residint temporalment a Pamplona, sabem que les gestions que estava realitzant «van poniéndose en claro y hoy puedo participar que tengo la impresión de que todo se resolverá como en justicia Vd. merece, no habiéndose resuelto antes, porque la cosa se complica tanto que resulta que hoy en día es el propio Ministro el que tiene que resolverlo, pudiéndole decir que para fines de Junio estará totalmente aclarado».³⁶⁸ Encara el juny de 1939,

363 Ibidem.

364 Ibidem.

365 Ibidem.

366 Ibidem.

367 Ibidem.

368 FCS. Correspondència de Gerardo Perdiguero a Josep Carner i Galofre. Valladolid, 25 de maig de 1939.

Josep Carner, en nom propi i de la seva germana Maria, adreçava una carta al vicepresident del Govern espanyol on sol·licitava que l'embargament dels béns fos declarat nul.³⁶⁹

Mentre va durar la confiscació, els germans van viure una situació econòmica força precària. Finalment, després d'una lluita aferrissada dels advocats per aconseguir recuperar els drets legítims empresarials, amb algunes traïcions entremig de persones que els hi volien mal, els germans foren absolts sense càrrecs amb el retorn dels béns confiscats. La sentència del Tribunal de Responsabilidades Polítiques, després de fer-ne diverses deliberacions, fallava el 31 de maig de 1940:

«*Que debemos absolver y absolvemos a los encartados JOSE BARNEY PRATS, JOSE, JAIME Y MARIA CARNER GALOFRE, respecto a los cuales será archivado el presente expediente, recobrando la libertad de sus bienes tan pronto como sea firme la presente resolución.*»³⁷⁰

Josep Carner i Galofre moria el 1950 i Maria Carner i Galofre el 1966, tots dos a la ciutat de Barcelona.

D'altra banda, Josep Sunyol i Casanovas —directiu conjuntament amb Carner de la Compañia de Industrias Agrícolas— un cop va saber l'assassinat del seu fill, Josep Sunyol i Garriga, a la serra de Guadarrama l'agost de 1936 per un escamot franquista, es traslladà amb la seva família l'octubre d'aquell any, primer a Suïssa, i després, a Montecarlo. Tanmateix, la represiò dels vencedors vers el pare de qui havia estat diputat d'ERC a les Corts Republicanes, fou força dura. No se li perdonaria el suport econòmic i moral al seu fill en l'esfera política i, sobretot, en l'edició del diari *La Rambla*. Tot i que prèviament havia recuperat la direcció de l'empresa de la Compañia de Industrias Agrícolas, el 1942 fou separat del càrrec per ordre del governador civil de Barcelona Antonio Correa Veglison,

369 FCS. Correspondència de Josep Carner i Galofre adreçada al vicepresident del Govern espanyol. Pamplona, 13 de juny de 1939.

370 FCS. Còpia de la documentació extreta de la Causa General.

que reblava la notificació del ministre de Governació Valentín Galarza. La sentència dictada el 31 de maig de 1940 pel Tribunal de Responsabilidades Polítiques li provocà la «*sanción de cinco millones de pesetas, e inhabilitación especial perpetua para desempeñar los cargos de Presidente, Consejero y Director Gerente, así como cualquier otro de mando, en entidades tanto Industriales como mercantiles y civiles, lo mismo de caracter publico que privado*». ³⁷¹ Va morir a Barcelona el 12 d'abril de 1945.

Pel que fa a Josep Barbey i Prats va decidir refugiar-se a Banyoles, amb l'esposa i els fills, on van sobreviure a la guerra gràcies a un petit sou que els va oferir l'ajuntament republicà. Barbey, sense uns llaços familiars amb els Carner i Sunyol i amb una minsa activitat pública durant el període de la República en guerra, fou finalment absolut sense càrrecs.³⁷²

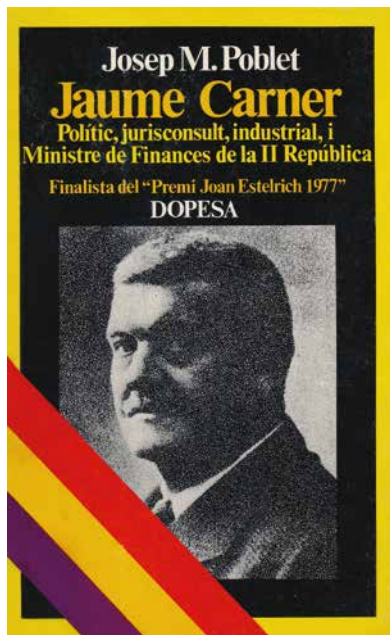
9.4. Recuperació de la seva memòria

Els franquistes, des del minut zero de la seva victòria a la Guerra Civil, van imposar l'oblit a tot record del que va significar la República. Aquesta desmemòria comportaria que les noves generacions sorgides de la postguerra desconeguessin totalment el passat i els seus protagonistes. Parlar de Jaume Carner era per al conjunt de la població parlar d'algú totalment desconegut. Només els cercles familiars i els que l'havien tractat podien recordar-lo, però ho havien de fer en la més absoluta intimitat.

Tímides referències en els primers anys del franquisme en algun mitjà escrit en referir-se a l'economia espanyola i als seus ministres, on d'esquitllentes se l'anomena. A tall d'exemple, l'esment que li va fer a *La Vanguardia*, l'economista Josep Maria Tallada —diputat de la Lliga al Parlament de Catalunya—, cinc anys després de la fi de la Guerra Civil, en referir-se a l'impost de la renda: «*Ni aún transformación tan pro-*

371 *Ibidem*.

372 Conversa mantinguda amb Alfons Carner i Sunyol, net de Jaume Carner i Romeu, el 6 de juny de 2024.

1977

Jaume Carner. Polític, jurisconsult, industrial i ministre de Finances de la II República, obra de Josep Maria Poblet, amb la qual va quedar finalista del Premi Joan Estelrich 1977.

funda de nuestro régimen político como fué el agitado período de la segunda República, no introdujo otra innovación en la Hacienda española que el tímido ensayo de impuesto sobre la renta que don Jaime Carner llevo a la "Gaceta".»³⁷³

I res més fins arribar a la Transició i els primers anys de la democràcia, quan el seu nom fou reflectit en la premsa escrita, en algunes ocasions, en parlar dels anys primerencs de la Segona República, sobretot el 1982 en commemorar-se el 50 aniversari de l'Estatut d'Autonomia.

Una de les primeres accions per tal de recordar la seva figura sorgí des de l'Institut d'Estudis Catalans, on el 1964 es constituí el Premi Jaume Carner i Romeu. La iniciativa consistia en una borsa d'estudi que premiava treballs de recerca o tesis doctorals sobre economia, sociologia o política. El primer guanyador fou pel treball «Les comarques castellonenques: Castelló de la Plana», de Frederic Miquel Rivas (1964). Entre els guardonats en edicions posteriors hi hagué Agustí Altisent per «Les Granges de Poblet al segle XV: assaig d'història agrària d'unes granges cistercenques catalanes» (1969); Borja de Riquer per «La fundació i els primers anys de la Lliga Regionalista, 1901-1905» (1974); Antoni Castells i Martí Parellada per «Els fluxos econòmics de Catalunya amb la resta d'Espanya i la resta del món. la balança de pagaments de Catalunya, 1975» (1979); Jaume Sobrequés i Sebastià Riera per «L'Estatut d'Autonomia de Catalunya, 1979» (1983); i Josep Gifreu per «Sistema i polítiques de comunicació a Catalunya» (1984), o Anna Cabré per «La reproducció de les generacions catalanes, 1856-1960» (1990). Se'n van celebrar setze edicions, en alguna de les quals va quedar desert. El darrer any que es convocà fou el 1999, i posteriorment ja es van donar altres premis en temàtiques similars.³⁷⁴

La primera fita de pes en la recuperació de la seva figura històrica la farà l'escriptor Josep Maria Poblet, que moriria el 1980 mentre exercia com a diputat d'ERC al Parlament de Catalunya. Poblet va quedar finalista del Premi Joan Estelrich de 1977 amb l'obra biogràfica *Jaume Carner. Polític, jurisconsult, industrial, i Ministre de Finances de la II República*. El manuscrit fou editat per l'editorial Dopesa el mateix any. El text, ben documentat, era fruit, sobretot, del fet de poder entrevistar a familiars i amics, alguns dels quals el van tractar a bastament en vida. Tot i això, l'etapa com a ministre de Finances de la Segona República quedà curta en comparació amb la primera etapa del Carner polític, la que va del 1899 al 1916, molt més extensa i documentada.

Amb la recuperació dels ajuntaments democràtics, a partir d'abril de 1979, fora del cas de la seva vila natal i algun altre cas aïllat, l'oblit conti-

373 Josep Maria TALLADA. «Reformas tributarias», *La Vanguardia*, 15 de novembre de 1944, p. 3.

374 Informació facilitada per Eulàlia Miret i Raspall, cap del Servei de Documentació i Arxiu de l'IEC.

nuaria ben present. Així, el 8 de febrer de 1980, el plenari de l'Ajuntament del Vendrell aprovava canviar el nom de l'avinguda de la Diputació —antigament avinguda del Ferrocarril— pel d'avinguda de Jaume Carner, una de les vies més transitades de la vila.³⁷⁵ Ni a Barcelona, on va viure i exercir d'advocat i fou regidor del consistori municipal, ni a Madrid, on va exercir de ministre del govern de la República, no hi ha cap espai públic amb el seu nom.

D'altra banda, l'octubre de 1984, l'historiador Alfred Pérez-Bastardas, net de l'alcalde republicà de Barcelona Albert Bastardas, tenia cura de l'edició d'un selecte recull d'articles periodístics i de conferències de Jaume Carner sota el títol *La democràcia nacionalista de Catalunya*, dins la Biblioteca dels Clàssics del Nacionalisme Català, una iniciativa editorial d'Edicions de la Magrana i la Diputació de Barcelona. En fer esment de la tria dels articles seleccionats, Pérez-Bastardas comentava:

«La tria de textos de Jaume Carner s'ha portat a terme a partir d'un buidat dels articles periodístics als diaris "La Veu de Catalunya" (1899-1905) i de "El Poble Català" (1904-1916).

La brevetat dels articles apareguts i el seu nombre reduït ens ha inclinat a publicar-los gairebé en la seva totalitat, sense però pretendre l'exhaustivitat.

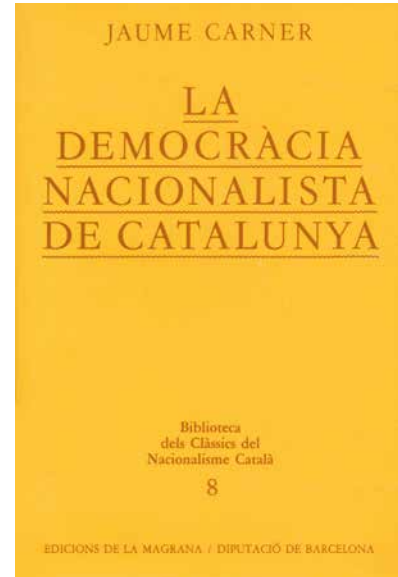
Aquests textos engloben els sis articles apareguts a "La Veu de Catalunya" entre 1899 i 1900 i quinze articles publicats a "El Poble Català" entre 1904 i 1909. Incloem un article aparegut el 1905 a la revista "Serem".

El discurs base teòrica de la seva política en el CNR amb el títol d'"Orientacions polítiques y socials del Centre Nacionalista Republicà", i un llarg article, que Carner va escriure en memòria d'Ildefons Sunyol, aparegut en el "Butlletí de l'Ateneu Barcelonès", el 1915. Aquest text, si bé s'aparta un xic del criteri de mostrar el pensament polític i social de l'autor, suposa, per una altra part, una aproximació a la seva vida i al conjunt del grup en què es mogué, tot perfilant la figura d'en Sunyol. El paral·lelisme entre Sunyol i Carner és força evident i emparentats com estaven políticament i familiar, l'article és una certa autobiografia col·lectiva. Finalment hi ha els textos de les conferències que sota el títol d'"Els catalans i el comerç modern" foren publicades el 1919.

En aquest apartat s'engloben les tres conferències esmentades i un apèndix, on se'n recull una altra sobre caixes d'estalvi, donada com totes en el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, i un fragment d'un parlament de la festa anyal de les escoles de Rubí, així com una proposició presentada en una Junta general del Banc Hispano-Colonial.»³⁷⁶

375 ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell. Llibre d'actes (1979-1980), f. 81.

376 Alfred PÉREZ-BASTARDAS, a: Jaume CARNER. *La democràcia nacionalista de Catalunya*, p. XXXI.

1984

La democràcia nacionalista de Catalunya, recull d'articles de Jaume Carner, a cura d'Alfred Pérez-Bastardas.

29 d'octubre de 1995

Davant i darrere del trofeu de la «11a Mitja Marathon del Baix Penedès», que va utilitzar la figura de Jaume Carner «vendrellenc universal».

ACBP

En el mateix text, Alfred Pérez-Bastardas esmentava que «per raons òbvies no s'han inclòs en aquesta tria els textos publicats de Carner sobre qüestions jurídiques»³⁷⁷ atesa la seva dificultat comprensiva per part d'un lector no especialitzat en la matèria.

En la tria dels articles hi traspua el pensament de Carner. L'advocat vendrellenc reivindica una política catalana intervencionista en les afers d'Espanya, però, sense articular-se en un partit polític concret, sinó a través de la força del catalanisme republicà. També s'expressa en el sentit d'aixoplugar en una mateixa estratègia política la defensa de la democràcia, l'autonomisme, el republicanisme i la justícia social amb un tarannà moderat, sense caure en extremismes. Per a Carner «la solució catalana d'Espanya és la seva reconstrucció política en una federació dels pobles que viuen en el terror de la Península. Que s'hi vagi soptada o gradualment, que s'hi arrivi ab el nom de federació o d'autonomia, que uns pobles puguin mes prompte que altres usar del dret al seu propi govern, son detalls del seu unic camí salvador».³⁷⁸ I en referir-se aquesta federació de pobles esmentava que el «signe del temps, el gran instrument polític de les renovacions polítiques y socials que's dibuixa en l'avenir, deurà esser forsosament aquesta Federació de pobles d'Europa, quin enunciat veuran uns ab temor, altres ab esperansa, però que'ls nacionalistes catalans hem de considerar com un factor important del nostre problema».³⁷⁹

El 1988 l'Institut de Estudios Fiscales va publicar *Vida y obra de Jaime Carner*, de Maria Teresa Costa Campí, professora de la Universitat de Barcelona. El llibre, que tenia com a objectiu principal analitzar el pensament econòmic de Carner, feia també una aproximació biogràfica del personatge i en detallava l'acció parlamentària i la seva tasca com a ministre d'Hisenda de la Segona República.

L'octubre de 1995 es produí una curiosa i amable reivindicació de la seva figura, a través de la utilització del seu nom i imatge com a «vendrellenc universal», en el petit trofeu que serví com a premi a la 11a Mitja Marathon del Baix Penedès.

El 2000 s'editava un llibret destinat als infants, il·lustrat per la dibuixant Pilarín Bayés i amb text de l'historiador Josep Maria Ainaud de Lasarte. La publicació, *Petita història de Jaume Carner*, forma part de la col·lecció de «petites històries» de l'Editorial Mediterrània que aproximen de forma planera i didàctica figures rellevants de la nostra història a la canalla. El volum desgrana la biografia de l'exministre amb il·lustracions que ens trame-

377 *Ibidem*, p. XXXII.

378 Jaume CARNER. «La democràcia nacionalista a Catalunya», *El Poble Català*, 1 de maig de 1906, p. 1.

379 Jaume CARNER. «Federació de pobles d'Europa», *El Poble Català*, 8 d'agost de 1906, p. 1.

ten als fets més destacats de la seva vida. Ainaud descriví l'advocat amb aquests mots: «*Jaume Carner va ser una persona de tracte educat, assequible, senzill, planer. D'aquella gent que deien: "al pa, pa, i al vi, vi". Dos productes, d'altra banda, ben típics del seu estimat Vendrell*». ³⁸⁰

No seria fins al 14 de juliol de 2017, amb motiu de la commemoració del 150 aniversari del seu naixement, que l'Ajuntament del Vendrell i la Generalitat de Catalunya l'homenatjarien amb un acte simbòlic, primer amb uns parlaments a la Casa de la Vila i després amb la descoberta d'una placa a la façana de la casa on va néixer, al carrer de les Garrofes, 11. Entre les autoritats que hi assistiren hi havia l'alcalde del Vendrell, Martí Carnicer, i la consellera de Governació, Administracions Públiques i Habitatge de la Generalitat de Catalunya, Meritxell Borràs, l'historiador i director de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, Agustí Colomines, així com familiars:

«L'alcalde del Vendrell va recordar la vida de Jaume Carner i la seva relació amb la vila natal, i va fer especial esment de les reformes fiscals que Carner va impulsar com a ministre de la República, entre les quals l'impost de la renda que perviu avui.» ³⁸¹

La placa commemorativa va ser realitzada per la ceramista Camil·la Pérez i Salvà, en la qual hi ha la inscripció: «*Casa nadiua de Jaume Carner i Romeu. El Vendrell 1867 - Barcelona 1934. Polític, industrial i ministre de Finances de la Segona República. Juliol de 2017*» i l'escut de la vila del Vendrell. Els familiars en van rebre una rèplica com a record. Alfons Carner i Sunyol, net de l'exministre d'Hisenda, després de la descoberta de la placa, va adreçar uns mots destacant la saviesa, el coratge i la capacitat visionària del seu avi. ³⁸²

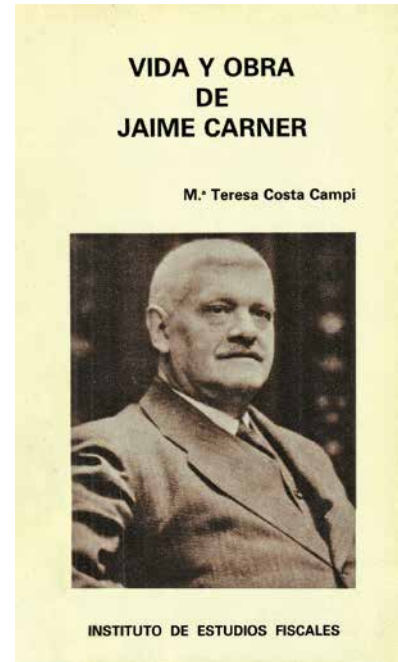
L'acte havia de servir com a tret de sortida de les activitats de l'Any Carner, però els esdeveniments de l'1 d'octubre de 2017, en què arran del referèndum d'autodeterminació convocat per la Generalitat de Catalunya es va intervenir l'autonomia a través de l'article 155 de la Constitució espanyola, provocà que tots els actes commemoratius previstos quedessin anul·lats.

El repte actual és aconseguir que la figura del vendrellenc Jaume Carner i Romeu sigui recordada per les presents i futures generacions com un dels impulsors del catalanisme polític, el patrici republicà i d'esquerres que va esdevenir regidor de l'Ajuntament de Barcelona, diputat a Corts, —primer

380 Josep Maria AINAUD DE LASARTE; Pilar BAYÉS. *Petita història de Jaume Carner*, p. 6.

381 J.M.F. / TAEMPUS. «El Vendrell dona el tret de sortida a l'Any Carner», *El Punt Avui* (edició Camp de Tarragona i Ebre), 15 de juliol de 2017, p. 27.

382 Ibidem.

1988

Vida y obra de Jaume Carner, de Maria Teresa Costa Campí.

2000

Petita història de Jaume Carner, de Josep Maria Ainaud de Lasarte i Pilarín Bayés.

El Vendrell, 14 de juliol de 2017

Amb motiu dels 150 anys del naixement de Jaume Carner es va col·locar una placa commemorativa —obra de la ceramista Camil·la Pérez— a la façana de la seva casa nadiua, al carrer de les Garrofes, 9-11. D'esquerra a dreta: Josepa Maria Rovira, Martí Carnicer, Anna Moretó, Meritxell Borràs, Alfons Carner, Agustí Colomines i Eva Serramià.

pel districte del Vendrell i després per la demarcació de Tarragona— i ministre d'Hisenda durant la Segona República, tot deixant un bagatge i un mestratge reconegut a bastament pels seus contemporanis, fins i tot per alguns dels que en vida el van criticar.

Si la mort no l'hagués sobrevingut en l'exercici del seu càrrec, potser hauria assolit encara un lloc més alt en l'esfera política. No és forassenyat, com expressava Josep Maria Poblet en la seva biografia sobre el vendrellenc, pensar: «*Feia poc que una alta personalitat de la República havia dit: "Carner serà el substitut d'Alcalá-Zamora. Ningú amb més mèrits que ell..."*».³⁸³ El seu temperament moderat, el seu equilibri en política i la destresa en afrontar els reptes podien ser condicions òptimes per ocupar el càrrec de President de la República Espanyola. No obstant, ens queda el seu llegat i la seva memòria.

---

383 Josep Maria POBLET. *Jaume Carner. Polític, juriconsult, industrial i ministre de Finances de la II República*, p. 215.

Barcelona, 6 de juliol de 2024
Alfons Carner i Sunyol
i Pau Vinyes i Roig.

Entrevistes

Alfons Carner i Sunyol

Net de Jaume Carner i Romeu

24 de juliol de 2023; 15 de setembre de 2023; 6 de juliol de 2024

Nativitat Castejón i Domènech

Directora de l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès

25 de juliol de 2023; 31 d'octubre de 2023

Alfred Pérez-Bastardas

Historiador, net d'Albert Bastardas i Sampere

10 d'octubre de 2023

Laia Reventós i Rovira

Historiadora i besneta de Jaume Carner i Romeu

29 de juliol de 2023; 19 de setembre de 2023

Josepa Maria Rovira i Ribas

Vídua de Joan Reventós i Carner, net de Jaume Carner i Romeu

19 de setembre de 2023

1101C

30

Glossari

de fons documentals i gràfics

ACBP	Arxiu Comarcal del Baix Penedès
AFB	Arxiu Fotogràfic de Barcelona
AGA	Archivo General de la Administración, Alcalá de Henares
AHAT	Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.
AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AHT	Arxiu Històric de Tarragona
AMCB	Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona
AMR	Anna Moretó i Reventós, Barcelona
AMTM	Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià
ANC	Arxiu Nacional de Catalunya
APEPC	Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya, Barcelona
ATH	Adrià Terol i Hernández, Barcelona
BC	Biblioteca de Catalunya
BNE	Biblioteca Nacional de España
BNF	Bibliothèque Nationale de France
BPT	Biblioteca Pública de Tarragona
BPTB	Biblioteca Pública Terra Baixa, El Vendrell
CD	Congreso de los Diputados, Madrid
CIT/A	Centre de la Imatge de Tarragona / L'Arxiu
EFE	Agencia EFE
FCS	Família Carner-Sunyol, Barcelona - La Garriga
FI	Fundació Irla
FPC	Fundació Pere Coromines
FRR	Família Reventós-Rovira, Barcelona
FVR	Família Vinyes-Roig, Barcelona
ICAB	Il·lustre Col·legi Oficial d'Advocats de Barcelona
MH	Ministerio de Hacienda, Madrid
MNAC	Museu Nacional d'Art de Catalunya
PC	Parlament de Catalunya
UB-BPR	Universitat de Barcelona - Biblioteca del Pavelló de la República

EL
REPUBLICANISME
LERROUXISTA
A CATALUNYA
(1901-1923)

Joan B. Culla i Clarà

curial
documents de cultura

J. DE CAMPS
I ARBOIX

HISTORIA
DE LA
SOLIDARITAT
CATALANA

EL REPUBLICANISME
CATALA *Santiago Alberti*
I LA RESTAURACIO
MONARQUICA
(1875-1923)

ALFRED PÉREZ-BASTARDAS

ELS REPUBLICANS
NACIONALISTES
I EL CATALANISME
POLITIC:
ALBERT BASTARDAS
I SAMPERE
(1871-1944)

edicions 62

Josep M. Roig Rosich

LA DICTADURA
DE PRIMO DE RIVERA
A CATALUNYA
UN ASSAIG
DE REPRESSIÓ
CULTURAL

ABAT
OLIBA

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

ISIDRE MOLAS

LLIGA CATALANA

VOLUM PRIMER
Lliga Regionalista.
Lliga Catalana: un partit catalanista.
L'estructura del partit: la base humana.

UNA HISTÒRIA POLÍTICA DE
CATALUNYA DE 1901 a 1936, A
TRAVÉS DE LES VICISSITUDS
DEL PARTIT CATALANISTA

ALFRED PÉREZ

ELS REPU
NACION
DEL CATA

Bibliografia

OBRA PRÒPIA DE JAUME CARNER I ROMEU

- *Orientacions polítiques y socials del Centre Nacionalista Republicà*. Barcelona: Societat Cooperativa Obrera Imprempta Comunal, 1907.
- *Els catalans i el comerç modern*. Barcelona: Impremta Elzeviriana, 1919.
- «Pròleg» a: SERRAHIMA I PALÀ, Maurici. *Dictàmens*. Barcelona: Biblioteca de la Revista Jurídica de Catalunya, 1922.
- «Pròleg» a: AIXALÀ I CASELLAS, Josep. *Pensant en la vila*. El Vendrell: Impremta Ramon, 1929.
- «La economia de la República», a *Economía Española*, 1, gener de 1933, p. 5-10.
- *La democràcia nacionalista de Catalunya*. Edició a cura d'Alfred Pérez-Bastardas. Barcelona: Edicions de la Magrana - Diputació de Barcelona, 1984.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- AADD. *Así Ilegó España a la Guerra Civil. La República 1931-1936*. Madrid: Unidad Editorial, 2005.
- AADD. *Esquerra Republicana de Catalunya. 70 anys d'història (1931-2001)*. Barcelona: Columna, 2001
- AADD. *L'arribada del ferrocarril al Vendrell*. El Vendrell: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Consell Comarcal del Baix Penedès, 2016.
- AADD. *L'Ateneu i Barcelona. 1 segle i 1/2 d'acció cultural*. Barcelona: Diputació de Barcelona, RBA i La Magrana, 2006.
- AADD. *La Guerra Civil a Catalunya (1936-1939)*. Barcelona: Edicions 62, 2004.
- AADD. *Vida i obra dels germans Ramon i Vidales, una família d'impressors del Vendrell*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Arxiu Comarcal del Baix Penedès, 2018.
- ABELLÓ I GÜELL, Teresa. *El debat estatutari del 1932*. Barcelona: Parlament de Catalunya, 2007.
- AIXALÀ I CASELLAS, Josep. *Pensant en la vila*. El Vendrell: Impremta Ramon, 1929.

- AINAUD DE LASARTE, Josep Maria; BAYÉS I DE LUNA, Pilar. *Petita història de Jaume Carner*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 2000.
- ALBERTÍ, Santiago. *El republicanisme català i la restauració monàrquica (1875-1923)*. Barcelona: Albertí Editor, 1973.
- ARAGONÈS, Vidal. *Francesc Layret. Vida, obra i pensament*. Barcelona: Tigre de Paper, 2020.
- ARTAL, Francesc; GASCH, Emili; MASSANA, Carme; ROCA, Francesc. *El pensament econòmic català durant la República i la guerra (1931-1939)*. Barcelona: Edicions 62, 1976.
- AZAÑA DÍAZ, Manuel. *Memorias políticas y de guerra*. 4 volums. Madrid: Afrodísio Aguado, 1976.
- BALCELLS I GONZÁLEZ, Albert; CULLA I CLARÀ, Joan Baptista; MIR I CURCÓ, Conxita. *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1982.
- BOFARULL I TERRADES, Manuel. «1874: entrada dels carlins al Vendrell». *Miscel·lània penedesenca*, 7, 1984, p. 51-74.
- BOHIGAS, Jordi. *Salvador Albert, literat i polític republicà al servei del país dels taps*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 2016.
- CABANA I VANCELLS, Francesc. «La nova Companyia d'Indústries Agrícoles (1911)», a: *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la Revolució Industrial a Catalunya*. Volum 4. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001, p. 238-239.
- CAMPS I ARBOIX, Joaquim de. *Història de la Solidaritat Catalana*. Barcelona: Edicions Destino, 1970.
- CANET I CAPETA, Enric; FERNÁNDEZ I TERRICABRAS, Ignasi. *L'Escola Pia de Sant Antoni: dos-cents anys al barri i a Barcelona*. Barcelona: Ajuntament, 2015.
- CASELLAS I SEQUERA, Marc. *Albinyana i les Peces a l'Edat Moderna. Història, cases, masies i famílies*. Les Peces: autoedició, 2021.
- CASTEJÓN DOMÈNECH, Nativitat. «Emili Folch Andreu (Montblanc, 1872 – el Vendrell, 1949), una vida dedicada a l'administració pública i la política», a: *Aplec de Treballs*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 39, 2021, p. 89-118.
- «Paulí Bayer i Coll (Osor, 1855 - Montblanc, 1916), mestre i poeta, patriarca d'una nissaga d'artistes i intel·lectuals», a: *Aplec de Treballs*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 40, 2022, p. 107-189.
- «La intervenció del mestre d'obres Joan Ramonach Clerch (1844-1923) en l'arquitectura i l'urbanisme de la vila del Vendrell». *Scripta Mirabilia*. Barcelona: PAM, 2022, p. 182-195.
- CONSUL, Arnau. *Els diaris de Pascal, Els documents*. Barcelona: Proa, 2008.
- Constitución de la República Española*. Madrid: Sucesores de Rivadeneyra, 1931.
- COROMINES I MONTANYA, Pere. *La República i la Guerra Civil*. Barcelona: Curial, 1975.
- COSTA I CAMPÍ, Maria Teresa. *Vida y obra de Jaime Carner*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1988.
- CRUELLES I PIFARRÉ, Manuel. *Francesc Macià*. Barcelona, Bruguera, 1971, (Quaderns de cultura; 67).
- CULLA I CLARÀ, Joan Baptista. *El catalanisme d'esquerra. Del Grup "L'Opinió" al Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra (1928-1936)*. Barcelona: Curial, 1977.
- *El republicanisme lerrouxista a Catalunya (1901-1923)*. Barcelona: Curial, 1986.
- *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-2012). Una història política*. Barcelona: La Campana, 2013.
- DUARTE, Àngel. *Història del republicanisme a Catalunya*. Vic: Eumo, Lleida: Pagès, 2004.
- DURAN, Lluís. *Manuel Carrasco i Formiguera. Pensament i acció*. Barcelona: Viena Edicions, 2022.
- ESCULIES I SERRAT, Joan. *Tarradellas, una certa idea de Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, 2022.
- FERRER, Joaquim. *Francesc Layret (1880-1920)*. Barcelona: Editorial Afers, 1999.
- FOIX, Pere. *Apòstols i mercaders. Anys de lluita social a Catalunya*. Barcelona: Tigre de Paper, 2019.
- FLORENSA I PARÉS, Joan. *Breu història de l'Escola Pia de Sant Antoni (1815-1990)*. Barcelona: Escola Pia de Sant Antoni, 1990.
- GERPE LANDIN, Manuel. *L'Estatut d'Autonomia de Catalunya i l'Estat Integral*. Barcelona: Edicions 62, 1977.
- GONZÁLEZ CALLEJA, Eduardo; COBO ROMERO, Francisco; MARTÍNEZ RUS, Ana; SÁNCHEZ PÉREZ, Francisco. *La Segunda República Española*. Barcelona: Ediciones Pasado y Presente, 2015.

- GONZÀLEZ I VILALTA, Arnau. «La representació parlamentària catalana a les Corts republicanes (1931-1939): Del catalanisme hegemònic i pragmàtic a la vinculació amb la política espanyola», a: *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, XVIII (2007), p. 157-172.
- *Els diputats catalans a les Corts republicanes (1933-1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009.
- «La representació parlamentària catalana a les Corts republicanes (1931-1939): Del catalanisme hegemònic i pragmàtic a la vinculació amb la política espanyola», a: *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, núm. XVIII (2007), p. 161.
- HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (dir.). *Dos-cents anys de premsa diària a Catalunya (1792-1992)*. Barcelona: Fundació Caixa de Catalunya, 1995.
- HURTADO, Amadeu. *Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps*. Ciutat de Mèxic: Editorial Xaloc, 1958.
- IVERN i SALVÀ, Maria Dolors. *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*, 2 volums. Barcelona: Edicions de l'Abadia de Montserrat, 1988-1989.
- KOHN, Georges C. *Encyclopedia of Plague and Pestilence: From Ancient Times to the Present*. Nova York: Facts on File, 2001.
- IZQUIERDO BALLESTER, Santiago; RUBÍ CASALS, Maria Gemma (coords.). *Els orígens del republicanisme nacionalista. El Centre Nacionalista Republicà a Catalunya (1906-1910)*. Barcelona: Centre d'Història Contemporània de Catalunya, 2009.
- LATORRE I SOLÉ, Joan. *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant*. El Vendrell: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Consell Comarcal del Baix Penedès, 2023.
- LATORRE I SOLÉ, Joan; CASTEJÓN DOMÈNECH, Nativitat. *Les fortificacions del Vendrell del segle XIX*. El Vendrell: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Consell Comarcal del Baix Penedès, 2024.
- MOLAS I BATLLORI, Isidre. *Lliga Catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1973 (edició).
- MOLAS I BATLLORI, Isidre; CULLA I CLARÀ, Joan Baptista (dirs.). *Diccionari dels Partits Polítics de Catalunya. Segle XX*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2000.
- NAVARRO, Emilio. *Historia crítica de los hombres del republicanismo catalán en la última década (1905-1914)*. Barcelona: Ortega & Artís, 1915.
- NOGUÉS CARRERAS, Magda. *Patronat de Santa Anna del Vendrell. Obra social catòlica femenina, 1921-2023*. El Vendrell: Associació Patronat Santa Anna, 2023.
- OLIVERAS SAMITIER, Neus. *Farmàcia, poesia i societat al Vendrell de Joan Ramon i Soler (1851-1900)*. El Vendrell: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Consell Comarcal del Baix Penedès, 2021.
- PALOMERO I ALMELA, Josep. *Artur Perucho. La llibertat és indivisible*. València: Alfons el Magnànim, 2022.
- PÉREZ-BASTARDAS, Alfred. *L'Ajuntament de Barcelona a primers de segle (1904-1909): Albert Bastardas i Sampere, primer Alcalde Popular*. Barcelona: Edicions 62, 1980.
- *Els republicans nacionalistes i el catalanisme polític. Albert Bastardas i Sampere (1871-1944)*. Barcelona: Edicions 62, 1987.
- *Barcelona davant el pressupost extraordinari de cultura de 1908*. Barcelona: Editorial Mediterrànea, 2003.
- «El pressupost extraordinari de cultura de 1908ss: entre solidaritat municipal i Solidaritat Catalana», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, XIX, 2008, p. 71-84.
- *El catalanisme col·lectiu i altres estudis*. Barcelona: Editorial Base, 2014.
- PERUCHO I BADIA, Artur. *La llibertat és indivisible*. Selecció, edició i notes a càrrec de Josep Palomero. València: Institució Alfons el Magnànim, 2022.
- POBLET I GUARRO, Josep Maria. *Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1939)*. Barcelona: Dopesa, 1976.
- *Jaume Carner. Polític, juriconsult, industrial i ministre de Finances de la II República*. Barcelona: Dopesa, 1977.
- PUIG I BASTARD, Pere. *Jaume Carner i Romeu (El Vendrell 1867 - Barcelona 1934)*. [Esbós biogràfic inèdit, 2 novembre de 2017].

- RAMON I VIDALES, Jaume. *Vendrell històric*. El Vendrell: Patronat Cultural del Vendrell, 1982.
- REVENTÓS BORDOY, Manuel. *Diari de la guerra i Barcelona viscuda*. Edició inotes a càrrec de Josep Muñoz. Barcelona: L'Avenç, 2021.
- *Estudi econòmic i social de la classe mitjana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2022.
- RIQUER I PERMANYER, Borja de (dir.) *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans, volum 9, 1930-1939, De la gran esperança a la gran ensulsiada*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2005.
- *Francesc Cambó. L'últim retrat*. Barcelona: Edicions 62, 2022.
- ROIG I LLOP, Tomàs. *Del meu viatge per la vida (1902-1931)*. Barcelona: Editorial Pòrtic, 1975.
- ROIG I ROSICH, Josep Maria. *La dictadura de Primo de Rivera a Catalunya, un assaig de repressió cultural*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.
- ROVIRA I VIRGILI, Antoni. *Els polítics catalans*. Barcelona: Tipografia Occitània, 1929.
- *Cartes de l'exili*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.
- TAPIA NIETO, Juan. *La II República y la quimera de la peseta: la excepción de Carner*. Barcelona: Publicaciones de la Real Academia de Ciencias Económicas y Financieras, 1998.
- VALLÈS, Edmond. *Història gràfica de la Catalunya autònoma 1931-1939, 2ª (ed)*. Barcelona: Edicions 62, 1981.
- VIÑAS, Ángel (dir.) *En el combate por la historia. La República, la Guerra Civil, el franquismo*. Barcelona: Pasado&Presente, 2012.
- *El gran error de la República. Entre el ruido de sa- bles y la ineficacia del Gobierno*. Madrid: Crítica, 2021.

PREMSA

Barcelona

- Actualidad, La* (1906)
- Ara* (2010)
- Avi, L'* (1906)
- Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona* (1833)
- Campana de Gràcia, La* (1870)
- Destral, La* (1907)
- Dia Gráfico, El* (1913)
- Diario de Barcelona* (1792)
- DIC* (1931)
- Diluvio, El* (1858)
- Esquella de la Torratxa, L'* (1872)
- Gràfic, El* (1908)
- Humanitat, La* (1931)
- Joventut* (1900)
- Mirador* (1929)
- Noticias, Las* (1896)
- Noticiero Universal, El* (1888)
- Opinió, L'* (1928)
- Poble Català, El* (1904)
- Publicidad, La / Publicitat, La* (1878)
- Punt Avui, El* (2011)
- Rambla, La* (1930)
- Revista Jurídica de Catalunya* (1895)
- Vanguardia, La* (1881)
- Veü de Catalunya, La* (1899)

Buenos Aires

- Ressorgiment* (1916)

Madrid

- ABC* (1903)
- Boletín Oficial del Estado* (1936)
- Crónica* (1929)
- Diario de las Sesiones de las Cortes. Congreso de Diputados* (1907)
- Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes. de la República española* (1931)
- Economía Española* (1933)
- Época, La* (1849)
- Gaceta de Madrid* (1697)
- Heraldo de Madrid, El* (1890)

Liberal, El (1897)
Magisterio Español, El (1867)
Nuevo Mundo (1894)
Sol, El (1917)

Manresa

Día, El (1929)

Reus

Foment (1906)

Sabadell

El Poble (1932)

Tarragona

Tarragona Federal (1914)

Vendrell, El

Baix Panadés, El / Baix Penadés, El /

Baix Penedès, El (1906)

Comarca de Vendrell, La (1904)

Temps Nous (1930)

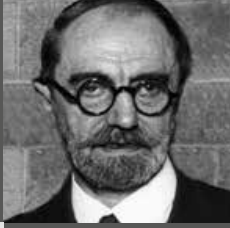
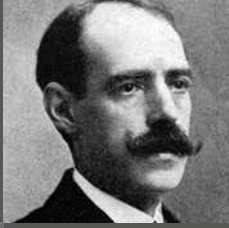
Vendrellench, El (1910)

Vendrellench, Lo (1900)

Vilafranca del Penedès

Acció (1909)

Índex onomàstic

- Abadal i Calderó, Raimon d' 42, 45, 115, 128, 142
- Abelló i Güell, Teresa 119
- Aguilar i Diana, Màrius 49
- Agulló i Vidal, Ferran 43
- Ahrens, Heinrich 101
- Aiguader i Miró, Jaume 128, 142, 148
- Ainaud de Lasarte, Josep Maria 180
- Aixalà i Casellas, Josep 15, 25, 26, 116
- Alavedra i Segurañas, Joan 165
- Albert i Pey, Salvador 89, 95, 104
- Albó i Martí, Ramon 45, 92
- Albornoz Liminiana, Álvaro de 128, 132, 135, 147
- Alcalá-Zamora y Torres, Niceto 128, 129, 130, 132, 133, 144, 147, 148, 149, 183
- Alegret i Vidal, Jaume 65, 67, 69, 71, 73, 87, 89, 91
- Alexander, Ciril Edgar 111
- Alfons XIII 47, 51, 61, 109, 115, 119
- Allendesalazar y Muñoz de Salazar, Manuel 109
- Almirall i Llozer, Valentí 39
- Alomar i Vilallonga, Gabriel 49, 128, 130
- Álvarez González-Posada, Melquíades 93
- Ametlla i Coll, Claudi 49, 53
- Andreu i Abelló, Josep 123
- Anguera de Sojo, Josep Oriol 119, 135
- Anguera i Bassetas, Josep 85
- Anselmi, Alejandro 175, 176
- Aragay i Blanxart, Jaume 57
- Aragay i Daví, Amadeu 130, 146
- Ascheri Fossatti, Tomàs 39
- Azaña Díaz, Manuel 18, 131, 132, 133, 135, 137, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 157, 159, 165, 166, 167, 171, 174
- Azcárate y Menéndez, Gumersindo de 93
- Aznar y Cabañas, Juan Bautista 119
- Bagaria i Bou, Lluís 67
- Balaguer i Cirera, Víctor 31
- Balart i Armengol, Joan 85
- Banús, Joan 57
- Barbey i Poinard, Juli 108, 111
- Barbey i Prats, Josep 115, 139, 175, 177
- Barcia Trelles, Augusto 166
- Bardina, Jordi 57
- Barrera i Maresma, Martí 164, 165
- Bas i Amigó, Àngel 31
- Bastardas i Sempere, Albert 45, 57, 85, 95, 115, 121, 179
- Battenberg, Victòria Eugenia de 51
- Bayés i de Luna, Pilar 180
- Bellí i Castiel, Epifani 130, 146
- Bello Trompeta, Luis 146
- Berenguer Fusté, Dámaso 119
- Berenguer i Cros, Josep 123, 127, 146
- Berga, Jaume 57
- Bernades i Viusà, Vicenç 49
- Bertrana i Comte, Prudenci 49
- Besteiro Fernández, Julián 146
- Blajot i Romero, Víctor 115
- Bohigas de Argullol, Joaquim 33
- Bohigas i Tarragó, Pere 51
- Bolívar y Pieltaín, Cándido 140
- Borbó-Dues Sicilies, Maria Cristina 31, 43
- Bordas de la Cuesta, Josep 130, 142, 146

- Boronat i Clarasó, Josep 57
 Borràs i Solé, Meritxell 181, 182
 Boyer Salvador, Miguel 154
 Brossa, Jaume 94
 Brunet i Forroll, Llorenç 64, 70
 Buen y del Cos, Odón de 65
 Bugada Muñoz, Jerónimo 140
 Burgada i Julià, Joan 29
 Caballé i Goyeneche, Joan 68, 76, 85, 93
 Cabré i Pla, Anna 178
 Cabús, Adolf 84, 89
 Calafell i Boronat, Francesc 25, 26
 Calandre Ibáñez, Luis 140
 Calvet i Pintó, Eduard 68, 85
 Cambó i Batlle, Francesc 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 63, 65, 70, 72, 74, 77, 85, 99, 106, 116, 117, 139, 143, 165, 173
 Campalans i Puig, Rafael 49, 120, 125, 128, 130, 146
 Camps d'Olzinellas, Carles 43
 Camps i Arboix, Joaquim de 79, 85
 Canalejas Méndez, José 89
 Cánovas del Castillo, Antonio 31
 Capdevila, Jacint 57
 Capdevila, Joan 82
 Carner i Corbella, Joan 22, 23, 24, 26
 Carner i Galofre, Jaume 34, 37, 47, 110, 165, 168, 175, 176, 177
 Carner i Galofre, Joan 34, 37, 105, 167, 172
 Carner i Galofre, Josep 34, 37, 110, 158, 165, 168, 175, 176, 177
 Carner i Galofre, Maria 34, 36, 37, 156, 165, 175, 177
 Carner i Puig-Oriol, Josep 107
 Carner i Pujol, Llogari 22, 23, 26
 Carner i Romeu, Dolors (1862-1865) 24
 Carner i Romeu, Dolors (1871-1874) 24
 Carner i Romeu, Francesc 24
 Carner i Romeu, Maria de la Concepció 24
 Carner i Romeu, Teresa 24, 25, 27
 Carner i Sunyol, Alfons 5, 19, 26, 37, 154, 181, 182, 184
 Carner i Sunyol, Jaume 37, 110, 112
 Carner i Sunyol, Jordi 175
 Carner i Sunyol, Montserrat 112
 Carner i Sunyol, Roser 112
 Carnicer i Vidal, Martí 181, 182
 Carrasco i Formiguera, Manuel 115, 128, 130, 131, 142
 Casagran i Duran, Casimir 115
 Casals i Defilló, Pau 116
 Casals i Freixes, Josep 13
 Casals, Joaquim 25
 Casals, Pere 49
 Casañas i Pagès, Salvador 57
 Casanelles i Ibarz, Joan 150
 Casanovas i Maristany, Joan 119, 150, 152, 163, 164, 165
 Casares Quiroga, Santiago 132, 135, 150, 159, 166, 167
 Casas i Carbó, Joaquim 42, 57
 Casas i Carbó, Ramon 14
 Casellas i Dou, Raimon 41
 Cases 120
 Castejón Domènech, Nativitat 19, 26
 Castelar Ripoll, Emilio 40
 Castells i Oliveres, Antoni 178
 Cavallé i Llagostera, Pere 85
 Cerdà i Sunyer, Ildefons 31
 Coderch, Secundí 85
 Colomines i Companys, Agustí 181, 182
 Comas i Calvet, Pere 150
 Companys i Jover, Lluís 85, 93, 123, 128, 130, 142, 146, 148, 159, 163, 164, 165, 169
 Constansó i Constansó, Antoni 108, 111
 Corbella i Canet, Lluïcia 22, 23, 24, 26
 Corominas i Cornell, Eusebi 65, 68, 70, 79, 80, 85, 89
 Corominas i Muntanya, Pere 49, 51, 57, 82, 85, 86, 89, 93, 95, 97, 98, 104, 120, 121, 125, 130, 135, 146
 Correa Veglison, Antonio 177
 Cos Gayón, Fernando 43
 Costa i Campí, Maria Teresa 17, 18, 73, 135, 141, 143, 180
 Costa i Deu, Joan 150
 Costa i Vilanova, Dalmau 164
 Cruells i Sallarés, Jaume 85, 89
 Culla i Clarà, Joan Baptista 97
 Dalmau, Ignasi 115
 Dávila Arrondo, Fidel 175
 Delgado Almor, Francisco 111
 Dencàs i Puigdollers, Josep 118, 125
 Dolcet i Carmen, Manuel 142
 Domènech i Muntaner, Lluís 40, 41, 42, 43, 46, 47
 Domingo i Sanjuan, Marcel·lí 94, 97, 98, 106, 122, 123, 127, 128, 132, 135, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 157, 166, 167
 Dualde Gómez, Joaquim 116
 Duran d'Ocon, Ot 165
 Duran i Balada, Isidre 115
 Duran i Bas, Manuel 31, 42, 101
 Duran i Ventosa, Manuel 40, 42, 74
 Duran, Dolors 25
 Eguia Elizarán, Faustino 111
 Elias i Bracons, Feliu 49, 72
 Escofet, Josepa 22, 23
 Esculies i Serrat, Joan 19
 Espanya i Sirat, Josep Maria 164
 Esplà i Rizo, Carles 150
 Estadella 31
 Estapé i Pagès, Santiago 98
 Estelrich i Artigues, Joan 106, 139, 142
 Esteve i Guau, Martí 118, 119, 120, 125, 146, 164, 165
 Fabra i Llobera, Casimir 104
 Fabra i Poch, Pompeu 49, 116
 Fabré de España, Dolors 116
 Fàbregas i Pàmies, Evarist 85
 Falqués i Urpi, Pere 46
 Fernández del Pozo i del Río, Eduard 104
 Fernández Villaverde, Raimundo 41
 Ferrer i Guàrdia, Francesc 83
 Ferrer-Vidal i Soler, Lluís 46
 Ferret i Navarro, Joan 13, 99
 Folch i Andreu, Emili 15, 74, 106
 Folch i Torres, Joaquim 41
 Folguera i Duran, Manuel 29

- Font de Rubinat, Pau 85
 Fullà, Francesc 82
 Galarza Morante, Valentín 177
 Galés i Martínez, Manuel 123
 Gallisà, Agustí 40
 Galofre i Lleó, Maria 26, 32, 34, 35, 36,
 37, 47, 107, 167, 172
 Galofre i Lleó, Teresa 36
 Galofre i Serra, Josep 35
 Gambús i Ballvé, Francesc Xavier 49
 García de Polavieja y del Castillo, Camilo
 40, 42
 Garcia Junceda i Supervia, Joan 58, 59
 Gassol i Rovira, Ventura 128, 146, 148,
 164, 165
 Gaudí i Cornet, Antoni 46
 Gener i Babot, Pompeu 51
 Gifreu i Pinsach, Josep 178
 Giner de los Ríos, Bernardo 140
 Giner de los Ríos, Hermenegildo 95, 97,
 98, 104
 Giral Pereira, José 132, 135, 144, 163
 Giralt i Verdaguer, Joaquim 47
 Giró, Joan 25
 González i Vilalta, Arnau 127, 129
 González Olmedilla, Juan 136, 137, 138
 Grau i Jassans, Josep 142, 146, 150
 Griera i Daunis, Fèlix 57
 Gubern i Fàbregas, Santiago 42, 51, 53,
 57, 69, 85, 97, 100, 107, 121, 163
 Guerau i Maristany, Pere 43
 Guimerà i Jorge, Àngel 33
 Guimerà i Romeu, Pau 24
 Hawthorne, Nathaniel 51
 Hurtado i Miró, Amadeu 63, 65, 69, 76,
 107, 111, 113, 115, 119, 121, 130, 135, 142,
 146
 Iglesias Ambrosio, Emiliano 95, 98, 104
 Iglésias i Pujadas, Ignasi 54, 85, 86, 116
 Inglada i Sagalà, Pere 93
 Irla i Bosch, Josep 118, 123
 Jiménez Jiménez, Antonio 146
 Junceda i Supervia, Joan Garcia 58, 59
 Junoy i Gelbert, Emili 85, 93
 Junyent i Rovira, Miquel 63
 Krause, Karl Christian Friedrich 101
 Laffón y Soto, Alberto 140
 Largo Caballero, Francisco 129, 132, 135,
 144
 Larroca y Pascual, Ramon 43
 Latorre i Solé, Joan 67, 89
 Layret i Foix, Francesc 74, 85, 93, 95,
 107, 142
 Lerrox García, Alejandro 43, 46, 47, 63,
 65, 75, 95, 97, 98, 106
 Lewin Auser, Leopoldo 111
 Lladó i Figueres, Josep Maria 150
 Llança i Pignatelli d'Aragona, Manuel Ma-
 ria de 63
 Llari i Areny, Josep 93
 Lleó i Escofet, Emili 25
 Lleó i Mayner, Carme 35, 36
 Llopis Ferrándiz, Rodolfo 140
 Llorens i Vila, Jordi 33
 Lloret i Ordeix, Pere 106
 Lluhí i Rissech, Joaquim 40, 42, 47, 49, 51,
 53, 57, 77, 82, 85, 86, 89, 97, 116, 117, 121
 Lluhí i Vallescà, Joan 128, 142, 146, 150
 Loperena i Romà, Joan 123, 127, 130,
 142, 146
 López i Bru, Claudi 31
 López i Gómez, Evarist 45
 López i Llausàs, Antoni 49
 Losada y Canterac, Carlos de 113
 Macià i Llussà, Francesc 65, 74, 91, 104,
 106, 118, 119, 122, 123, 128, 130, 135, 142,
 150, 157, 161, 163
 Madariaga y Rojo, Salvador de 133
 Madrid i Alier, Francesc 122, 161
 Mallofré i Tort, Josep Maria 84
 Mancini, Pasquale Stanislao 101
 Maragall i Gorina, Joan 41, 49
 Marañón y Posadillo, Gregorio 147
 March i Ordinas, Joan 145, 174
 Marial i Tey, Juli 68, 74, 76, 85
 Mariano Vivó, Manuel 87
 Marqués i Castells, Josep 23
 Martí i Julià, Domènec 63
 Martínez i Domingo, Antoni 93
 Martínez i Serinyà, Arnau 57
 Martorell, Pau 89
 Mas, Francesc 57
 Maseras i Galtés, Alfons 49
 Massana i Ambrós, Pere 5
 Massana i Garbaccio, Pere 5
 Massip i Izàbal, Josep Maria 165
 Mateo Sagasta, Práxedes 31, 42, 43
 Maura i Montaner, Antoni 65, 69, 72, 73,
 75, 77, 80, 109
 Mayner i Socies, Ramon 68
 Méndez Aspe, Francisco 140
 Mercadal i Valls, Francesc 111
 Mestres i Albet, Pere 164, 165
 Mestres i Miquel, Josep 85
 Millan i Albiac, Dionís 104
 Millàs-Raurell, Josep Maria 120
 Mir i Fullà, Rossend 111
 Mir i Miró, Josep Antoni 98
 Miret i Martínez, Enric 108, 111
 Miró i Trepà, Laureà 85, 93
 Moles i Ormella, Joan 76, 79, 85, 89, 95,
 104, 115, 135, 165, 166
 Monegal i Nogués, Trinitat 29, 85
 Montoliu i de Togores, Manuel de 49
 Morales Pareja, Manuel 106
 Morató i Sauleda, Rafael 111
 Moretó i Reventós, Anna 182
 Moyano y Samaniego, Claudio 27
 Navarro, Emilio 31
 Nicolau d'Olwer, Lluís 37, 128, 139, 146,
 148, 166, 167
 Nin i Pérez, Andreu 13, 49, 85
 Nin, Antònia 25
 Noguera i Comet, Ramon 49, 150
 Nogués i Biset, Ramon 122, 123, 127, 130
 Nogués, Agustí 89
 Nogués i Subirà, Julià 68, 94
 Ors i Rovira, Eugeni, d' 41, 49
 Ortega y Gasset, José 147
 Orueta y Duarte, Ricardo de 140
 Ossorio y Gallardo, Ángel 147
 Padró i Cañellas, Pau 13

- Pahissa i Laporta, Jaume 38
 Palacín i Soldevila, Ricard 130, 146
 Palau, Eugeni 33
 Palet i Barba, Domènec 130, 142, 146
 Palol i Felip, Miquel de 51
 Palomero i Almela, Josep 139
 Parellada i Sabata, Martí 178
 Paz i Casanovas, Joaquim Maria de 31
 Pedregosa, Josep 92
 Peig i Avellà, Amadeu 82
 Perdiguero, Gerardo 176
 Pérez i Farràs, Enric 122
 Pérez i Salvà, Camil·la 182
 Pérez-Bastardas, Alfred 7, 18, 19, 95, 101, 105, 115, 149, 179, 180
 Permanyer i Ayats, Joan Josep 40
 Permanyer, Francesc de Sales 151
 Perucho i Badia, Artur 139
 Pi i Margall, Francesc 43
 Pi i Sunyer, Carles 130, 142, 146, 148, 165
 Pi i Sunyer, Josep Maria 85
 Picasso González, Juan 109
 Pich i Pon, Joan 98, 106
 Pichot i Soler, Ramon 154
 Pijoan, Joan 47, 121
 Pinilla i Fornell, Jesús 104
 Pla i Adell, Joan Josep 176
 Pla i Casadevall, Josep 41, 161
 Pla i Deniel, Enric 29
 Pla i Deniel, Narcís 29
 Plana i Castells, Antònia 25
 Plana i Santaló, Alexandre 49
 Planas i Escubós, Marià 57
 Planas i Font, Francesc 57
 Planells, Marià 22
 Poblet i Guarro, Josep Maria 18, 49, 178, 183
 Pou i Ordinas, Josep Antoni 31
 Pous i Pagès, Josep 49, 51
 Prat de la Riba i Sarrà, Enric 40, 42, 45, 74, 91, 97, 101, 116, 117, 169
 Prat, Francesc 82
 Prieto Tuero, Indalecio 132, 133, 135, 144, 145, 148, 157, 166, 167
 Primo de Rivera y Orbaneja, Miguel 109, 111, 119, 141, 145
 Puig d'Asprer, Josep 146
 Puig i Bastard, Pere 155
 Puig i Cadafalch, Josep 40, 42, 45, 46, 91, 106
 Puig i Ferreter, Joan 142
 Puig i Llevadot, Jaume 104
 Puig Pujades, Josep 85
 Puigventós i López, Eduard 19
 Pujol Carreras, Carme 26
 Queraltó i Ors, Francesc 25
 Quintana i de León, Albert de 49
 Rahola i Llorens, Carles 165
 Rahola i Molinas, Pere 130, 142
 Ramon i Soler, Joan 15
 Ramon i Vidales, Jaume 21, 116, 161
 Raventós, Ramon 49
 Reventós i Bordoy, Jacint 165
 Reventós i Bordoy, Manuel 37, 110, 156, 165, 168, 175
 Reventós i Carner, Joan 12, 19, 37, 114
 Reventós i Farrarons, Ramon 167
 Reventós i Rovira, Laia 5, 19
 Ribalta i Álvares, Josep M. 115
 Ribas i Regordosa, Francesc 109
 Ribera i Rovira, Ignasi 51
 Ribó i Rius, Xavier 143
 Riera i Pau, Agustí 106
 Riera i Puntí, Josep 130, 165
 Riera i Viader, Sebastià 178
 Ríos y Urruti, Fernando de los 132, 135, 144, 166, 167
 Ripoll i Fortuño, Francesc 115
 Riquer i Permanyer, Borja de 42, 43, 63, 178
 Rius i Taulet, Francesc de Paula 31
 Rivas i Garcia, Frederic Miquel 178
 Robert i Picariu, Josep 44
 Robert i Yarzabal, Bartomeu 41, 42, 43, 45, 49
 Robles Piquer, Eduardo 145
 Roca i Heras, Josep Maria 100
 Roca i Roca, Josep 63, 65, 92
 Rocha i Garcia, Josep 104
 Rodés i Baldrich, Felip 57, 68, 76, 85, 95, 98, 104, 106
 Rodon, Francesc 49, 51
 Roig i Armengol, Ramon 22, 85
 Roig i Boixeres, Josep 57
 Roig i Pruna, Daniel 57
 Roig i Rosich, Josep Maria 19, 113
 Romeu i Escofet, Josepa 22, 23, 89
 Romeu i Riera, Pere 22
 Roure i Bofill, Conrad 85
 Rouret i Callol, Martí 123, 165
 Rovira i Ribas, Josepa Maria 19, 37, 182
 Rovira i Virgili, Antoni 17, 49, 51, 53, 63, 116, 117, 169, 173
 Rubí i Sureda, Antoni 122, 164
 Ruiz i Rodríguez, Dídac 49
 Ruiz Lecina, Amós 127, 142, 146
 Rusiñol i Prats, Albert 42, 43, 45, 46, 68
 Saborit Colomer, Andrés 140
 Sagarra de Castellarnau, Josep Maria de 41
 Sagnier i Villavecchia, Enric 46
 Salas i Anton, Joan 104
 Salmerón Alonso, Nicolás 46, 47, 63, 65, 69
 Salvatella i Gibert, Joaquim 54, 68, 76, 85, 94, 95, 104
 Samà i de Sarriera, Salvador de 97, 99
 Samà i Torrents, Salvador de 97
 Sánchez-Albornoz y Mendiña, Claudio 163
 Sánchez-Román y Gallifa, Felipe 147
 Sanchiz Roque, Àngel 165
 Sanjurjo Sacanell, José 149
 Sanllehy i Alrich, Domènec Joan 57
 Santaló i Parvorell, Miquel 142, 146, 166, 167
 Savigny, Friedrich Karl von 101
 Sbert i Massanet, Antoni Maria 142, 146
 Segú i Bartolina, Maria 25
 Selves i Carner, Joan 130, 142, 146
 Serinyà, Joan 57
 Serra i Constansó, Joan 71, 85

Serra i Moret, Manuel 128, 146
 Serrahima i Palà, Maurici 111
 Serramià i Rofes, Eva 182
 «Shum»
     veure: Vila i Franquesa, Alfons
 Silvela y de Le Vielleuze, Francisco 41,
     42
 Simó i Bofarull, Jaume 127, 142, 146
 Sobrequés i Callicó, Jaume 178
 Socias i Sonet, Pau 71
 Socias, Manuel 27
 Sol i Mestre, Romà 106
 Soldevila i Boixader, Carles Maria 100
 Soler i Palet, Josep 40
 Sunyol i Casanovas, Ildefons 29, 40, 42,
     45, 46, 47, 49, 51, 53, 57, 65, 69, 79,
     85, 97, 101, 116, 117, 121, 173, 179
 Sunyol i Casanovas, Josep 29, 101, 108,
     111, 175, 177
 Sunyol i Garriga, Josep 130, 142, 146,
     169, 177
 Sunyol i Musterós, Maria 37, 165
 Sunyol i Musterós, Montserrat 37, 158,
     165
 Sunyol i Pla, Antoni 57, 82, 85
 Sureda, Joan 51
 Taine, Hippolyte 101
 Tallada i Paulí, Josep Maria 177
 Tarradellas i Joan, Josep 142, 146, 148,
     151
 Tarruella, Josep 57
 Tauler i Palomeras, Joan 85, 150
 Tona i Xiberta, Baldomer 85
 Torras i Sampol, Josep 85, 104
 Torrents i Monner, Antoni 33
 Torres i Barberà, Humbert 106, 146
 Torres i Planas, Sebastià 43
 Unamuno y Jugo, Miguel de 147
 Urbino, G. 176
 Valentí i Camp, Santiago 67, 73, 98
 Vall i Segura, Josep 18
 Vallès i Pujals, Joan 106
 Vallès i Ribot, Josep Maria 46, 63, 68,
     74, 79, 80, 84, 85, 89, 90
 Valls i Taberner, Ferran 115
 Vázquez Úbeda, Carlos 100
 Ventós i Casadevall, Antoni 150
 Ventosa i Calvell, Joan 46, 49, 74, 106
 Ventosa i Roig, Joan 142, 146
 Verdaguer i Callís, Narcís 41, 42
 Vidal i Barraquer, Francesc d'Assís 115
 Vidal i Riembau, Josep 13
 Vidal, J. 31
 Vila i Coro, Antoni 165
 Vila i Franquesa, Alfons 141
 Viladot, Josep Maria 85
 Vilalta i Vidal, Antoni 150
 Vilaseca i Magarre, Josep 107
 Viñuales Pardo, Agustín 159
 Vinyes i Roig, Galdric 19
 Vinyes i Roig, Natàlia 19
 Wilde, Oscar 51
 Xirau i Palau, Antoni 120, 125, 128, 130,
     146
 Xirau i Palau, Josep 146, 174
 Zaldívar 84
 Zulueta i Escolano, Lluís de 57, 93, 132,
     135, 144, 148
 Zulueta i Gomis, Josep 89, 93

Jaume Carner i Romeu (El Vendrell, 1867 - Barcelona, 1934) adquireix de ben jove un ferm compromís catalanista i republicà que el porta a fundar el 1899 el Centre Nacional Català, esdevenir el 1901 regidor a l'Ajuntament de Barcelona amb la Lliga Regionalista i, posteriorment, impulsar el Centre Nacionalista Republicà i la Unió Federal Nacionalista Republicana, alhora que desenvolupa una exitosa carrera com a advocat i industrial.

El 1907 és elegit per primer cop diputat, pel seu districte natal del Vendrell, com a candidat de Solidaritat Catalana, de la qual n'esdevé un dels líders del sector republicà d'esquerra. Revalida l'escó en dues ocasions fins que el 1916, després de perdre'l, abandona la política centrant-se en els seus reptes professionals i empresarials.

El 1931, amb l'arribada de la República, la seva prestigiosa figura és reclamada. Primer pel president de la Generalitat Francesc Macià, per tal que lideri la redacció del projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya. I més tard, pel president del Consell de Ministres Manuel Azaña, per a esdevenir ministre de Finances de la República, càrrec en el qual excel·leix, però que ha d'abandonar per fer front a la malaltia que el portarà a la mort.

Pau Vinyes i Roig (Barcelona, 1964)

Llicenciat en Història per la UB. Membre fundador del Centre d'Estudis Ignasi Iglésias de Sant Andreu de Palomar. Forma part del Grup d'Estudis d'Història de la Cultura i dels Intel·lectuals, vinculat a la UB. Entre els seus llibres destaquen: *Visca la República! Joaquim Ventalló, periodista, polític i traductor* (2010); *La ciutat republicana s'enlaira. L'Avantprojecte de l'Aeroport de Barcelona, 1931-1934* (2011); *Hilari Salvadó, alcalde de Barcelona sota les bombes* (2017); *Melcior Font, guerriller cultural. Poeta, periodista, traductor, cineasta i secretari personal de Ventura Gassol* (2019); *Castelldefels, temps de República* (2023), *Celestí Boada, alcalde de Gramenet de Besòs afusellat pel franquisme* (2023).